TELUGU DIALECT BULLETIN SERIES I (KARIMNAGAR DISTRICT)
Editor : Dr. B. Radhakrishna, First edition, 1971, pp. X + 130; Published by TELUGU AKADEMI, Hyderabad-29 (A. P.)

© TELUGU AKADEMI, HYDERABAD.

First Published, 1971

Price : Rs. **5-00**

PRINTED IN INDIA
at JYOTHI PRESS, MUSHIRABAD, HYDERABAD–20
Andhra Pradesh.

భూ మి క

తెలుగు అకాడమి ముఖ్యకార్యక్రమాలలో ఆధునికఆంధ్రభాషకు వర్ణనాత్మక వ్యాకరణము రూపొందించడం ఒకటి. ఈ కార్యక్రమంలో తొలిఘట్టము పర్యటన పరిశోధనము; రెండో ఘట్టము జిల్లాలవారీగా పరిశోధనపట్టికల ప్రకటనము. ఈ ప్రకటనపరంపరలో తొలి ప్రచురణ 'కరీంనగర్ జిల్లా మాండలికాలు'.

జీవద్భాష మార్పు చెందుతూ ఉండటం సహజము. అయితే ఈ మార్పు కావ్యభాషలో చాలా ఆలస్యంగాను, వ్యవహారభాషలో చాలా తొందరగాను వస్తుంది. తెలుగులో క్రీ. శ. 11 వ శతాబ్దినుంచి కోకొల్లలుగా కావ్యాలు వెలసినాయి. అయినా ఈ వెయ్యి ఏండ్లలోను అందులో వచ్చిన మార్పు చాలా తక్కువ. అంతేకాదు, 19 వ శతాబ్ది వరకు వ్యాకరణమని చెప్పదగిన రచనకు ఆవశ్యకమే కలగలేదు. కాని, వ్యవహారభాషలో వచ్చిన మార్పు ఇటువంటిది కాదు. వ్యవహారభాష ప్రాచీనశాసనాలలోను, ఆయాకావ్యాలకు వ్రాయబడిన వ్యాఖ్యానాలలోను కనిపిస్తున్నది. ఈ భాష ఇంచుమించుగా పదిశతాబ్దాలపాటు వ్యవహారంలో ఉన్నా దానికి క్రీ. శ. 19 వ శతాబ్ది చివరిపాదంవరకూ గుర్తింపు రాలేదు. ఇంక గుర్తింపు రావడమే తడవుగా, ఒక శతాబ్దంలోపలనే వ్యవహారభాష మూడు పూవులూ, ఆరుకాయలుగా వర్ధిల్లి, వామనమూర్తివలె ముల్లోకాలను (కావ్య, శాస్త్ర, వ్యవహార లోకాలను) ఆక్రమించుకొంది. అంటే ఇంతవరకూ ఇంచుమించుగా వ్యవహారలోకానికి పరిమితమైన ఈ భాష ఇప్పుడు కావ్య, శాస్త్ర లోకాలను కూడా ఆక్రమించుకొన్నదన్నమాట. ఈ భాషావ్యాప్తి అపూర్వము, అపారము అయినందువల్ల, దీనిని సమగ్రంగా పరిశోధించడం ఆవశ్యకమయింది. ఇది ఏ ఒక్క వ్యక్తివల్లనో అయ్యేపనికాదు. అందుచేతనే తెలుగు అకాడమి ఈ పని చేపట్టింది.

సంస్కృతభాషామాండలికాలే కాలక్రమాన ప్రాకృతాదిభాషలుగా రూపొందినవని కొందరు విమర్శకుల అభిప్రాయము. రూపకరచనలో దేశ, పాత్ర భేదాలకు అనుగుణంగా భాషఉండవలెనని పేర్కొంటూ, నాట్యశాస్త్రంలో భరతముని చేసిన వివరణనుబట్టి కూడా ఈ అభిప్రాయము బలపడుతున్నది.[1] ఆయన వివరణమిట్లున్నది :

సంస్కృత-ప్రాకృతరూపమయిన భాషనాలుగు విధాలు-1. అతిభాష (దేవతలకుపయోగించే సంస్కృతము); 2. ఆర్యభాష (రాజులకుపయోగించే సంస్కృతము); 3. జాతిభాష (లౌకికసంస్కృతము, ప్రాకృతము); 4. యోన్యంతరీభాష (పశుపక్ష్యాదుల సాంకేతికభాషారూపమయిన సంస్కృతము). ఇంక జాతిభాషాభేదమయిన ప్రాకృతము భాషలు, విభాషలు అని రెండువిధాలు - శౌరసేని,

1. నాట్యశాస్త్రము - 17 వ అధ్యా, బరోడాముద్రణము, 26 – 64 శ్లో॥.

మాగధి, అవంతిజ (ఆవంతి), ప్రాచ్య, అర్ధమాగధి (ఆంధ్రమాగధి?), బాహ్లీక దాక్షిణాత్య [1] అనేవి ఏడు భాషలు; శాకారి, ఆభీరి, చాండాలి, శాబరి, ద్రామిడి, ఆంధ్రి, వనౌకసి అనేవి ఏడు విభాషలు

అంటే సంస్కృతాపభ్రంశాలై, ఆయా మండలాలలో సామాన్యజన వ్యవహారంలో కన్పట్టే శౌరసేన్యాది ప్రాకృతభేదాలే భాషలు. ఈ భాషాపభ్రంశాలై, వన - పర్వతసంచారుల వ్యవహారంలో ఉన్న శాకార్యాదులే విభాషలు. భరతముని రూపకరచనలో ఉపయుక్తాలయ్యే భాషా - విభాషలలో ఏడేసి భేదాలను మాత్రమే చెప్పగా[2] సింగభూపాలుడు ఆయాదేశస్థులకు ఉచితాలయిన భాషావిభాషలు ఇంకా చాలా ఉన్నవనీ, అయితే నాటకంలో వాటికి ఉపయోగం లేకపోవడంచేత లక్షణము చెప్పబడలేదని పేర్కొన్నాడు[3].

భరతముని చేసిన వివరణను పరిశీలించగా, భాషలు సంస్కృతాపభ్రంశాలనీ, విభాషలు భాషాపభ్రంశాలని స్పష్టమవుతున్నది. అయితే, ఇవి అన్నీ ఆదిలో మాండలికభేదాలే అనడం సమంజసంగా తోస్తుంది. అంటే ఒకేభాష దేశ - పాత్ర భేదాలవల్ల కాలక్రమాన ఇన్ని భాషలుగా విలసిల్లినదన్నమాట.

మరి నేటి తెలుగుభాషలోకూడా అనేక మాండలికాలున్నాయి. అనేక కారణాలవల్ల తెలుగుదేశము కొంతకాలం మూడు ప్రధానమండలాలుగా విభక్తమై ఉంది. ఈమూడు మండలాల వ్యవహారంలోను కొన్ని భేదాలు కానవస్తున్నాయి. అంతేకాదు, పలుకుబడిలో మండలానికీ మండలానికీ మాత్రమే కాక జిల్లాకు జిల్లాకు కూడా కొంత భేదము కనిపిస్తున్నది. ఇది ఇట్లా చాలాకాలం కొనసాగి ఉంటే తెలుగుభాషకూడా అనేక భాషలుగానో, విభాషలుగానో విభక్తమయి ఉండేది. అదృష్టవశాన, అట్లా జరగలేదు.

ఈ మాండలికాల పరిశోధనలవల్ల రెండు మూడు ప్రధాన ప్రయోజనాలు సిద్ధిస్తాయి -

1. తెలుగు మాండలికాలలోని ఏకత్వాన్ని నిరూపించడం.
2. ఈ ఏకత్వాన్ని వర్ణనాత్మకవ్యాకరణంగా రూపొందించడం.
3. పుంఖానుపుంఖాలుగా వెలువడుతున్న కావ్య నాటకాలలో దేశ - పాత్రలకు అనుగుణంగా వ్యవహారభాషాప్రయోగానికి వీలుకలిగించడం.

తెలుగు అకాడమి చేసే ఈ కృషి సహృదయుల ఆదరాభిమానాలను చూరగొంటుందని విశ్వసిస్తున్నాము.

— పోణంగి శ్రీరామ అప్పారావు

డైరక్టర్, తెలుగు అకాడమి

1. ఆధునికభాషాశాస్త్రజ్ఞులు పేర్కొనే 'మూలద్రావిడభాష' ఇదేకావచ్చు.
2. కావ్య - నాటకాలలో ఉపయోగించబడేవి అష్టభాషలని అప్పకవి పేర్కొనడం ఇప్పట్ల స్మరణార్హము — అప్పకవీయము —I—83.
3. రసార్ణవ సుధాకరము — శ్రీ బులుసు వేంకటరమణయ్యగారి అనువాదము - పుటలు 267–69.

సంపాదకీయం

డా. బూదరాజు రాధాకృష్ణ

భాషాధ్యయనం నిన్నమొన్నటివరకూ మనదేశంలో కావ్యభాషను పరిశీలించి వ్యాకరణ గ్రంథాలు రచించటంతో ఆగిపోయ్యేది. ఏవో కొన్ని ప్రమాణాలను నిర్ణయించుకొని వాటికి అనుకూలపడ్డ భాషాలక్షణాలను సూత్రీకరించిన మన లాక్షణికులు ఆ సూత్రాలకు సరిపడని భాషను 'అలాక్షణిక'మని, 'గ్రామ్య'మని, నిరసించేవారు. లక్షణగ్రంథాలు అంగీకరించకపోయినా శిష్టవ్యవహారంలో ఉన్న భాషారూపాన్ని గౌరవించాలనే వాదం పందొమ్మిదో శతాబ్దం ఆరంభంలో తెలుగుదేశంలో వచ్చింది. ఆ కొత్తల్లో కవి ప్రయోగాలను గాలించటం, విద్యావంతుల భాషలో కావ్యభాషకు సన్నిహితంగా ఉన్న రూపాలు ఏమున్నాయో క్రోడీకరించటం, జరుగుతుండేది. కాని ప్రజాసామాన్య వ్యవహారంలో ఉన్న భాషాస్వరూపాన్ని గురించి ఎవరూ అంతగా పట్టించుకోలేదు. కావ్యభాషను సరిగా అధ్యయనం చేయనందువల్ల, ఉచ్చరించలేక పోయినందువల్ల, వ్యవహారభాష ఏర్పడిందనీ దానికొక వ్యవస్థ లేదనీ చారిత్రకంగా వ్యవహారభాష అర్వాచీనమనీ దాన్ని అధ్యయనంచేసినందువల్ల కొత్తగా వచ్చే భాషా స్వరూపస్వభావపరిజ్ఞానం ఏమీ లేదనీ విశ్వసించటమే అందుకు ప్రధాన కారణం.

ఆధునిక భాషాశాస్త్రజ్ఞులు బహుభాషాపరిశీలన ఫలితంగా, భాషా తత్త్వ పరిశోధనద్వారా, పై అభిప్రాయాలు నిజంకావని గ్రహించారు. చారిత్రకంగా ప్రాచీనతరమైన రూపాలెన్నో వ్యవహారంలో నిలిచాయని, కావ్యభాషలో లేని అనేక విశిష్టలక్షణాలు వ్యవహారభాషలో ఉన్నాయని, అది భ్రష్టమూ గ్రామ్యమూ కాక భాషాసహజపరిణామాన్ని నిర్దేశించే రూపభేదమేనని, దానికి వ్యవస్థ లేదనటం అసందర్భమని, అప్రామాణికరూపాలు కావ్యభాషలోకూడా కనిపిస్తాయని, ప్రమాణాల నిర్ణయం సాంఘిక స్థితిగతుల మీదనే గాని లాక్షణికుల అభిరుచులమీద ఆధారపడ్డది కాదని తెలుసుకున్నారు. భాషలో - అది ఏరూపంలో ఉన్నా - దాంట్లో అంతర్గతంగా ఉన్న ఏకారణమూ దానికి అప్రామాణికత్వం తెచ్చిపెట్టదని గుర్తించారు. తత్ఫలితంగా కుల, మత, వృత్తి, ప్రాంత, భేదాల వల్ల భాషలో వచ్చే మార్పులను శాస్త్రీయంగా పరిశోధించటం ఇటీవల ఆరంభమయింది. రాష్ట్రవ్యాప్తంగా కొన్ని ముఖ్యవృత్తులవారి వర్గమాండలిక పదాలను (Class dialect words) సేకరించటం కొంతవరకు జరిగింది. అయితే, సేకరించిన పదజాలాన్నయినా పూర్తిగా పరిశీలించటం, ఫలితాలను ప్రకటించటం,

పెద్దయెత్తున జరగలేదు. ఇప్పటికి జరిగింది చాలదు. పెద్ద ఎత్తున పరిశోధన జరిపి భాషాసమష్టికి సమగ్రమైన వర్ణనాత్మకవ్యాకరణగ్రంథాలను నిర్మింప జేయగల సాధనసంపత్తిగల మహాసంస్థ తెలుగు అకాడమిని స్థాపించే దాకా ఏర్పడలేదు.

లిఖిత వాగ్రూపాల్లో ఉన్న తెలుగు భాషకు సమగ్రమైన వ్యాకరణ గ్రంథాన్ని నిర్మింపజేయటం తెలుగు అకాడమి ప్రధానలక్ష్యాల్లో ఒకటి. భిన్న సాంఘిక విద్యాస్థాయులకు చెందిన వ్యవహర్తలు భిన్నప్రాంతాల్లో ఎన్నిరకాల భాషాభేదాలను ఉపయోగిస్తున్నారో వాటన్నిటినీ అకాడమి సేకరిస్తున్నది. భాషలో ఏకత్వ వైవిధ్యాలు ఎంతగా ఉన్నాయో పరిశీలించటానికి సువిచారిత మైన ప్రశ్నావళిని రూపొందించి భాషాశాస్త్రనిపుణులు పర్యటించి విషయ సేకరణ చేశారు. ఈ సందర్భంలో అవసరమని తోచినంత వరకూ కర్చువెచ్చాలను పరిగణించక టేప్ రికార్డింగ్ కూడా చేశారు. వ్యవహర్తలు చెప్పిన మాటలనూ వాక్యాలనూ ఉచ్చారణ విధేయంగా రాసుకున్న తరవాత పరిశీలన ఆరంభ మవుతుంది.

అన్యభాషాప్రాంతాల సరిహద్దులకు దూరంగా ఆయా ప్రాంతాల నడి బొడ్డున ఉన్న నాలుగు జిల్లాల్లో ఇప్పటికి పర్యటనపరిశోధన పూర్తి అయింది. అవి కరీంనగర్, కడప, గుంటూరు, విశాఖ జిల్లాలు. ఈ పత్రికలో మొట్ట మొదట తెలంగాణా ప్రాంతమధ్యంలోని కరీంనగర్ మాండలికభాషాస్వరూపాన్ని స్థూలంగా ప్రదర్శిస్తున్నాం. తక్కిన మండలాల భాషావిషయం యథాక్రమంగా ప్రచురిత మవుతుంది. ఇందులో టేపులనుంచి తీసి ఉచ్చారణవిధేయంగా ఎత్తి రాసిన కొన్ని సంభాషణపాఠాలను, వాటిమీద లఘువ్యాఖ్యలను, ఆచార్య భద్రి రాజు కృష్ణమూర్తిగారి ప్రత్యేక వ్యాసాన్ని, ప్రశ్నావళి ఆధారంగా సేకరించిన విశేషాల్లో కొన్నింటినిగురించిన వ్యాసాన్ని, ప్రచురిస్తున్నాం. కరీంనగర్ మాండలికంలోని కొన్ని ప్రత్యేకతలను సూచనప్రాయంగా వివరించటమే ప్రస్తుత కర్తవ్యం. ఆ భాషాభేదానికి ఒక సంక్షిప్త వర్ణనాత్మకవ్యాకరణాన్ని కొద్ది మాసాల్లో ప్రకటిస్తాం.

ఈ ప్రయత్నంలోని ప్రధానోద్దేశాలు నాలుగు : వాటిలో మొదటిది, తెలుగుభాషలోని ప్రాంతీయ, సాంఘిక, భేదాలను సాధ్యమయినంత విపులంగా సేకరించి గ్రంథస్థం చేయటం; రెండోది, స్థానికంగా భిన్నవిధాలుగా ఉన్న భాషా ప్రమాణాలు రాష్ట్రవ్యాప్తమైన ప్రామాణికభాషగా పొందుతున్న నిరంతర పరిణామక్రమాన్ని నిరూపించటం; మూడోది, వాగ్రూపంలో ఉన్న భాషకూ లిఖితరూపంలోని భాషకూ ఎటువంటి అన్యోన్యసంబంధముందో నిర్ణయించటం; నాల్గోది, లిఖితవాగ్రూపాలు రెంటిలోనూ ఉన్న ఆధునికప్రామాణికభాషకు సమగ్రమైన వర్ణనాత్మకవ్యాకరణాన్ని ఆధునికపద్ధతుల్లో రచించటం. ఈ ఉద్దేశాల మేరకు ప్రచురిస్తున్న ఈ పత్రిక తెలుగులో భాషావిషయికంగా ఉన్న వైవిధ్యం

లోని ఏకత్వాన్ని, ప్రమాణీకరణంలో భాషాసాంఘికవ్యవస్థలకున్న పరస్పర సంబంధాన్ని, స్థూలంగా నిరూపించటంతోబాటు ఆధునికరచయితలకు పనికివచ్చే పాత్రోచిత భాషాభేదాలనుగూడా సంతరిస్తుంది.

కరీంనగర్ జిల్లాలో విషయసేకరణచేసిన పర్యటన పరిశోధకులు ముగ్గురిలో శ్రీ జె. వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు ఇప్పుడు అకాడమి కొలువులో లేరు. ఈ పరిశోధన వ్యవహారానికి కావలసిన సలహాలివ్వటమేగాక ఒక వ్యాసాన్ని కూడా రాసి ఇచ్చిన ఆచార్య భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తిగారికి, కరీంనగర్ జిల్లా రేఖాపటం గీసిన శ్రీ పి. సి. నరసింహారెడ్డిగారికి, వ్యయప్రయాసలు లక్ష్యపెట్టక నీటుగా ముద్రించి ఇచ్చిన శ్రీ జ్యోతిప్రెస్, హైదరాబాద్, వారికి మా యీ ప్రయత్నసాఫల్యానికి తోడ్పడ్డ ఆయా వ్యవహర్తలకూ మా ప్రత్యేక కృతజ్ఞతలు.

ఈ పద్ధతి పరిశోధనపత్రిక లన్నింటిలోలాగానే ఇందులోనూ వ్యవహర్తల పేర్లను ఉద్దేశపూర్వకంగానే బయటపెట్టలేదు. వ్యవహారఖండికల్లోని అభిప్రాయాలతో భావాలతో అకాడమీకి ఏలాటి సంబంధమూ లేదు; వాటి బాధ్యత ఆ యా వ్యవహర్తలదే.

కేంద్రప్రభుత్వం సహాయంచేసి నెలకొల్పిన రాష్ట్రభాషాసంస్థల్లో ఇప్పటివరకూ తెలుగు అకాడమి తప్ప మరేదీ ఇంత విస్తృత ప్రణాళికతో భాషాపరిశీలన ఆరంభించలేదు. మాకున్నూ ఇది తొలిప్రయత్నం. ఇకముందు ఇతోధికసుందరంగా శాస్త్రీయంగా ఈ మహాప్రయత్నాన్ని నెరవేర్చగలమని ఆశిస్తున్నాం. భాషాభిమానులు మాకు తగినంత ప్రోత్సాహమిస్తారని విశ్వసిస్తున్నాం.

విషయసూచిక

1

కరీంనగర్ జిల్లా

ఒక ప్రాంతంలోని భాషాస్వరూపస్వభావాలు అక్కడి చారిత్రిక భౌగోళిక సాంఘికాది పరిస్థితులను ప్రతిబింబిస్తుంటాయి. ఆ పరిస్థితులుకూడా భాషను ఎంతో ప్రభావితం చేస్తాయి. అందువల్ల కరీంనగరు మాండలిక భాషస్వరూపాన్ని స్థూలంగా నిర్దేశించేటప్పుడు ఆయా విషయాలను సంగ్రహంగా నయినా చెప్పవలసివుంటుంది.

క్రీ. శ. 1905 కు పూర్వం ఈ జిల్లాను 'ఎల్గందల' జిల్లా అనేవారు. కరీంనగర్, హుజూరాబాద్, జగిత్యాల, సిరిసిల్ల, మెట్టుపల్లి, సుల్తానాబాద్, మంథని, అనే ఏడు తాలూకాలు ఈ జిల్లాలో ఉన్నాయి. 1961 జనాభా లెక్కల ప్రకారం దీని జనాభా 16,20,417. దీని వైశాల్యం 7246.936 చ. కి. మీ. (ఉత్తర అక్షాంశం 17°55′ నుంచి 19° వరకు; తూర్పు రేఖాంశం 78°30′ నుంచి 80°20′ వరకు) ఉత్తర సరిహద్దు పొడుగునా గోదావరి ప్రవహిస్తున్నది. చెప్పుకోదగ్గ నదులుగాని పర్వతపంక్తులుగాని జిల్లా మధ్యలోలేవు. రవాణా సౌకర్యాలు చాలా తక్కువ. మొత్తం రోడ్ల నిడివి 603.375 కి. మీ. మాత్రమే. రైలుమార్గం పెద్దపల్లి మినహా తక్కిన ముఖ్యనగరాలు వేటినీ తాకకుండా పోతుంది. దీని పొడుగు 60 కి. మీ. మాత్రమే. పెద్ద పరిశ్రమలుగాని పారిశ్రామిక నగరాలుగాని లేవు. పెద్ద పురపాలకసంఘాలు రెండు మాత్రమే. కరీంనగర్ (1961) - 31,491; జగిత్యాల (1961) - 20,942. అక్షరాస్యుల సంఖ్య చాలాతక్కువ - 12.58% వీరిలో పురుషులు - 20.69%; స్త్రీలు - 4.43%.

చరిత్ర ప్రసిద్ధనగరాల సంఖ్యాకూడా చాలా తక్కువ. వేములవాడ, ధర్మపురి పుణ్యక్షేత్రాలు. మంథని ప్రాచీనకాలంలో సంస్కృత విద్యాకేంద్రం. ఏడువందల సంవత్సరాలకు పూర్వకాలంనాటి శిథిలాలూ భవనాలూ లేవు. క్రీ. శ. ఎనిమిదో శతాబ్దంలో వేములవాడ నుంచి పదితరాలపాటు చాళుక్యులు పరిపాలించారు. క్రీ. శ. తొమ్మిదో శతాబ్దంలో రాష్ట్రకూటుల ఆధిపత్యాన వేములవాడ ముఖ్యపట్టణంగా ఉండేది. ఇమ్మడి అరికేసరి కాలంలో జైనమతానికి జైన మహాకవులకూ కన్నడ భాషకూ అక్కడ బహుమర్యాదలు జరిగేయి. ఆధునిక కాలంలో ఆంధ్ర మహాసభవారు నడిపిన సాంఘిక రాజకీయోద్యమాలకు సిరిసిల్ల ప్రధానకేంద్రంగా ఉండేది. ఒకప్పుడు ఈ జిల్లా కాకతీయ సామ్రాజ్యంలో

భాగంగా ఉండేది. ఆ తరువాత బహమన్లు, కుతుబ్‌షాహీల, ఢిల్లీ పాదుషాల, అసఫ్‌జాహీల, రాజ్యాల్లో భాగంగా ఉంటూ చివరకు ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో భాగమయింది. అంటే, కాకతీయ సామ్రాజ్యం అస్తమించిన తరవాత, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం ఏర్పడేవరకూ, రమారమి 600 సంవత్సరాలుగా తెలుగు భాషకు ప్రాముఖ్యం లేని పరిపాలనలో ఉంది.

రవాణా సౌకర్యాలు, చారిత్రక రాజకీయ ప్రాబల్యం, జనసాంద్రత, విద్యావసతులు, నగర జీవితవిధానము, పరిశ్రమసంపద, తక్కువైనందువల్ల ఈ జిల్లాలో అనేక స్థానిక మాండలికాలు వినిపిస్తాయి.

2

పర్యటన పరిశోధన విధానం

వ్యావహారిక భాషకు వర్ణనాత్మక వ్యాకరణం రూపొందించే ప్రయత్నంలో తెలుగుదేశంలో శాస్త్రీయమైన పద్ధతిలో భాషా వ్యవహారభేదాల్ని సేకరించి జిల్లాల వారీగా పరిశోధన పట్టికలు ప్రకటించడం తెలుగు అకాడమి చేపట్టిన బృహత్ప్రణాళికల్లో ఒకటి. అందుకు మొదట సూత్రప్రాయమైన ప్రాథమిక విషయ సేకరణ ప్రణాళిక ఒకటి రూపొందింది. అకాడమి పర్యటన పరిశోధన విభాగంలోని పరిశోధకులు అనంతపురం జిల్లా తాడిపత్రిలో ఆ ప్రణాళిక సమగ్రత, సౌలభ్యాలను పరీక్షించారు. ఆ అనుభవంతో విషయసేకరణ ప్రణాళికలో వ్యవహర్త భాషలోని వ్యవహార భేదాల్ని ప్రణాళికా బద్ధంగా టేప్ రికార్డర్ ద్వారా రికార్డ్ చేయడానికి వీలుగా ధ్వని విభాగం అదనంగా చేరింది. వ్యవహర్తలనుంచి విడిగా వ్యవహార ఖండికలు రికార్డ్ చేయడంకూడా ఒక భాగంగా పర్యటన పరిశోధనలో చేరింది. వ్యవహారఖండికలు కథలరూపంలో, వృత్తి ఉద్యోగ వ్యాపకాల వివరాల రూపంలో, అనుభవాల రూపంలో, అభిప్రాయ ప్రకటనలరూపంలో, విషయ వివరణ రూపంలో, ఈతిబాధల రూపంలో, కబుర్ల రూపంలో, ఉపన్యాసాల రూపంలో ఉండవచ్చు.

ప్రతి జిల్లాలో తాలూకా కేంద్రాలతోబాటు ముఖ్యమైన పట్టణాలుకూడా పర్యటన పరిశోధన కేంద్రాలుగా ఎన్నికయ్యాయి. వ్యవహర్తలు సాంఘిక విద్యా సంబంధాల ఆధారంగా (వృత్తి ఉద్యోగ వ్యాపకాలనుబట్టి) కింది తరగతులుగా విభజించబడ్డారు.

మొదటి తరగతి : అత్యధిక సాంఘిక విద్యాసంబంధాలుండేవారు :

1. రచయిత 2. రాజకీయ కార్యకర్త 3. బ్యాంక్ ఉద్యోగి 4. ఉపాధ్యాయులు (ఆడ, మగ; స్కూల్, కాలేజి).

రెండో తరగతి : సాంఘిక, విద్యా సంబంధాల ప్రభావానికి నిత్యం లోనయ్యేవారు :

1. వ్యాపారులు (చదువుకున్న పెద్దవ్యాపారి, చదువురాని చిన్న వ్యాపారి), 2. విద్యార్థులు (బాలబాలికలు; స్కూల్, కాలేజి; పట్టణం, పల్లెలు).

మూడో తరగతి : అత్యల్ప సాంఘిక విద్యా సంబంధాలుండేవారు :

1. కార్మికులు, 2. రైతులు, 3. వృత్తి పనులవాళ్లు

వ్యవహర్తల ఎన్నికలలో నివాసార్హత, కులం ప్రధానంగా పాటించబడింది. ఒక కేంద్రంలో ఎన్నుకునే పై తరగతులలోని వ్యవహర్తలు అందరూ ఆ తాలూకాలో పుట్టి పెరిగినవాళ్ళై ఉండాలి. వారి కులాలు వేర్వేరై ఉండాలి. అంటే సాధ్యమైనంత ఎక్కువగా ఆ కేంద్రంలోని ముఖ్య కులాలకు ప్రాతినిధ్యం ఉండాలి. విద్యార్థులు 15-25 ఏళ్ళలోపు వాళ్ళుగాను, యితరులు 25-50 ఏళ్ళ లోపు వాళ్ళుగాను ఉండాలి. వాళ్ళు మళ్ళీ 20 ఏళ్ళలోపు, 30 ఏళ్ళలోపు, 40 ఏళ్ళలోపు, 50 ఏళ్ళలోపు-అలా దశలవారీగా వయోభేదాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించాలి. వీళ్ళంతా భాషా సంబంధమైన అవలక్షణాలు (నత్తి మొ॥) ఏవీ లేనివాళ్ళై ఉండాలి. వ్యవహర్తల్లో నివాసార్హతనుబట్టి (పట్టణ నివాసం, పల్లె నివాసం), కులాన్నిబట్టి, వృత్తి ఉద్యోగ వ్యాపకాల్నిబట్టి, వయస్సునుబట్టి, చదువునుబట్టి ఏర్పడే వ్యవహార భేదాల్ని పరిశీలించి స్థానిక ప్రమాణాల స్వరూపం తెలుసుకోవడం ఈ పర్యటన పరిశోధన ప్రణాళిక ముఖ్యోద్దేశం.

విషయ సేకరణ పట్టికలో వ్యవహర్త సంక్షిప్త చరిత్ర (ఊరు, వృత్తి, కులం, వయస్సు, చదువు, సాంఘిక సంబంధాలుగల వ్యక్తుల, ఊళ్ళ వివరాలు, అడ్రసు, వ్యాపకాలు, అన్యభాషా జ్ఞానం, భాషా ప్రకటన సామర్థ్యం, భాషలోని ప్రాంతీయ వ్యవహార భేదాలపైగల దృక్పథం, విషయ సేకరణకు పట్టిన కాలం) ఆ కేంద్రం తాలూకా జిల్లా వివరాలు, ప్రయాణ సౌకర్యాలు, తేది గుర్తించ బడతాయి.

విషయ సేకరణ ప్రణాళికా పట్టిక స్వరూపం కింది విధంగా ఉంటుంది.

ధ్వని విభాగం :

ధ్వనుల మార్పుల్ని గుర్తించడానికి కనిష్ఠ భేదకాంశాలుగల జంటపదాలు, మార్పుల్ని సూచించే ఆ యా ధ్వనులు పదాది పదమధ్య పదాంతంలోగల ఎన్నికైన పదాల పట్టిక ఉంటాయి. ఈ ధ్వని విభాగానికి అనుబంధంగా వాక్యగతంగా ధ్వనుల ఉచ్చారణ భేదాల్ని పరిశీలించడానికి ఆయా ధ్వనులు గల పదాల్ని పొందించి రూపొందించిన ఒక రచనకూడా ఉంటుంది. ఈ మొత్తం విభాగం టేప్ రికార్డర్ ద్వారా రికార్డ్ చేయబడుతుంది.

పద విభాగం :

ప్రత్యయాలు చేర్చినపుడేర్పడే నామ క్రియారూపాలు గుర్తించబడతాయి. ఇందులో క్రియా విభాగం పెద్దది. ఎన్నికచేసిన 20 ధాతు రూపాల్ని పరిశీలించడం జరుగుతుంది.

సంధి విభాగం : సంధిగతమైన మార్పుల్ని సూచించే పదాలుగల వాక్యాలుంటాయి.

ఈ భాగంకూడా రికార్డవుతుంది.

ఇవికాక ప్రాథమిక పదాల పట్టికకూడా ఉంటుంది. అందులో సంఖ్యావాచకాల పట్టిక మాత్రం రికార్డ్ చేయబడుతుంది.

ఈ ప్రణాళిక ననుసరించి 1969 లో మొట్టమొదటిసారిగా కరీంనగర్ జిల్లాలో పర్యటన పరిశోధన జరిగింది. పర్యటన పరిశోధన జరిపిన మొత్తం కేంద్రాలు పది. వ్యవహర్తలు 72 (68+4) మంది. *

వాటి వివరాలు :

పర్యటన పరిశోధన జరిపిన ఊళ్ళు	ప్రచురణకు స్వీకరించిన వ్యవహార ఖండికలు •	పర్యటన పరిశోధకులు
1. కరీంనగర్	2	పి. సి. నరసింహారెడ్డి
2. హుజ్ రాబాద్	2	,,
3. పెద్దపల్లి	5	,,
4. సిర్ సిల్ల	1	జె. వెంకటేశ్వరశాస్త్రి
5. మంథని	—	,,
6. వేములవాడ	2	,,
7. జగ్ త్యాల	—	ఎ. శ్రీహరి
8. మెట్ పల్లి	—	,,
9. సుల్తానాబాద్	—	,,
10. కోరుట్ల	1	,,

విషయ సేకరణ చాలావరకు స్వభాషలోనే సాగింది. విద్యావంతులైన వ్యవహర్తలతో కొంతవరకు ద్విభాషా పద్ధతి అవలంబించక తప్పలేదు. మొత్తం 68 మంది ప్రధాన వ్యవహర్తల్లో రాజకీయ కార్యకర్తలు 7 గురు, బ్యాంక్ ఉద్యోగులు 7 గురు, ఉపాధ్యాయులు 13 మంది, వ్యాపారులు 13 మంది, విద్యార్థులు 19 మంది, రైతులు ఇద్దరు, నేతపనివాళ్ళు 5 గురు, చాకలి ఒకరు, పళ్ళమ్ముకునే చిల్లర వ్యాపారి ఒకరు ఉన్నారు. వ్యవహార ఖండికలు మాత్రం రికార్డ్ చేసిన అనుబంధ వ్యవహర్తల్లో ఒక రాజకీయవేత్త, ఇద్దరు కాలేజీ విద్యార్థులు (ఒకరు రచయిత, వేరొకరు నటుడు), ఒక స్కూల్ విద్యార్థి ఉన్నారు.

ఈ వ్యవహర్తలనుంచి సేకరించిన ప్రణాళికాబద్ధమైన వ్యవహార భేదాల్ని, వ్యవహార ఖండికల్ని ఆ యా కేంద్రాలు పర్యటించిన పర్యటన పరిశోధకులే ఉచ్చారణ విధేయంగా లిపిబద్ధం చేశారు.

* వివరాలకు పటం చూడండి.

• వివరాలకు వ్యవహార ఖండికలు చూడండి.

తెలుగు మాండలికాలు : కరీంనగరు వాడుక

భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తి

భాషలో వ్యవస్థ

తెలుగు సుమారు నాలుగు కోట్లమందికి మాతృభాష. తెలుగువాడెవడైనా తనకు తెలుగు రాదనుకొన్నా, తనకు వచ్చింది 'మంచి తెలుగు' కాదనుకొన్నా – ఇవి అసహజమైన అభిప్రాయాలనుకోవాలి. కొందరి తెలుగు మరి కొందరికి 'ఏస' గా ఉండవచ్చు (ఏస అంటే 'కొత్తదనం'); కాని తెలుగు కాదనిపించదు. ఈ కింది వాక్యాలు తెలుగు మాటలతో కూర్చినవైనా తెలుగు మాతృభాషగా మాట్లాడే వాళ్ళెవరూ ఆమోదించరు. ఎందుకంటే అవి 'ఏస' గా ఉండటంవల్లకాదు – తెలుగు వాడుకకు విరుద్ధంగా ఉండటంవల్ల (* = అసహజ వాక్యానికి గుర్తు).

1. * ఆయన ఊరి నుంచి వచ్చింది.
2. * ఆయన నాకు అడిగాడు.
3. * ఆయన నన్ను చెప్పాడు.
4. * పువ్వులు కడుపునిండా భోంచేస్తున్నాయి.
5. * వాడు బాగా విరిగి పోయినాడు.

ఈ వాక్యాలను సరిదిద్దమంటే తెలుగు పిల్లవాడెవడైనా సులభంగా దిద్దుతాడు. కాని, 'అవి ఎందుకు తప్పు ?' అని అడిగితే చాలామంది సరైన జవాబు చెప్పలేరు. 1వ వాక్యంలో కర్త ఆయన (పురుషవాచకం) అయినప్పుడు క్రియలో చివర *డు* గాని *రు* గాని ఉండాలి. 2వ వాక్యంలో **అడుగు** అనే క్రియతో నాకు లో ఉన్న – కు (చతుర్థి) విభక్తి సరిపడదు; నన్ను అనే ద్వితీయా విభక్తి రూపం ఉండాలి. 3వ వాక్యంలో గూడా విభక్తిదోషం ఉంది. **చెప్పు** ప్రధాన క్రియ అయినప్పుడు దానికిముందు వచ్చే నామ పదం (ద్వితీయ కర్మపదం) చతుర్థి విభక్తిలో ఉండాలి, నాకు అని. 4వ వాక్యంలో అర్థ వైరుధ్యం కనిపిస్తున్నది. 'భోంచేయటం' మనుషులు చేసేపనిగాని పూలు చేసే పనిగాదు. 5వ వాక్యంలో గూడా అటువంటి దోషమే కనిపిస్తుంది. 'విరగటం' అనేది ప్రాణులకు జరగదు; నిర్జీవమైన (స్థావరమైన) గట్టి వస్తువులకు జరుగుతుంది. కొన్ని సవరణలు చేస్తే సరైన వాక్యాలు సిద్ధిస్తాయి :

6. ఆయన ఊరునించి వచ్చాడు.
7. ఆయన నన్ను అడిగాడు
8. ఆయన నాకు చెప్పాడు.
9. పువ్వులు తోటనిండా రాలిపోయినాయి.
10. వాడు బాగా పరిగెత్తాడు.

6 - 10 వాక్యాలు వ్యాకరణయుక్తమైనవని ప్రతి తెలుగువాడు అంగీకరిస్తాడు. 1 - 5 వాక్యాలు తెలుగు వ్యాకరణానికి విరుద్ధం. తెలుగు మాట్లాడే ప్రతివాడికీ ఈ వ్యాకరణ జ్ఞానం గుప్తస్థితిలో ఉంటుంది. ఒక భాష మాట్లాడ గలగటం అంటే ఆ భాషా నిర్మాణానికి కారణమైన వ్యాకరణ జ్ఞానం కలిగి ఉండటమే. పిల్లలకు నడక వచ్చినంత సహజంగా స్వభావసిద్ధంగా భాషాజ్ఞానం గూడా అబ్బుతుంది. కాని ఈ జ్ఞానం అజ్ఞాతంగా మెదడులో ఉంటుంది. ఆలోచించే శక్తి ఉన్న ప్రతివాడికీ తన మనసు ఎలా పనిచేస్తుందో తెలియదు; అది మానసిక శాస్త్రజ్ఞుడి పని. మన శరీరంలో ఉన్న భాగాలన్నీ ఎలా పనిచేస్తున్నాయో మనకు తెలియదు; అది శారీరక శాస్త్రజ్ఞుడి పని. అలాగే భాష నుపయోగించే ప్రతివాడికీ ఆ భాషాజ్ఞానం ఏ సూత్రాలమీద ఆధారపడ్డదీ తెలియదు. ఈ సూత్రాలను పరిశోధించేది భాషాశాస్త్రం. ఊహలో ఉన్న అర్థాలకు ఉచ్చారణలో ఉన్న మాటలకు గల సంబంధం నిరూపించేదే వ్యాకరణం. ఇది వ్యవహర్త జ్ఞానగతమైనది. దీన్ని వ్యక్తీకరించి సూత్రరూపంలో చూపించేది ఆ భాషకు వ్యాకరణశాస్త్రం అవుతుంది. లిఖితరూపంలో సమగ్రమైన వ్యాకరణం ఒక భాషకు లేనంత మాత్రాన ఆ భాషకు వ్యవస్థ (వ్యాకరణం) లేదనుకోటం, సమగ్రమైన మానసిక శాస్త్రం లేనంతమాత్రాన మనస్సుకు ఆలోచనా శక్తి లేదనుకోటం లాంటిదే.

'ఆయన ఊరినుంచి వచ్చాడు' అనటానికి బదులు 'ఆడు ఊరునుంచి అచ్చిండు' అని ఎవరైనా అంటే అది అంతకు ముందు విననివాళ్ళకు 'ఏస' గా ఉంటుందిగాని వ్యాకరణ విరుద్ధమైన వాక్యంమాత్రంకాదు. మరికొందరు *అచ్చిండు* కు బదులు *వచ్చిండు* అంటారు. దాన్నే మరికొందరు *వచ్చినాడు* అంటారు. ఇవి వ్యాకరణ విరుద్ధమైన రూపాలుగావు. ప్రాంతీయంగానూ, సాంఘికంగానూ వచ్చిన తేడాలను బట్టి వాడుకలో ఏర్పడిన మార్పులు ఇక్కడ *వచ్చినాడు* లో నా హ్రస్వమై *వచ్చినడు* = *వచ్చిండు* అయింది. తెలంగాణా జానపదుల వాడుకలో పదాది వకారం లోపించి *అచ్చిండు* అయింది. కాని క్రియకూ కర్తకూ ఉన్న లింగ పురుషవచనాలలో సమానధర్మం ఉండటంలో ప్రాంతీయ భేదాలు లేవు. అంటే 'వాడు వచ్చాడు', 'వాడు వచ్చినాడు', 'వాడు వచ్చిండు', 'ఆడు అచ్చిండు' మొ॥ వాక్యాలే ఉంటాయిగాని 'వాడువచ్చింది', * 'ఆడు అచ్చింది మొ॥వి ఎక్కడా వినం. వీటిలో ఒకటి వ్యాకరణ విషయం; రెండోది ప్రాంతీయ సాంఘిక భేదాలనుబట్టి వచ్చింది. ఈ రెండూ వేరువేరు ధర్మాలు. పై చర్చనుబట్టి కొన్ని విషయాలు గ్రహించవచ్చు. (1) ప్రతిభాషకీ

వ్యవస్థ (అంటేవ్యాకరణం) ఉంటుంది. ఆ భాష మాట్లాడే ప్రతివ్యక్తికీ భాషా జ్ఞానం సహజంగా ఉంటుంది. ఈ జ్ఞానం ఉన్న ప్రతివాడూ తనభాషలో సరైన వాక్యాలనే ఉత్పత్తిచేసి ఉచ్చరిస్తాడు. వ్యాకరణవిరుద్ధమైన వాక్యాలు మాత్ర భాషలో ఎవరూ పలకరు. (2) వ్యవహారభేదాలు ఒక వ్యక్తి ప్రాంతాన్నిబట్టీ, చేసే వృత్తినిబట్టీ, చదివిన చదువునుబట్టీ ఏర్పడతాయి. ఈ మార్పులకూ వ్యాకరణానికి సంబంధం లేదు. వ్యాకరణం, వ్యాకరణజ్ఞానం ప్రాంతీయ భేదాలకు అతీతం.

భాష - మార్పు - ప్రామాణ్యం

తెలుగు జీవద్భాష. జీవద్భాష మిగిలిన సజీవవ్యవస్థల లాగానే కాల క్రమాన మారుతుంది. భాష లేనిదే సమాజం లేదు. భాషవల్ల అన్యోన్యవ్యవహారం సాధ్యంకావటం వల్లనే సామాజికవ్యవస్థ ఏర్పడ్డది. ఒకే సమాజంలో ప్రాంతానికీ ప్రాంతానికీ, తరగతికీ తరగతికీ మధ్య తిండి, కట్టు, ఉనికి, పెళ్ళిళ్ళు, పేరంటాలు మొదలైన వాటిల్లో తేడాలున్నట్లే భాషా వ్యవహారంలోనూ తేడాలు కనిపిస్తాయి. అలవాట్లు వేరైనా తెలుగు సంస్కృతిలో ఏకరూపత కనిపిస్తుంది. వాడుకలో వినిపించే ప్రాంతీయభేదాలకూ తరగతి భేదాలకూ అతీతంగా తెలుగుభాషలో ఏకరూపత ఉంది. పిల్లలకు తల్లిదండ్రుల భాష ఒరవడి అవుతుంది. చదువులేనివాళ్ళకి చదువుకొన్నవాళ్ళ భాష ఒరవడి అవుతుంది. విజ్ఞాన ప్రసారక సాధనాలయిన వార్తా పత్రికలు, రేడియో, పుస్తకాలు మొదలైన వాటివల్ల కొందరి వాడుక మరికొందరికి ఆదర్శప్రాయం అవుతుంది. ఈ రకంగా ఏ భాషలో అయినా కొన్ని పదాలు, కొన్ని ఉచ్చారణలు సభ్యవ్యవహారానికి యోగ్యమైనవిగా మారతాయి. విద్యాభ్యాసంద్వారా ప్రమాణరూపాలను అనుకరించి నేర్చుకొని మిగిలినవాళ్ళు సభ్యత సంపాదించటానికి ప్రయత్నిస్తారు.

వాడుకలో ప్రాంతీయభేదాలు చాలారకాలైన సాంఘికచారిత్రక కారణాలవల్ల ఏర్పడతాయి. నేటి తెలుగులో నాలుగు ప్రధానమైన మాండలిక వ్యవహారాలున్నాయి. (1) కళింగమండలం (శ్రీకాకుళం, విశాఖపట్నం జిల్లాలు) (2) రాయలసీమ (నెల్లూరు, ఒంగోలు జిల్లాలతో కలిపి) (3) తెలంగాణా (4) మిగిలిన కోస్తాజిల్లాలు (గుంటూరు, కృష్ణా, ఉభయగోదావరులు)–ఈ విభజన చాలావరకు వృత్తిపదాల్లో ప్రతిఫలిస్తుంది. ఉదాహరణకు – వ్యవసాయ వృత్తిలో వాడే కొన్నిమాటల ప్రాంతీయ భేదాలు :

కళింగమండలం	రాయలసీమ	తెలంగాణా	మిగిలిన కోస్తాప్రాంతం
1	2	3	4
——	తువ్వనేల	దుబ్బనేల	తువ్వనేల
మోట	కపిల	మోట	మోట
మదుం	తూము	తూము	తూము
పూజు/పూదు	కాడిమాను/ కాడిమాకు	కాండి/కాణి/కాని	కాడి
నాగలి	నాగేలి/మడక	నాగలి	నాగలి
మేడి	మేడితోక	పాలె	మేడి
నక్కు	కర్రు/కారు	కర్రు	కర్రు
ఏటికర్ర	నొగ/నగ	ఏటికర్ర/ఏటికోల	ఏడికర్ర
పేడ	పేడ	పెండ	పేడ
ఉండ	గాను	గారె/గిర్ర/పయ్యో	చెక్రం
తెగులు	తెవులు	తెవులు	తెగులు
ఆనపకాయ	సొరకాయ	ఆనిగెంకాయ	సొరకాయ
గోంగూర	గోగాకు	పుండికూర/ పుంటికూర	గోంగూర
చోడి/చోళ్ళు	రాగి	తమిదె	తమిదె
గంటె/గంటి	సద్ద	సజ్జ/సద్ద	సజ్జ
—— (ఒక రంగు పేరు)	పసె	పయ్యో	పయ్యో
గాబు	కలుపు	కలుపు	కలుపు
ఎలుగు/కంచె	కంచె/కర	ఎలుగు/కంచె	కంచె

పై మాండలిక విభజన స్థూలమైనది. ఇటాలిక్సులో ఉన్న మాటలు ఆయా మండలాల్లో మాత్రం వినిపిస్తున్నా మిగిలినవి రెండు మూడు మండలాలకు సామాన్యంగా ఉన్నట్టు గమనించవచ్చు. వృత్తిపదాలుగాక మిగిలిన వ్యవహారంలో ఉన్న ప్రాంతీయభేదాల స్వరూపం మనకు ఇంకా తెలియదు. ఒక్కొక్క ప్రాంతంలో సాంఘికభేదాలనుబట్టి ఎన్నో అవాంతరభేదాలు వినిపిస్తాయి. స్థూలంగా ఇప్పుడు లిఖితవాఙ్మయంలో విస్తృతంగా చలామణి అవుతున్నది 4వ మండలానికి చెందిన భాష. దీనికి కారణం ఎక్కువమంది ఆధునిక రచయితలు ఈ ప్రాంతానికి చెందినవాళ్ళు కావటం కావచ్చు. ఈ మండలం మిగిలిన వాటన్నిటితోనూ కలుస్తున్నట్టు పైమాటలనుబట్టి తెలుసుకోవచ్చు. దీనికి విలక్షణంగా ఉన్న మాటలు గూడా కొన్ని ఉండవచ్చు. మిగిలిన మండలాలకు ఇది కూడలి కావటం వల్లనే ఈ ప్రాంతవ్యవహారానికి ప్రాముఖ్యం వచ్చి ఉండవచ్చు.

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీవాళ్ళు తయారు చేయించిన మాండలిక వృత్తిపదకోశాలవల్ల ఉచ్చారణకు, శబ్దజాలానికి సంబంధించినంతవరకు విద్యావంతులైన నాగరకుల భాషకు జానపదుల భాషకు మధ్య కొన్ని భేదాలు నియతంగా ఉన్నట్టు తెలిసింది. ఉదాహరణకు, కోస్తాజిల్లా భాషలో—

శిష్టోచ్చారణలో	జానపదోచ్చారణలో
1. (a) ఒత్తులు నిలుస్తాయి : భాగవతం, భారతం, ధర్మం	ఒత్తులు పోతాయి : బాగవతం, బారతం, దర్మం
(b) హకారం నిలుస్తుంది : హరివిల్లు, రోహిణి	హకారం పోతుంది : అరిల్లు, రోయిణి
2. చకారం అంతటా నిలుస్తుంది : చవుడు, చుక్క, చొప్ప, ఊచ, పలచన	చకారం సకారం అవుతుంది (ద్విరుక్తం కానప్పుడు) : సవుడు, సుక్క, సొప్ప, ఊస, పలసన
3. వి, వీ, వె, వే లు చాలా మాటల్లో నిలుస్తాయి : విల్లు, వీధి, వెండి, వేడి	వకారం పోతుంది : ఇల్లు, ఈది, ఎండి, ఏడి (ఉచ్చారణలో యిల్లు, యీది మొ.)
4. సంయుక్త హల్లులు నిలుస్తాయి : హస్త, భక్తి, చేస్తాడు	సంయుక్త హల్లు ద్విత్వం అవుతుంది : అత్త, బత్తి, సేత్తాడు, మొ.
5. శ, ష, స ల భేదం ఉంటుంది : శాస్త్రి, భాష, కాసు	శ, ష లు గూడా సగా మారతాయి: సేత్రి, బాస, కాసు
6. పదాది *గ*కారం దేశ్య శబ్దాల్లో నిలుస్తుంది : గట్టు, గడ్డ, గండి	*గ*కారం *గె*గా మారుతుంది: గెట్టు, గెడ్డ, గెండి

జానపదులు క్రమంగా విద్యావంతులైనప్పుడు శిష్టోచ్చారణను అనుకరిస్తారు. అసలు శిష్టోచ్చారణలో శిష్టత ఏ ధర్మాలవల్ల ప్రాప్తించిందో తెలుసుకోవచ్చు. పై ఉచ్చారణభేదాల్లో 1, 4, 5 చాలావరకు సంస్కృతం నుంచి వచ్చిన పదాలు. జానపదుల భాషలో కంటె చదువుకొన్నవాళ్ళ భాషలో సంస్కృతశబ్దాల వాడుక ఎక్కువ. పాఠ్యపుస్తకాలవల్ల, వార్తాపత్రికలవల్ల ఇది సాధ్యమవుతుంది. ఇంగ్లీషు మన దేశానికి రాకముందు చదువుకొన్న వాళ్ళంటే సంస్కృతం చదువుకొన్నవాళ్ళే. ఆనాటి నుంచి ఈనాటి వరకు సంస్కృత భాషాజ్ఞానం సమాజంలో ఒక తరగతి భేదాన్ని సృష్టించింది. అలానే ఇంగ్లీషు తెలిసినవాడు సంస్కృతాంధ్రాలు తెలిసినవాడికన్నా సంస్కారవంతుడుగా పరిగణింపబడుతున్నాడు. దీనికి కారణం ఎక్కువ భాషలు తెలిసినవాళ్ళు ఎక్కువ తరగతుల్లో కలిసిపోగలరు. ఎక్కువమందితో వ్యవహారదక్షత ఏర్పడుతుంది. అల్పవ్యవహారపరిధిగల జానపదులకు అధికవ్యవహారదక్షతగల విద్యావంతులు ఆదర్శమై వాళ్ళ భాష, కట్టు, నడవడి, ఒరవడి అవుతాయి. వాటిని అనుకరించి జానపదులు నాగరకులనించుకోటానికి ప్రయత్నిస్తారు. విద్యావిధానం, నగర

జీవితం ఈ ప్రక్రియకు ఉపకరణాలవుతాయి. ఈనాడు క్రాపు, సూటు, బూటు, పెళ్ళిళ్ళలో దండలు వేసుకోటం వగైరా రెండు సంస్కృతుల సమ్మేళనలో అన్య సంస్కృతి నుంచి దేశీయసంస్కృతిలో వచ్చిన మార్పులు. సమాజంలో వ్యక్తులకు తెలియకుండానే విలువలు మారుతుంటాయి. ఈ విలువల మార్పులో ప్రయోజన దృష్టి కొంతవరకు కనిపిస్తుంది; కాని, కారణాలు అన్నీ పూర్తిగా పరిశోధి స్తేనేగాని తెలియవు. ప్రపంచంలో అన్ని సమాజాల్లోనూ ఈ ప్రక్రియ కనిపిస్తుంది. నార్మన్ దండయాత్ర తర్వాత ఫ్రెంచి జీవితవిధానం, ఫ్రెంచి భాష బ్రిటీషు ప్రజలని, ఇంగ్లీషు భాషని ఎంతో ప్రభావితం చేశాయి. అధిక వ్యవహారదక్షత (ఎక్కువమందితో మాట్లాడగల నేర్పు) ఉన్నవాళ్ళు సంస్కార వంతులవుతారు. వాళ్ళ వాడుక మిగిలినవాళ్ళకు ప్రమాణం అవుతుంది. స్థూలంగా భాషలో ప్రామాణ్యం ఏర్పడే తీరు ఇది.

ఉచ్చారణలో లాగానే కొన్నిపదాల రూప నిష్పత్తిలో గూడా నాగర కుల భాషకు జానపదుల భాషకు భేదాలున్నాయి. ***పోతుంది, తెలియదు* (*తెలేదు, తెలీదు*)**—శిష్టుల వాడుకలో ఉంటే ***పోతది,*** *తెలవదు* మొదలైనవి ఇతరుల వాడుకలో ఉన్నాయి. నిజంగా ***పోతది,*** *తెలవదు* రూపాలకు తక్కువ విలువ కట్టటానికి ***పోతుంది, తెలియదు*** రూపాలకి ఎక్కువ విలువ కట్టటానికీ భాషాగతమైన కారణాల్లేవు. ***కురుస్తుంది : కురవదు*** రెండూ శిష్ట వ్యవహారంలో ఉన్నాయి. వాటిలాగానే ***తెలుస్తుంది : తెలవదు***గూడా తెలుగు వ్యాకరణ సూత్రాలవల్ల సాధ్యాలవుతాయి. ***కురవదు, తెరవదు*** రెంటికీ ప్రాచీన కావ్య భాషలో ***కురియదు, తెలియదు*** అనే ప్రమాణ రూపాలున్నాయి. చారిత్ర కంగా జరిగిందేమంటే ***పిలుచు : పిలవదు*** గణంలో ***కురియు : కురవదు*** శిష్టుల భాషలో చేరాయి; కాని, ***తెలియు : తెలియదు*** చేరలేదు. జానపదుల భాషలో ఇవిగూడా ఆ గణంలోనే చేరాయి. ***కలియు : కలవదు, నెరయు : నెరవదు*** ఇలాంటివన్నీ తెలుగులో అన్ని తరగతుల వ్యవహారంలోనూ ***పిలుచు*** వర్గంలో చేరిపోయినాయి. అయినప్పుడు ***తెలవదు*** ఎందుకు ప్రమాణంగాలేదు? ఇతర కారణాలవల్ల 'శిష్టత' సంపాదించిన వాళ్ళభాషలో ఈ మార్పు రాలేదు గాబట్టే ***తెలవదు*** శిష్టేతర వ్యవహారానికి ఉపలక్షకమైంది. అంటే దీన్నిబట్టి ఏది శిష్టం ఏది అశిష్టం అనే నిర్ణయం కేవలం భాషకు సంబంధించినది గాదు. ఇతర సామాజిక విషయాలనుబట్టి గూడా ఏర్పడుతుంది. కోస్తా జిల్లాల వాడుకలో 'అలా, ఇలా, ఎలా' (గోదావరి) అనే రూపాలు 'అట్లా, ఇట్లా, ఎట్లా' (గుంటూరు) అనే వాటికంటే నాజూకు అవుతున్నాయి. ***వస్తున్నది*** (గుంటూరు) కంటే ***వస్తోంది*** (గోదావరి) కి ఇప్పుడు విస్తృతి పెరిగింది. ***చేసుకొనేందుకు*** (గుంటూరు) అని ఇదివరకు రాసేవాళ్ళు ఇప్పుడు ***చేసికొందికి*** అని రాస్తున్నారు. ***ఏంది*** కంటె ***ఏమిటి*** నాజూకైన మాట. ఒక కాలంలో ప్రమాణాలైన రూపాల మధ్య పోటీ ఏర్పడి కొన్ని వాడుకలో నిలుస్తాయి. మరికొన్ని జారిపోతాయి.

ఇదే కథ తెలంగాణా వాడుకలోనూ కనిపిస్తుంది. జానపదుల ఉచ్చారణలో 'ళ' బదులు 'ల్ల' ఎక్కువగా వినిపిస్తుంది. *వాండ్లు, వాళ్ళు - అల్లు : వెళ్ళిపోయింది - ఎల్లిపోయింది ; మళ్ళీ - మల్లీ ;* శిష్టుల్లో చ కారోచ్చారణ ఇతరుల్లో స కారోచ్చారణ : *చదువు - సదువు ;* జానపదుల ఉచ్చారణలో ఒత్తులు పోతాయి : *అర్థం - అర్తం ;* వర్ణ వ్యత్యయం *ర* ల ల మధ్య అక్కడక్కడా కనిపిస్తుంది : *ఊర్లో - ఊల్రో, బర్లు - బల్రు;* శిష్టుల్లో అ, ఈ, ఏ (త్రికం) ఇతరుల్లో *గా, గీ, గే* అవుతాయి : *అప్పుడు - గప్పుడు* మొదలైనవి. ఇలానే రూప నిష్పత్తిలోనూ తేడాలు కనిపిస్తాయి. శిష్టులు చెప్పదు, చెయ్యదు అంటే జానపదులు సెప్పది, సెయ్యది అంటారు. ఈ భేదాల్లో కొన్ని, జానపదుల ఉచ్చారణలో తెలుగు దేశమంతటా కనిపిస్తాయి.

కాని, ప్రమాణ - అప్రమాణభాషా భేదాల స్వరూపం మనకింకా సమగ్రంగా తెలియదు. విద్యార్థులలో బహుముఖమైన వ్యవహారదక్షత కల్పించటం విద్యావిధానానికి లక్ష్యమైతే ప్రమాణభాషద్వారా విద్యాభ్యాసం జరగాలి. దీనికి విస్తృతమైన మౌలికపరిశోధన జరగాలి. ఏ లక్షణాలవల్ల కొన్ని వాడుకలు ఒరవడి అవుతాయి ? తెలుగు దేశంలో స్థానికంగా ఎన్ని ప్రమాణవ్యవహారాలున్నాయి ? స్థానికప్రమాణాలకూ రాష్ట్ర ప్రమాణ వ్యవహారానికీ అన్యోన్యసంబంధం ఏమిటి ? భిన్నప్రాంతాల్లో విద్యావ్యాప్తికి పనికివచ్చే మార్పులు ఏమిటి ? ఏ మార్పులు వస్తే ప్రమాణభాష అందరికీ ఆమోదయోగ్యమవుతుంది ? మొదలైన ప్రశ్నలకు కావలసిన సామగ్రికోసమే తెలుగు అకాడమీ మాండలికపరిశోధనాకార్యక్రమానికి పూనుకొన్నది. ఈ పరిశోధన ప్రయోజనాలు :

(1) తెలుగు భాషలో కులవృత్తి ప్రాంత భేదాల స్వరూపాన్ని, వాటికి అతీతమైన తెలుగు భాషా ప్రధానైక్యాన్ని పరిశీలించటం.

(2) ఏయే ఉచ్చారణలు, పదాలు ఏ ప్రాంతంలో ఏ కారణాలవల్ల ప్రమాణాలుగా స్వీకరిస్తున్నారో తెలుసుకోటం. దీనివల్ల స్థానిక ప్రమాణాల స్వరూపం తెలుస్తుంది; అసలు ప్రామాణ్యబుద్ధి ఏ ధర్మాల నాశ్రయించి ఏర్పడేదీ తెలుస్తుంది.

(3) స్థానికప్రమాణాలకు రాష్ట్రప్రమాణానికి ఉన్న సమాన రూపాలను, భేదాలనూ పరిశీలించటం.

(4) ప్రమాణభాషద్వారా రాష్ట్రం అంతటా ఆధునికవిజ్ఞాన వ్యాప్తికి తోడుపడడం. ప్రాథమిక మాధ్యమిక కళాశాలా స్థితుల్లో ఏయేప్రమాణాలు ఆధారంగా అధ్యాపకులు పాఠాలు చెప్పాలో శాస్త్రీయంగా నిర్ణయించటం.

కరీంనగరు తెలుగు : కొన్ని విశేషాలు

పై ఆశయాలతో మొదట కరీంనగరు జిల్లాలో వేరు వేరు తరగతుల వాళ్ళ వాడుకను కొన్ని మాటల, వాక్యాల, సంభాషణల, కథల రూపంలో

సేకరించి టేపు రికార్డరుమీద రికార్డు చేయటం జరిగింది. ఈ పరిశోధన విధానాన్ని పి. సి. నరసింహారెడ్డి గారు వేరే వ్యాసంలో వివరించారు. ఈ నమూనాలను పరిశీలించిన మీదట తేలిన విశేషాలు కొన్ని :

1. వాక్య నిర్మాణంలో తెలంగాణా వాడుకకు కోస్తా జిల్లాల వాడుకకు మధ్య తేడాలేవీ కనిపించటం లేదు. ఉదాహరణకు ఈ కింది వాక్యాలు పరిశీలించండి.

(అ) తెలంగాణా : అయితే వాన్దగ్గర ఉద్దెర తీస్కుందామంటే వాడెక్కువ రాస్నడు.

కోస్తా : అయితే వాడి దగ్గర అప్పు తీసుకుందామంటే వాడెక్కువ రాస్తాడు.

(ఆ) తెలంగాణా : అక్కడ ఏదో ఒక అవసరానికి కొన్ని పైసల్ తీస్కొని పోయి ఇగ అనుకొన్న ప్రకారం చేస్కోవాలె.

కోస్తా : అక్కడ ఏదో ఒక అవసరానికి కొంత డబ్బు తీసుకుపోయి, ఇహ అనుకున్న ప్రకారం చేసుకోవాలి.

తెలంగాణా వాక్యంలో ఒక్కొక్క పదం బదులు దానికి సరియైన కోస్తా జిల్లా మాట వాడితే ఒక మాండలికం ఇంకో మాండలికం అవుతుంది. అంటే పద నిర్మాణంలోనూ, కొన్ని శబ్దాల ఉచ్చారణల్లోను తేడాలు కనిపిస్తాయి గాని వాక్యగతమైన పదాల కూర్పులో చెప్పుకోదగ్గ మార్పులేవీ లేవు. ఉర్దూ భాషా ప్రభావం వల్ల కొన్ని అన్యదేశ్యాలు - కోస్తా జిల్లాలవాళ్ళు వాడనివి - తెలంగాణా వ్యవహారంలో కనిపిస్తాయి. పోతే, నామ క్రియారూపాల్లో కొన్ని ధ్వనుల మార్పులు తెలంగాణా భాషలో ఏర్పడ్డాయి. ఈ కింది సూత్రాలవల్ల కరీంనగరు జిల్లా వాడుకలో ఉన్న రూపాలను మిగిలిన కోస్తా రాయలసీమ మండలాల భాషతో సమన్వయించవచ్చు.

2. అపదాది (అంటే పదం మొదట గాక ఇతరచోట్ల ఉన్న) దీర్ఘాచ్చులు చాలావరకు హ్రస్వాలవుతాయి; హ్రస్వాచ్చులు లోపిస్తాయి. ఈ సూత్రానికి పూర్వపరహల్లులతో సంబంధం ఉంది. వివరాలు ముందుగాని స్పష్టపడవు.

(క) అపదాది దీర్ఘాచ్చు → హ్రస్వం

(క్రియా పదాల్లో పురుష ప్రత్యయం ముందున్న అచ్చు సర్వత్రా హ్రస్వం అవుతుంది).

అంటారు → అంటరు

వస్తాడు → వస్తడు

చెప్తా(ను) → చెప్త(ను)

ఉత్తమ పురుష ప్రత్యయమైన (ను) క్రియా పదాల్లో కోస్తా జిల్లాల భాషలోనూ లోపిస్తుంది.

వచ్చాను → వచ్చా
చేశాను → చేశా, మొ.

పై సూత్రాన్నిబట్టి

చెప్పినాడు → *చెప్పినడు
చెప్పినారు → *చెప్పినరు

అయినాయి.

'న' కు పరంగా దంత్యం (త, ద) గాని, దంతమూలీయం (ర ల న) గాని, తాలవ్యం (చ, జ) గాని, మూర్ధన్యం (ట, డ) గాని వస్తే, దాని హ్రస్వాచ్చు లోపిస్తుంది. అందువల్ల

చెప్పినడు → చెప్పిండు
చెప్పినరు → చెప్పిను

అవుతాయి. అలానే *చెప్పినది→చెప్పింది; చెప్పనిది→చెప్పింది* మొదలైన రూపాలు వస్తాయి. అచ్చులు దీర్ఘంగా ఉన్న రూపాలు ఇంకా నేటి రాయల సీమ వ్యవహారంలో వినిపిస్తాయి. దీన్నిబట్టి తెలంగాణా, రాయలసీమ వాడుకలు కలిసి ఉండేవని, తెలంగాణా ప్రజల ఉచ్చారణలో పై మార్పులు వచ్చి భూత కాలిక క్రియలు ఏర్పడ్డాయని నిరూపించవచ్చు.

రాయలసీమ		**తెలంగాణా (కరీంనగరు)**
(వాడు) వచ్చినాడు →	*వచ్చినడు →	వచ్చిండు.
(వారు,మీరు) వచ్చినారు →	*వచ్చినరు →	వచ్చిను.
(అది) వచ్చినది →		వచ్చింది.
(అవి) వచ్చినాయి →		వచ్చినయ్.
(నువ్వు) వచ్చినావ్ →		వచ్చినవ్.
(నేను) వచ్చినా (ను) →		వచ్చిన.
(మేము) వచ్చినాం →		వచ్చినం.

మిగిలిన భూతకాలిక క్రియల రూపాలు గూడా ఈ సూత్రానికి సరిపడతాయి. క్రియేతరపదాల్లో గూడా దీర్ఘాచ్చు హ్రస్వం కావటం జరుగుతుంది.

దసరాకు → దసరకు.

వాక్యం మధ్యలో వచ్చే కేవల ప్రత్యయాలైన

కూడా → గుడ
కాని → కని

అని కనిపిస్తాయి.

(చ) అపదాది హ్రస్వాచ్చులు లోపిస్తాయి.

1. ద - క : ఎందుకంటే ⟶ ఎద్కంటే
2. త - ల : చేతులో ⟶ చేతుల ⟶ చేత్ల
3. ద - ల : అందులో ⟶ అంద్ల
4. ద - వ : చదవక ⟶ చద్వక
5. స - క : తీసుకుందాం ⟶ తీస్కుందాం
6. స - న : చేసిన ⟶ చేస్న
7. న - క : దానికి ⟶ దాన్కి
   కనుక ⟶ కన్క
8. న - గ : అనగదొక్కుతాంది ⟶ అన్గదొక్తాంది
9. డ - వ : నడవాలె ⟶ నడ్వాలె
10. డ - స : నడుస్తాంది ⟶ నడ్స్తాంది
11. ర-గ-స : జరుగుతనె ⟶ జర్గ్తనె

ఏయే హల్లుల మధ్య ఉన్న హ్రస్వాలు లోపిస్తాయో, వివరాలు ఇంకా స్పష్టంగా తెలియవు. వీటి లోపం ఎంతవరకు శిష్టాశిష్టేతర వ్యవహారాలను వేరుచేసేదీ గూడా ముందుగాని నిర్ణయించటానికి వీలుగాదు.

3. ద్విత్వ హల్లులు అద్విరుక్తాలవుతాయి. ఉదాహరణకు: ట్టు, క్కు మొ.

పట్టుక వచ్చి ⟶ పట్టుకచ్చి ⟶ పట్కచ్చి
తొక్కుతాంది ⟶ తొక్తాంది
ఎక్కువమంది ⟶ ఎక్వమంది

4. తెలంగాణా భాషలో జానపదుల వాడుకలో ముఖ్యంగా కనిపించే మార్పులు :

(క) *అప్పుడు, ఇప్పుడు, ఎప్పుడు* మొదలైన శబ్దాల్లో అ, ఇ, ఎ ల బదులు *గ, గి, గె* లు వినిపిస్తాయి.

అప్పుడు ⟶ గప్పుడు
అట్లా ⟶ గట్లా
అక్కడ ⟶ గక్కడ
ఈదేశం ⟶ గీ దేశం మొదలైనవి.

(చ) వ, వా, వి, వీ, వె, వే లలో మొదటి వకారం పోతుంది. (ఈ మార్పు కోస్తాజిల్లాల జానపద వ్యవహారంలో గూడా కనిపిస్తుందిగాని అక్కడ వి, వీ, వె, వే ల లోని వ కారం లోపిస్తుంది).

వచ్చిండు ⟶ అచ్చిండు
వెనకకి ⟶ ఎన్కకి
వాన ⟶ ఆన
వాళ్ళు ⟶ వాల్లు ⟶ ఆల్లు

(ట) మహాప్రాణాలు (ఒత్తులు) అల్పప్రాణా లవుతాయి (ఒత్తులు పోతాయి).

విద్యార్థులు ⟶ విద్యార్తులు
దీర్ఘం ⟶ దీర్గం
ప్రభుత్వం ⟶ ప్రబుత్వం

(త) చకారం సకారం అవుతుంది.

చదివిండు ⟶ సదివిండు
చస్తరు ⟶ సస్తరు

(ప) ళ, ళ్ళ లలో మూర్ధన్యత పోయి ల, ల్ల లు అవుతాయి.

వాళ్ళు ⟶ వాల్లు
మళ్ళీ ⟶ మల్లీ
ఒకవేళ ⟶ ఒకేల

(గ) క్ష ⟶ చ్ఛ అవుతుంది.

లక్షణం ⟶ లచ్ఛనం

పై వాటిలో (ట) (త) (ప) (గ) లు తెలుగు దేశమంతటా శిష్ట శిష్టేతరవ్యవహారాలకు సరిపడతాయి. హ్రస్వాచ్చుల లోపంవల్ల దేశ్యశబ్దాల్లో సంయుక్త వర్ణాలు తెలంగాణా వ్యవహారంలో ఎక్కువగా వినిపిస్తాయి. ఇవి కోస్తా రాయల సీమల్లో ఉండవు.

5. కరీంనగరు వ్యవహారాన్ని పరిశీలిస్తే మరో మార్పు విస్తృతంగా కనిపిస్తుంది. క్రియాపదాల్లో మొదటవచ్చే 'క చ త ప' లు 'గ జ ద బ' లుగా మారతాయి. ప, కొన్నిచోట్ల వ గా కూడా అవుతుంది.

ఎట్లాగుట్టాలె (⟵కు)
తీస్కబోయేసరికి (⟵పో)
పంజెయ్యాలె (⟵చె)
డంక గొడ్తంది (⟵కొ)
పోరాటం జేస్టందుకు (⟵చే)
మీరు జద్వకున్రి (⟵చ)
రాజు బిలిచిండు (⟵పి)
కల్లుదాగుడు (⟵తా)

ఈ సంచికలో అచ్చయిన వ్యవహారఖండికలు చదువుతుంటే ఇలాంటి ఉదాహరణలు ఎన్నో కనిపిస్తాయి. ఈ మార్పు వాక్యాదిన వచ్చే నామపదాల్లో కనిపించదు. క్రియలెప్పుడూ వాక్యమధ్యంలోనో, వాక్యాంతంలోనో వస్తాయి కాబట్టి, అచ్చుల తర్వాత వచ్చే క్రియల్లో పరుషాలు (క చ త ప లు) సరళాలు (గ జ ద బ లు) అవుతాయి అని స్థూలంగా సూత్రించవచ్చు. కోస్తా రాయల సీమ వ్యవహారాల్లో *కాని, కూడా* ⟶ *గాని, గూడా* అవటానికి ఇదే కారణం.

చెయ్యగలడు
చెయ్యబోతాడు
చెప్పదలిచాను
అమ్మజూపాడు
వెళ్ళగొట్టాను

మొదలైనచోట్ల అనుబంధ క్రియల్లో మాత్రం ఈ మార్పు కోస్తా రాయలసీమల్లో శిష్టోచ్చారణలోనూ జానపదోచ్చారణలోనూ కనిపిస్తుంది. ఇలాటి మార్పువల్లనే **ఒకటి, ఇక** మొదలైన శబ్దాలు కరీంనగరుభాషలో **ఒగటి, ఇగ** అని వినిపిస్తాయి. **గ→హ** మార్పువచ్చి కొన్ని కోస్తాప్రాంతాల్లో **ఒహటి, ఇహ, నహం, మొహం** మొదలైన ఉచ్చారణలు వినిపిస్తాయి. అంటే ప్రాచీనోచ్చారణలు ఇంకా తెలంగాణాలో నిల్చి ఉన్నాయని చెప్పవచ్చు.

6. మరొక ప్రధానమైన ధ్వనుల మార్పు తెలంగాణా (కరీంనగరు) తెలుగులో కనిపిస్తుంది. ఒక పదం చివరి దీర్ఘాచ్చు మీద వచ్చిన మరొక పదం మొదటి హ్రస్వాచ్చు తొందరగా మాట్లాడటంలో లోపిస్తుంది.

అన్నట్టా + అంటె → అన్నట్టాఽంటె
మార్పుదేవాలే + అని → మార్పుదేవాలేఽని
మంచిదయ్యా + అంటడు → మంచిదయ్యాంఽటడు
ఇస్తలే + అంటడు → ఇస్తలేంఽటడు
పిల్సకరాపో + అని → పిల్సకరాపోఽని

ముఖ్యంగా **అను** ధాతువులో **అ** లోపిస్తున్నట్టు పై ఉదాహరణలనుబట్టి గ్రహించవచ్చు. ఇలానే **ఉన్నడు, ఉంటడు** మొ. క్రియల్లో **ఉ** లోపించటంవల్లనే తెలంగాణాలో వర్తమానార్థక క్రియలు ఏర్పడుతున్నట్టు నిరూపించవచ్చు. కరీంనగరు తెలుగులో (శిష్టభాషలో గూడా) వర్తమానార్థకక్రియలకూ తద్ధర్మ భవిష్యదర్థక క్రియలకూ ఉన్న రూపభేదాలు ఈ కింది పట్టికను పరిశీలిస్తే తెలుస్తాయి.

	వర్తమానం	తద్ధర్మం (భవిష్యత్కాలం)
1.	(నేను) వస్తాన్న/వస్తన్న :	వస్త
2.	(మేం) వస్తాన్నం/వస్తన్నం :	వస్తం
3.	(నువ్వు) వస్తాన్నవ్/వస్తన్నవ్ :	వస్తవ్
4.	{మీరు / వాళ్ళు} వస్తాన్రు/వస్తన్రు :	వస్తరు
5.	(వాడు) వస్తాండు/వస్తండు :	వస్తడు
6.	(అది) వస్తాంది/వస్తంది :	వస్తది
7.	(అవి) వస్తాన్నయ్/వస్తన్నయ్ :	వస్తయ్

తద్ధర్మ భవిష్యద్రూపాల్లో కోస్తా రాయలసీమ వ్యవహారానికి తెలంగాణా వ్యవహారానికి అట్టే తేడా లేదు : **వస్తా (ను), వస్తాం, వస్తావు, వస్తారు, వస్తాడు,**

వస్తుంది, వస్తాయ్. తెలంగాణా ప్రాంతంలో ఈ రూపాల చివరి పురుష ప్రత్యయంముందున్న దీర్ఘాచ్చు హ్రస్వం అవుతుంది (చూ. (2) పైన). కాని, వర్తమానక్రియల్లో తెలంగాణా (ప్రస్తుతం కరీంనగరు) వాడుకకు పూర్వ రూపాలు రాయలసీమ వ్యవహారంలో ఇంకా నిల్చి ఉన్నాయి. రాయలసీమ - కోస్తా జిల్లాల వాడుకల్లో తేడాలు ఈ విధంగా ఉంటాయి :

రాయలసీమ (శిష్ట భాష)	**కోస్తా (శిష్ట భాష)**
వస్తా ఉన్నా(ను)	వస్తూ ఉన్నాను/వస్తున్నాను
వస్తా ఉన్నాం	వస్తున్నాం
వస్తా ఉన్నావ్	వస్తున్నావ్
వస్తా ఉన్నారు	వస్తున్నారు
వస్తా ఉన్నాడు	వస్తున్నాడు
వస్తా ఉన్నది	వస్తున్నది
వస్తా ఉన్నయ్	వస్తున్నయ్

రాయలసీమ *వచ్చినాడు*, తెలంగాణాలో *వచ్చిండు* — ఈ రెంటికీ మూలరూపం *వచ్చినాడు* అని, అది స్వస్వరూపంలో ఇంకా రాయలసీమలో నిల్చిఉందనీ తెలంగాణాలో *వచ్చినడు → *వచ్చిండు*గా మారింది అనీ ఇదివరకు నిరూపించాం. వర్తమానార్థకక్రియల్లోనూ అలానే జరిగినట్టు నిరూపించవచ్చు. ముందు *ఉన్నాడు, ఉన్నారు* మొదలైన రూపాల్లో దీర్ఘాచ్చు హ్రస్వమై *ఉన్నడు, ఉన్నరు* అనే రూపాలేర్పడ్డాయి (చూ. పుట 15). ఆ తర్వాత దీర్ఘాచ్చుమీద *ఉ* లోపించింది. *వస్తా + ఉన్నడు → వస్తాన్నడు ;* మూడో మార్పు *డు, రు* ల ముందున్న న్నలో ద్విత్వం పోయింది. వస్తాన్నడు → * *వస్తానడు* (→*వస్తాండు*). పురుష ప్రత్యయం ముందున్న దీర్ఘాచ్చు వికల్పంగా హ్రస్వం కావటంవల్ల *వస్తాంది → వస్తందిగా* మారింది. రూపపరిణామం ఈ కింది విధంగా జరిగి ఉంటుంది.

(1) వస్తాఉన్నాను → వస్తాఉన్న → వస్తాన్న → వస్తన్న
(2) వస్తాఉన్నాం → వస్తాఉన్నం → వస్తాన్నం → వస్తన్నం
(3) వస్తాఉన్నావ్ → వస్తాఉన్నవ్ → వస్తాన్నవ్ → వస్తన్నవ్
(4) వస్తాఉన్నారు → వస్తాఉన్నరు → వస్తాన్నరు → *వస్తానరు
వస్తాను → వస్తను
(5) వస్తాఉన్నాడు → వస్తాఉన్నడు → వస్తాన్నడు → వస్తానడు
→ వస్తాండు → వస్తండు
(6) వస్తాఉన్నది → వస్తాన్నది → *వస్తానది → వస్తాంది → వస్తంది
(7) వస్తాఉన్నాయ్ → వస్తాఉన్నయ్ → వస్తాన్నయ్ → వస్తన్నయ్.

పై రూపాల్లో *వస్తాంది, వస్తాన్నయ్, వస్తను* లాంటివి అధ్యాపకుల భాష

లోనూ వినిపిస్తాయి. ఇవి కేవలం జానపదుల భాషకు చెందినవే అనటానికి వీల్లేదు. కోస్తాజిల్లా భాషలోగూడా కొందరి వ్యవహారంలో *వస్తాఉంది, చేస్తాఉంది* లాంటి వాడుకలు వినిపిస్తాయి.

6. కరీంనగరు వ్యవహారంలో నామక్రియావిభక్తులకు సంబంధించిన కొన్ని విశేషాలు.

నా మ వి భ క్తు లు :

	కరీంనగరు	—	కోస్తా
(1)	వానిదగ్గరకు	:	వాడిదగ్గరకు
(2)	పండ్గ *వరకైన* కుట్టి ఇవ్వమని	:	పండగకు.../పండగ (నాటి)కి...

(కాలార్థంలో అవధిని సూచించే ప్రత్యయం తెలంగాణాలో *వరకు*. కోస్తాజిల్లాల్లో *ఇంతవరకు, అంతవరకు* అనేచోట్ల స్థలకాలార్థాల్లో ఈ వాడుక ఉంది; ఇతరత్ర స్థలార్థకశబ్దాల్లో 'అవధి'ని సూచించటానికి ఈ ప్రత్యయం వస్తుంది. ఉదా : మా *ఇంటివరకు = మా ఇంటిదాకా*. ఇది *వరకు*, అది *వరకు* అనేవి కేవలం కాలార్థంలోనే ఉన్నాయి. కోస్తా జిల్లాల్లో - *దాకా* అనే ప్రత్యయం - *వరకు* స్థానంలో విరివిగా వాడతారు. - *నిన్నటిదాకా, ఇంటిదాకా*).

	కరీంనగరు		కోస్తా
(3)	అందు *కొరకు* (అప్పుడప్పుడు *కోసం* గూడా వినిపిస్తుంది)	:	అందు *కోసం*
(4)	నిన్నటి *సంది* (కాలార్థం) ఎక్కడి *నుంచి* (స్థలార్థం) (అప్పుడప్పుడు 'ఎక్కడి *నుండి*'-అని *గూడా* వినిపిస్తుంది)		నిన్నటి *నుంచి* ఎక్కడి *నుంచి*
(5)	సప్తమీ విభక్తి → *లో* → *లొ* → ల (జానపదుల భాషలో ఎక్కువగా-ల) అండ్లో, అండ్లొ, చేత్ల		- *లో* అందులో దానిలో చేతిలో
(6)	పట్టింపు *తోని* *దాన్తోని*		పట్టింపుతో దాంతో
(7)	దాని వల్ల	:	దాని వల్ల
(8)	ఊ *ర్లోపట*	:	ఊళ్ళో

క్రియావిభక్తులు :

ఇదివరకు వివరించినవిగాక ఈ కింది రూపాలు తెలంగాణా వాడుకలో వినిపిస్తాయి.

	తెలంగాణా (కరీంనగరు ఆధారంగా)	:	**కోస్తా**
(1)	చెప్పది (జానపద) చెప్పదు (శిష్ట)	}	చెప్పదు
(2)	చెప్పంగ	:	చెప్పగా
(3)	(మీరు) చెప్పుండ్రి	:	చెప్పండి
(4)	చెప్పకుంటె	:	చెప్పకపోతే
(5)	చెప్పుడు	:	చెప్పటం/చెప్పడం
(6)	చెప్పాలె	:	చెప్పాలి
(7)	చెప్తలేదు	:	చెప్పటంలేదు
(8)	చెప్పేటి/చెప్పే	:	చెప్పే, చెప్పేటి (- **అప్పుడు** ముందు)
(9)	చెప్పగల్గుత	:	{ చెప్పగలను చెప్పగలుగుతాను

కొన్నిచోట్ల *చేస్తిని, చెప్తిని* లాంటి రూపాలు భూతకాలంలో తెలంగాణా వాడుకలో ఉన్నాయి. వీటికీ, విరివిగా వాడే **చేసిన, చెప్పిన** లాటి రూపాలకూ మధ్య ఉన్న సంబంధం మనకు ఇంకా పూర్తిగా తెలియదు.

శబ్దజాలంలో ప్రాంతీయభేదాలు తెలుగుదేశమంతటా కనిపిస్తాయి. విషయాన్నిబట్టి వ్యవహర్త ఉచితమైన మాటలు ఏరుకొంటాడు. రాజకీయ రంగంలో మెలిగే వాళ్ళపై పత్రికల భాషాప్రభావం ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. సందర్భోచితంగా ఎవరు ఏమాటలు వాడతారు అనేది శైలికి సంబంధించిన వైయక్తిక విషయం. కరీంనగరు విద్యార్థి భాషలో - 'అదర్శాలు, జాతీయ భావాలు, సూచన్లు, అభిమానమైన విషయం, జాతీయ కార్యక్రమాలు, ప్రభుత్వ దృష్టి, అనర్థకం' - ఇలాంటి మాటలు వినిపించాయి. బి. ఏ. దాకా చదువు కొన్న ఒక వర్తకుని వాడుకలో ఇంగ్లీషు మాటలు ఎక్కువ కనిపించాయి. చదువు అట్టేలేని చేనేతపనివాడి వ్యవహారంలో ఎక్కువ దేశ్యశబ్దాలు దొర్లాయి. ప్రమాణాప్రమాణ భేదాలు ఉచ్చారణలోను, రూప నిష్పత్తిలోను కనిపించినంత స్పష్టంగా పదాల ఎన్నికలో కనిపించవు. కొన్ని సందర్భాల్లో మాత్రం దేశ్యశబ్దాలకంటె అన్యదేశ్యాలకు వ్యవహర్తలు ఎక్కువ విలువ కడతారు. అందువల్లనే 'చాకలి, కంసాలి, గొల్ల' మొదలైన మాటల బదులు 'రజక, విశ్వబ్రాహ్మణ, యాదవ' అనే శబ్దాలకు ప్రస్తుతం ఎక్కువ గౌరవం వచ్చింది. **సామాజికవ్యవస్థలో** వచ్చే మార్పులను ఇలాటివి ప్రతిబింబిస్తాయి.

ఇంతకుముందు శిష్టభాషా లక్షణాలకు జానపద భాషాలక్షణాలకు తేడాలు

చూపించాం. కాని జానపదవ్యవహారానికీ శిష్టవ్యవహారానికీ మధ్య ఎన్నో అంతరువులు కనిపిస్తాయి. అంటే కేవల శిష్టవ్యవహారాన్ని కేవల జానపదవ్యవహారాన్ని మినహాయిస్తే చాలామంది వాడుకలో వాళ్ళ సాంఘికస్థితి, విద్య, వృత్తి, ఇతరవ్యవహర్తలతో సంబంధం, మొ॥ వాటినిబట్టి శిష్ట జానపద వ్యవహార లక్షణాలు కలగలుపుగా కనిపిస్తాయి. ఒక వ్యక్తి మామూలు (ఇంటిదగ్గర నేర్చుకొన్న) వాడుకలో మాటలకు ఒత్తులు ఉండవలసినచోట ఒత్తులు లేకుండా ఉచ్చరించే అలవాటుందనుకోండి; అంటే మాట్లాడేటప్పుడు అతనినోటికి చప్పున అప్రయత్నంగా వచ్చే ఉచ్చారణలు 'దర్మం, బారతం, బాద' అని ఉంటాయి. అతను తనకంటె చదువుకొన్న వాళ్ళు (శిష్టులు) అని అనిపించే వాళ్ళతో మాట్లాడేటప్పుడు ప్రయత్నపూర్వకంగా ఇలాటి మాటల్లో ఒత్తులు నిలపటానికి ప్రయత్నిస్తాడు — 'ధర్మం, భారతం, బాధ' - అని. కాని ప్రయత్నపూర్వకంగా నేర్చుకొన్నవి పాత అలవాట్లు మారేదాకా పూర్తిగా సాధ్యపడవు. అందువల్ల ఆవ్యక్తి ఉచ్చారణలో కొన్ని ఒత్తులున్న మాటలు కొన్ని ఒత్తులులేనివి వినిపిస్తుంటాయి. ఒకే మాటను అలవాటుకొద్దీ ఒత్తులు లేకుండా ఉచ్చరించి సరిదిద్దుకొని ఒత్తులతో మరోసారి ఉచ్చరించటం గూడా జరుగుతుంది. ఇలాటి మార్పులను బట్టి అతను ఏ ఉచ్చారణలు, రూపాలు తన అలవాటులో ఉన్నవాటికంటె శిష్ట సమాజంలో యోగ్యమైనవిగా అనుకొంటున్నాడో మనకు తెలుస్తుంది. చాలా మంది వ్యవహారాన్ని ఇలా పరిశీలించిన మీదట వాళ్ళ వాడుక ఏరకంగా మారేది మనం తెలుసుకోవచ్చు. ఒకే మాటకు రెండు మూడు ఉచ్చారణలు ఒకే వ్యక్తిలో ఒకే కాలంలో వినిపించటం 'అవ్యవస్థ' గాదు. అతని వ్యవహారపరిణామానికి గుర్తు.

ఈ సూత్రాన్నిబట్టి కరీంనగరు భాషను పరిశీలిస్తే చాలా రకాలయిన మార్పులు నడిమి తరగతి వాళ్ళ వాడుకలో కనిపించాయి.

1. ఒక అధ్యాపకుడి భాషలో శిష్టుల వాడుకలోలాగా పదాది చ కారాలు ఎక్కువచోట్ల ఉన్నాయి. కొద్దిచోట్ల స కారాలు నిలిచి ఉన్నాయి. కాని శ మాత్రం ఎక్కువగా ల గానే వినిపిస్తుంది. వచ్చు లో కొన్నిచోట్ల వ నిలుస్తుంది; కొన్నిచోట్ల పోతుంది. ఎక్కువచోట్ల ఒత్తులు ఉండవు.

చేస్తేనేగాని చేయగల్గుత	—	సూస్తున్న
ఒకవేల	—	ఒకేల
	—	అచ్చేసిన కొన్నేల్లు
ఏవిధంగయిన	—	ఈవిదంగ, బాదపడ్తన్న

2. ప్రధానంగా రాజకీయాల్లో దిరిగే ఒకవ్యక్తి వ్యవహారంలో ఈ కింది మార్పులు కనిపించాయి.

చేస్కోవచ్చు, చద్వక — లేసిన్రు, ఇడ్సిపెట్టి
వచ్చెటోడు — అచ్చెటోడు, అచ్చిన్రు,
వాల్లు, వీల్లు — అస్తది
ఎవల్లు, వీల్లకు, అనెటోల్లు మొ. (శ కార రూపాలు చాలా తక్కువ)
అర్థమైతలేదు — అబిప్రాయం
— విద్యార్తులకు
— ప్రబుత్తం
— అర్తం
(ఒత్తులు చాలా తక్కువ)

3. ఒక పదిహేడేళ్ళ బ్రాహ్మణవిద్యార్థి భాషలో ఎన్నో పత్రికల్లో వచ్చె సంస్కృత శబ్దాల వాడుక ఉన్నా ఒత్తులు చాలావరకు పోయినాయి. చ/స ల మార్పు కనిపిస్తుంది. వ కారం కొన్నిచోట్ల, దాని లోపం మరికొన్ని చోట్ల కనిపిస్తుంది. సప్తమీ విభక్తిలో → ల గా మారుతుంది. ఉదా :

అభిమానమైన విషయం — జాతీయ బావాలు
అనర్థకమని — ప్రబుత్వద్రుష్టి
— ముక్యంగ
— అర్తం జేస్కోని
చాలా, చెప్పి — సదువుడు, సదువకపోవుడు

4. ఇంకో పద్దెనిమిదేళ్ళ బ్రాహ్మణ విద్యార్థి భాషలోనూ ఒత్తులు లేక పోవటం జరుగుతుంది; ళ్ళ - ల్ల ల మార్పు కనిపిస్తుంది. ఉదా :

వాన్లు, వాళ్ళు, వాల్లు
అట్టి పరిస్థితి — బాషనె
అశరాస్యులు — అచ్చెరాస్యత
ఎలాగో సాదించాం (ఇది కోస్తాజిల్లా రూపం)
దుష్టశక్తులనేటియి
అర్తం జేస్కోని
ప్రజల్లోపల — ఇండియాలవున్న
హయాంలో — పరిస్థితులల్లో

5. ఒక పద్దెనిమిదేళ్ళ హరిజన విద్యార్థి భాషలోగూడా ఒత్తులు లేక పోవటం, శ బదులు ల ఉచ్చారణ ఎక్కువగా కనిపిస్తాయి. కాని స బదులు చ, ల బదులు సప్తమీ విభక్తిలో లో అక్కడక్కడా వినిపించాయి. వ కార లోపం కొన్నిచోట్ల, వ కారం నిలపటం కొన్నిచోట్లఉంది. కొన్ని శబ్దాల్లో మామూలుగా లేనిచోట్లగూడా ఒత్తులు కనిపించాయి.

అధిఖారి, నూతా అరవై

వాణ్ణి	—	ఆణ్ణిమీద
చూడు	—	సూడు
చంపిండు	—	సంపిండు
ఊర్లో	—	ఊర్లో
గోతిలోకి	—	గోతిలదిగి
వచ్చింది	—	మందల కచ్చి (= మందలోకివచ్చి).
వచ్చిన	—	అస్తది

పిల్లు, మల్ల

ఒకటి రెండు చోట్లమాత్రం *అ ఈ ఏ* ల బదులు *గా గీ గే* ల వాడుక వినిపించింది : *గి*దొక లెక్కా.

6. ముప్పయి మూడేళ్ళ చదువుకొన్న వర్తకుడి భాషలో ఆంగ్లశబ్దాలు, సంస్కృత శబ్దాలు విరివిగా ఉన్నాయి. ల్ల బదులు ళ్ళ తరుచు వినిపిస్తుంది. పదాదిన స కారం చ కారం మారుతుంటాయి. పదాది వ కారం ప్రయత్న పూర్వకంగా మాటాడినప్పుడు నిలుస్తుంది, మామూలు వాడుకలో పోతుంది. ఒత్తులు లేవు; లో → ల (సప్తమీ విభక్తి ప్రత్యయాల) మార్పుగూడా కనిపిస్తుంది.

వస్తరు, వీళ్ళందరు వాళ్ళందరు, వాళ్ళుగుడ	}	ఎవరచ్చినా, వాల్లు, వాల్లకు, సినోల్లం
దాన్లో	:	అమెరికాల
అర్థంగాదు	:	అర్తమైతది
		దీర్గం దీసి, వాల్ల పచారం

7. అట్లే విద్యావంతుడుగాని ఒక చేనేతపనివాడి వ్యవహారంలో ళ్ల → ల్ల గావటం, *అ ఈ ఏ* ల బదులు *గా గీ గే* లు రావటం తరుచుగా కనిపిస్తుంది. చ బదులు స రావటం కొన్నిచోట్ల జరుగుతుంది. లో ప్రత్యయం బదులు సర్వత్రా ల వస్తుంది. కొన్నిచోట్ల పదాది వ కారం లోపిస్తుంది.

ఓలకాళ్ళు చిన్నోళ్ళు ఆడోళ్ళు మొగోళ్ళు	}	ఆల్లు వాల్లు ఆడోల్లు ముందటోల్లు
అప్పుడు	:	*గ*ప్పుడు, *గి*ట్ల, *గీ*దేశం
	:	ఖాలం, భార్యలు
చేస్కుంటరు చదువుకున్న	}	సదువుకుంట
	:	ఇంట్ల (ఇంట్లో) మొగ్గంల (మగ్గంలో)

స్థాలీపులాకంగా ప్రదర్శించిన పై ఏడుగురి వ్యవహారంలో కనిపించే మార్పులను బట్టి ఈ కింది విశేషాలు తెలుస్తాయి.

(1) అ ఈ ఏ ల బదులు *గా గీ గే* ల వాడుక కేవల జానపదవ్యవహార లక్షణం. కొద్ది సంస్కారం ఉన్నవాళ్ళు ఈ అలవాటు అంతకు ముందున్నా తొందరగా మార్చుకొంటారు. చివరి వ్యవహర్త వాడుకలోనే *గప్పుడు, గీడ, గిట్ల* (*అప్పుడు, ఇక్కడ, ఇట్ల* బదులు) లాంటి శబ్దాలు ఎక్కువగా వినవచ్చాయి.

(2) స కారం బదులు చ కారం ఉచ్చరించటం ప్రమాణ వ్యవహార లక్షణం. ఎక్కువ మందితో వ్యవహరించే అవకాశం ఉన్నవాళ్ళు క్రమంగా స బదులు చ ఉచ్చారణ నేర్చుకొనే ప్రయత్నం చేస్తారు.

(3) అంతకంటె కష్టమయింది పదాది వ కారం నిలపటం – *అచ్చిండు* బదులు *వచ్చిండు* అనటం. పదాది వకార రూపాలు శిష్టోచ్చారణలో చేరతాయి.

(4) మూర్ధన్య ళ కారానికి దంత్య ల కారానికంటె విలువ ఎక్కువ – వాళ్ళు, వీళ్ళు మొ. ఉచ్చారణలు **వాల్లు, వీల్లు** స్థానంలో సంస్కారవంతుల భాషలో ఎక్కువగా ఉంటాయి. వీటి అనుకరణ ఇంతకుముందు చెప్పినవాటి కంటె కాస్త క్లిష్టమనిపిస్తుంది.

(5) అన్నిటికంటె క్లిష్టమైంది ఒత్తులు ఉచ్చరించగలగటం. అంటే ఒత్తులు బాగా ఉచ్చరించగలిగినవాళ్ళు, అంతకుముందే ఇతరశిష్టోచ్చారణలు నేర్చుకొని ఉంటారన్నమాట. అనుకరణక్లేశంలో చివర సాధించేది ఒత్తుల ఉచ్చారణ.

పై అనుశీలననుబట్టి అధ్యాపకులు, విద్యాబోధనలో ఏయే ఉచ్చారణలు సవరించటంలో ఎక్కువ శ్రద్ధ చూపించాలో తెలుసుకోవచ్చు. ఈ పరిశోధన దేశమంతటా క్షుణ్ణంగా జరిగిన తర్వాత అధ్యాపకులకు ప్రమాణ భాషాబోధనను గురించి ప్రత్యేకంగా ఉపకారకగ్రంథాలు (guides) రాసి, 'ఓరియంటేషను కోర్సు'లు నడపటం సాధ్యమవుతుంది.

4

కరీంనగర్ మాండలికం : కొన్ని విశేషాలు

తెలంగాణా ప్రాంతీయ మాండలికం ఇతరప్రాంత మాండలికాల కన్నా భిన్నంగా ఉన్నట్లే, ఆ ప్రాంతంలోకూడా భిన్నప్రదేశాల్లో భిన్నవిధాల భాషా రూపాలు కనిపిస్తాయి. ఈ మార్పులవల్ల ప్రాంతీయ మాండలిక ప్రభావానికి లోబడ్డ అనేక స్థానిక మాండలికాలుకూడా ఉంటాయని తెలుస్తుంది. భాషా సమష్టిలో స్థలభేద, కులభేద, వృత్తిభేదాదులనుబట్టి వైవిధ్యం ఉన్నట్లే పోలిక లున్నా ఉంటాయి. ఈపోలికలే భాషా సామాన్యలక్షణాలను సృష్టీకరిస్తాయి. ఇవే తెలుగు ఒకే ఒక భాష అనటానికి ముఖ్య నిదర్శనాలు.

భౌగోళిక దూరాలనుబట్టి భాషలో కొన్ని మార్పులు వస్తాయి. ఒక ప్రాంతంలోని భాషారూపంలో అనంతమైన సూక్ష్మభేదాలున్నా పోలికలు ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు అది ఒక ప్రాంతీయ మాండలికంగానే పరిగణింపబడుతుంది. ఆ ప్రాంతంలోనే చిన్న చిన్న ప్రదేశాల్లో కొద్దిపాటి మార్పులతో వ్యవహారంలో ఉన్న భాషా భేదాలను స్థానిక మాండలికా లంటారు. ప్రాంతీయ భేదంతో నిమిత్తం లేకుండా కులవృత్తి మతాదిభేదాలమీద ఆధారపడి భాషలో విభిన్నంగా కనిపించే రూప విశేషాలను వర్గమాండలికా లంటారు. కాలక్రమాన ఈ మార్పులు భాషలో సహజంగా వస్తాయి. వీటిలో ఒకటి గొప్పదనిగాని మరొకటి తక్కువదని గాని చెప్పటం సంగతంకాదు. రవాణా సదుపాయాలు, వర్తక వాణిజ్యాలు, రాకపోకలు, విద్యావినోద వసతులు ప్రచారసాధనాలు, మార్పుల సంఖ్యను తగ్గిస్తాయి. ఈ వసతులు తక్కువైనప్పుడు మార్పులు ఎక్కువగా ఉంటాయి; స్థానిక మాండలికాలు సంఖ్యాధికంగా ఉంటాయి. ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంఘిక, చారిత్రక ప్రాబల్యం ఉన్న ప్రాంతంలోని భాషారూపాన్ని ప్రామాణికభాషగా పరిగణిస్తాం. ప్రాంతానికి ఒక ప్రాంతీయ ప్రామాణిక భాషారూపం ఉంటుంది. దేశవ్యాప్తంగా ఏదో ఒక ప్రాంతీయప్రామాణికంగాని, విద్యావంతుల వర్గ మాండలికంగాని, లిపిలేఖనాదులద్వారా సాహిత్యోపయోగంలోకి వచ్చినప్పుడు అదే ప్రామాణిక భాషాగౌరవం పొందుతుంది.

ఒక భాషాభేదం ప్రామాణికం అనిపించుకున్నా లేకపోయినా అది కొన్ని నిర్ణీత పద్ధతుల ప్రకారం ప్రాచీనభాషనుంచి పరిణమించిన రూప విశేషమే. ప్రాంతీయభేదాదులు నియమితంగా ఉండవు; ఆ భేదాలకు కచ్చితమైన సరిహద్దులు ఉండవు. భిన్నప్రాంతాల పలుకుబడుల్లో వైవిధ్యంతోబాటు సామ్యంకూడా

ఉంటుంది. ఈ సామ్యవైషమ్యాల్లోని గుప్తనియమాలనుకూడా ఇక్కడ స్థూలంగా చర్చిద్దాం.

మా పర్యటన పరిశోధకులు కరీంనగర్ జిల్లాలోని ప్రతినిధి వ్యవహర్తల దగ్గరినుంచి సేకరించిన కొన్ని భాషా విశేషాలను ఇక్కడ చర్చిస్తాను. ప్రశ్నావళిద్వారా సేకరించిన పదజాలాన్ని మాత్రం ఇక్కడ ఉపయోగిస్తున్నాను.

కరీంనగర్ పట్టణంలో భిన్న వ్యవహర్తలు చెప్పిన 'అడుగు' ధాతు రూపాలు ఒకటో పట్టికలో ఉన్నాయి.

ఆ పట్టికలోని ఒక్కొక్క పదాన్నే పరిశీలిద్దాం.

'అడుగున్రి' అనే ప్రార్థనాద్యర్థక బహువచనరూపమే ఆ ప్రాంతంలోని ప్రామాణికరూపం అనవచ్చు. దీన్ని 'అడుగుండు/అడుగుండి' అనే కావ్యభాషా రూపంతో పోల్చిచూస్తే బహువచన ప్రత్యయం మాత్రమే వేరుగా ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది. నకారరేఫల సంయోగంతో ఉన్న ఈ బహువచనప్రత్యయమే ప్రాచీనతరమని గుర్తించాలి. ప్రాచీన భాషలో 'న-ర' ల సంయోగం 'ణ్ఱ', ణ్ఱి), న్ద'లుగా మారినట్లు అనేక నిదర్శనా లున్నాయి. * తన్రి శబ్దభవమైన 'తండ్రి' (తణ్ఱి)), *కొన్ర శబ్దభవమైన 'కొండ' (కొణ్ఱ), * పన్రి శబ్దభవమైన 'పంది' (పన్ది) ఈ మార్పుకు నిదర్శనాలు. 'ణ్ఱ' ధ్వనికి పర్యాయోపయోగంలో ఇక్కడ వినిపించే 'న్ర' ధ్వని కావ్యభాషా రూపంకన్నా ఎంతో ప్రాచీనమయింది. ఇక్కడి వాడుకకెక్కిన మరోరూపం 'అడుగండి/అడగండి' అనేది. 'అడగండి' అనేది కోస్తాలో రాయలసీమలో బహుళ ప్రచారంలో ఉన్న రూపం. పత్రికల, సినిమాల, రేడియో ప్రసారాల, ప్రభావంవల్ల ఇది ఇక్కడి వాడుకలో ప్రవేశించి ఉంటుంది. హైస్కూల్ విద్యార్థిభాషలో ఈ రూపమే నిలిచిపోవటానికి, ప్రయాణాలు బదిలీలు కారణంగా ఉద్యోగుల భాషలో పర్యాయ రూపంగా ప్రవేశించటానికి, ఈ ప్రభావమే హేతువు. దీనికి 'అడుగుంద్రి' అనే రూపాంతరం ఒకటి స్థానిక మాండలికాల్లో కనిపిస్తుంది. దాంతోబాటే 'అడగండి' మొదలైన అన్యప్రాంతాల రూపాలుకూడా పర్యాయోపయోగంలో ఉన్నట్లూ అవి ఇతోధిక వ్యాప్తిలోకి విద్యా వ్యాపార పరిచయాలవల్ల వస్తున్నట్లూ రెండో పట్టిక నిరూపిస్తుంది.

ఆ పట్టికనుబట్టి సిరిసిల్ల, వేములవాడలు మినహా తక్కిన పట్టణాల్లో '-ండి' చివరగల రూపాలు పర్యాయోపయోగానికి వచ్చినట్లు, విద్యార్థుల్లో వ్యాపారస్థుల్లో రాజకీయకార్యకర్తల్లో ఈ రూపాలు ఎక్కువగా వాడుకలో ఉన్నట్లు, తెలుస్తుంది. '-న్రి' చివరగల రూపాలు వరంగల్ జిల్లాకు దగ్గరగా ఉన్న ప్రదేశాల్లోను, '-ంద్రి' చివరగల రూపాలు తదితర ప్రదేశాల్లోను, బహుళ వ్యాప్తిలో ఉన్నాయని చెప్పవచ్చు. విద్యావంతుల్లోను వ్యవహారదక్షతగల వర్గాల్లోను అన్యప్రాంతసాధారణమైన '-ండి' చివరగల రూపమే ఎక్కువ వాడుకలో ఉండటం గమనార్హం. ఇక్కడి వ్యవహారంలోని మరో ప్రత్యేకత 'అడుగు' ధాతుగతమైన ఉకారం అకారంగా మారకపోవటం. సిరిసిల్ల, వేముల

వాడలు '-ంఢ్రి' చివరగల స్థానికమాండలికానికి కేంద్రాలై ఉండవచ్చు. అందు వల్లనే అక్కడ ఇతరరూపాలు ఎక్కువగా వినిపించవు. అక్కడ పర్యాయోప యోగంలో ఉన్న '-న్రి' చివరగల రూపాలు ప్రాంతీయప్రామాణికభాషా రూపాలు మాత్రమే.

విధ్యర్థంలో '-ఆలె' ప్రత్యయం చేరటం ప్రాంతీయ ప్రామాణిక భాషా లక్షణం. కోస్తాలో '-ఆలి' ప్రత్యయం, రాయలసీమలో '-ఆల' ప్రత్యయం, ఈ అర్థంలో వస్తాయి.

ఒక్క రచయిత వ్యవహారంలో తప్ప తక్కినవారి వాడుకలో చేదర్థకమైన 'అడుగుతే' రూపంలోని ధాతుగతమైన ఉత్వం ఇత్వంగా మారలేదు. కావ్య భాషలో దీనికి ప్రతిరూపం 'అడిగినన్' అనేది. ఆధునిక వ్యవహారంలో ఇతర ప్రాంతాల్లోకూడా 'అడిగితే' అనే రూపమే వినిపిస్తుంది. ఈ ప్రాంత వ్యవహారం లోని రూపం కొంత ప్రత్యేకంగా ఉన్నా, కావ్య భాషా రూపానికి దూరంగాను ఆధునిక ప్రామాణికానికి సన్నిహితంగానూ ఉండటం విశేషమే. ఇక్కడ ఇంకో గమనార్హ విషయం ఉంది. కావ్యభాషలోని 'అడిగినన్' అనే ఏకరూపం నేటి వాడుకలోని 'అడిగితే, అడిగినా' అనే రెండు రూపాలకూ మూలరూపం. వాడుక లోని రెండు రూపాలకూ అర్థభేదముంది : 'అడిగితే' అనేది చేదర్థకక్రియ-'అడిగి నట్లయితే' అనేది దీనికి అర్థం; 'అడిగినా' అనేది అప్యర్థకక్రియ-'అడిగినప్పటికీ' అనేది దీనికర్థం. భిన్నార్థాలు సూచించే భిన్నరూపాలు లేని కావ్యభాషకూ ఇప్పటి వాడుకకూ ప్రయోజనంలో ఉన్న భేదాన్ని గుర్తించినప్పుడు, ఆధునిక పరిస్థితుల్లో పురాతన కావ్యభాష అంత ఉపయోగకరం కాదని గ్రహించాలి. అంతే కాదు. ఏ ప్రాంతంలోని వాడుక భాషైనా కావ్యభాషలోలేని ప్రత్యేకార్థాలను సంతరించగలదనికూడా గుర్తించాలి.

'అడిగిన.' అనేది కరీంనగర్ ప్రాంతంలోని ప్రామాణికభాషా రూపం. ఇది భూతకాలికసమాపకక్రియ. ఉత్తమపురుష ఏకవచనంలోది. లిపిలో దీనికి సన్నిహితంగా కనిపించే 'అడిగిన'కూ దీనికీ ధ్వనిసామ్యమేగాని అర్థసామ్యంలేదు. 'అడిగిన' అనేది భూతకాలిక అసమాపక క్రియ; క్రియా విశేషణంగా ఉపయోగ పడుతుంది. ఈ రెంటికీ పెద్ద భేదముంది. 'అడిగిన.' అనే రూపం ఎప్పుడూ వాక్యాంతంలో మాత్రమే వస్తుంది; రెండోది వాక్య మధ్యంలో మాత్రమే వస్తుంది. 'అడిగిన' అనే రూపం చివర ఊనిక ఉంటుంది; రెండోదానికి అదిలేదు. 'అడిగిన.' శబ్దానికి సరైన పూర్వ రూపం 'అడిగినాను'; ఇది రాయలసీమ వాడు కలో యథాతథంగా ఉంది. కోస్తా వాడుకలో దీనికి సరైనరూపం 'అడిగ్గే(ను).' కావ్యభాషారూపంలోని కాలబోధక ప్రత్యయమైన '-(ఇ)నా' లోని నకారలోపం వల్ల (-ఇ-ఆ⟶ఏ) కోస్తా రూపం ఏర్పడగా, తుది దీర్ఘం హ్రస్వమైనందువల్ల (-ఇ-న్-అ) తెలంగాణా రూపం ఏర్పడింది. కావ్యవ్యవహారంలోని [illegible]రి '-ను' పురుషబోధకప్రత్యయం. ఈ ప్రత్యయం [illegible]

వాడుకలోనే కాక ఇతర ద్రవిడభాషల వారి వాడుకలో కూడా వినిపించే సాధారణ లక్షణం.

తద్ధర్మార్థక విశేషణమైన 'అడిగే(టి)' అనే రూపం ఆంధ్రప్రదేశమంతటా వాడుకలో వినిపించేదే. కావ్యభాషలో దీని సమానార్థకరూపం 'అడిగెడు/అడిగెడి'. క్రీ. శ. పదకొండో శతాబ్దంనుంచీ నేటి వాడుకలో ఉన్న రూపాలకు ప్రయోగాలు దొరుకుతున్నాయి. కావ్యభాషకూ వాడుకభాషకూ కాలక్రమాన ఎంత భేదం వచ్చిందో ఇట్లాంటి శబ్దాలు నిరూపిస్తాయి.

'అడుగుడు' అనే భావార్థక విశేషణం ఈ ప్రాంత ప్రామాణికరూపం. (కావ్యభాషలో ఇదేరూపం ఆనంతర్యార్థకంగా ఉంటుంది). దీనికి సరైన కావ్యభాషారూపం 'అడుగుట' కోస్తాలోని 'అడగడం, అడగటం' (ఉత్తరకోస్తాలో '-డం' చివరగల రూపాలూ దక్షిణకోస్తాలో '-టం' చివరగల రూపాలూ వినిపిస్తాయి) అనేవి, రాయలసీమలోని 'అడగడం' అనేది, దీనికి సమానమైన రూపాలు. 'పెంపుడు చిలక, దంపుడు బియ్యం' వంటి మాటల్లో ఈ డు ప్రత్యయం అన్య ప్రాంతాల వాడుకలోకూడా వినిపిస్తుంది. కాకపోతే ఈ ప్రాంతంలో ఈ ప్రత్యయానికి వాడుక ఎక్కువన్నమాట.

'అడగకు/అడుగకు' అనే వ్యతిరేకార్థక క్రియారూపానికి కావ్యభాషలోని సమానరూపం 'అడుగకుము' అనేది. ఇది మధ్యమపురుష ఏకవచనరూపం. ఇక్కడ కూడా పురుషబోధకమైన ము ప్రత్యయం వాడుకలో లోపిస్తున్నది. పద మధ్యసంధి జరిగిన 'అడక్కు' (<అడగ+కు) అనే రూపం కోస్తాలోను, 'అడగవద్దు/అడగొద్దు' అనే పర్యాయశబ్దం రాయలసీమలోను, వినిపిస్తున్నాయి.

'అడుగుతున్న.' అనేది. వర్తమానకాలిక సమాపక క్రియారూపం; ఉత్తమ పురుష ఏకవచనశబ్దం. 'అడిగిన.' లో లాగానే ఇందులో కూడా పదాంతంలోని పురుషప్రత్యయం (-ను) లోపించింది. కోస్తారాయలసీమలలో ను లోపం తరవాత పదాంతదీర్ఘం యథాతథంగా ఉండగా ('అడిగే-'కోస్తా; 'అడిగినా'-రాయలసీమ), ఈ ప్రాంతంలో అది హ్రస్వమై ఊనికతో వాక్యాంతంలో ప్రయుక్తమవుతున్నది. ప్రత్యయగతమైన ఉత్వం అత్వంగా మారటం ఈ ప్రాంతంలో కొందరు విద్యావంతుల భాషలో వినిపిస్తుంది. మరికొందరి భాషలో పురుషబోధక ప్రత్యయం అచ్చుతో కలిసిగాని (అడుగుతున్నా-ను), అచ్చు లేకుండా గాని (అడుగుతున్నా-న్) నిలిచింది.

క్త్వార్థకమైన -ఇ ప్రత్యయం చేరిన 'అడిగి' అనే రూపం ఆంధ్రప్రదేశ్ అంతటా ఒకే విధంగా ఉంది.

వ్యతిరేకార్థకక్రియ ఉత్తమపురుషైకవచనరూపం కూడా పురుషబోధక ప్రత్యయరహితంగా రాష్ట్రమంతటా ఒకే విధంగా ('అడగ/అడుగ') వాడుకలో ఉంది. అయితే ధాతుమధ్యాచ్చు అత్వంగా మారకపోవటం మాత్రం తెలంగాణా భాషలోని ప్రత్యేకలక్షణమే. అజాకర్షణ (vowel harmony) అని పూర్వులూ అజ్వర్ణసమీకరణం (vowel assimilation) అని నవ్యులూ పేర్కొనే తెలుగు

భాషా సాధారణ లక్షణం ఈ ప్రాంతంలో వర్తించదని చెప్పాలి. ఇదే లక్షణం వ్యతిరేకార్థక క్రియా విశేషణమైన 'అడుగని' విషయంలో కూడా అను వర్తిస్తుంది.

'అడుగుతం; అడుగుదాం' అనే క్రియారూపాలు రెండూ రెండు రకాలవి. మొదటిది భవిష్యదర్థకసమాపక క్రియ; బహువచనంలో ఉంది. రెండోది ఉభయప్రార్థనార్థక క్రియ; నిత్యబహువచనంలో ఉంటుంది. మొదటిదాని కావ్య భాషా రూపం 'అడుగుదుము/అడిగెదము'; రెండోదాని కావ్యభాషారూపం 'అడుగుదుము'. కోస్తాలో రాయలసీమలో ఈ రెంటికి సమానంగా 'అడుగుతాం: ఆడుగుదాం' అనే రూపాలున్నాయి. భిన్నక్రియల్లో ప్రత్యయ స్వరూపం కొంత భిన్నంగా ఉంటుంది. 'చేయు, పరిశీలించు' ధాతువులకు కోస్తాలో 'చేస్తాం; చేద్దాం', 'పరిశీలిస్తాం; పరిశీలిద్దాం' అనే రూపభేదాలున్నాయి. తెలంగాణాలో వీటికే 'చేస్తం; చేస్తాం', 'పరిశీలిస్తం; పరిశీలిస్తాం' అనే పర్యాయరూపాలున్నాయి. అంటే, కోస్తా భాషలో ఈ రెండు రకాల క్రియారూపాలనూ వివరించటానికి '-తాం; -దాం' అనే రెండు భిన్నప్రత్యయాలున్నాయన్నమాట; శ్వాసత నాదతలవల్ల అర్థభేదం సూచితమవుతుంది. రాయలసీమలోనూ ఇదేవిధానమైనా ఉభయప్రార్థనంలో '-దాం/-ంతాం' అనే పర్యాయరూపత కనిపిస్తుంది. ఇదే అర్థభేదాన్ని తెలంగాణాలో అచ్చుల హ్రస్వదీర్ఘ భేదం ద్వారా సాధిస్తున్నారు. ఈ ప్రాంతంలో ఎవరి వాడుకలో నయినా '-దాం' చివర గల రూపాలు వినిపిస్తే అది ఇతర ప్రాంతప్రభావంవల్లనని భావించవచ్చు. 'అడుగుదాని, అడుగుదామి, అడుగుదారి' లాంటి రూపాలు గోదావరి జిల్లాల్లో ముఖ్యంగా కొన్ని వర్గమాండలికాల్లో (class dialects) వినిపిస్తుంటాయి. అవే రూపాలు ఇక్కడ గూడా కదాచిత్తుగా వాడుకలో ఉండటం, చిన్నచిన్న మార్పు లెన్ని ఉన్నా భాష అంతా ఒకటే ననటానికి పెద్ద నిదర్శనం.

* * *

ఇంతవరకూ ఒకే పట్టణంలో వేర్వేరు తరగతులకు చెందిన వ్యవహర్తల వాడుకలోని కొన్ని ప్రత్యేక లక్షణాలను ముఖ్యంగా పరిశీలించాం. ఇది భౌగోళిక దూరాలవల్ల భాషలో కనిపించే మార్పులను తెలుసుకోటానికి తోడ్పడదు. భిన్న పట్టణాల్లోని ఒకే తరగతికి చెందిన వ్యవహర్తల భాషావిశేషం తరగతి భేదాలను బట్టి భాషలో వచ్చే మార్పులను సూచించదు గాని ప్రాంతీయ భేదాలు భాషలో తెచ్చే మార్పులను సూచిస్తుంది. తెలంగాణా ప్రాంతంలో ఒక భాగమయిన కరీంనగర్ జిల్లాలోనే భిన్నప్రదేశాల్లో నివసించే ప్రజలు భిన్నవిధాలుగా మాట్లాడుతుంటారనటానికి మూడో పట్టికలోని నేత పనివాళ్ళ భాషారూపాలు, తరవాతి పట్టికలోని విద్యార్థుల భాషారూపాలు, నిదర్శనమిస్తాయి. నేతపనివాళ్ళభాష (పట్టిక 3) అవిద్యావంతుల వాడుకకూ, విద్యార్థుల భాష (పట్టిక 4) చదువుకుంటున్న వాళ్ళభాషకూ నమూనాలు.

నేతపనివాళ్ళ భాషలో కొన్ని ప్రత్యేక లక్షణాలు కనిపిస్తాయి. 'నీరు, కాలు' శబ్దాల బహువచన రూపాలు మెట్టుపల్లి, సుల్తానాబాదుల్లో దంతమూలీయోచ్చారణతో వినిపిస్తాయి. ఇతరత్రా దంత్యోచ్చారణమే ఉంది. కోరుట్లలో ఒక్కరి వాడుకలో మాత్రం మూర్ధన్యోచ్చారణ ముంది. ఈ రకం పలుకుబడి కోస్తాలోని విద్యావంతుల భాషలోనే వినిపిస్తుంది. ఈ వ్యక్తి విషయంలోనైనా 'నీల్లు, వాకిల్లు, ముల్లు' లాంటి మాటల్లో ప్రాంతీయతాచిహ్నమైన దంత్యోచ్చారణ లేకపోలేదు. ఈ పద్ధతే కోస్తాలోని అవిద్యావంతులభాషలోను, రాయలసీమలో సర్వసాధారణంగాను ఉంది.

తాలవ్యమైన యకారం పరంగా ఉన్నప్పుడు దాని ప్రభావంవల్ల పదమధ్యంలోని త, ద లు తాలవ్యీకరణంపొంది చ, జ, లుగా మారటం కోస్తా భాషలో సర్వసామాన్యమైనా ఇతర ప్రాంతాల్లో చాలా అరుదు. 'పజ్యాలు, ముచ్చెం' లాంటి రూపాలు బహుశా రేడియో సినిమాల ప్రభావంవల్ల ఇక్కడకూడా వాడకలోకి వచ్చిఉంటాయి. ఈ మార్పు రానేరానిచోటు సిర్సిల్ల; ఇది ఒకానొక ప్రత్యేక స్థానిక మాండలికానికి కేంద్రమై ఉంటుంది. 'ముచ్చెం' లాంటి రూపాల విషయం విలక్షణమయింది. పదాంతంలోని తాలవ్య ఎకార ప్రభావంవల్ల 'ముత్తెం' లోని ద్విరుక్త తకారం ద్విరుక్త చకారంగా మారింది.

'వాకిల్లు, ముల్లు' శబ్దాల విషయంలో ఇతర ప్రాంతాల అవిద్యావంతుల ఉచ్చారణకూ దీనికీ భేదంలేదు. 'పండ్లు' అనే రూపం రాయసీమలోకూడా వినిపిస్తుంది. కోస్తాలో 'పళ్లు, పండ్లు' అనే రెండు రూపాలున్నాయి. 'బండ్లు' విషయంకూడా అంతే. అయితే కరీంనగర్, సిరిసిల్ల పట్టణాల్లో బహువచన ప్రత్యయానికి ముందున్న నకారం దంత్యంగా కాక దంతమూలీయంగా ఉచ్చరితం కావటం విశేషమే. ఇది స్థానిక మాండలిక లక్షణమని గుర్తించాలి.

'ఏరాలు' శబ్దం విశాఖ, శ్రీకాకుళం జిల్లాల్లో మాత్రమే వినిపిస్తుంది. ఇతర ప్రాంతాల్లో 'తోడికోడలు' శబ్దమే పర్యాయోపయోగంలో ఉంది. బహువచనంలో మెట్టుపల్లిలోతప్ప తక్కిన ప్రదేశాల్లో 'ఏరాన్లు' అనిఉండగా, ఆ ఒక్క చోట 'ఆరాండ్లు' అనే రూపం వాడుకలో ఉంది. 'పల్లు-పండ్లు' అన్నచోట లాగా ఇక్కడకూడా బహువచన రూపం ఏర్పడింది.

'పలిగింది, తలిగింది' శబ్దాల్లోని గకార లకారాల స్థానవ్యత్యయం కరీంనగర్ భాషాప్రత్యేకతల్లో ఒకటి. ఇతర ప్రాంతాల్లోనూ కావ్యభాషలోనూ ఈతీరు వర్ణవ్యత్యయం అసలు లేకపోలేదు. ఉదా॥ వాడుకలో : గాలం/లాగం, రోగం/గోరం; కావ్యభాషలో : పారువము/పావురము. కాని ఈ మార్పు వీటిలో బహు విరళం.

చదువుకోనివాళ్ళ భాషలో రాష్ట్రం మొత్తంమీద పదాది సంయుక్త ధ్వనులు ఏదో ఒకధ్వని కోల్పోవటం సహజ పరిణామమే. 'వ్యాపార' శబ్దంలోని పదాది యకారం కోరుట్లలోను, పదాది వకారం సిర్సిల్ల సుల్తానాబాదుల్లోను, లోపించింది. ఈ అర్థంలో మెట్టుపల్లి కరీంనగర్లలో ఈ శబ్దం వాడుకలోలేదు;

'వ్యవహార' శబ్ద రూపాంతరమైన 'యవ్వారం' మాత్రమే అర్థభేదంలో నిలిచింది. 'వ్యవహారం' పామరభాషలో అన్నిచోట్లా 'యవ్వారం' గానే మారుతున్నది.

ఈ పట్టికవల్లకాక ఇతరాధారవల్ల ఈ ప్రాంతంలో ఉర్దూలోని 'వహీ/బహీ' శబ్దభవమైన 'వయి' ఎక్కువ వాడుకలో ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది. అయితే 'పుస్తక' శబ్దాన్ని ఉచ్చరించమన్నప్పుడు వ్యవహర్తలు పదమధ్యంలోని సంయుక్తహల్లుల్లో దేన్నో ఒకదాన్ని లోపింపజేశారు. 'పుస్కం' అనేచోట తకారం లోపించటం రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా పామరభాషలో వినిపిస్తుంది.

చదువుకోనివాళ్ళ భాషలో శ, ష, స, ల మారుపాటు రాష్ట్రమంతటా సర్వసాధారణంగా వినిపిస్తుంది. 'సుక్రారం', 'యేశం' లాంటి ఉచ్చారణ రాష్ట్ర వ్యాప్తమే అయితే ఒక చిన్న మార్పు కనిపిస్తుంది. కోస్తా రాయలసీమల్లో శకారం సకారంలో కలిసిపోతుంటే తెలంగాణాలో అది షకారంతో కలిసి పోతున్నది.

ప్రార్థనార్థక మధ్యమపురుష బహువచనమైన 'పిలువుండ్రి' అనే రూపమే ప్రాంతీయ మాండలిక రూపం. 'పిలుండ్రి', 'పిల్చుండ్రి' అనే రెండు రూపాలూ స్థానిక మాండలికాలు. ప్రాతిపదికలో *పిలు- వరకే మిగిలిన 'పిలుండ్రి' అతి ప్రాచీన రూపం. అజాదిప్రత్యయాలముందు ధాతుగతమైన చకారం వకారంగా మారటం కావ్యభాషలోనూ కోస్తా తెలంగాణా భాషా రూపాల్లోనూ సర్వసాధారణమే. కానీ రాయలసీమలో 'పిలచాల' మొదలైన రూపాల్లో ధాతుగతమైన చకారం మారకపోవటం కద్దు. ఈ లక్షణమే ఇక్కడా కనిపిస్తుంది.

భావార్థంలో ధాతువుమీద -డు ప్రత్యయం చేరటం తెలంగాణాలో సామాన్య లక్షణం; ఉత్తర కోస్తాలోను రాయలసీమలోను '-డం' చేరగా దక్షిణ కోస్తాలో '-టం' చేరుతుంటుంది. అలాగే '-టం' చేరటం సిర్‌సిల్ల, కరీంనగర్, సుల్తానాబాదుల్లో కనిపిస్తుంది. కోస్తాలోనూ ఇతరత్రా కూడా ధాతుమధ్యాచ్చు అత్తుగా మారుతుంది; ఇక్కడ మారదు. అంతే భేదం.

సంఖ్యావాచకమైన 'ఏడు' శబ్దం కోరుట్లలో 'యోడు' గా నిలిచింది. వస్త్రకారుల భాషలోనేగాక అనేక ఇతర వృత్తులవారి భాషలో కూడా ఈ పదాది ఒకారోచ్చారణ వినిపిస్తున్నది. ఏ/ఓ-ల మారుపాటుకు ద్రవిడభాషల్లో అనేక నిదర్శనాలున్నాయి. 'పదహారు' అనే రూపం రాష్ట్రవ్యాప్తంగా ఒకే రకంగా వినిపిస్తుంది. 'పదారు' ఒక్కటే కావ్యభాషారూపానికి సన్నిహితమయింది. ఈ మాట వాడుకలో ఉన్న సిర్‌సిల్ల ప్రత్యేక స్థానిక మాండలిక కేంద్రం అనటానికి మరో నిదర్శన మిది.

* * *

ఇక చదువుకుంటున్నవాళ్ళ భాషావిశేషాలు కొన్ని పరిశీలిద్దాం :

'చెయ్యి/చేయి' శబ్దానికి బహువచనంలో 'చెయిలు, చెయ్యిలు, చెయ్లు' అనే రూపాలు విద్యార్థుల వాడుకలో వినిపిస్తున్నాయి. ఈ రకం మాటలు ఇతర ప్రాంతాల్లోకూడా అంతగా చదువుకోనివాళ్ళ వాడుకలో ఉన్నాయి. 'చేతులు'

అనే మాట కావ్యభాషలోనూ శిష్టవ్యవహారంలోనూ వాడుకలో ఉంది. ఒక్క వేములవాడలోనే ఈ రూపం వినిపించదు. కరీంనగర్, సిర్‌సిల్ల, హుజూరాబాదుల్లో స్థానిక మాండలిక రూపాలతోబాటు ఆధునిక ప్రామాణికరూపాలు కూడా వాడుకలో ఉండటంవల్ల ప్రమాణబలం క్రమంగా స్థానిక మాండలికాలను తొలగించగలదని తెలుసుకోవచ్చు.

'పొయ్యి' శబ్దానికి బహువచనంలో 'పొయ్యిలు' అనేదే కోస్తాలో తెలంగాణాలో వాడుకలో ఉన్న రూపం. కావ్యభాషలో 'పొయ్యిలు' అనే రూపమే దొరుకుతుంది. రాయలసీమలో 'పొవ్వు, పొవ్వులు' అనే రూపాలు మాత్రం ఉన్నాయి. 'పొల్లు' అనే పదమధ్యాచ్చు లోపించిన శబ్దం స్థానికమాండలిక రూపం అనాలి.

సప్తమీ విభక్తి ప్రత్యయమైన 'లో' కు కరీంనగర్ మాండలికంలో '-ల, -లె' అనే రెండు పర్యాయరూపాలు లభిస్తున్నాయి. వీటిలో '-ల' ఒక్కటే వేములవాడ, కోరుట్లల్లో వినిపిస్తుంది. కరీంనగర్, జగ్‌త్యాల, మంథని, పట్టణాల్లో '-లె' అనే పర్యాయ రూపంతోబాటు '-ల' కూడా వినిపిస్తుంది. పెద్దపల్లిలో '-లో' మాత్రమే వాడుకలో ఉంది. సిరిసిల్ల, సుల్తానాబాద్, మెట్టుపల్లి, హుజూరాబాదుల్లో '-ల' రూపాలతోబాటు '-లె' రూపాలుకూడా పర్యాయోపయోగంలో ఉన్నాయి. మెట్టుపల్లి, జగ్‌త్యాలల్లో మినహా తక్కిన అన్నిచోట్లా '-లో' రూపాలు పర్యాయోపయోగంలో ఉన్నాయి. ఆ రెండు పట్టణాల్లో '-ల' రూపాలూ 'లె' రూపాలూ ఉన్నాయి. 'ఇల్లు' శబ్దం సప్తమీ రూపంలో '-ల' రూపాలు, 'ఊరు' శబ్దం సప్తమీ రూపంలో '-లె' రూపాలు, అధికంగా ఉండటం గమనార్హం. ఉచ్చారణకు ప్రధానలక్షణాలైన స్థానకరణప్రయత్నాల్లోని ప్రయత్నభేదంవల్ల లకారం మీది అచ్చు గుణభేదాన్ని ప్రదర్శిస్తుంది. రాష్ట్రంలోని ఇతర ప్రాంతాల్లో 'లో' మాత్రమే బహుళ వ్యాప్తిలో ఉంది.

సంఖ్యావాచకాల్లో 'తొంబది' అనే కావ్యభాషా శబ్దానికి 'తొంభయ్' అనేది కోస్తా రాయలసీమల వ్యవహారంలో పూర్తిగాను, తెలంగాణా వ్యవహారంలో చాలావరకూ, వాడుకలో ఉన్నరూపం. పదాది తకారానికి టకారం ఆదేశం కావటం తెలంగాణా ప్రత్యేకతల్లో ఒకటి. 'తెంకాయ/టెంకాయ, తేకు/టేకు' లాంటి జంటమాటల్లో ఈ పర్యాయరూపత వ్యవహారప్రసిద్ధమే. 'టొంబయ్/టొంభయ్' అనేదే కరీంనగర్ ప్రాంతంలోని ప్రామాణిక రూపం. దంత్యతవర్ణం ఇక్కడ మూర్ధన్యవర్ణంగా మారింది. దంత్యోచ్చారణనుంచి మూర్ధన్యోచ్చారణకు వాడుకమారే క్రమపరిణామంలో కొంతకాలం దంతమూలీయోచ్చారణ కూడా వాడుకలో ఉండిఉంటుంది. మెట్టుపల్లి వ్యవహారంలో దంతమూలీయ వర్ణోచ్చారణతోటి 'తొంబయ్' అనే రూపం వినిపిస్తుంది. మాండలిక పద పరిశీలన భాషాధ్వని పరిణామక్రమాన్ని గుర్తించటానికి ఎంతగా ఉపయోగపడుతుందో ఈ రూపం నిరూపిస్తున్నది.

'నూరు, వంద' శబ్దాల్లో రెండోది కోస్తాలోనే వాడుకలో ఉంది. రాయల

సీమలోను కరీంనగర్ మాండలికంలోను 'నూరు' శబ్దమే సాధారణ వ్యవహారంలో ఉంది. పత్రికల, సినిమాల, ఆధునిక రచనల ప్రభావంవల్ల 'వంద' శబ్దం ఎక్కువ వ్యాప్తిలోకి వస్తున్నది. వంద శబ్దం కొందరి వాడుకలో పర్యాయోపయోగంలో ఉండగా మరికొందరు 200 పై సంఖ్యను చెప్పేటప్పుడు 'వంద' శబ్దాన్ని మాత్రమే (కోస్తాలోలాగా) వాడుతున్నారు. రాయలసీమలో 'ఇన్నూరు, మున్నూరు, నన్నూరు...' లాంటి రూపాలు మాత్రమే వాడుకలో ఉన్నాయి.

'-మంది, -గురు' అనే రెండు ప్రత్యయాలు పూరణార్థంలో సంఖ్యా వాచకాల చివర చేరుతుంటాయి. ఇవి కొన్ని సమయాల్లో పరిపూరక ప్రవృత్తిలోనూ మరికొన్ని సమయాల్లో పర్యాయోపయోగంలోనూ వినిపిస్తాయి. రాయలసీమలో 5 దాకా '-గురు' చేరిన రూపాలూ అక్కడినుంచి '-మంది' చేరిన రూపాలూ వాడుకలో ఉన్నాయి. ఉదా॥ ఇద్దరు, ముగ్గురు, నలుగురు, అయిదుగురు/అయిదుమంది...నూరుమంది. కోస్తా వాడుక ఉత్తర భాగంలో ఒక విధంగానూ, దక్షిణభాగంలో మరోరకంగాను, ఉంది. ఉత్తర భాగంలో 10 దాకా '-గురు' చేరుతుంది; ఆ మీద '-మంది' చేరుతుంది. ఉదా॥ ఇద్దరు...ఏడుగురు, ఎనమండుగురు, తొమ్మండుగురు, పదిమంది...నూరుమంది/వందమంది. దక్షిణ భాగంలో 5 వరకూ ఒక విధంగా ఆ మీద మరోవిధంగా వాడుక ఉంది. ఉదా॥ ఇద్దరు...అయిదుగురు/అయిదుమంది, ఆరుగురు/ఆరుమంది, ఏడుగురు/ఏడుమంది, ఎనిమిది మంది, తొమ్మిది మంది, పదిమంది...వందమంది. కరీంనగర్ మాండలికంలో '-మంది' 8 నుంచి, 9 నుంచి, 10 నుంచి, రకరకాలుగా వాడుకలో ఉంది. ఈ ప్రత్యయం వాడుక అన్యప్రాంత వ్యవహార ప్రభావంవల్ల భిన్న ప్రదేశాల్లో భిన్నదశల్లో ఉందని చెప్పవచ్చు. 'మంది' శబ్దం 'అనేకులు' అనే అర్థంలో రాష్ట్రవ్యాప్తంగా వాడుకలో ఉంది — "మంది ఎక్కువైతే మజ్జిగ పలచనవుతుంది", మొదలైన సామెతల్లో.

మహాప్రాణధ్వనులను (ఒత్తిపలికే ధ్వనులను) సరిగా ఉచ్చరించగలగటం విద్యాధిక్యానికి గుర్తు. 'భయం, ఫలహారం' మొదలైన శబ్దాల్లో కొందరు 'ఫ, భ' లను పల్కటం, కొందరు పలకలేకపోవటం, వారివారి విద్యార్హతలమీద ఆధారపడి ఉంటుంది. ఇది రాష్ట్రవ్యాప్తమైన సాధారణ లక్షణం. విద్యావంతులం అనుకొనేవాళ్లు కొందరు 'భాష్పం, భీభత్సుడు' మొదలైనచోట్ల పదాదిని మహాప్రాణవర్ణాలను పలుకుతుంటారు కూడా. 'ఫలాహార' శబ్దాన్ని (ఫల + ఆహారం) సవర్ణదీర్ఘం లేకుండా పలకటం విద్యావంతుల్లో కూడా చాలా మంది చేసే పని. ఈ శబ్దాన్ని సంక్షేపించి 'పలార' మనటం చదువుకోనివాళ్ళ సాధారణ పద్ధతి. రాష్ట్రమంతా ఇంతే. ఇదే తీరు ఉచ్చారణ ఇంకా కొందరు విద్యార్థుల వాడుకలో నిలవటం గమనించదగ్గ విషయం. పరమధ్యాచ్చును లోపింపజేసి 'పల్హారం' అని వాడటం ఉర్దూభాషాప్రభావంవల్ల కావచ్చు.

'హోటల్' అనే ఆంగ్లపదంలోని తొలి హల్లు లోపించటం రెండు పట్టణా

ల్లోని విద్యార్థుల భాషలో కనిపిస్తున్నది. సామాన్యంగా చదువుకోనివాళ్ళ భాషలో ఉండే ఈ లక్షణం విద్యార్థుల భాషలో ఇంకా నిలిచి ఉండటం గమనార్హమే.

* * *

పై విధంగా ఒక్కొక్క వృత్తికి, కులానికి, పట్టణానికి, చెందిన వ్యక్తుల భాషావిశేషాలను విపులంగా చర్చించవచ్చు. వీటన్నిటిలోనూ కనిపించే సామాన్య లక్షణాలను గుర్తించి సూత్రీకరించి కరీంనగర్ మండల భాషకు ఒక లిఖిత వ్యాకరణాన్ని నిర్మించవచ్చు. ఆ ప్రయత్నం ఎటూ జరుగుతునే ఉంది. ఇక్కడ స్థూలంగా సూచనప్రాయంగా కొన్ని లక్షణాలను మాత్రం వివరించటం జరిగింది. కరీంనగర్ మాండలికం తెలంగాణా ప్రాంతీయ భాషా రూపంలో ఒక భాగం మాత్రమే. అయినా తెలంగాణా ప్రాంతీయ ప్రామాణిక భాషకు దీన్ని కొన్ని విషయాల్లో ప్రతినిధిగా పరిగణించవచ్చు. ఈ మాండలికంలోని సాధారణ లక్షణాల్లో ముఖ్యమైనవి నాలుగు : (i) ద్విరుక్త-అద్విరుక్త హల్లులు పర్యాయోపయోగంలో ఉండటం; (ii) హ్రస్వదీర్ఘ భేదమే గాక అచ్చుల్లో అర్ధదీర్ఘత కూడా ఉండటం; (iii) ఒక పదంలో అకారానికి ముందున్న వివృతాచ్చు సంవృతం కావటం; (iv) పదమధ్యాచ్చులు లోపించి అనేక సంయుక్త వర్ణాలు ఏర్పడటం.

ద్విరుక్త హల్లును అద్విరుక్తంగాను, అద్విరుక్త హల్లును ద్విరుక్తంగాను ఉచ్చరించటం రాయటం చాలా ప్రాచీన కాలంనుంచీ తెలుగులో కనిపిస్తుంది. తెలుగులో సన్నిహిత సంబంధం గల 'కొండ' భాష వంటి భాషల్లో ద్విరుక్తతా-అద్విరుక్తతలు అర్థభేదకాలు కావు. 'వచ్చిన' అనే చోట 'వచిన', 'కుమ్మరి' అనటానికి బదులు 'కుమరి' అనీ, అట్లాగే 'దెబ్బ అనటానికి బదులు 'దెబ', 'పిల్లగాండ్లు' అనటానికి బదులు 'పిలగాండ్లు' అనీ, పలకటానికి రాయటానికి అనేక కారణా లుండవచ్చు: (i) ఉచ్చారణత్వర లేదా లేఖనత్వర; (ii) ఎట్లా పలికినా రాసినా అర్థభేదకత లేకపోవడం; (iii) ఒక ధ్వనిమీది ఊనికకూ ద్విరుక్తతకూ భేదం గుర్తించకపోవటం; (iv) నొక్కిగాని తేల్చిగాని చెప్పదలచటం; (v) ఉచ్చారణ వ్యవధి అటు అల్పమూ ఇటు అధికమూ కాక మధ్యేమార్గంలో ఉన్నందున హల్లుల్లోకూడా హ్రస్వదీర్ఘోచ్చారణ ఉండగా ఆ లక్షణాన్ని గుర్తించలేకపోవటం. ఈ పరిస్థితి తెలుగు భాషకు కొత్తేమీ కాదు. 'ముకు/ముక్కు, అపుడు/అప్పుడు', మొదలైన జంటమాటలు చాలావాటిని 'అక్కటాదు' లని పేర్కొని ఈ లక్షణాన్ని సంప్రదాయ వ్యాకరణాలు గుర్తించాయి. అక్కటాది వర్గంలో ఈ రకం మాటలన్నిటినీ చేర్చవచ్చు. ఈ రకం మాటలు కరీంనగర్ మాండలికంలో ఈ నాటికీ అసంఖ్యాకంగా ఉండటం గమనించదగ్గ విషయమే.

హ్రస్వదీర్ఘ భేదాలేగాక అచ్చుల విషయంలో అర్ధదీర్ఘత ఉండటం కూడా ఇక్కడ సాధారణంగా వినిపించే విశేషలక్షణమే. వాక్యాంతంలో వినిపించే అర్ధదీర్ఘత కారణంగా భూతకాలికసమాపకక్రియ 'వచ్చిన.' అనేది భూతకాలిక ధాతుజవిశేషణమైన 'వచ్చిన' తో సమాన ధ్వనిగా వినిపిస్తుంది. అట్లాగే అనేక - ఇతర సందర్భాల్లో దీర్ఘాచ్చు అపేక్షితమైనప్పుడు హ్రస్వమూ హ్రస్వాచ్చు

భావితమైనప్పుడు దీర్ఘమూ ఉన్నట్లుగా వినిపిస్తాయి. ఉచ్చారణ విధేయంగా రాసిన వ్యవహర్తల సంభాషణ పాఠాల్లో ఈ భేదాన్ని పాటించటం జరిగింది. ఈ లక్షణం అంతో ఇంతో రాష్ట్రవ్యాప్తంగా ఉంది. ఇక్కడేమో అత్యధికంగా ఉంది. సంబోధనలో (పిలిచేటప్పుడు) దీర్ఘంకన్నా అధికకాలం ఉచ్చరించే 'ప్లుత' మనే ధ్వని విశేషం ఉందని మన వ్యాకర్తలు గుర్తించారు గాని అర్ధదీర్ఘ తను గుర్తించలేదు. ప్రశ్నార్థకంలో మాటచివర '-ఆ' చేరటం కోస్తాలో రాయలసీమలో **సాధారణంగా** ఉండగా, కరీంనగర్ మాండలికంలో ఇది దీర్ఘ తరంగా పురుషబోధక ప్రత్యయానికి ముందు వినిపిస్తుంది. ఉదా॥ కోస్తా: వచ్చావా ?; రాయలసీమ : వచ్చినావా ? ; కరీంనగర్ : వచ్చినావ్ ? (తెలం గాణాలోని ఇతర ప్రాంతాల్లో 'వచ్చినవా ?' అనికూడా వ్యవహారంలో ఉంది. ఈ ప్రాంతంలోనే మరికొన్ని చోట్ల ఈ రెండు రూపాలూ కొంచెం అర్థభేదంతో వ్యవహారంలో ఉన్నాయి). ఈ అధికదీర్ఘత కూడా భాషలో ఇతరత్రా లేక పోలేదు; అయితే అది ఇతర సందర్భాల్లో వినిపిస్తుంది. ఉదా॥ 'వచ్చా.వ్ ?' అనే ధ్వనిసంఘటన కోస్తాలో ఆశ్చర్యసూచకంగా, ఆక్షేపణ సూచకంగా, అవహేళన సూచకంగా (కొన్ని సమయాల్లో ప్రశ్నార్థకంగా **కూడా**) వినిపిస్తుంది. ఇట్లాంటి పోలికలను బట్టి భాషాసమష్టిలో కొద్దిగానో గొప్పగానో ఉన్న లక్షణాలే భిన్న ప్రాంతాల్లో భిన్నవిధాలుగా భిన్నప్రయోజనాలతో వ్యవహారంలో నిలుస్తాయని చెప్పగలం. ఈ హ్రస్వదీర్ఘతల మారుపాటులో గూడా అక్షరసంఘటన (**Syllabic structure**) మీద ఆధారపడ్డ నియమం లేకపోలేదు. అనేకాక్షరాలు గల దీర్ఘపదంలో/వాక్యంలో ద్వితీయాక్షరం/పదం తరవాత దీర్ఘాచ్చులు హ్రస్వం కావటం కనిపిస్తుంది. ప్రస్తుతానికి సూచనప్రాయంగా ఈ విషయాన్ని ప్రస్తా వించి వదలటం చాలు. కొన్ని జంటమాటల్లో హ్రస్వదీర్ఘ భేదం అర్థభేదకం కాక పోవటం భాషలో లేకపోలేదు. ఉదా॥ అతడు/ఆతడు.

ఈ మాండలికంలో ఇట్లాంటివే మరిరెండు ప్రత్యేకలక్షణాలున్నాయి. ఒక పదంలో అకారానికి ముందున్న వివృతాచ్చు సంవృతం కావటం విద్యాధికుల భాషలో నియతంగా వినిపిస్తుంది. 'మేడ, కోడలు', పిల్లి; పిల్ల. అందువల్ల విద్యార్జనకూ ఈ మార్పుకూ అన్యోన్య సంబంధముందని గుర్తించాలి.

పదమధ్యాచ్చులు లోపించినందువల్ల అనేక సంయుక్తవర్ణాలు ఏర్పడటం ఈ మాండలికం ప్రత్యేకతల్లో మరొకటి. హ(ల్లు), అ(చ్చు), హ(ల్లు), అ(చ్చు), [హ(ల్లు), అ(చ్చు)] అనే అక్షర సంఘటనగల పదాల్లో పదమధ్యంలో ఉన్న -ఇ-, -ఉ-, -అ-, అనే అచ్చులు బహుళంగా లోపిస్తుంటాయి. అందువల్ల హ(ల్లు), అ(చ్చు), హ(ల్లు), హ(ల్లు), అ(చ్చు)- అనే అక్షర సంఘటనలో పద మధ్య సంయుక్తవర్ణాలు ఏర్పడుతుంటాయి. ఇందుకుకొన్ని కారణాలుండవచ్చు : (i) ఉచ్చారణత్వర; (ii) పదమధ్యంలో భిన్నహల్సంయోగం ఎక్కువగా ఉండే ఉర్దూవంటి ఇతరభాషల ప్రభావం; (iii) ఈ అచ్చులు లోపించినంతమాత్రాన అర్థభేదం కలగకపోవటం; (iv) చారిత్రకంగా ప్రత్యయగతాచ్చులు ధాతుగతాచ్చు

లంత స్థిరంగా లేకపోవటం. భాషలో 'అడుగు/అడ్గు. చిలక/చిల్క' లాంటి అనేక పదాల్లో ఈ రకమైన అజ్లోపహేతుకమైన పర్యాయ పదరూపత ఉంది. అదే ఈ మండల భాషలో అధికంగా ఉంది.

పట్టిక 1.

ఉపాధ్యాయుడు	కళాశాలా విద్యార్థి - రచయిత	చదువుకున్న వ్యాపారస్థుడు	బేంకు ఉద్యోగి	రాజకీయ కార్యకర్త	హైస్కూలు విద్యార్థి
అడుగున్రి	అడుగున్రి	అడుగండి/ (°గున్రి)	అడుగున్రి/ (°గండి)	అడుగున్రి	అడగండి
అడగాలి	అడుగాలె	అడుగాలె	—	అడుగాలె	అడగాలె
అడుగుతే	అడిగితే	అడుగితే	—	అడిగితే	అడుగితె
అడిగిన.	అడిగిన.	అడిగిన.	అడిగిన.	అడిగిన.	అడిగిన.
అడిగిన	అడిగిన	అడిగిన	అడిగిన	అడిగిన	అడిగిన
అడిగే	అడిగేటి	అడిగే	అడిగేటి	అడిగే (టి)	—
అడుగుడు	అడుగుడు	అడుగుడు	అడుగుడు	అడుగుడు	అడుగుడు
అడుగకు	అడుగకు	అడుగకు	అడగకు/ (-డు-)	అడుగకు	అడ్గకు
అడుగుతున్న.	అడుగుతున్న (°తన్న)	అడుగుతున్నాన్	అడుగుతున్న.	అడుగుతున్న.	అడుగుతున్నాను
అడిగి	అడిగి	అడిగి	అడిగి	అడిగి	అడిగి
అడగ	అడుగ	అడగ/ (°డుగ)	అడగ/ (°డుగ)	అడుగ	అడగ
అడుగుత.	అడుగుత.	అడుగుత.	అడుగుత	అడుగుత.	అడుగుత.
అడగు	అడుగు	అడుగు	అడుగు	అడుగు	అడుగు
అడిగినా	అడిగినా	అడిగినా	అడిగనా	అడిగినా	అడిగినా
—	అడుగని	అడుగని	అడగని	—	—
—	అడుగుతం	అడుగుతాం	—	అడుగుతం	అడుగుతాం
—	అడుగుదాం/ (°దం)	—	అడుగుదాం	అడుగుదాని	అడుగుదాం

పట్టిక 2.

	కేంద్రం	ఉపాధ్యాయుడు	వ్యాపారస్థుడు	బేంకు ఉద్యోగి	రాజకీయ కార్యకర్త	విద్యార్థి	నిరక్షరాస్యుడు
1.	కరీంనగర్	అడుగున్రి	అడగండి; అడుగున్రి	అడగండి; అడుగున్రి	అడుగున్రి	అడగండి; అడుగున్రి	—
2.	హుజూరాబాద్	అడుగండి	—	అడుగున్రి	—	అడుగున్రి; అడుగండి	—
3.	సిర్సిల్ల	అడుగున్రి	అడుగుండ్రి/ అడ్గుండ్రి	అడుగుండ్రి	అడుగుండ్రి	అడుగుండ్రి	అడుగున్రి
4.	మంథని	అడగండ్రి	అడుగుండి/ అడుగండి	అడుగుండ్రి	—	అడుగుండ్రి; అడుగుండి	అడుగుండి
5.	వేములవాడ	అడుగండ్రి/ అడగండ్రి	అడుగున్రి	—	—	అడుగుండ్రి	(అడక్కరాండ్రి)
6.	సుల్తానాబాద్	అడగండి; అడుగుండ్రి	అడగండి	—	అడుగుండ్రి	అడగండి	—
7.	మెట్టుపల్లి	అడుగుండ్రి	అడుగుండ్రి	—	అడగండి	అడగండి; అడుగుండ్రి	—
8.	జగ్త్యాల	అడగండి	అడుగుండ్రి	—	అడగండి	అడగుండ్రి/ అడుగుండ్రి	అడుగుండ్రి
9.	కోరుట్ల	—	అడగండి	—	అడగండి	అడుగుండ్రి; అడగండి	అడగండి

పట్టిక 3.

శబ్దం	కోరుట్ల	సిర్ సిల్ల	కరీంనగర్	సుల్తానాబాద్	మెట్టుపల్లి
నీరు + లు	నీల్లు	నీల్లు	నీల్లు	నీల్లు	నీల్లు
కాలు + లు	కాళ్లు	కాల్లు	కాల్లు	కాల్లు	కాల్లు
పద్యం + లు	పజ్యాలు	పద్దేల్	పజ్యాలు	పజ్యాలు	—
ముత్యం	ముచ్చెము	ముత్తెం	ముత్తెం	ముచ్చెం	ముత్తెం
వాకిలి + లు	వాకిల్లు	వాకిల్లు	ఆకిల్లు	ఆకిల్లు	ఆకిల్లు
ముడి + లు	ముల్లు	ముల్లు	ముల్లు	ముల్లు	ముల్లు
పండు + లు	పండ్లు	పణ్లు	పన్లు	పండ్లు	పండ్లు
బండి + లు	బన్లు	బన్లు	బన్లు	బన్లు	బండ్లు
ఏరాలు + లు	యారాన్లు	యేరాన్లు	యేరాన్లు	యారాన్లు	ఆరాండ్లు
పగిలింది	పలిగింది	పలిగింది	పలిగింది	పలిగింది	పలిగింది
తగిలింది	తలిగింది	తలిగింది	తలిగింది	తలిగింది	తగిలింది
వ్యాపారం	వేపారం	యేపారం	(యవ్వారం)	యాపారం	(యవ్వారం)
పుస్తకం	పుస్తకం	పుస్కం(/వయి)	పుస్తకం	పుస్తకం	పుస్తకం
శుక్రవారం	శుక్రవారం	సుక్రారం	శుక్లవారం	సుక్రవారం	శుక్రారం
వేషం	—	వేషం	యేశం	యేశం	—
పిలవండి	పిలుండ్రి	(పిల్చుండ్రి)	పిలువుండ్రి	పిలువుండ్రి	పిలుపుండ్రి
అడగటం	అడుగుడు	అడుగుటం	అడుగుటం	అడుగుటం	అడుగుడు
ఏడు	యోడు	ఏడు	ఏడు	ఏడు	—
పదహారు	పదహారు	పదారు	పదహారు	[illegible]	

శబ్దం	కరీంనగర్	సిర్‌సిల్ల	పెద్దపల్లి	సుల్తానాబాద్	కోరుట్ల	వేములవాడ	జగ్‌త్యాల	మెట్టుపల్లి	హుజూరాబాద్	మంథని
చేయి/ చెయ్యి + లు	చేతులు; చెయిలు	చేతులు; చెయిలు	చేతులు	చేతులు	చేతులు	చెయ్లు	చేతులు	చేతులు	చేతులు; చెయ్యిలు	చేతులు
పొయ్యి + లు	పొయ్యిలు; పొయ్లు	పొయ్యిలు; పొయ్లు	పొయ్లు	పొయ్లు	పొయ్లు	పొయ్లు	పొయిలు	పొయ్లు	పొయ్యిలు	పొయ్యిలు
ఇల్లు + లో	ఇంట్ల; ఇంట్లో	ఇంళ్లె; ఇంట్లో	ఇంట్లో	ఇంట్ల; ఇంట్లో	ఇంట్ల; ఇంట్లో	ఇంట్ల; ఇంట్లొ	ఇంట్ల	ఇంట్ల	ఇంట్ల; ఇంటిలో	ఇంట్ల; ఇంట్లో
ఊరు + లో	ఊర్లె; ఊర్లో ఊళ్ళె	ఊర్లె; ఊర్ల	ఊళ్ళో	ఊళ్ళె; ఊళ్ళో	ఊర్లో/ ఊల్లో	ఊల్లొ	ఊర్లె	ఊళ్ళె; ఊర్లె	ఊళ్ళె; ఊరిలో	ఊర్లో; ఊల్లె
90	—	టొంబయ్	—	టొంబయ్; తొంభయ్	టొంబయ్	—	టొంబయ్ తొంభయ్	టొంబయ్; త్తొంబయ్	—	—
100	నూరు; వంద	—	—	నూరు; 200 నుంచి వంద	నూరు;200 నుంచి వంద	—	నూరు; వంద	నూరు; 200 నుంచి వంద	—	—

పట్టిక 4, తరువాయి

శబ్దం	కరీంనగర్	సిర్ సిల్ల	పెద్దపల్లి	సుల్తానాబాద్	కోరుట్ల	వేములవాడ	జగ్ త్యాల	మెట్టుపల్లి	హుజూరాబాద్	మంథని
-గురు/ -మంది	7 (దాకా) గురు; 8 (నుంచి) మంది	—	—	9 (నుంచి) మంది	10 (నుంచి) మంది	—	10 (నుంచి) మంది	9 (నుంచి) మంది	—	—
ఫలాహారం	పలహారం	పలహారం	పల్హారం	పలహారం; ఫలహారం	పలహారం; పలారం	పలారం	పలహారం; పలారం	పలారం	—	పలారం
భయం	బయం	బయం	భయం	బయం; భయం	బయం భయం	బయం	బయం; భయం	బయం భయం	—	బయం
దరఖ్వాస్తు	దరఖ్వాస్తు	దరకాస్తు	దరక్వాస్తు	దరకాస్తు దరఖాస్తు	దరకాస్తు	దరకాస్తు	దరక్వాస్తు	దరకాస్తు	—	దరకాస్తు
దవాఖ్వానా	దవాక్వాన	దవాకాన	దవాఖాన	దవాక్వాన; దవాఖాన	దవాకాన	దవాకాన	దవాఖ్వాన; దవాకాన	దవాకాన	—	దవాకాన
హోటల్	వోటల్	ఓటల్	హోటల్	హోటల్	హోటల్	హోటల్	హోటల్	—	—	—

5

లిపి సంకేతాలు : వివరణ

1. ~ ఆనునాసిక్యం - మా̃వ
2. ‗ వివృతత్వం - బ్యాంక్, గో̱డ
3. ̥ ఊష్మీకరణం - జ̥మ, కాఫ̥ి
4. ం| వర్గానునాసికం (ఙ, ఞ, ణ, న, మ)
5. |˙ అర్ధదీర్ఘ అచ్చు
6. |' అర్ధదీర్ఘ హల్లు
7. |ᵛ స్ఫోటితాచ్చు - కన్ᵛక
8. ఢ̣ ఈషత్తాడిత స్పర్శం

6

రాజకీయ కార్యకర్త

కులం : **మున్నూరుకాపు** *వయస్సు :* **43 సం.**
ఊరు : **కరీంనగర్** *చదువు :* **ఇంటర్మీడియేట్**

ఈయన భాషలో సంస్కృతం, ఇంగ్లీషు, ఉర్దూ పదాలు సమపాళ్ళలో ఉన్నాయి. సంస్కృత పదప్రయోగాల్ని ఉచ్చారణభేదాల్నిబట్టి క్రింది విధంగా వర్గీకరించవచ్చు.

వర్ణ సమీకరణం :

ఉదా : రాజ్జెమ్ (రాజ్యం), సత్తెమ్ (సత్యం), వుద్దెమమ్ (ఉద్యమం) అన్నేయమ్ (అన్యాయం) - పరవర్ణమైన యకారం పూర్వవర్ణాలైన జకార, తకార, దకార, నకారాలతో సంపూర్ణ సమీకరణం చెందింది. తాలవ్య వర్ణమైన యకారానికి పరంగా ఉన్న కంఠ్యాచ్చులు (అ, ఆ) తాలవ్యాచ్చులుగా (ఎ, ఏ) మారాయి. సొసంత్ర (స్వతంత్ర) - లో లోపసహిత వర్ణసమీకరణం చూడచ్చు. వకారం లోపించి వివృతాచ్చైన అకారం సంవృతత్వాన్ని (ఒ) పొందింది.

మహాప్రాణధ్వనులు అల్పప్రాణాలు కావడం :

ఉదా : అబిప్రాయమ్ (అభిప్రాయం), ప్రబుత్వమ్ (ప్రభుత్వం), ఆంద్రా (ఆంధ్రా), ప్రదాన్‌మంత్రి (ప్రధానమంత్రి), పద్దద్ (పద్ధతి), స్వార్తమ్ (స్వార్థం), విద్యార్తులు (విద్యార్థులు), అర్తమ్ (అర్థం) - భకార, ధకార, థకారాలు వరుసగా బకార, దకార, తకారాలుగా మారాయి.

* కొన్ని కారణాలవల్ల ఈ రాజకీయ కార్యకర్త వ్యవహార ఖండికను ప్రచురించటం లేదు. లఘుటీక మాత్రం ప్రచురిస్తున్నాం.

పర్యాయరూపత :

ఉదా : సొసంత్ర (స్వతంత్ర) అన్యాలమ్ (అన్యాయం) - తకార, యకారాల స్థానంలో వరసగా సకార, లకారాలు ఆదేశమయ్యాయి. ఈ మార్పు ఇంగ్లీషు పదాల్లోకూడా కనిపిస్తుంది. పాల్‌టి (పార్‌టి) - రేఫకు మారుగా లకారం ఆదేశమయింది.

వర్ణ సంకోచం :

ఉదా : సాకరి స్తలేద్ - అపదాది హకారం లోపించి పూర్వాచ్చు దీర్ఘం అయింది. వయి స్తండు - అపదాది హకారం లోపించి పరవర్ణమైన తాలవ్యాచ్చుకు ముందు యకారం వచ్చిచేరింది. ఈ మార్పు ఇంగ్లీషు, ఉర్దూ పదాల్లోకూడా కనిపిస్తుంది. ఉదా : యిస్ట్రీ(హిస్ట్రీ), వుకూమత్ (హుకూమత్) - పదాది హకారం లోపించి తాలవ్య, కంఠ్యాచ్చులకు ముందు వరసగా యకార, వకారాలు చేరాయి.

వర్ణ వ్యత్యయం :

ఉదా : నారక్కల్లేదు (దానక్కల్లేదు) - రేఫ, నకారాలు పరస్పరం స్థాన వినిమయం పొందాయి.

ఈయన భాషలో పై ఉదాహరణలకు అపవాదాలుగా కనిపించే వర్ణసమీకరణం చెందని రూపాలు (విద్యార్తులు, అన్యాలమ్, స్వార్థమ్), అల్పప్రాణాలుగా మారని మహాప్రాణధ్వనులు గల రూపాలు (భావ్‌కమ్, అర్థమ్, స్వార్థమ్, విద్యార్థులు), పర్యాయరూపత చెందని రూపాలు (పార్‌టి), వర్ణలోపం లేని రూపాలు (హిస్ట్రీ, హుకూమత్) కూడా వాటితోపాటే కనిపిస్తాయి. శిష్ట శిష్టేతరోచ్చారణజ్ఞానం ఈ ద్విరూపతకు నాంది. ఒకే వ్యవహర్తలో ఏక కాలంలో ఉండే ఈ భిన్నోచ్చారణ ఆ వ్యవహర్తల్లోని వ్యవహార పరిణామాన్ని తెలుపుతుంది. ఈ వ్యవహార పరిణామదశలో ఆ వ్యవహర్త తన భాషలో ఇంకో ఉచ్చారణ భేదాన్నికూడా ప్రవేశపెట్టవచ్చు. శిష్టోచ్చారణను అనుసరించే ప్రయత్నంలో ఆ వ్యవహర్త శిష్ట వ్యవహారంలో లేనిచోట్లకూడా ఆ ఉచ్చారణను ప్రవేశపెట్టడం. ఉదా : విధ్యార్తులు (విద్యార్థులు). ఈ ప్రయోగంలో వ్యవ

హర్త తను శిష్టతగా గుర్తిస్తున్న మహాప్రాణోచ్చారణను ఉన్నచోట పాటించక పోవడం లేనిచోట దాన్ని ప్రవేశపెట్టడం చూడవచ్చు. ఒక్కొకప్పుడు ఈ రకమైన ఉచ్చారణను ఒక విషయాన్ని నొక్కిచెప్పవలసివచ్చినప్పుడుకూడా ప్రవేశపెట్ట వచ్చు. ఉదా : మంఛిది (మంచిది).

వ్యవహర్తకు ఒకటికంటె ఎక్కువ భాషల్లో వ్యవహారకుశలత ఉంటే వ్యవహర్త భాషావ్యవహారంలో అవి పరస్పరం ప్రభావితం కావచ్చు. అగ్ఙర్, జ్ఙమ వంటి ఉర్దూ పదాల్లోని గ్ఙ, జ్ఙ ధ్వనులు స్లోగ్ఙన్ (slogan), జ్ఙయ్న్ (Join), క్రజ్ఙ్ (Crush) వంటి ఇంగ్లీషు పదాల్లో మార్గ్ఙమ్ (మార్గం), జ్ఙరగది (జరగదు) వంటి సంస్కృతం, తెలుగు పదాల్లోకూడా వినిపించడం అందుకు ఒక ఉదాహరణ : సహినాయకత్వమ్ వంటి ఉర్దూ పదసంయోజనంవల్ల ఏర్పడిన పద బంధాలు, "అర్తమేంజేస్కుంటనమ్ గ్ఙదాకె", "మేనిషు యిదిగ్ఙదాకె", "ఒకటే పయ్ంట్ యిదిగ్ఙదాకె" "కని మనవనుడుగ్ఙదాకె" "సూత్రమ్ జేసిన్ గ్ఙదాకె", "తొాయివ్‌డసలిది గ్ఙదాకె" వంటి ఉర్దూభాషా ప్రభావంగల వాక్యభాగాలు ఈయన భాషలో ఉన్నాయి.

ఇంగ్లీషు పదాలు విరివిగా ప్రయోగించడంతోపాటు బహువచన నిర్మాణంలో ఇంగ్లీషు పదాలకు తెలుగు ప్రత్యయం, ఇంగ్లీషు ప్రత్యయం రెండూ చేర్చడం చూడవచ్చు. ఇంకా గెయ్న్‌జేసి (Gain), క్రజ్ఙ్‌జేస్ ఇడ్సపెట్టు (Crush), చేంజైతె (Change), జ్ఙయ్న్ గ్ఙవాలె (Join), స్టార్ట్‌గాక (Start) వంటి ఇంగ్లీషు పదాల్తో ఏర్పడిన క్రియారూపాలుకూడా ఈయన భాషలో కనిపిస్తాయి.

అన్యభాషా ప్రభావంగల కొన్ని వాక్యాలు :

1. అన్ని పొల్టికల్ ఎవై 'తే ఇకడ పన్జేస్తనయో పార్టీజ్ఙ్
2. యే లీడర్ గ్ఙుడ అనె తంద్గ్ఙ్ తయార్ లెదు
3. ఈ యెదైతె వుద్దెమ్ ఉన్నదో
4. విధ్యార్తు లైదెతె స్లోగ్ఙన్ దిస్కున్రో
5. యెక్కడ యే యిపుడు యేస్టేట్లగ్ఙాని యే మామ్లలగ్ఙాని హిస్టీలగ్ఙాని

యిద్గదాకే యెవ్డైతె ఒక్క కానూన్ జేసిన్రో ఒక సూత్రమ్ జేసిన్ గదాకె మెజారిట్ ఎవ్డుంటడో వాడె లీడరైతరన్నప్పుడు మనవ్ దానికిలాఫ్ల బోవుడేంది.

రాజకీయ కార్యకర్త

కులం : పద్మశాలి వయస్సు : 50 సం.
ఊరు : పెద్దపల్లి చదువు : బి. కాం.,

విద్యార్థులారా...నేటి యీ సమావేశంలో విద్యార్థులకు చాలా ముఖ్యమైన సమావెశమిది (1) గతాయిదుసమచ్చరాలనుండి ఆర్సమచ్చరాల్నుండి మీ విద్యార్థుల్లో చాలానుంది ఒకరికొకరు సన్నియితంగా వుండి స్నేయితులుగా వుంటూ వచ్చినారు (2) యీ కార్యక్రమమెదైతుందో విద్యార్థులైన మీరు స్నేయితులు విడిపోయ్నపుడు...చేస్కావల్సిన కార్యక్రమమిది (3) ఒక స్నేయితుడు విడిపోతున్నప్పుడు చాలా విచారమ్ గల్గుతుంది...మరో స్నేయితునికి...యెంతో మంది మీరూ...యెంతోమంది స్నేయితులను మిరు విడ్చిపోతున్నారు (4) అదే విధంగా ఐదార్ సమచ్చరాల్నుండి యెంతో ఆప్యాయత్తో మికు విద్యనేర్పిన...ఉపాధ్యాయుల్నిగుడ మిరు విడిపోతున్నారు. అటువంటప్పుడు చాలా విచారంగలుగ్తుందీ - విడిపోయేవాళ్ళకూ యెవరైతే విడిపొతున్నారో యెవరైనైతె విడిచిపెడ్తున్నామో వాళ్ళగుడ విచారమ్ కలుగ్తుతుంది (5) యీ సందర్భమ్లో నేను మ్రెండు మాటల్ చెప్పదల్సుకున్నాను (6) అదేంటంటె విద్యార్థులు విద్యతోపాటు క్రమశిక్షణ తర్వాత స్పోర్ట్స్మన్ స్పిరిట్ - అంటే మనమ్ ఆట్లాడు కుంటావ్ (7) ఆటల్లో వొక విద్యార్థి వోడిపోతాడు - వొక విద్యార్థి గెలుస్తాడు (8) ఫుడ్బాల్ - వొక టీమ్ వోడిపోతుంది వొగ టీమ్ గెలుస్తుంది (9) అయ్తే మనమ్ వోడిపోయామనే విచారముండగుడదు (10) గెల్చెవాళ్ళను మన మభినందించాలె (11)

అదీ స్పోర్ట్స్‌మన్ స్పిరిట్ (12) యిటువంటి అలవాటున్ మనము నేర్చుకున్నా మంటే జీవితమ్ లోపల మనమెంతో ఆదర్శవంతంగ మనమ్ మన జీవితమ్ గడ్పు కోడానికి అవకాశముంటుంది (13) రెండో విశయమేంటంటే విద్యార్థులకు రాజకీయాల్తో సంబందముండకూడదనె వాళ్ళు చాలమంది వున్నారు. (14) ఐతె నేను అటువంటి అభిప్రాయమ్ కలవాణ్ణి కాదు (15) విద్యార్థులకైదైతె వుందో రాజకీయాలు మనవ్ చిన్నప్పట్నుంచే బోదించవలసిన అవ్‌సరముంది (16) మన్ది ప్రజాస్వామ్యదేశమ్ (17) రాజకీయాలు వాళ్ళకు బోదిస్తుగుడ మనమ్ వెల్తున్నామ్ (18) మీ స్టుడెంట్సు...యూనియన్ యొక్క యెలక్ష న్సున్నాయ్ - అద్యోక విధమైన రాజకీయమె (19) అయితే అటువంటి యీ రాజకీయాలు మనమ్ అలవాటు చేసుకోవాల్సిన అవసరమ్ యెంతైనవుంది (20). కాని...వొకటేంటంటే విద్యార్థులకు రెండు డూటీస్ వున్నాయ్ (21) రెండు బాద్యతలున్నాయ్ (22) వొగటేమొ తమ విద్యను కొనసాగించడమ్ - రెండ వది యితర కార్యక్రమాల్లో పాల్గొనడమ్ (23) కని విద్య నొదిలిపెట్టి యితర కార్యక్రమాల్లో పాల్గొనడమనే విషయమైదైతెవుందో దాన్ని - దానికి నేను అంగీకరించేవాణ్ణికాదు (24) మనమ్ విద్య నేర్చుకోవాలె (25) మన విద్యతో పాటు మనమ్ వేరే కార్యక్రమాల్లో పాల్గొనాలె (26) యెందుకంటె మీకు విద్య నేర్పించె తల్లిదండ్రులు యెన్నో యిబ్బందులు పడ్తూ యెన్నో కష్టాలు పడ్తూ అప్పుల్జేస్తూ యెన్నొ...యెంతో చాకిరి చేస్తూ విద్యార్థుల్ని చదివి స్తున్నారు (27) అటువంటప్పుడు వాళ్ళయొక్క ఆ...ఉదయావెదనను మనమ్ గమనించవలసిన అవుసరమ్‌వుంది (28) మన తలిదండ్రుల్ యొక్క బాధను మనమ్ గమనించవల్సిన - ఉంది (29) వాళ్ళ వుద్దేశాన్ని మనమ్ సఫలమ్ చెయాల్నంటె మనమ్ విద్యయే...విద్య యెల్లప్పుడుగుడ కొనసాగిస్తు వుండి మీ|రాజకీయ కార్యక్రమాల్లో పాల్గొనండి-సోశల్ కార్యక్రమాల్లో పాల్గొనండి-యితర కార్యక్రమల్లో పాల్గొనండి - యే...యెన్ని కార్యక్రమాల్లో మనమ్ పాల్గొన్నప్పటిగ్గుడ మనతల్లిదండ్రులయొక్క బాధ్యత...బాధనేదైతె గుర్తించి మన విద్యనుగుడ కొనసాగించి మనమ్ విద్యావంతులమ్ ఐనప్పుడే మనమ్ మన

దేశానికీ మనమ్ సెవజేసిన వాళ్ళమౌతామ్ (30) మనమ్ ఐదుమ ఏంలు విద్య పోడగొటుకున్నామంటె యెంతో యిబ్బంది వాళ విద్యార్థులకు (31) ఆ విద్యార్థులు పరీక్షలో ప్యాస్‌కావాలంటే చాలా యిబ్బందైతుంది (32) యీ యిబ్బంది పరీక్షరాసెటపుడు మనకు దెలుస్తుంది (33) అందువల్ల మనగ్గు కావల్సిందెంటంటే మన రాజకీయ విష్యాల్లో మనమ్ పాల్గొనవచ్చు - యితర సాంస్కృతిక కార్యక్రమాల్లో మనమ్ పాల్గనవచ్చు కానీ...అన్నిట్తోపాటు మొదటిది విద్య...తర్వాతది మిగ్గతా కార్యక్రమాలు (34) అందువల్ల తల్లి దండ్రులయొక్క బాధ్యతను తల్లిదండ్రులయొక్క బాధను మీరంతా గుర్తించి ఆ...యికముందు మీకు...మీ కార్యక్రమాల్లోపల మీరు ప్రవర్తిస్తారనే వుద్దేశమ్‌తో నేను ఆశిస్తూ యీ యింతడితో ముగిస్తున్నాను.

లఘువ్యాఖ్య :

వ్యవహారఖండిక : విద్యార్థులు - క్రమశిక్షణ (ఉపన్యాసం)

ఇది పాఠశాల వార్షికోత్సవసందర్భంలో ఇచ్చిన ఉపన్యాసం రికార్డింగ్. ఉపన్యాసంలో సంస్కృతపదాలు అధికం. ఇంగ్లీషుమాటలు కొద్ది. ఉర్దూమాటలు లేవు. ఇది ఉపన్యాసశైలిగా చెప్పవచ్చు. సంస్కృతపదాల ఉచ్చారణలో మిగతా చదువుకున్న వారిభాషలో లాగానే కొన్ని తేడాలు కనిపిస్తాయి.

మహాప్రాణోచ్చారణను పాటించిన పదాలు, పాటించని పదాలు, ఒకే పదాన్ని ఉచ్చరించేప్పుడు ఒకసారి ఆ ఉచ్చారణను పాటించి ఇంకోసారి పాటించని సందర్భాలు ఉన్నాయి. ఉదా : బాద్యత/బాధ్యత. దీన్నిబట్టి విద్యావంతుల భాషలోకూడా నిత్యవ్యవహారంలో (వేదికమీద తూచితూచి మాట్లాడే ఉపన్యాస శైలిలోనైనాసరే) ఈ ఉచ్చారణ తరచు లోపిస్తుందని, అయితే దాన్ని పాటించడం శిష్టతగా పరిగణిస్తున్నారని తెలుస్తుంది. మహాప్రాణోచ్చారణ లోపించిన చోట అన్యభాషా ప్రభావంవల్ల ఇంకో ఉచ్చారణను ప్రవేశపెట్టడంకూడా జరగవచ్చు. ఉదా : సఫలమ్ (సఫలమ్)

పదాదిన, పదమధ్యంలో హకారం లోపించడం పరాచ్చు తాలవ్యాచ్చయితే దానిముందు యకారం చేరడం ఈయన భాషలోను ఉంది. సంస్కృతంలోవి ఋకా

రోచ్చారణ ఆధునికుల భాషలో రేఫ ఉకారాల ఉచ్చారణకు దగ్గరగా ఉంటుంది. అయితే ఈయన భాషలో పదాది హకారం లోపించడంతో పరవర్ణమైన ఋకారంలో రకారోచ్చారణకూడా లోపించింది. ఉదా : ఉదయావేదన (హృదయావేదన).

ఈయన భాషలో ఇంకో గమనించదగిన అంశం ఉత్తమ పురుష ఏకవచన ప్రత్యయం క్రియాపదం చివర నిలపడం. ఇతరుల భాషలో (విద్యావంతుల్లోను) ఈ లోపం నిత్యం.

అన్యభాషా ప్రభావంగల కొన్ని వాక్యాలు :

1. ఈ కార్యక్రమ మేదైతుందో
2. యెవరైతె విడిపోతున్నారో- యెవర్నైతె విడిచిపెట్టున్నామో వాళ్ళగుడ
3. బాధ నెదైతె గుర్తించి
4. విద్యార్థుల కేదైతె వుందో
5. పాల్గొనడమనె విషయమ్మైదెతెవుందో దాన్నిదానికి
6. ఈ సందర్భంలో నేను మర్రెండు మాటలు చెప్పదల్సుకున్నాను

బేంక్ ఉద్యోగి

కులం : రెడ్డి వయస్సు : 33 సం.

ఊరు : హుజూరాబాదు చదువు : హెచ్. యస్. సి.

ఫస్ట్ మార్చ్ నైన్టీన్ సిక్టీసి (1) ఆ తర్వాత ఫోరియర్స్ సెన్ తర్వాత ట్రైనింగ్ హైదరవాదుగ్గు వోయ్న (2) ఏ ఉ పొయొచ్చిన్ తర్వాత వన్నియర్ కరిమ్‌నార్‌లుండి మల్లుజురవాద్‌కి పోస్టింగ్ జేసిర్రు (3) చేసిన్ తర్వాత వనండా ఫ్టియర్సైనంక ట్రైనింగ్ మల్లా మద్రాస్ (4) ఆ తర్వాత రీ పోస్టింగ్ మల్లి వుజూరావాద్ (5) ఇపుడికడ్కెవున్న ఇగ్గ ఇక్కడ్నె (6) ట్రీయండాఫ్

మంతున్నన్న (7) త్రీయండావ్ మంతున్నండి అట్నుంచి అదే ప్రేక్టికల్ ట్రైనింగ్ మారాష్ట్ర విజిట్జేస్న ఔరంగవాదున్ను బోంబై (8) దాన్తర్వాత మల్లి ప్రేక్టికల్ ట్రైనింగ్ మద్రాస్ తంజావూర్ డిస్ట్రిక్ట్‌లో (9) ఇయ్‌సైట్ సీంగ్ సన్ని బ్యాయ్‌నమ్ (10) అక్కడున్నంచి రామేశ్వరమూ మదురై కాళఅస్తి ఆ తిర్‌చునాపల్లి శ్రీరంగమ్ అవ్‌ని రాజకోట అవన్ని వొయింటిమ్ (11) అక్కడి టెంపుల్స్ చాల అందగున్నయన్‌కొండి అక్కడియ్ (12) ఇక్కడ మన దగ్గ రేవంత బాగ ఇది లేవు (13) అటియే టెంపిల్స్ మంచిగున్నయ్ - చాలా బాగున్నయ్ (14) ఆ ఆ లేదు నార్త్‌కు బోతె నార్తుకు బోతె (15)

ఇంతవరగ్గైతె బాగ్గనే ఉన్నయి డిపాజిట్స్ (16) ఊ ఫార్‌మర్స్ లోనింగ్ మంచిగ్గున్నదిక్కడ (17) వసూల్ బాగ్గ లేదు (18) ఫార్‌మర్సు చానమంది జేస్‌కున్నర్ లేండి గని విలేజ్ లీడర్సుంటరుగద వాల్లమీదెక్కువ ఆదారపడుంటరు వాల్లు ఫార్‌మర్సు డబ్బు తీస్కబోవుడేగాని తీస్కచ్చుడేగాని అట్ల (19) ఎజుకేటెడ్ గాదు (20) ఇంకేముంటది (21) ఉజ్‌రవాద్ తాలుక మొత్తం మొత్తమొస్తరు సెక్రెట్రి ప్రెస్‌డెంట్లొస్తరు ఎది విల్లేజ్ చేశ్నవాణ్లు ఊ ఫార్మర్సరారనుకోండి అది (22) యెనక జేశ్నెల్లె వొస్తరు డబ్బు దీస్కవోతరు (23) వాల్లు పంచాయ్టి జేస్తరు (24) ఓ మాకు అనుమాన్నకాడ సుప్రేజర్న దోలిస్తం డబ్బులు పంచాయ్టి జేస్‌కుంటందుకు (25) బ్యాంకినిస్పెక్టర్లే కాని లేకబోతె సూప్రవేజర్లేకాని పొయ్‌వాల్లు డిజ్‌బర్జేసేస్తరు (26) ఓ సొసైటీస్ కోపరేటివ్ క్రెడిట్ సొసై యంపిసేస్లకే ఇస్తమ్ (27) డైరెక్ట్‌గ లేదు త్రూ సొసైటీ త్రూ సొసైటీద్వార (28) ప్రతి గ్రామానికీ ఒ సొసైటీ ఉన్నదనుకొండి (29) ఆ సొసైటి మెంబర్స్‌కె డబ్బుబోతది (30) ఆ డబ్బు తీసకచ్చేటందుకు ఓ సొసైటీ మెంబర్సు బాడీ ఎన్నుకుంటదన్నట్టు (31) అందులో ప్రెస్‌డెంట్‌సెక్రట్రి వైస్ ప్రెస్‌డెంట్లుంటరు (32) వాల్లు బేంకు నుంచి డ్రా చేసెటానికి ఎవరికి అదికారాలిస్తరు యేంటి అది వాల్లు తీర్మానం జేస్‌కుంటరన్నట్టు (33) వాల్లొచ్చి మ దగ్గర ట్రాయల్ బైడ్తె దాన్ప్రకారంగ చెకవ్ జెసి డబ్బిస్తమ్ ఎది వాల్ల మెంబర్సుకీయ్యమని (34) తర్‌వాత ఇచ్చింతర్

వాళ రిపోర్ట్ మాక్ బంపిస్తరు మెంబర్స్‌కిచ్చినట్టు (35) ఆఁ కల్సుకుంటరు సమచ్‌రంకోసారి గ్కల్సుకుంటరు (36) నెలకోసారిగుడ ఇక్కడ యీ బ్రాంచ్‌ల గుడ మీటింగుంటద (37) ఇక్కడి బ్రాంచిల నెలకొక్‌సారి సుప్రవేజర్ల మీటింగు ఒక మా హెడాఫీస్ నుంచి ఆఫీసర్లొస్తరు (38) వాళ్లయొక్క రివ్‌యూ వేరె ఆ మంతు రివ్‌యూ ఎమి ఆ మంతు ఎంత వరుకు జరిగింది యె యె స్కైసెటి పిటిట్ జేసినయే యేమ్టి యేమ్‌కత అవన్ని జూస్‌కుంటరన్నట్టు (39) ఈ ఇన్స్పెక్షన్ రిపోర్ట్సుగాని, వేరె వెరిఫ్ఫికేషియల్ రిపోర్ట్సుగాని యేదేగాని ఫీల్డువర్కుయేది పెండింగుంటె అదె రివ్‌యూ జేయ్‌స్తరు ఆఫీసర్ వచ్చి (40) దాన్ ప్రకారంగ కాకుంటె వాళ్లు నోట్ జేస్కుంటరు (41) మల్ల నెక్ట్సు మంతులన్న కంప్లీట్ జెయాల్సొంటరు (42) కలెక్షన్ గురించడుగుతరు (43) యెక్కడే యెమ్ కష్టాలున్న యేమ్టి యేమ్ లెకుంటె సాల్వ్సల్లె చేస్తారా ఆల్ట్రేసన్ పైలేస్తరా చేయించమంటే పీళ్లేసేకాడ పీళ్లెయాలె లెకుంటె బాడుగ్గతోంజెయించెకాడ జెయించాలె అట్ల (44) నాదిలేదు నాదిలేదు నాదిలేదు వేరే వాండ్లే అది ఇన్స్పెక్టర్లుంటరు ఎగ్జుటివ్ ఆఫీసర్ అట్ల ఆ వాల్లు ఉంటరు బ్రాంచ్ మెనేజర్లుట్లోరు (45) అంత ఈ వన్ని వన్నాండాఫియర్ నుంచె డెవ్‌లవ్ అవ్‌పత్తుంది పుజ్‌రాబాద్ (46) అంతకు మొదలు యేమట్ల పల్లెటూళ్ళక్కనే ఉండె (47) వన్నాండాప్ఫు యియర్‌నుంచి ఇక్కడ డెవులపంటే వూ పది యింపార్టెంటు పమున్నదిగని వొగ్గటి వొకటి స్టేట్ బ్యాంక్ అఫ్ హైద్‌రావాడ్ వాల్ల బ్రాంచోటి వోపన్‌జేసిన్రు (48) ఊఁ మాదేమో పెనియర్సున్నెంచున్న దన్కోండి (49) కని ఊళ్లె బిజినెస్ వాల్లకి మాత్రం వాల్లెక్వా సానమ్‌జెసి మాదెగ్గరకి డిపాజిట్స్‌కు రాలె అవురూ వాల్లకిచ్చె లోన్సు ఫైస్‌లిటీస్‌గుడ మా దగ్గెర లేవ్‌గద (50) యియాల్రేపు స్టేట్ బ్యాంక్‌గుడ బంజేసిదనుకోండి యేది ప్లెడ్జ్‌లోనా అదీదని క్యాష్‌క్రెడిటని (51) వ్యాపారస్తులకు ఓన్లి ప్లెడ్జ్ లోనిప్పుడిస్తాంది (52) క్యాష్‌క్రెడిటు నాడు ఉండె బోలెడంత క్యాష్‌క్రెడిటు ఇచ్చేరి అట్లా అలోవ్‌శేసేది (53) కని అదిప్పుడు పద్దత్తీసేసినట్టుంది ఇస్త లేరిక్కడ (54) మా మొకది పర్పస్ మాదదిగాదు (55) వ్యవ్‌సాయ్‌దార్లకి అంతె

వ్యవ్‌సాయ్‌దార్లకు కోపరేటివ్ మూవ్ సొసైటీలకంతెగాని ఇండివిజల్ లోస్సైతె లేవ్ మాద్గర (56) మా ధ్గర పంచాయతి డిమాండ్స్‌గుడ మూణ్ణాళ్లేణ్ణనుంచి మాదగరగుడ మంచ్‌గనె అయింది డెవలపయింది డిపాజిట్స్కోవ్ఇక్షన్ జానె ఉన్నదీ అట్ల (57) వ్యాపారం పర్‌వాలేదు వ్యాపారం అంత జరుగుతున్నదను కోండి (58) నేను అంత టూయియర్స్‌నుంచి అంతకెక్వ పాత పురవ్ ఏమి అంత అవ్‌పడ్‌లె డెవ్‌లపు (59) రోడ్స్ గిట్ల క్లీన్‌గనే కొత్తగనే కొత్తగ్గదా ఇదంతా కొత్త (60) ఈ రోడు మొత్తం కొత్తదె (61) ఈ ఇదిగని ఇంకా ఆసైడు పాతవూరిటు ఈ సిన్మాటాకీసవ్‌తల (62) ఇదీ కొత్తగెందన్‌కోండి ఇదంతా (63) ఈ పెట్రోల్ టేంక్ కాణ్ణుంచి అదంత కొత్తనె (64) ఇంతకు బ్పూర్వము యెడాఫీస్ నుంచె మొత్తం డిస్పర్స్‌మెంటయేది మాది (65) కని ఈ త్రీయ ర్స్నుంచి మాత్రం బిగించెస్ ఫుల్‌ఫ్లెడ్‌జేసి మొత్తం లోనింగ్ ఇక్కణ్ణుంచె డిస్బర్జ్‌మెంటు చేసిన్రు (66) ఆడైనా అక్కడికి అందరొచ్చేది (67) అంద రొచ్చి లోన్స్ ఇదె ప్రెస్‌డెప్సెక్రెట్‌ర్లే వచ్చి లోన్ తిస్కపొయ్యేదన్నట్టు (68)

ఇచట పొగాక్ పంటగూడ జాగ్త విస్తారంగచ్చింది (69) ఫైవ్ సిక్సీయర్సు నుంచి ఛార్మినార్ టొబేకో వాల్లుగుడ కంపెనీస్ ఇక్కడ లోనింగిచ్చు పద్ధతి బెట్టిన్రు (70) లాస్ట్‌యియర్ అదే ఇన్ని సమ్మచరాల్నుంచి ఎంకరేజ్‌మెంట్ జేసిన్రు గని లాస్టియరు మత్రం వాల్లు చాలా యిజ్జేసిన్రంట (71) అగ్రిమెంటు యెక్‌రానకిన్ని కింటల్సిన్ని పెట్టలే పండ్‌తయ్ అంతగెక్కైతె మేం దీస్‌కోమ్ అని కొంత మంచ్‌గ లేదని స్టాక్ మంచ్‌గలేదని రిటన్ గుడ జేసిన్రు (72) మొదలే యెంకరేజ్మెంజ్జేసిన్రు గని ఇప్పుడు చాలా నర్వసైపొయిన్రు (73) రైతులు కొంధరు సొయంగ వేరే వేరెపొగాకు అదిగుడ బైడ్తరనుకోండి (74) అది వెట్టి మన ఇది ఊర్నె వ్ తాయెటందుకు అది వేరె ఇదేమో యేమేనా ఒగ్గ కంపెనీకెగని ఇవ్‌తలెవ్‌లు తాగెటందుకైతే అక్కర్రాదది అట్ల (75) సిగ్గరెట్ పొగ్గాకు వరకే అంతె వర్జీన్యా వాల్లు ఏది మన చార్మినార్ కంపిన్నుండిచ్చేది (76) అంతెగ్గాని ఊల్లెవేరె పొగ్గాకు ఇంక వేరె వాన్లు పెడ్తరది (77) ఆ పొవాకు వేరె వుంటది (78) అది నీల్లు నీల్లతోన్ బ్రండ్తదది

ఇదేమొ వట్టిగ గ్గాలికి వర్శానికె ఇది (79) వర్శానికి బ్బెటిన మొదలు వర్శానికి బ్బెట్టిన బాబత్దే ఇదంతె వట్టిగ బ్బండేది (80) ఇగ ఊళ్లె నీల్లు గ్గబ్టేది మాత్రవ్ తాగెటందుకు విలేజర్సు వాడ్తరది (81) అదిగుడున్నదిక్కడ (82) ఇక్కడ చెరుకు లెదెవ్వరన్న ఒక్కరంతెగని ఇక్కడ చెరుకు లెదు (83) ఈ టూయర్స్ నుంచి మాత్రం వన్నియర్ బేక్నుంచి ఈ ముల్కనూరోల్లును మక్థ మొలనూరు మక్థవాణ్ణు షుగర్ ఫ్యాక్టరి ఖండసారి షుగర్ ఫ్యాక్టరి కొరకు ప్రయత్న జేసిను) స్టేటు బేంక్' హైద్రవాన్నుంచి (84) చేస్తె వాల్లకు షాక్షన్ అయ్తదని ఉద్దేషంగ వాల్లు కొందరికి ఫ్పార్మర్సుకు చెరుకు బ్బెట్టెటందుకు లోనిచ్చిన్రుగుడ (85) లోనిచ్చిన్రు విత్తనము అదిగుడ తీస్కచ్చి స్ప్లైజేసిన్రు (86) ఇపుడు బానె ఉన్నది చెరుకు ఏడీ ఇపుడు పెట్టిన కాణైతె ఆ ముల్కనూరున్నా మక్తయేది దగ్గర్నె తాట్కల్ దగ్గెరుంటది (87) అవ్రూ ఇపుడేమీ వినికిడి కదాంటే అ ష్యుగర్ ఫ్యాక్టరి వస్తలేద్ పెట్టదల్ పెడ్తలేరు అనేది వినికిడి (88) అది యెంత వరుకు నిజమో తెలువదు (89) కని చాన మందైతె చెరుకు బ్బెట్టిన్రంతట (90) షుగర్ దగ్గర చానవూల్లు బ్బెట్టిన్రు కొందరు ఎక్రము రెండెకురాలు అట్ల (91) ఇమక్తు లెక్వ బెట్టిన్రు వాల్లు వాలు సొంతంగ ఓ సుగరు కంఢసార్ సుగర్ ఫ్యాక్టరి పెట్కుంటమని వాల్లు ప్రెయత్నం జేస్పెట్కున్నర్గని వాల్లుమరి పెట్టలేము అన్నట్టుగ తెల్సిందది మరి ఎంతవరుకు నిజమో తెల్వదు (92) పంట వరి పంట బానే వుంటది (93) ఏన వర్శాలు చెర్లు కుంటలుమీద ఆదారపడుంట దిక్కడ (94) ఇగ్గ ఏవైన బావులుంటె బావులూ అంతెగని ఎక్కువ సోర్స్ మాత్రం వర్షం మీదనే (95) ఇంకవేరే ఏం ఎం మక్కజొన్న పెసరు పల్లి కందులు పొన్నలు ఇంక నానా పంటలు బ్బండిస్తరు (96) ఫ్రెక్టర్సుకు మే విన్వవు (97) ఫ్రెక్టర్స్కు మేవివ్వవ్గని ఇయే ఆయిలింజన్స్ కరెంటు మొటర్సు వాటికి మేవిస్తమ్ (98) ఫ్రెక్టర్సుకు మాత్రం స్టెట్ బేంకున్నా ల్యాండ్ మార్ట్గెజ్ బేంక్ ఆ ద్వారా వాల్లు తీసుకుంటరు ఫ్రెక్టర్సులోన్ (99) మా దగ్గరున్నయి ఆయిలింజన్సు కరంటు మోటర్సు (100) అవురూ మినిమమ్ లోన్సు గుడ ఫ్వయవ్తౌజండ్స్ కెకువ యెక్సిడ్ గావద్దని మా బెలాలగుడ

ఉన్నదన్నట్టు సొసైటీస్ బైలాల (101) ఆ̃ అదిదిగుడ జూస్తమ్ అ̃ అవా̃ బైంకు గుడ సూస్తది (102) ఏది సూప్రవేజర్స్ సూప్రవెజింగ్ట్యాస్యఫుంటదిగద వాల్లు యొక్క క్రాప్స మిద యేయే క్రాపు బైత్తడు యేంకద అదంతజూసి క్రెడిటు లిమిట్ శాంక్షంజేస్తరన్నట్టు (103) ఆ క్రాప్స్మీంచి ఇండివీజల్ రిపేయింగ్ కైపేసిటున్నదా లేదాని అట్ల జూసే వాల్లు తయార్ జేసి పంపిస్తరు రెకమండ్ జేస్తరన్నట్టు (104) దాన్ల మీంకెల్లి బేంకు సాంక్సన్ జేయ్స్తది (105) మన మేజు సీడ్సెగనేదెగనిపుడు బైల్దేరింది గద (106) దానికి చాన మంది ముందుకొస్తున్నరు (107) పెట్టిస్రుగుడ (108) కని కొందరికి భూమిలేక కొందరికి ఫైనాన్సియల్ వీక్ వలన అందుబాట్లో లేని వాణ్లు చాలా వెనుకకు బోతున్నరనుకోండి (109) మల్లదిగాక పెట్టుబడి దని కెక్కువ గావాలె (110) పనిముట్లైనా రకాలు కొత్త గొత్తవి గవాలె (111) అవన్ని దెవ్వాలంటె ఇవన్ని ఐయ్యార్వైటంటె ఇవంత ఎందుకంటె పెత్తె ఎందో వాల్లకు పంట బంత్తదో పండదో అనేదొకటీ బయమున్నా మరి పెట్టుబడెక్కువ గావాలె దానికి (112) ఎకరాల కనీసం ఐయార్వైటుకు ఓ ఫైంద్రూపీ సెక్స్వండిచరచ్చింది (113) మొన్నోల్లెగ్గొట్టింద్రిక్కడఅట (114) కని పంట గుండ మంచ్ గనే వచ్చింది అ ధైర్యం జేస్పెట్టోల్లుండాలె ఆది (115) ఆ̃ ఆ̃ సీడ్సు ఉన్నయ్ (116) సీడ్సవన్నీ యెవ్వెగని అందుబాట్లోవున్నయ్ (117) తెలంగాణా సీడ్సు కోపరేటివ్ సొసైటీ ఏది వరంగల్లున్నది (118) నేషనల్ సీడ్స్ కార్పొరేశనున్నది (119) ఇయాల్రేపు ఈ మన రూరల్ బేంక్ ముల్కనూర్ గుడ సీడ్సు వాల్లు సొంతంగ ఓటిపెట్టి వాల్లుగుడ సీడ్స మెంబర్ వాల్ల మెంబర్స్కే సీడ్సు ఇచ్చుకుంటూ మల్లి సీడ్సుఫామ్గా చేసి విత్తనాలను సప్లై జేస్తున్నరు వేరే తాలూకాలకెగాని డిస్ట్రెల్లెకెగాని (120) వాల్లుగూడ అమ్ముతున్నరు సవ్ రేట్ అన్నట్టు వాల్లది (121) ఇన్రోజ్లేమొ తెలంగాన కోపరేటివ్ సొసైటినుంచి తీస్కచ్చుకునేది ఏది మేజ్ సొసైటినుంచి వాల్లది (122) అది స్థాపించి దగ్గర్ దగ్గర యెనివిదేళ్ళైతుందనుకుంట (123) ఆ̃ యెనివిదేళ్ళైతుంది (124) యెన్మి సమ్చ్‌రమ్లైతె తుందది (125) మొదట్లో బానె ఉండె కానిప్పుడు కొద్దిగ వీక్నెస్ ఏది ఆసీడ్సె

కుక్కవ అమ్ముడు బోతలేవన్నది తెల్సింది (126) స్టాకు ఖాగైపాయిందీ (127) మల్ల అదిగాక దానికి ఒక సంస్థనుంచి సంస్థకు డబ్బు లోస్తుంటెనేగద డెలీ నేషనల్ కోపరేటివ్ ఎదో ఉన్నదాడ సీడ్స్ ఆడా డెలీల వాల్లుగుడ ఎదోశబ్బు లెనకముందపుట్ల యిదిగుడ యెనక ముందైపొయింది (128) దానికిని రోజులు గౌర్నమెంటేదున్నటుండె దానికి (129) అదిప్పుడు లేనట్లుంది (130) గౌర్మెంటు కుద్దు బ్లాక్‌లకు అలాట్ జేసేది అటువంటిది యిప్పుడు లేదా పర్చస్ గౌర్మెంట్టేసేంది (131) గౌర్మెంటు కొనీక్కుద్దు బ్లాకులకిచ్చేది బ్లాకునుంచీ రైతులకు సప్లైజేసేది అట్ల (132) అటువంటిది ఇప్పుడు లేనట్లుందా పద్ధతి (133) అందుట్లో వాల్లె సొంతంగ తిరిగి అమ్ సేల్ జేస్కుంటున్నరు (134) కొందరు సేలు సీడ్స్నైక్వెనంక యేంజేస్తరు స్టాకుంటదిగద (135) ఫార్మ రీస్కచ్చుడుగుడ డబ్బులిచ్చుడు గుడ యెన్కముందైగ్రను లాస్టు వన్నాండాక్ యియర్నుండి యెది తెలంగాన సీడ్సు వాల్లదైతె (136) ముల్కనూరు వాల్లు సొంతగ పెట్టుకున్నరు రైతులకెంకరేజ్మెంటిచ్చుకుంట వాల్ల ఫైనాన్స్ బేంక్ గాబట్టి సబ్యులకు లోనిస్ (137) వాల్లైకె ఆ యేరియా అఫ్ మెంబర్స్ మట్ˇకె ఆ సీడ్సు వాల్లు ప్రొవైడ్ జేసేది (138) అంతెగని వేరే ఆ వా మిగ్త గ్రామాలకు జెయరు (139) వాళ్ళదిగాదు (140) వాల్లగతి ఇగ వేరే అంతె మెంబర్సుకే మాలోనన్నట్టు (141) మల్ల మెంబరు గావలె వాల్లు వాల్లు సొసైటిల మెంబరైతె వాల్లక్ గుడ (142) ఆ హా ఏమ్‌లెదు రిస్ట్రిక్షనేమ్‌లెదు (143) వాల్లు కావచ్చు మెంబర్‌గావొచ్చు లోన్‌దీస్ (144) ప్రొసీజరా (145) సొసైటీలో షైవ్‌రుపీసోటీ షేరూ దాక్టల్ జెయాలె (146) అవురు టొంటి షైవెన్పి యెంట్రెన్స్ ఫీసు దాక్టల్ జేసి ఓ అప్లికేషన నిచ్చుకున్నట్టయ్యేదుంటె అది సొసైటి మేనేజింగ్ కమెటి మెంబర్‌గ తీస్కానేది తీర్మానించుకుంటరన్నట్టు (147) మెంబర్‌గ మీరు నీపు మా ఈ రోజునుంచి మా సంఘానికి సబ్యునివని వాల్లు చెప్తరు (184)దాంతోని అతడు మెంబరైపోతడు (149) అండ్లలయేమ్ పెద్దా కష్టమేమ్‌లేద్ (150) మెంబరా. వాటికిజె మార్కెటింగ్ ఫెసిలిటీసు ఇక్కడ ఓటి తాలుకాలెవల్ల ఓటి మార్కెటింగ్ సొసైటి ఉంటది (151) అది

ఫైనాన్షియల్‌గ మంచిగుండి మంచిగె నడిపించుకుంటెనెమొ బాగుండెదుండె అది వీక్నెసైపోయింది (152) మల్లందులో ఈ మెంబర్సు మార్కెటింగ్ త్రూ మార్కెటింగ్ అయ్‌తెనేమొ బాగుండు (153) వాల్లూ వేరే కమిషను ఎవరి సౌకారిదగ్గరికి వాల్లు భోతుంటరు (154) అటిట్లముకుంటరు (155) ఆ కండిశన్ లేదట్ల బ్యాంక్‌గూడ యెన్నోసార్లు కమేటీబెట్టింది (157) లీకింగ్ అవ్ మార్కెటింగని ఓటి కమేటీలు బెట్టింద్రు (158) సక్సెస్ గావల్నన్‌కున్నరుగని సక్సెస్ గాలే అదేమి (159) చాల కష్టమే అయ్‌పోయ్ అదింప్లిమెంట్ జేస్టందుకు (160) అది మెంబర్సుకు రావాలెగాని మనంజెప్తె (161) వాల్లు డైరెక్ట్‌దెచ్చి కోపరేట్ సంస్తగ్గియ్యాలె అనేదుంటెనేమొ బావుంటదది (162) కని యెదో వానిగ్గి బలవంతానికి దీస్కచ్చి మనం బెట్టాలంటె వీడొపైసకమ్మేనవచ్చు అవ్‌త లోడు బాటపై సెక్వనవచ్చు (163) అందుగ్గోరగ్గా పైసకైనబోతడుగద ఓ మెంబరు (164) అందుగ్గోరకు యేమ్ సక్సెసు ఇక్కడైన్తె యేమ్ అంత సక్సెస్ లేదిడ (165) వాల్లు డిపార్ట్‌మెంటల్‌ను అప్రోచైతరు మార్కెటమ్ క్రెడిట్ ప్రొవేడ్ జెయ్‌గలర్నని (166) ఐతె రిజర్వ్‌బ్యాంకవ్ యిండ్యాగుడ వాల్లకు ప్రొవైడ్జేసింది త్రో స్టేట్‌కోపరేటివ్ బ్యాంక్‌నుంచి సెంట్రల్ బ్యాంక్కు (167) దాని యీల్లలిమిట్‌ను యేది లుమ్సనుబట్టి ఆ ఊ లిమిటు ఫిక్సైతుందన్నట్టు (168)అందులో లిమిటు ఫైనాన్స్ పొజిషనుబట్టి సూసి డీఆర్‌గుడ గింతవరకు యివ్వవల్సిందని రికమెండ్ జేస్తడు (169) అయ్‌తె అండ్లొ యమ్‌సి మా బ్యాంక్ యమ్‌సి గుడ కొంత అమౌంటు వాల్లకు రికమండ్ మన్స్కింతాలాట్ జేస్తది (170) దాంట్ల ఆ లిమిట్ల వాల్లు తీస్కానుడు మల్ల సేలు ప్రొసీడ్సు దాకల్‌జేసుడు అట్ల నడుపుకుంటరన్నటు (171)

లఘువ్యాఖ్య :

విషయం : సహకార పరపతి విధానం

నేటి ఉద్యోగిబృందం నిత్యవ్యవహారంలో ఇంగ్లీషు వినియోగం ఎంతగా ఉంటుందో ఈయన భాషనుబట్టి గ్రహించవచ్చు. ఇంగ్లీషు పదాలకు బహువచన ప్రత్యయం తెలుగుతోపాటు ఇంగ్లీషు దీ వాడడం, ఇంగ్లీషు క్రియాపదాలు విరి

మిగావాడడం ఈయనలో చూడవచ్చు. షుగర్/సుగర్ (Sugar), షాంక్షన్/శాంక్షన్/సాంక్సన్ (Sanction), బ్యాంక్/బేంకు (Bank), రిటన్ (Return) వంటి ఉచ్చారణభేదాలు, వరుకు (Work), రోడు (Road) వంటి అజంతరూపాలు గమనించవచ్చు. సంస్కృత పదాల్లో తరచు ఇతరుల్లో వచ్చే ఉచ్చారణభేదాలే ఈయన వ్యవహారంలోను చూస్తాం. ఉదా॥ పద్దతి/పద్ధతి, కండసారి/ఖండసారి. ఈ మహాప్రాణ, అల్పప్రాణోచ్చారణభేదాలు ఊర్ల పేర్లలోనూ చూడవచ్చు. ఉదా మక్థ/మఖ్తు/మక్త. ఉర్దూలోని హలంత, దీర్ఘాంత పదాలు ద్విత్వసహితంగా అజంత మవుతాయి. ఉదా॥ క్బద్దు (కుద్), కమ్మి (కమీ). అవురూ (మళ్ళీ), యియ్యాలేపు (ఆజ్‌కల్) వంటి ప్రయోగాలు ఈయన భాషమీద ఉర్దూప్రభావాన్ని తెలుపుతాయి.

ద్విత్వ ళకారం ద్విత్వ లకారంగా మారడం. ఉదా॥ వాల్లు (వాళ్ళు), ఊల్లె (ఉళ్ళో), నీల్లు (నీళ్ళు), మల్లి (మళ్ళీ),

వర్ణ సమీకరణం :

ఉదా : సొాయంగ (స్వయంగ), సొంతంగ (స్వంతంగ). వకారం లోపించి పరవర్ణమైన అకారం ఒకారంగా మారింది.

అన్యభాషా ప్రభావంగల కొన్ని వాక్యాలు :

1. అనెదుంటెనెమో బావుంటదది.
2. మంచిగె నడిపించుకుంటెనెమె బాగుండెదుండె.
3. డబ్బు లెనకముందవుట్ల యిదిగుడ యెనకముందై పొయింది.

ఉపాధ్యాయుడు

కులం : పాతాని　　వయస్సు : 43 సం॥

ఊరు : హుజురాబాదు　చదువు : బి. ఎ., బి. ఎడ్.

నేనూ పంథొంద్వందల్ నల్ భై పళ్ళో - ఊ టీచర్ గా చేశేను (1) ఇర్ వై రెండు సంవచ్చరాలైనది (2) అయ్ తే ఇక్కడ టీచర్ - టీచింగ్ ప్రొఫెషన్లో నాకూ కుతూహలమ్ కోరిక వుండే చేరా నేను (3) నా వుద్దేశమేమంటె అపుడు యెమ్మె చెయ్యాల్నని (4) చదువ్ కొనేట్ వంటి అవ్ కాశమ్ చాల తక్కువ ఆర్థిక పరిస్తితి అంతగ అనుకులించక దానికితోడు గపుడు రజాకార్ మూమెంటో టొచ్చిండె (5) రజాకార్మూమెంట్లొ మెమ్ కాలేజీలోచేరి మళ్ళి తిరిగొచ్చి యింట్లొ గూర్చునొన్గ సమచ్చరమ్ (6) ఇగా ఆ తిర్ గడంలొ చదువ్ మీదిం ట్రెస్ట నేది పొయింది ఆర్తికస్థితికనుకూలించలేదు - ఆ కార్ ణంగ వుద్యోగమ్ లొ చేరాను (7) చేరీ ఇంతవరకు ప్రేవ్ట్ గ్రేజ్ వేట్ ను కాగలిగేన్ గాని - యెమ్మె యివ్ డే చేయ్ ల్నాన్ కుంటున్నాను భగవంతుడనుగ్రహిస్తే బవుశ అదిగూడ చేస్తి స్తననే వుద్దేశముంది (8) కని ఒగ తెడా అప్పటిగిప్పటికి చూస్తున్నాన్ సర్ (9) అవ్ డు స్టుడెంట్సంక్య తక్కువ క్లాస్ లో ముప్పైమంది వుంటే మహ యెక్కువ (10) కానిప్పుడు క్లాస్ కు యాభై మందికి పైన నింవ్ తరు (11) అట్లవుంటెనె యాభై మందికి పైన వుంటెనే అందులో క్లాసోపన్ జేస్తర్ లేగ్ పోతె లేదు (12) అయ్ తె య్ పుడు సంఖ్య యెక్వ వుండడమ్ మూలాన రద్దిగా వుంటుంది క్లాసకామడేషన్ కుడ సరిగా చాలదు (13) టీచర్ గుడ యిండి విజల్ అటెన్షన్ అందర్ కీ యివ్వలెదు - స్పెషలీ బ్యాక్ వర్డ్ స్టూడెంట్స్ కి స్పెషలటెన్షన్ లేందీ పిల్లలూ సరిగా చదువ్ లో ముందుకు రాలెరు. (14) ఉ కష్టమ్ చాలగా వుంది. (15) ఆ కార్నమ్ చేతనే వనవ్ ది రీజన్స్ ఆఫ్ ది రిజల్ట్స్ తక్ వగా అయేందుకు స్టేండర్డ్ వ్ యెజుకేషన్ తగ్గేందుగుడ - అది గూడొగ్

కార్ణమ్ (16) యిగ కొన్ని చోట్లొాయ్తె పాట్శాలగ్గదేలేదు (17) యే చెట్ల కిందనో కూచొబెట్కోన్చెప్పవలసిందె - స్పెషలీ విలేజ్ హైస్కూల్స్ చూస్తే అధ్వాన్న పరిస్తితుంది (18) చల యీ సెటప్లో యీ పరిస్తితొచ్చిందాని మాకూ యింతకు పూర్వమ్మేమ్చదుకున్నపుడూ కొత్తగ వుద్యోగం చేసినపడి పరిస్తితిన్ చూస్తే అనిపిస్తుంటుంది ప్రతీ విల్లేజ్కొక హైస్కూల్ చెసిన్రు (19) అకడ అంత సంక్యన్ చూస్తే క్లాస్కు పదీ పదియేనిరభై మందుంటెు మహా యెక్కువ (20) స్టాఫ్ సరిగ వుండదు (21) పోట్సు గార్న్మెంట్యాంక్షన్ చేస్నా టీచర్సు సరిగా హేండ్స సైన్సెన్డ్సగానివండి మేతమటిక్స గనివండి అవైలబుల్ లేకుండా ఒగటి స్పెషలీ యింగ్లిష్ హేండ్సు మరీ రొర్కవ్ (22) యీ కార్నాల చేతగుడ యెజుకేషన్ కాస్త స్టేండర్డు తగ్గుతునె వున్నది (23) దాన్ని సర్దిద్దేందుకు విద్యావేత్తలు యిప్పటికి నిర్విరామంగ క్రుశ్శేస్తునె వున్నరు (24) కాని యింతవరకు ఆ కృష్లొ వారు ఫలితాన్ని పొందలేదనే నెను గట్టిగ నమ్ముతున్నాను (25) ఐతే భవిషత్తు మరీ అటువంటి సిదుపయాలు ప్రభుత్వ మెన్నటికి చేకూర్చగలుగుతుందొ చెప్పెతందుకు సాధ్యం కాదన్నమాట (26) యిటు వ్యవసాయ్ముగూడా యికడెక్కువలేదు వ్యవసాయ్ము చేస్తునేట్వంటి వృత్తికూడా ప్రధాన వృత్తికాదు (27) యిగ మిల్లుల్లో పజ్జేసేట్వంట వృత్తి అవలంబిద్దామన్నా యికడ మిల్సు ఫ్యాక్ట్రిసేమ్ లేవు (28) ఉద్యోగులా యెక్వగా యిక్కడ వుంటారు. (29) మొత్తమ్ అన్ని డిపార్ట్మెంట్స్వైతె వున్నవొ వాట్లో వుద్యోగు లేక్కువ్గా వుంటారు (30) యిళ్ళ కొర్త యిక్కడదికంగనే వుంటుంది (31) సామాన్య ప్రజలు చిల్లర కులి తప్ప యెక్కువ కులి - ఆర్జించె మార్గాలుకుడ యిక్కడెవిలేవ్ (32) కార్ణం చేత యిక్కడి ప్రజలు ఆర్థికంగ యెన్కబడున్నట్టి వొప్కోవల్సొస్తుంది (33) పొగ్రాము మైనప్పటికిన్ని యదార్త పరిస్తితిన్ దాచకుండ వుండాలంటె ఆర్థికంగ యిక్కడ కొంత యిబ్బందితోనే గడుస్తుంది (34) అయ్నా కూటికి...తోజ్... ప్రజల్గుడ యికడెవరు లెరు (35) యిటొరంగలిట్ అనమ్కొండ రెండు పట్టణాలకిది మద్యలొ వుండేట్వంటి టౌన్ కాబట్టి యికడ నాగర్కతలొ

మాత్రమ్ కొంతమార్పొస్తుంది (36) వేషబాషలనండి వాళ జీవితంలో మార్పు లెవైతె వస్తున్నవో క్రమంగ అచ్చువెస్‌నట్టుగ యీ రెండు సిటీస్‌కి రెండిట్నీ వొక్క పరిస్థితిని వుజ్‌రాబాద్‌లొ మాకు తోస్తంది (37) చదువ్‌కునే వాళ యొక్క సంక్య దినదినాన్‌కి పెరుగుతుంది (38) ప్రత్యేకంగ మా క్యాస్ట్‌లో చూడండి నేన్ మెట్రిక్ పైసతే ఒహూ యీ అబ్బాయ్ విడు వెంకటాయ్యా పైసయిండూ విడు చాల బాగ చదుక్కనడన్క్కనెవాళు (39) యిపుడూ మావద్ద డాక్టర్సునారు మా క్యేస్ట్‌లో తశీల్‌దార్లునారు మాలాంటి స్కూలసిస్టంట్సున్నారు దాదాప్ అన్ని డిపార్ట్‌మెంట్సులో మావాళ్ పన్జేస్తునార్ (40) అయ్‌తే అప్పటికిప్పటికి తర్‌వాత్తరమ్ వొళ్ళొస్తువుంటె - అయ్‌తె యిపుడింటింటా చదువ్‌కోని పిల్లగాల్లెవర్లెరు (41) పదియేన్లేల్ల వయస్సున్నవాడు యిపుడు చదువ్ రానివాడు మా క్యేస్ట్‌లో యెవడ్‌లెడు కనీసం ఒక వెయ్‌మందుంటరు మా వాళ్లి క్కడ - మా క్యేస్ట్‌లవాళ్ళు (42) తే అప్పటికిప్పటికి ఒక యిరవై యెళ్ళల్లో వచ్చినట్‌వంటి ప్రదానమైన మార్పు యిదీ నేనూ గమ్‌నించగల్గిన (43) వేరే కులాల్లొగుడ అంతే అన్‌కోండి (44) చిల్లరజాతీవన్ హరిజన్స్‌గుడ యిపుడు చాలా శాతంలో చదు - చవ్‌తున్నారు (45) మయిస్కూల్లొగూడా చాలా మంది పిల్లలిప్పటిక్‌గూడా వున్నారు (46) యింతగు పూర్వమున్నారు (47) చదివ్‌పొయ్‌నారు (48) వాళ్ళిపుడు యెల్డీసిస్‌లవరకూ రాగ్గలేరు హోయ్‌గ వుంటున్నారు అంటే నా వుద్దేశం మేంటె చెప్పడమంటే చదువ్‌లో యీ వుజ్‌రా బాదు చాలా అబివృద్ధి చెందింది (49) ముందొకె పెర్సెంటు చద్‌విన వాళ్ళుంటే యిప్పుడూ టొంటీ టొంటీఫైవ్ పర్సెంట్ వరకు బొయిందని చెప్ప వచ్చు (50) పిల్లలయొక్క క్రమశిచ్చణ భయభక్తులుంటే అప్పటికిప్పటికి చాలా తేడా వచ్చింది (51) మేమ్ చదువ్‌కునేప్పుడు యీ హుజ్‌రాబాద్‌లో మిళ్ళి స్కూలుండేది (52) యిప్పుడిది హైస్కూలైంది (53) రేపు యిక్కడ జూనియర్ కాలెజ్‌గుడ కాబోతుంది (54) అప్పుడు రెండువందలాయాభై మంది మిళ్ళి స్కూల్లొవుంటె యెక్కవ (55) యిప్పుడు వెయ్యిమంది మా హైస్కుల్లో వున్నారు తక్కువె (56) తే పిల్లగాళ్ళయొక్క బిహేవియర్లొ

మాత్రం మార్పొచ్చింది (57) అది కొంతవరకూ యీ మధ్యలో వచ్చేటవంటి యీ స్ట్రైక్సు యీ గొడవలూ యీ గందరగోళాలెనైతె వస్తూనయో అది మాకెమ్ సంబందమ్ లేకపోయ్నా వాటిని మేమ్ పిల్లవాణ్ణన్ సర్దేద్దామ్ సరైన మార్గంలో పెడ్డామనెంత ప్రయత్నించినప్పటికిన్ని చివర్కి టీచర్సుగుడ కొన్ని పర్యాయాలు ఫైలై పోతున్నారు (58) దాని క్కార్ణాలెన్నొవున్నాయన్కోండి - యిహా - అకార్ణాలు మనమ్ చెప్తుంటె పొలిటికల్ లీడర్సునీ ప్రభుత్వాన్ని మనమ్ విమర్శించిన వాళ్ళమౌతామ్ అది మనవుద్దేశమ్ కాదు (59) కని అప్పటికిప్పటికి క్రమశిచ్చణ పిల్లగాణ్ణల్లో మాత్రమ్ తగ్గింది (60) అదిమత్రమ్ నిజమ్ (61) ముందు మెముఎంభ్యయున్నిచూస్తే భయమయేది (62) ఆయనొకసారికొడ్తే యిగా

ఆ వుపాధ్యాయుడాటీచరా యిస్కూల్లో వున్నంతకాలమ్ మేమతని కెదురగపోయ్ మాట్లాడెవాళ్ళంకాదు (63) ఆయన పిల్చి పల్కరిస్తెతప్ప (64) కని యిప్ప డట్లగాదు సంపూర్ణంగ మారిందన్నమాట (65) యిగ దానికి అప్పటికిప్పటికీ తేడా అదే విల్లు విద్యార్థుల్లో (66) అయ్నా మంచివాళ్లేరనిగాదు యిప్పటిగ్గుడ రత్నాల్లాంటివాళ్ పిల్లలున్నారు (67) అదెప్పుడూ వుంటునే వుంటారు (68) కనప్పటికిప్పటి కొదిగ డిసప్లిన్ కొంత మరీ యీ సమచ్చరమ్నుంచి లాస్టి యర్నుంచి అయ్తే పిల్లవాన్లదుపులో లేరు (69)వాల్లనదుపులోక్ తీస్కరవాల్నంటె చాలాకాలమ్ పడ్తుందనేటవంటి అభిప్రాయమ్ వాకుంది (70) యిక్కడ మిడిల్స్కూ లైవంక వరంగల్ వెళ్ళవల్సొచ్చింది - కాలేజ్ యైట్ హైస్కూలక్కెణ్ణెవుంది (71) త్రియియ ర్బదివానడ (72) ఆ కార్ణంగ మేమేమ్ జేసేది బస్సుకు పొయ్యే పరిస్తితిగుడ లెదు (73) డబ్బు సర్ పడకపొయ్యేది (74) అ-కంట్రోలోకటుంది. (75) రేష్నింగోటమల్లో పెట్టారు (76) అయ్తె మెమిక్కణ్ణుంచి నలుగురమైదు గురమున్నవ్ - క్లాస్ మెట్స్ - మా బంధులవుగుడానెన్నవ్ (77) ఇప్పుడొకాయేన్ తెహిల్ దార్ గావున్నాడు (78) ఒకాయ్న లెక్చరర్ గ వున్నాడు (79) నేనూ టీచర్ గ.వున్నాను (80) ఒకాయ్న చనిపోయిండిప్పుడ్లేడు పాపమ్-ఆయ్న పిల్ల్లిద్ద న్నరు (81) తేమే మిక్కణ్ణుండి.కుంచడు.బియ్యమూ మాకూ అవ్సరముండే చిల్లర సామానూ అంత నెత్తిలో బెట్కోని మూడెలు గట్కోని నలుగురం ఇక్కణ్ణుంచి

అయ్‌దుమైల్లుప్పలక్ నడ్‌చి పొయ్యేది సాయంకాలమ్ చీకట్‌నగ బయల్దెరి (82) పదిగంట్లాప్రాంతమ్ అక్కడ ట్రేనెక్కి యెల్లాపుర్ స్టేషను నెక్ట్స్ స్టేషనది అక్కడ దిగి అక్కడున్నండి తారిరోడ్డు విడ్చిపెట్టి పోలీస్‌వాళ బయము - రేవ్ నింగు బియమూ తీస్కపోయే రహా లేదసలక్కడ-అకోపనుగుడ కొదిగ యివలేదు పిల్లల కెవరిచ్చేవాళు (83) వందల వేలమందిక్ క్యూల నించుండేదాయ్ (84) మెమ్ స్కూలిడ్చిపెట్టి నిల్చొలెమ్ యిసుహిది విద్ - తప్పనిసరిగయ్‌దన్న మాట - మాకు-తిండిలెందాబత్కలెము-మానవ్‌డికి సహ్‌జమేకద (85) అయితే యెల్లా పుర్‌లొదిగి అక్కణ్ణుండనమ్ కొండక్ నడ్చిపొయ్యేది (86) సెవన్ ఎయిట్ మైల్స్ (87) తెల్లారేసర్ కిక్కడ్ జేరెది (88) పదియేనిర్ బైరోల సామాను మెతిస్క పోయేదదై పోయ్‌నంక మళ్ళి తిరిగి నడ్సొచ్చేది. (89) యీ పరిస్తితులో పోతు చద్‌వ్‌తూ కుడాను మెమ్ ఫేలవ్‌డమనేది మాక్ తెలియ్‌దు (90) స్పెషల్ నాకై తె నాక్ ఫేలనే సమస్సె వర్దు నా లైఫ్‌లో చదువ్‌లోలెదు (91) అదీ స్కులైఫ్ (92) స్కూల్లో ఏటెంత్ వరకే చదివ్ పాసైను (93) తదుపరీ యీ వుద్యోగ వుద్యోగంలొ చెరాను (94) చేర్నాక యింటమీట్ ప్రైవేట్‌గ తీశ్న వొకే అంటెంట్లో తదుపరి యింటర్మీడేట్ ట్రైనింగయాను - కాలెజిలో - నా హైద్రా బాద్‌లో అయ్‌తె ట్రైన్డ్ టీచర్స్ ట్రైనింగ్ కాలెజినుండె (95) ఆ తదుపరి బియ్యే ప్రైవేట్‌గ తీశాను ఒకే అటెమ్‌టులో (96) బియీడీ వరంగల్ కాలెజీలో చేశాను (97) ఆ తద్‌పరిప్పుడు యీ యూనివర్సిటీ యెమ్మేకు ప్రీవియసియరు కట్టేను (98) - పుడు నాకు నా తమ్ముడ్క తెడ చూడండి (99) నేను చదుకోని వుద్యోగంలొకొచ్చి నాక వాడు పెద్దవాడయ్యాడు (100) వాడు ప్రేవెట్‌గ యెందుక్ చద్‌వించాలె కాలేజ్‌ల చదిత్తామని వాడి వరంగల్లో చేర్చాను (101) టూ త్రి యర్సింటర్మిడెట్ తప్పేడు యిహ విస్కొచ్చింది - యిహ వాడ్ చద్‌వడమ్ చేతకాదనెటువంటి విష్‌యమ్ రుఢైపొయింది (102) అపుడెను డిప్‌టినిస్పెక్టర్‌గ వుంటిని (130) స్కేల్లోస్ మార్పొచ్చింది-అప్పుడు- ఫార్టిటూ టు ఫిఫ్టి ఫోర్ - ఫార్టిఫోర్ టు నైంటి అంటూ రెండు తీర్ల స్కేల్సు యిస్తుంద్రి (104) అప్పుడు వచ్చి డీవో నాకు పర్ చెయముంటార్ దగ -

సహ్‌జంగ - నే డిప్టిన్‌స్పెక్టర్నైతిని తమ్ముణ్ణి తిస్కపోయ్ ఫార్టిఫోర్ నైంటేల వేయించాను (105) అప్పుడు ఫార్టీటూలో వున్నవాళ్ళకి యిపుడు ఆర్తికంగా పద్‌రూపాల్ తక్కువ్ దొరుక్‌తున్నాయ్ (106) యిపుడు ఫార్టిఫైవ్ నైంటేల పాయింట్‌మెంటైన వాళకి పదిరుపాలెక్కువ దొరుక్‌తున్నాయ్ (107) యిప్పడికి వాడేపరీచ్చలు పైస్‌కాలేదు (108) వాడికి చదువనేది వాడికి ఒంటరాకుండా పోయింద్ (109) అంటే వుద్దేశమేంటంటె నేనప్పుడు బియ్యేమ్మోస్కపోయ్ కష్టపడి చద్‌వి ఫైల్ గాకుండా వుంటెనె అన్నితిగ్గ నేనివడమట్ నాన్నగారివ్వడమ్ యిద్దరివ్వడమాట డబల్ యింకమ్ వాడికి (110) యిట్లవుండి వరంగల్ల వుండి హోటల్లో తింటూ ఆస్టల్లోవుంటూ చదవ్ లేకపోయిండూ అంటే అది వారి వారి అద్రుష్టాలా మరేంటీ అది అది అది నాకు అర్ధంగాకుండా వుంది అంటె చదువ్ అందరికీ అబ్బదు అది (111) అది భగవదిష్టమే అయివుండాలేంటె నమ్మకమ్ నాక్కలిగింది (112) మా యిద్దరన్నదమ్ములయొక్క వ్యవ్‌హారమ్ చూస్తే (113) యిప్పుడు వాడైంటీటు వన్‌ఫ్టిఫ్టీస్కేల్లోన్ వున్నాడు మెట్రిక్ ట్రేన్డ్‌గ (114) ఇక్కడ యీ పియస్‌ల వుండె మొన్నటివరకు యిపుడూ సెన్‌గరమ్ విలేజ్‌కి ట్రాన్స్‌ఫరయింది హీజ్‌దేర్ (115) నాకూ యీ యెజుకెషన్ డిపార్టుమెంట్లో రకరకాల విధులు నా కనుభవ్మైంది (116) మొదట డబుల్ టీచర్ స్కూల్‌కు హెడ్‌మాస్టర్‌గ పొయ్యాను (117) ఆరమ్‌బంలోనే చిన్న యెడ్మాష్టర్ పని - సరే - ఎదో నేర్చ్‌కున్నాను (118) ఆ తదిపరీ అస్టెంట్‌గ చెరైనిక్కడ - యింటర్మిడెట్ ప్లేసైనంక - యీ స్కూల్లోనే పన్జెశాను (119) యింటర్మిడేట్ ట్రేనింగ్‌కు వేళ్ళొచ్‌నాక ఊ ... డీయ్‌వోగారుణ ఇన్స్పెక్షన్కొచ్చారు వారుకు వారు చూచి నన్డిప్టిన్స్పెక్టర్‌గ తీస్కున్నార్ సర్ (120) వార్తొనాగ్ మూడ్రోలికడ పర్చయెర్పడగానె వారికి నచ్చానెమొ మరి-వారికె తెలియాలైది (121) మొదలె యింటర్ ట్రేన్డ్గైన యింటర్ ట్రేనైవప్పటికిని నన్ను డిప్టిన్స్పెక్టర్గేశారు (122) యిగప్పట్నుండి ఆ తద్‌పరి బియ్యే తీశాను బియ్యేడ్ తీశాను (123) సెవనియర్స్ డిప్టిన్‌స్పెక్టర్‌గ పన్జెశాను (124) ఆ తద్‌పరిక్కడ్ కొచ్చానమాట నేన్ - అస్టెంటుగ - నేటివ్ ప్లేసని

అప్పుడు పెప్టిక్ అల్సరనీ డాక్టర్ అన్నాని స్తే యిడికొచ్చి కాస్త మందులు వాడాను - బాగై ంది (125) తదుపరి తిరిగి హెడ్మాష్టర్‌గ వేశారు (126) హెడ్మాష్టర్‌గ వేసి తదుపరి మళ్ళీ తదుపరి మళ్ళీ నొప్పివచ్చింది (127) మళ్ళీ యిక్కడ్కె వచ్చి యిక్కడ పన్చేస్తున్న - సైకెండియర్ నడ్‌స్తుందన్‌కోండి - అదేంటీ ఒక పూరల్ టీచర్ స్కూల్‌కు హెడ్మాష్టర్‌గ ఒక మిళ్ళి స్కూల్‌కు అస్టెంట్‌గ ఒక హెస్కూల్ అస్టెంట్‌గ ఒక హైస్కూల్ హెడ్మాష్టర్‌గా ఆ - డిప్టీన్‌స్పెక్టర్‌ఫ్ స్కూల్స్‌గా యెక్స్‌టెన్షనాఫీసర్ ఎజుకేషన్‌గా - బ్లాక్‌లల్లో యిన్ని తీర్ల పన్లు చేస్నాక అస్టెంట్ టీచర్‌గా ఉండేదే సుఖమన్పిస్తుంది (128) యెంద్‌కంటే పరిస్తితులు సరిగా లేవ్ (129) హెడ్మాష్టర్‌గావుంటే ప్రాబ్లమ్సు న్నాయనోక్కండి..."వీ హేవ్‌టుఫేస్ యాజె సీనియర్ టీచర్ ఐ హేవ్ టుఫేస్ అల్ దీస్తింగ్స్" (130) ఐనా యెందుకు మనం అటువంటి శ్రమ తీసోక్కవా లట్‌వంటవ్ ... ఆ ... ఆ వుద్ద్‌మిప్పుడే చాల మంది కక్కల్గ్‌తుంది (131) యీ వుద్దేశం చేత్నే జిల్లా పరిషద్దూడా అరేంజ్మెంట్ చెయ్‌డం చల కష్టంగా ఉంది (132) యిపుడు చేర్మాన్ గారున్నారన్‌కోండి (133) వార్ మరెవర్ని వెయాలెవర్ని వెయొద్దనె విషయం వార్కి మరిబ్బందులు వుండనే వున్నాయి - యి సెటవ్‌లో వుండేట్‌వంటివి (134) వాగ ట్రాన్స్‌ఫరైందీ అంటె నూటయాభై రెకమండేషన్లు తీసొక్కస్తారు మళ్ళీ అతనక్కడే వుండాలని (135) య్తే కారూ మేంటి పరిస్తితులా విదంగ అన్‌కూలంగ లేకపోవ్‌డం మూలాన - ఊ యిట్‌వంటి వత్తిళ్ళు జరుగుతున్నాయి (136) స్రైనట్‌వంటి సెలక్షని స్కూల్స్‌ని సీనీయర్ హేండ్స్ హెడ్మాష్టర్స్‌గ వోడమ్‌లేదు (137) సీనైర్ హైండ్సస్టెంట్స్‌గా ఉంటమంటున్నార్ (138) జూన్యర్స్‌నె యెడ్మాష్టర్స్‌గ వేస్తున్నారు (139) నేచురల్‌గా సీనియర్ జేస్‌నట్‌వంటి పని - అన్‌భవ్మున్నవాడ్ చేస్న పని అన్‌భవ్‌మ్ లేనివాళ్ళు అంతగా చెయ్‌లేరు (140) అంత సమర్థవంతంగా చెయ్‌లేరు (141) అది గుడ ఒక కార్ణమన్నమాట - స్కూల్లల్లో పిల్లల డిస్‌ప్లిన్ గ్గానివండి - విద్యగానివ్వండి - యీ కొదిగ తక్కువ స్థాయ్‌లో ఉండే (142) యిగెన్నో కార్నాలున్నాయి ఇటువంటే లెక్కలేనన్ని (143) తలిదండ్రులు -

తం|డుల తలిదం|డుల బాద్యత చలా వరకుంది (144) తలిదం|డుల్ని యీ విషయమ్ లోపల యే అడ్మిషన్సెప్పుడే యిద్ చేస్కుంటాము (145) తం|డిని తీస్కరామన్ పంపిస్తమ్ యెందుకంటె తం|డిగ్గుడ పిల్లవాణ్ణి అడ్మిట్ చేసేట్వంటి వుత్తేజమ్ వుల్లాస మిక్కడలేదు (146) యే కొద్దిమందొ వస్తారు (147) దరఖాస్తిచ్చి టీసిచ్చి వాణ్ణి పోరాఅంటె వాడే పోయ్ యిక్కడొచ్చి దర్ఖాస్తి స్తడు (148) అరె నాయ్న మి నాయ్న సంత్కం లేదేంరా బాబూ అంటె వాడె పాటుగబోయ్ ఒగ్గంట సేపటికి యెల్లయాన్ రాస్ కోన్ తీస్కొస్తడు – తం|డి సంతకమ్ (149) అయేతే అటొంటి పర్స్తిత్ లేకుండా మెమ్ సాధ్యైంత వరకు తన్రుల్ రావాల్నని ప్రయత్నమ్ చేస్తం (150) కాని వాళ్ళు రాలేర్ గుడ (151) యిపుడూ మూలమూల కుండేట్వంటి తం|డి వ్యవ్సామ్ చేస్తుండేవాడు కూలీ చేస్తుండేవాడు తన పనిడిచ్ పెట్కోన్ ఒగపూట యిక్కడ్కొస్తే ఆసాంకాలమ్ పిల్లలు పస్తు పండవల్సింది (152) అట్వంటి వాళ్ గుడ వున్నారు (153) య్తే అట్వంటి వాళను మెమడ్మిట్ గుడ చేస్కుంటమ్ (154) ఇగా దీనికి ముఖ్యకారణ మసలు యీ యెజుకేషన్ యెద్దైతే వుందో యీ జిల్లా పర్షత్తు నుంచి తీసి మల్లి డిపార్టుమెంటు కిస్తేనే యీ పిల్లాన్ల డిసిప్లిన్ బాగుపడ్తుందిగని లేగ్పొతె బాగుపడదని నమ్మకమ్ యిదెంతోమంది పెద్దపెదవాల్లుగుడ అంటునారది (155) దాన్ని సరే వుద్యోగిగా అనడమ్ అంత ధర్మంగా వుండదేమో మరి యధార్థ పరిస్తితి మాత్రమ్ అంతరాత్మను పరిశోధిస్తే లభించేది అదే నాక్ – నా అనుభవమ్‌లో అదొకటే మార్గమ్ (156) యిజిల్లా పరిషత్ లివి పంచాత్‌లు యెజుకేషన్ను పెంచలేవు పిల్లవాన్లను డిసిప్లిన్ బాగు చేయ్‌లెవెందుకంటె నాయకులే వాళను వాడ్కున్ని డైరెక్టా రిండైరెక్ట్ (157) వాళ్ళ ప్రభావమ్‌లో కొచ్చినాక నైచురల్లిగిక్కడ మేమ్ వొత్తిడి వేస్తే మాకెదుర్ తిరిగేట్ వంటవ్కాశమె వుంటుంద్‌గాని – అనిగే అవ్కాశముండదు (158) లేపొతె జెయ్యంటరుపుడ్జూస్తున్నమ్ అదీపరిస్తితి అందుచేత ఎన్నో కార్ణాలున్నాయి టీచర్సెగుడ కొంతవరకు కొందరు కొంతవరకు బాద్యత వున్నదన్‌కోండి (159) కని టీచర్సు పైన బాద్యత వెయ్‌డమ్ కుడ

అంత సమ్‌జసంగ వుండదు టీచర్ సరిగ రెగ్‌లర్గ క్లేస్ వెళ్‌నా తనపన్‌తన్ చేస్న ప్పట్‌కిని వాళ్ సరిగ యిస్కూల్‌కు రారు (160) వచ్చినా ఫస్ట్‌పిరిడైనాక వెళ్ళిపోడమే (161) పుస్తకాల్ సరిగ వుండవ్ ఒగ నోట్‌బుక్ తో రావ్‌డమే (162) ఆ కాపి యెక్‌డో పడేయ్‌డమ్ జైయని తిరగడమ్ వోటల్స్‌లో బోవ్‌డమ్ యిగ యీ సిన్మాలు యీ కథలఖ్‌ణాల్తోట్ డబ్బులూ మంచిగ యిస్తార్ తలి దంద్రి కడా - పలెలో (163) డబ్బులు బట్టోడమ్ కర్చుబెట్టడమ్ యింటికి తిరగడమ్ యీ నానా వేస్తలున్నయ్ (164) యిఖ్బా అందుచేత టీచర్సు బాధ్యులు బహుశా కారనే నా అబిప్రాయమ్ (165) యెంద్‌కంటె నేనూ టీచర్‌గ వుండి యెన్ని తీర్ల వుపాధ్యాయుడు పిల్లల్ని బాగ్ చెయ్‌డానికి ప్రయత్నమ్ జేస్‌నప్పటికిన్ని వాళ్ళు బాగుగాని పరిస్థితులే వాళ్ళకు అనుకూలంగా వుంటయ్‌గని "యెగబెట్టు మన్నాడ్ పెద్దకొడ్‌కు" సామెతుంది అందుచేత మంచి చెప్పేవాడు వాళ్ళ కసలు సరిగ నచ్చడు (166) అయ్‌నా టీచర్స్ మూలాన యియింత క్రమశిక్షణుందనె న నమ్మకమ్ (167)

యీ తాలూకాలో హైస్కూల్ వరకు విద్యాసద్‌పాయాల్ చాలా బాగున్నాయ్ (168) మా తాలూకాలో దాదాపు వందా ముప్పై గ్రామాలున్నాయ్ (168ఎ) ఆ ఇరవై రెండు ఇరవై మూడు హైస్కూల్సున్నాయ్ ('69) త్తె గౌర్నమెంటూ పద్ధత్ ప్రకారమైతే ప్రతిఅయ్‌దుమైళ్ళ రేడియస్ అయేర్యాలోపల ఒక్కై స్కూలుండాలని (170) యించుమించూ వున్నాయనె చెప్పొచ్చు వు తాలూకాల (171) మ జిల్లాలో వుండేట్‌వంటి తలూకాలల్లో యీ యీ తాలూకాకి స్కూల్సు యెక్వ సంఖ్యలో వున్నయనేట్‌వంటి విషయమ్ మాకు తెల్సు (172) కని కాలెజెజుకేషన్ కిక్కడ వస్‌తుల్ లెవ్ (173) రెండు లక్షల జనాభ వుండేట్‌వంటి యీ తాలూకాకి కనీసమ్ రెండుమూడ్ కాలేజీలైనా కనీసముండాలి (174) ఒకే ఒక కాలేజుంది అదీ ఒకే మూలల వుంది జమ్మికుంట కాలేజి (175) ఆపూర్ వాళ్ళా ప్రాంతం వాళీ కాలేజ్‌నుజురవాద్‌కు మార్చండీని ఒ పెద అలజడి ఆరంభించారు వాళు (176) ... (177) తె కాలేజి

ఎజికేషన్లొ ఇకడ మ తాలుక్వాల వసతుల్లేవు (178) వరంగల్ దగ్గరుంది గాబట్టి మకు జిల్లా కరింనగరై నప్పటికిన్ని హానమ్కొండ దగ్గరగా వుంటుంది (179) అందుచేత మా చదువైన - మా పిల్లలూ అక్కడికి పోవ్డమే కాలేజ్కి పోతే - మా వ్యాపార మున్న అక్కడికే పోవ్డమ్ యితరవిష్యాలు దవ్ఖాన అయ్నగాని యంజి యమ్ కె పొతంగాని కరింనగ్గర్ హాస్పిటల్కి పోమ్ (180) త్యొ మకు వరంగ ల్తొదగ్గర్సంబందమ్ (181) మా విద్యావ్సరాల్ని తీర్చేది వరంగల్లెకని యీ తాలూకాలో వుండె తాలూకా లేవీ కావు (182) జూనియర్ కాలేజ్గ చేసున్ - ప్రయత్నమ్ చేస్తున్నరు దాన్కీ గౌర్న్మెంట్ కొంతా కంట్రిబ్యూషన్ డొనేషనున్న కొంత లేండడిగేరు అయ్తే మేమే కాస్త యీ వురి వాళ్ళం కొంత చొరవా తీసోక్ని యివురి పెద్దల్ని ప్రెస్డెంట్గార్ని వాళ్ళని వీళ్ళని ఎజుప్రెజెంట్ కమెటివాళ్ళ కలిసి వారికి విషయమ్ తెలియ్జేశామ్ (183) డీయ్వోగారు రెండ్ మూడ్సార్లు వచ్చారు మీటింగ్స్ జరిగినాయ్ (184) వాళ్దె అర్ కలెక్టింగ్ డొనేషన్స్ (185) బవ్శా యీ సవ్వచ్చరమ్ వాళ్ళు తప్పకుండ ఇక్కడ్ జూన్ యర్ కాలెజ్ ఏర్పాటు చేస్తారనేట్వంటి నమ్మకమే మాకుంది (185) యింత వరక్ మాత్రమ్ అలాంటి ఆర్డర్ ఏవీ రాలేదు మాక్ మా వూర్న్ సెలెక్ట్...యీ వుజూరావాద్ని జూన్యర్ కాలేజ్ లిస్ట్లో వుంచినట్టుగా మాత్రమ్ మాకూ తెల్సు (186) ఒక్సారి యూనివర్సిటీ కమిషన్ కూడా యిక్కడె కొచ్చి పొయిందు(187) వల్లుగుడ మంచి ప్లేసిది - తాలూకెడ్ క్వాటరు యిది తాలూ కాకి యీ హెడ్ - హుజూరాబాద్ మద్యలో వుంది - యిక్కెడె కాలె జండ్ తప్పనిసరెన్టటువంటి అభిప్రాయమ్ వాళు వ్యక్త పర్చారు (188) మాయ్స్కూల్లొ గుడ సఫిసెంట్ రొయికామ దేశనుందిమక్ బిల్డిం గిపుడు కట్టాలనేమ్లెదు (189) యీ హైస్కూల్ బిల్డింగ్ లోనె వికెన్ రన్ అవర్ జూన్యర్ కాలెజ్ - యిఫ్ గౌర్న్మెంట్ శాంక్షన్స్ - అదీ పరిస్తితి - అద్ తక్వ సదుపాయమన్కొండి చదువ్కు - సదూపాయాల్లేవ్ (190)

మా తాతగారున్నపప్పుడు మాట్లాడేట్వంటీ భాషా యిప్పుడ్నెన్ మర్చ పొయ్నానొక్కండి మాతాతాన్ను మా నాన్నమ్మగారు మాట్లాడె బాషన్

(191) యెంద్కంటె చదువ్లో చేర్నప్పట్నుంచి వుర్దూ మిడియమ్ (192) సెకెండ్ స్టేండర్ట్ నుండి వుర్దు మిడియమ్ చదివైను యింటర్మిడియెట్ వరకు వుర్దు మిడియమే (193) య్తె ఆ తెలుగూ పైన యీ వుర్దూయొక్క ప్రబావ మొచ్చింది (194) అదీ అదీ కాకుండా యిక్కడా రాజ పరిపాలన వుండడమ్చేత వుర్దూ మీడియమప్ యిన్స్ట్రక్షన్ కాబట్టి వుర్దూ వాళ్ళయొక్క ప్రభావమెక్వగా వుండేది (195) కూలీనాలీ చేసేట్వంటి వాళ్ళుకుడ సాయ్బులిండ్లల్లో పెద్ద పెద్ద వాళ్ళిండ్లల్లో పన్చేస్తూ వాళ్ళుర్దే మాట్లాడే వాళ్ళు (196) య్తె సికింద్రాబాదూ ఏ విధంగా వుర్దూ ప్రభావ్నికి లోనై యిప్పుడిప్పుడు కుదుట పడ్తుందో తిరిగి తెలుగును మళ్ళీ తెచ్ పెట్కుంటుందో యిక్కడ గుడ అదే పరిస్థితుందన్ కోండి (197) హుజురావాదంటె యిది వుజూర్గారిరుపేరా వెల్సినట్వంటి గ్రామ్ - దీని మొదటి పేరు యెద్లాపురమని ఆ - అనంతారమనంతాపురమని అనంతారమని పెర్లుండెటివి (198) హుజురావాద్ నా చిన్నతనమ్ల అయిందీన్ విన్నా నెను హుజుర్వారు వుత్తర విచ్చట్ రాజ్గారు - అయ్తె యిప్పటికీ వుర్దూ ప్రభావమ్ ఆ భాషపైన వున్నది (199) మే ముర్దు మిడియంల చదివీ తెలుగూ స్కూల్లో బోదించాల్లంటే చాల కష్టపడవల్సొచ్చింది (200) తెలుగును మేము నేను చదువ్ కోవల్సొచ్చింది (201) చదువ్కొందే క్లాస్ లోక్ పొయ్యి పిల్లవాళ్ళతోని మాట్లాడ్డం చలకష్టంగ వుండేది (202) యెంద్కంటె వళ్ళు తెలుగు మిడియంతో వచ్చిన వాళ్ళైరి - నాచురల్గ వాళ్ళకి తెలుగు పదాలె వాళ్ళ బుర్రలో వుంటయ్ (203) యింట్లో మాతృభాషే నాయ్ (204) అయ్తే యీ మాట్లాడేటి యేదైతే వున్నదో ఒగ వ్యక్తితో మాట్లాడెప్పుడు ఒక తీర్గ వుంటుంది మాటా ఇంకొగ వ్యక్తితొ మాట్లాడేప్పుడు ఇంకో తీర్గ వుంటుంది (205) యెట్లాఅంటే నెనూ టూర్ వెళ్ళేప్పుడనుభోం చెప్తాను యింతవరకు టూ త్రీ యియర్స్ బ్యాక్ది (206) పల్లెకి వెళ్ళి వెనిన్స్పెక్షన్ చెసేప్పుడు హరిజన్ విద్యార్థి వుంటే నా భాష్లో మాట్లాడ్తే వాడికర్థం కాక పోయేది (207) వేరే విద్యార్ది బ్రాహ్మణ పిల్లాన్ననుకోండి అతడర్థం చేస్కునె వాడు (208) యిద్దర్లో తేడా వాళ్ళింటి నుంచొచ్చినట్వంటి భాషవే కాని

వేరేమీకాదు (209) బ్రాహ్మణ పిల్లడైతె బాపూ మీ నాన్నగారున్నారా యింట్లో అంట్ వున్నార్‌సారనేవాడు (210) యిద్ అరిజన పిల్లాడ్‌కైత్ అర్థమయ్యేద్‌కాద్ (211) అరె మినాయ్‌నున్నాడ్‌ర యింట్లో అంటే అయ్యా ఉండంచడు (212) అదీ తెడాన్నమాట చూడండి ఒకే భావాన్ని వెలిబుచ్చేందుకు ఒఖ బ్రామ్మణ పిల్లోడ్తో వేరుగ మాట్లడలి యిహార్‌జన పిల్లాడ్‌తో వేర్‌గ మాట్లడాలి - వంకరగ మాట్లడాలి - (213) యెప్పుడొత్తావ్‌ర నువ్ వత్తావ్‌ర మా యింటికి అంటె అత్త సారంటడు (214) కనివేరే పిల్లడట్లగాదు వాడింట్లో భాష సరిగ మాకు సరిగ కొన్ని సందర్భాల్లో పల్లెల్లో బ్రాహ్మలెవలైతె వున్నారో మాభాష కంటె మిన్నగ వుండేది (215) శ్రీ వైష్ణవులు బ్రామ్మలెవలైతె వుంటె వాళ్లిళ్లల్లో భాష వాళ్ళు స్వచ్ఛమైన్‌టువంటి తెలుగు మాట్లాడ్‌వచ్చేది (216) అదె వైష్ణవ భాషన్నమాట (217) వాల్ల దీర్ఘాలు వేర్‌గా వుంటాయ్ (218) అది తేడా అట్ల వుంటుందన్‌కోండి (219) ఒకటో తర్‌గతి రెండో తర్‌గతి పిల్లల్తో మాట్లాడైపుడు మళ్ళీ మార్‌పోతది (220) మీ నాయ్‌నగారున్నారంటె అ పిలాడికేం అర్దమైతది (221) మి నానున్నడాంటే కొందర్ కర్తమౌతుంది (222) నాన్న అనే పదం నాయ్‌న అనే ఎక్కువగా వాడ్తరు (223) మేము నాయ్‌నా అని పిలుస్తం (224) మా పిల్లలు నాన్నా అని పిలుస్తరు (225) నాయ్‌నని పిలువంటె వాళ్ళ కర్థమ్‌గాదు నాన్నంటెనె అర్దమైతది (226) యీా పాలు తాగ్‌తవా పాల్ తాతవా పాలూ అంటె అర్తమౌతది చా అంటె అర్థమౌతుంది కాఫీ అంటె అర్దమౌతుంది (227) ఇగా పడుకోడముందన్‌కోండి పిల్లవాడు బైటాంటడు వాడు పిల్లలు ఐతె మనమ్ [illegible] పడుకోంటె వాళ కర్థమ్‌గాదు. (228) నానా బైట వాంటె ఆ బైటా అని పడుకుంటడు (229) పడుకున్నాక కప్పుకోడము - కప్పన్న చల్‌పెడ్తుంటె కప్పన్నా గుడ్డాంట మనమ్ (230) తప్పా అంటరు వాళు (231) మామ్మాయి వుందనుకోండి - మామ్మాయి పల్‌క[illegible] వాళట్లాంటరు (232) అయ్తె వాల్ల బాష్‌లో మళ్ళి మనామ్ కప్పుకోడమనేది చలిపెడ్తుంటె మనమ్ బ్లేంకెట్ కప్పుకుంటమ్‌గద (233) అ కప్పుకోడమనేది వాళక్ కప్పన్నాంటె అర్ధమ్‌గాదు (234) వాళభాష తప్పా నాన

తప్పా అంటేనే వాళకు అర్ధమైతది (235) అంటే పిల్లవాళకూ ఒగ తీరిగ భాష మాట్లాడ వల్సివస్తది అదేవొక కల్చర్దూ వుండెట్ వంటింట్లోవుండె పిల్ల వాడ్తో ఒగతీరగ మాట్లాడాల్సొస్తుంది వేరే పిల్లోడ్ ఇంకొ తీర్ గ మాట్లాడాల్సొ స్తుంది (235ఎ) నువ్ చదువ్కున వాళతో మాట్లాడేటప్పుడూ అదీ వేరేగా వుంటుంది (236) ఇపుడింట్లో మాట్లాడే పదానికీ చద్ వెంచె మాట్లాడే పదానికీ తెడావుంది (237) ఒగాంధ్ర వ్యక్తితో మాట్లాడ్తుంటే అదనికి దగ్గరైగాబోయ్ అతని భాష అతని ధ్వనిలోనే ఆవే ఆవ్ టాక్ లోనే ఆ అధ్వని వస్తుంటుందన్న మాట కని అదే వొగరిజన్ తో మాట్లడేప్పుడు అతని మాటె అతను మాట్లాడ్తే అరెమల్లిగ ఎప్పుడొ స్తవేరనివ్ అ మంచమ్ గిట్టల్లెదున్నది మరీ మంచమల్తనంటె కదరమరి వత్తవ్ర అంటె అయ్యా అప్పటి కొత్తలె. రేపొత్త సనైర మొత్త సుక్రారమొత్త అంటడు (238) అదే మనమ్ ఎప్పుడు సనైరం సుక్రారం అనే మాట మనం వాడవ్ గద (239) ఆ పర్టికులర్ వ్యక్తితో మాట్లాడ్తమ్ ఎంద్ కంటె మనమ్ మాట్లాడెద దన్కి అర్ధంకావాలె (240) స్పెషలీ మైమ్ టీచర్స్ కాబట్టి మా వ్యూయే ముంటుంది మేమ్ చెప్పేది పిల్లల్ కర్ధంగావాలె మెమ్ మాట్లాడె దితర్ల కర్ధమ్ గావాలె (241) సావన్యంగ పెద్దవాళ్ళు అందరూ మాట్లాడె వాళ్ళదే మనం చెప్పేదితర్ల కర్ధమయ్ట్టుదే మాట్లాడ్ తరన్కొండి వుద్దేశమదే (242) కని టీచర్ కు మరీ సన్నియిత ముంటుంది నేను చెప్పేది యితన్కీ మాట్లాడె దితన్కి అర్ధం కావాలె యెదుటి వాడికి - అని (243) ఆ ధోరిణ్ లో పోతుందిగ - ఒక వ్యక్తి డిఫరౌతడు రోజుక్ పది తీర్లొక వ్యక్తి ఒక మాట్ నంటడు (244) అది ఆ పరిస్థితిల్ ను బట్టి (245) ఇగా ఫ్రెండ్స్ తో మాట్లడెప్పుడు ఆటోమైటిక్ గ యింగ్లిష్ ముక్కలు మధ్యలొ వచ్చి పడ్తయ్ (246) ముందు వుర్దు మాట్లొచ్చేది యిప్పుడు యింగ్లీష్ ముక్క లొస్తున్నయ్ (247) వుర్దూ మాట్లెట్లంటె సర్కార్ ఆరైనా కల్ కల్ మా య్న కర్తాయ్న స్కూల్ కు అనేది (248) రేభమయ్నా జేస్తడట ముహానా అనే దుర్దూపదం - ఇన్ఫెన్క్షన్ కు (249) వూ - మోహాన - అది వుర్దూపదం అత్తేమేవ్ వుర్దూ యిన్లుఫ్లు యెన్లస వుండేంజ్ సేది రేవ్ మొయ్నైతదీ రెపు మో

యిత్‌మీన్‌సాబొస్తాడ్ రా బాబూ మంచిగ సుబ్రంగా తయ్యారైన్ రండీనేది (250) మోత్‌మీన్ సాబూనె పదం జూడండి (251) మోత్‌మీన్ పుర్దూపదం (252) తెల్'ల వాడ్‌తమ్ మోత్‌మీన్ సాబ్ రెపొస్తడు మితయ్యారై రండి - తయారనెది పుర్దూ పదం (253) అస్తైె పుర్దు ప్రబావుందపుడు యిప్పుడట్ల అనము (254) యిప్పుడె నోటిసొసిచింది మీరు చూశార్‌గద. (255) మా యిన్స్పెక్షన్ - యిన్స్పెక్టర్‌గారొస్తున్నారు (256) మెపిల్లల్‌కెమ్ జెప్తమ్ బాబు యిన్స్పెక్షనుంది - యిన్స్పెక్టర్‌గరొస్తున్నారు - మిరు సరీగా చదువ్‌కొన్ రండీన్ చెప్తమ్ (257) చూడండీ మాయ్‌నాకూ - మోత్ మీన్ సాబొస్తాండు తయ్యారై రండిఅనే మాటకిన్ని యిన్స్పెక్టర్‌గారొస్తున్నారు యిన్స్పెక్షన్‌కు సిద్ధమైరండి అనేదానికిని యింగ్లీష్ ప్రబావ్‌ము అ యింగ్లీష్ పదాల్ కొన్ని తెలుగులో యిమిడి పోయ్‌నట్టుగా వస్తున్నయ్ (258) అంటె ఆ వ్యక్తుల్తో మాట్లాడెప్పుడు సావ్‌బ్ మాట్లడ్‌తె క్యావోరా మొలి సాబ్ అవ్‌కె స్కూల్‌మె అంటె కల్ హమారె మోత్మిన్ సాబ్ ఆరై మాయ్‌నా హోరా ఆంటడు (259) యింకో భాషనే మాట్లాడ్‌తమ్ - అంటె పదాల యొక్క ప్రబావమ్ తెల్‌గ్‌లో వుంది రేపు మోత్‌మీన్ సాబొస్తున్నరూ మోయ్‌నాకూ మిర్ తయ్యారై రండి అంటామ్ (260) మోత్‌మీన్ సాబూ మోయ్‌నాకూ తయ్యారై రండి-యీ మూడు పదాలుర్దు పదాలె (261) తెలుగులోనే మాట్లాడ్‌తున్నమరి- అంటె భాషయొక్క ప్రభావమ్ అ విషంగా వుంటదది (262) యిపుడు యింగ్లిష్ ప్రభావ్‌మమ్ అట్లావుంది (263) యితర ప్రాంతాల భాష అంటే అది . . . మంథినీ అవును చాలా...అక్కడ వాళు మనమ్ వస్తావరా అంటె - వాళు వస్సావ్ వస్సావ్‌రాంటరు (264) వస్సా అనేది అక్‌డ మంథెనవేయ్ కడపా బ్రామ్మలది (265) ఆయ్ అ ప్రాంతమ్‌ల వాళ్ళదే యిన్ఫ్లుయెన్స అన్నమాట (266) యేజాతి వాళ్లైనప్పటికిన్నీ వాళ్ళ భాషనె మాట్లాడ్‌తరు (267) యిపు డాంధ్రలో వుండేటువంటి వొక్క మొహమ్మదియ్‌డు అదే తెల్‌గు మాట్లాడ్ వట్టుగా యిక్కడుంటె మొహమ్మదియ్‌నికీ ఆంద్రులుండె మొమ్మదీయ్‌నికి భాష్‌లో సామ్యం పల్‌కులో లేదు (268) తెడా వుంది తెలుగ్ భాషా మాట్లాడ్

తున్నట్‌గనే వుంటుంది (269) అతన్ తెల్‌గులో మాట్లాడ్‌తుంటె అతన్ని మెమ్ సాయబన్ గుర్తించమ్ (270) గితను హరిజనూని సరీగ గుర్తించమ్ (271) కనిక్కడ మెసులువ్‌గ ఒగరిజను ఒగ బ్రాహ్మడు ఒక సాయబూని మాటల్ సులువ్‌గా గుర్తిస్తమ్ తెల్‌గు మాట్లాడ్‌తె (272) యేతే యే జాతికి చెందిన వాడవ్‌ని (273) ఆ ... యిప్పటికీ యిక్కడా యిక్కడికక్కడికి తేడా అదె (274) అక్కడ్ నుంచొచ్చే వాళమ్మేమ్ మొదలె గుర్తించమ్ - సాయబా తెల్‌గు వాడామ్ కాదాని (275) అంటే భాష్‌లో సామ్యముంటుంది వాళ్ మాట్లాడ్‌తె - కనిక్కడా అసామ్యముండదు - యిక్కడ విడివిడి సవ్‌రేట్ వాటర్ టేట్ కంపార్ట్‌మెంట్సన్‌కోండెవరివాళవె (276) అక్కడిక్ మనకు వాళక్ ... వాళ్ గుర్తిస్తార్ గావచ్చును మేము సరీగ గుర్తించము (277)

లఘువ్యాఖ్య :

విషయం : విద్యారంగంలో వివిధహోదాల్లో తన అనుభవాలు

సంస్కృతపదాల ఉచ్చారణలో ఒకసారి మహాప్రాణధ్వనిని పాటించడం, ఇంకోసారి పాటించకపోవడం ఈయనలో విశేషంగా చూస్తాం. ఉదా॥ సంక్య/సంఖ్య, బాద్యత/బాధ్యులు, బయం/భయం, ఆర్తికస్థితి. థకారోచ్చారణ ఈయన భాషలోఇంకో వ్యవహార పరిణామాన్ని సూచిస్తుంది. అది కోస్తా వ్యవహారాను కరణం. ఇక్కడి భాషలో నిత్యవ్యవహారంలో థకారం మహాప్రాణత్వాన్ని కోల్పోయి తకారంగా ఉచ్చరించబడడం, శిష్టులను అనుకరించే ప్రయత్నంలో మహాప్రాణత్వాన్ని ప్రవేశపెట్టి తిరిగి థకారంగానే ఉచ్చరించడం చూస్తాం. అయితే ఈయన భాషలో దీనితోపాటు థకారం శ్వాసతను కోల్పోయి నాదతను స్వీకరించడం (ధకార, దకారాలుగా ఉచ్చరించబడడం) గమనించదగిన విశేషం. థకారోచ్చారణలో మహాప్రాణత్వాన్నే గాక, నాదతను ప్రవేశపెట్టడంకూడా శిష్టోచ్చారణగా గ్రహిస్తున్నట్లు తెలుస్తుంది. దీనితో ఈయన భాషలో స్థానిక ప్రమాణోచ్చారణ అయిన థకారం, కోస్తా ప్రమాణోచ్చారణ అయిన ధకారం, ఇవి పాటించని తకార, దకారోచ్చారణలు గల రూపాలు కూడా కనిపిస్తాయి. ఈ రకంగా ఈయన భాషలో థకారోచ్చారణలో ద్విముఖమైన వ్యవహార పరిణామం కనిపిస్తుంది. 1. మహాప్రాణత్వం 2. నాదత.

ఉదా॥ ఆర్దిక పరి_స్తితి, ఆర్ధింగ/కఆర్థికంగ, సమర్థవంతంగా, అర్ధం/అర్దం/అ_ర్తం. విద్యార్ధి/విద్యా ర్తులు. మహాప్రాణధ్వనిని శిష్టోచ్చారణగా గ్రహిస్తున్నా డనడానికి ఇంకో దృష్టాంతం ఆ ఉచ్చారణ తెలుగు సంఖ్యావాచకాలలోను, ఉర్దూ పదాల్లోను ప్రవేశపెట్టడం. ఉదా॥ ఇరభై, నలభై, పంథొంద్వందల్, యా_భై/యా_బై, దరఖాస్తు (దరక్వాస్త్), దవ్ఖాన (దవాక్వానా). ఉర్దూ పదాల్లో క్వ కారాన్ని కకారంగా ఉచ్చరించడంతోపాటు (క్వర్చ్ అనే ఉర్దూపదాన్ని కర్చు అని ఉచ్చరించడం) ఖకారంగా ఉచ్చరించడంలో అన్యభాషాధ్వనులస్థానే స్వభాషాధ్వనులను ప్రవేశపెట్టడంకూడా గమనించవచ్చు.

హకారోచ్చారణ పాటించడంతోపాటు లోపంకూడా ఈయన భాషలో చూడవచ్చు. ఉదా॥ బహుళ/బవుళ, హుజురాబాద్ / వుజ్ రాబాద్, ఆస్టల్లో (హాస్టల్లో). హకారం పదమధ్యంలో, పదాదిలో లోపించడంతోపాటు పరావైచ్చిన కంఠ్యాచ్చు ఉకారానికి ముందు వకారం చేరింది. ఫకారోచ్చారణ అన్యభాషా ప్రభావానికి లోనుకావడంకూడా ఈయనలో చూడవచ్చు. ఉదా॥ ఫలితం(ఫలితం). ళకారోచ్చారణ ద్విరు_క్త స్థానాల్లో పాటించడంతోపాటు వాటిని అద్విరు_క్తంగా ఉచ్చరించడంకూడా ఈయన భాషలో గమనించవచ్చు. ఉదా॥ మా వాళు (మా వాళ్ళు), వాళజీవితం (వాళ్ళజీవితం), పిల్లలకెవరిచ్చేవాళు (పిల్లల కెవరిచ్చే వాళ్ళు), చదువుకుందామనే వాళసంక్య (చదువుకుందామనే వాళ్ళసంఖ్య).

ఈయన భాషతో ఇక్కడి భూతకాలికప్రత్యయం 'ఇన'కు మారుగా కోస్తా వ్యవహారంలో ఉన్న ఏ వినిపించడం ఇంకో తీవ్రమైన వ్యవహారపరిణామానికి నిదర్శనం. ఉదా॥ చేరేను (చేరిన), చేర్చేను (చేర్చిన), పజ్జేశేను (పజ్జేసిన), తీశేను (తీసిన), వచ్చేనేమో (వచ్చినానేమో), ఒచ్చేను (ఒచ్చిన), అడిగేరు (అడిగిను), ఏశేను (ఏసిన). (కుండలీకరణాలలోవి కరీంనగర్ వ్యవహారంలోవి). ఈ వ్యవహారపరిణామ దశను తెలపడానికి కింది వ్యవహారభేదాలు ఉపకరిస్తాయి. వ_క్తపర్చారు; చదివ్‌పొయ్‌నారు/చేసిన్రు. మొదటిది కోస్తావ్యవహారంలోది కాగా, రెండోది కరీంనగర్‌లో శిష్టులలో కొంతమందిలో నిలచినరూపం. మూడోది నిత్య వ్యవహారంలో ఇక్కడి మాండలికంలో శిష్టుల్లోను, శిష్టేతరుల్లోను వినిపించే

రూపం. అర్తమౌతుంది/అర్ధమైతది/అర్తమౌతది (అర్థమౌతుంది)వంటి వ్యవహార భేదాలు ఈయన భాషను ఇంకా లోతుగా పరిశీలించాల్సిన ఆవశ్యకతను తెలుపుతాయి. (ఐతుంది - శిష్టుల వాడుక; ఐతది/ఔతది - శిష్టేతరులవాడుక. కరీంనగర్ శిష్టులభాషలో 'ఐతుంది' తద్ధర్మం అని 'ఔతది' భవిష్యత్కాలంమాత్రం అని కొన్ని ప్రయోగాలు తెలుపుతున్నాయి).

భూతకాలంలో అద్యతన అనద్యతన కాలభేదాలు ఈయన భాషలో కనిపిస్తాయి. ఉదా॥ "అపుడెను డిప్టినిస్పెక్టర్‌గ వుంటిని", "రెండుతీర్ల స్కేల్సు ఇస్తుంద్రి" - ఈ రెండు ప్రయోగాల్లోను కాలం "ఒకప్పుడు" అనే ధ్వనిస్తుంది.

అన్యభాషా ప్రభావంగల వాక్యాలు :

1. అన్నిడిపార్ట్ మెంట్సువైతేవున్నవో
2. వేషబాషలనండి వాళ జీవితంలో మార్పులెవైతె వస్తున్నవో
3. యీస్ట్రైక్సు యిగొడవలూ యీ గందరగోళాలెవైతె వస్తున్నయో
4. యెజుకేషన్ యెదైతేవుందో
5. అయితే యీ మాట్లాడేటి యేదైతే వున్నదో.

ఉ పా ధ్యా యు డు

కులం : **బ్రాహ్మణుడు** వయస్సు : **30** సం॥
ఊరు : **వేములవాడ** చదువు : **టి. యస్. యస్. సి.**

సాయంకాలం కాగ్గానే ఉపాధ్యేలు చాల వరకు ఇండ్లలగ్గాని కుంతమంది ఆడుకోడం గాని జరుగ్తది (1) ఆడ్‌కునె ఉపాధ్యేయ్‌లు మాత్రవ్ పిల్లవాళతో కలిసి బేట్‌మింటనో లేక వైగ్గాళికై ఎటన్న పోడమొ లెకుంటె సైరికేని కుంత మంది పోడవో జరుగ్తది (2) ఉపాధ్యేయ్‌లు ఇంట్‌కొచ్చి మాత్రవ్ పిలవాళకేం పాటాల్ జెప్పేరో మొట్టవోలు వళు విచారించ్‌కుంటారు (3) అడ్‌తర్ వాత

వాళ కార్యెక్రమవ్‌లో వ'ళు మునిగ్‌పోత'రు (4) ఇంట్లో సాధ్యమైయ్‌త్ మట్‌కు వ'ళు ఇంటి వైవ్‌హారాల్ జూస్‌కుంట్‌డం జరుగ్‌తది (5) లెగ్గుంటె యిత ... లెకుంటె యేంజె స్తరంటె వాళు ఇంట్లో ఇంకెవన ఏంజెయాలంటె సూస్‌కుడవ్ జరుగ్‌తదన'టు (6) క్లబ్‌లు ఈవుళో వెవ్‌లవాళో మాత్రవ్ లెవు (7) ఉపాధ్యేలు కుంతమంది ఆ డై అడవచ్‌గని చాలా అర్‌దు ఇకడై తే నెచూశ్‌నవాళొవ్‌ట ఎవ్‌డు కన్‌పివరు (8) ఆడ్‌తారన్‌కొండి ప్రత్‌దేదో జరుతుంటది కని మాత్రంగ్గ్ కన్‌పించద్దది బయటిగ్గన్‌పింజద్ది (9) ఇంక పూర్లో ఏక్ట్‌విటిసెవ్‌లెవండి (10) ప్రతైంగ జెప్పాలంటె ఇయ టీచర్స్‌యువో రాజ్జకియాలంటె ఇవ్‌డు ప్రపంచవ్‌లో జర్‌గే రాజ్జకియాలేవై తునయో దేసవ్‌లో జర్‌గె రాజ్జకియలెవెతునయో అ అన్నిగ్గుడ మొత్తమ్ టిచర్లొగ్గుడ అన్లై మిశ్‌తై మెయ్‌పొయునయ్ (11) వాళ్‌గ్గుడ వాటినిబట్టే ఇ రాజకియవాదుల్‌ని బట్టి వాల్ మెద్దుల్‌కుంటరు మొదుల్‌కుని వాళందాన్‌బట్టె చెస్తుంటరనటు (12) ముఖ్యంగ జెప్పాలంటె అసలు ఉపాధ్యేయ్‌లొపట ఇవ్‌డు వాలగ్గ్ ఉద్యోగ్గాల్ గ్గావలి లేకుంటె ఉద్యోగ్గాల్ ఇప్పించాలి లెకుంటె వాళకోజ్జ కెవ్‌ర్‌కొ ట్రాన్స్‌వర్ గ్గావాలె (13) ట్రాన్స్‌వర్ కావ'లంటె మరి ఎక్కడ్‌గ్ బొవాలె వ'ళు ? ఛఖ్యగ రాజ్జకియలొవాద్దల్ దగ్గర్‌కె పొవాలె (14) పొ'తే వాళు' ఎట్ల్‌ఉంటారంటే వళొగ్‌వేద' వాుందాగ్గ వెద్దయెదొ రాజులవలె మెదుల్‌కుంట్ ఉంటారనమాట (15)ఇయవిళుబయ్ వాళగ్గుగ్గొనైంబ్లై సె'వ్‌కున్‌లాగ పెయ్ దగ్గర్ నిల్‌చుండి చెయ్ రుద్ కొ'డమో లెకుంటె మొక్కమ్ చినబుచ్‌కొడవొ లెకుంట్ ఏడ్‌మొకమ్ లొత్ బెట్‌డమొ ఎదొవొటి ఉండి "ఇట్ల్‌అండి మ'కికంచెల్ యికడ్‌కైలి' ట్రాన్‌వర్ గ్గావాలె ఎంజెయాలె మీరె చెయాలె ఎద్దన్‌జెయండి" అంటె మరై చెట్ల్‌నయ ఇఇట్ల ట్రాన్స్‌వర్ జెయాలంటె ఎట్ల గుర్‌తదయ ఎకణోఒక్‌వేల్ పంజెయాల్‌గ్గద్‌నయ మిరట్లయ్‌చ్ ఇట్లాన్‌చెపివ'లు కొద్దిగ్గ దభ్భాయింవ్‌తొ మాట్లాడ్‌తరు (16) అవ్‌డు వ'ళు సరె యెవనజెయ్‌ండి మీరె చెయ్‌ండి మకిం గింక్ వేరె దికు లేదు ఎట్లజెయ్‌పొతెట్లాన్‌చెపి వి'ళు బతిలాడ్‌త'రు (17) బతీ లాడ్‌తే సరెమంచిద్ చు'ద్దాంపొ' మంచిది ఇంకె'ంది ఇంకైనివ్ జెవ్‌నవ్‌గదవయ్

ఇంకెందయ్ నెజూ స్తబో' పర్లొలెద్ ఇంకెంటన్ చెప్పి వ'ళు ఒక వినట్ వంటి అధికారంతొ మాట్ల'డ్ తరు (18) సరె వి'ళ్ళు పొ'త'రు పొయ్ పక్క-వాళతొని వాళ్ కులదిర్గ్ తద్ యరెట్ల పలాన్ వ'తను గిట్లానడ్ గట్లానడ్ అంటె మర్ అగో అయ్ని తెక్ వ డబ్బొ యెదో తి'స్ కుంటడు యెద్ చె స్తడ్ గ్గద ఇవా'లెగ్గ'ద మర్ వళక'ర్ చైలె తెయ్ గదాన్ చెప్పి అతని ఫ్వాలొయర్స్ వెంబ్ డించె వాళు కొంతవందుంట్ ర్ గ్గ ద వాళు చెప్తారు (19) దానివటె' సరె మరి ఎంతిస్తె బాగ్గుంటది అన్ చెపి వి'ళు అడ్ గ్ డం వళ కడ్ పు బాధ అగ్గక్ బాద్దతొ'ని విళడ్ గ్ తరని విమ్ పలు సరెమరి గ్గింత డబె'తె బాగ్గుంటద్ది అన్ చెపి వాళు' గ్గొంత నిర్ణ్ణయించి చె ప్తరు (20) దానివట్టి విడు అ'డబ్బు చాలిచాలన్ జి'తమ్ లోపట్ నె' కొదడబు' వానిగ్ పారె'శి ఎదొ ముటజెప్ కొని సరె మంచి దన్ ప్ల లాన్ వూర్ కి ట్రాన్స్ వార్ జేయిచండ్రి లెకుంటె వూ వూర్ దగ'ర్ కి ట్రాన్స్ వర్ జెయిచండన్ జెపి' వద్ లుంటరు (21) సరెమంచిది మొత్తంకి అటంచి ట్రాన్స్ వార్ జేస్ తన'య నువెందుక్ బయ్ పడ్ తవ్ అన్ చెపి అరాజ్ కియ వాద్దల మాట్ తాని విళు చిప్ తారు (22) మద్దెతర్ మద్దెవాళు డబ్బిస్తె వళ్ తిస్క-వెయ్ డబ్బు వానికిస్తారొ' ఇవ'రో మొత్తానికని వళ్ తీస్ కుంట'రని ప్రతీత్ ఉన్న దొగ్గ్ టి (23) తీస్ కుంటార్ డబ్బు వి'ళ్ తి'స్క-పొయ్ ఇస్తార'న్ చెప్ గ్గుడ ఒగ్గట్ నమ్మ్మకె ఉన్న'ది (24) దాని' బట' ట్రాన్స్ వొరవ్ డవొ లెకుంటే దగెర్ కి ట్రాన్స్ వొరవ్ డవొ ఎదొ జరుగ్ తది (25) విళ్ళుద అట్ల్ నె దాన్ కి అ అల్ వాటై పో'తారన్...... (26) అ ద'ని గురిచ్ చాలా వుందెండెసలు (27) జిల్లా పర్ షద్ ఇస్కా-అల్లో ఉన్నెట్ వంటి టీచల్లు చాలా ఇబ్బంద్ పడాల్ సొస్ తది (28) ఇవ్వ్ టి జిలా పర్ షద్ లంటె కేవ్ లవ్ ఉపాధ్యేల కొర్ కే ఉనన్ చెప్ అన్ పిస్తది (29) ఇంకె వేరే దేన్ విషెంగా అవి లెవ్ (30) వాటికింకె' వళక్ వేరే కారె క్రమాల్ లెవ్ (31) ఎంద్ కంటే పతి'దిగ్గుడ వాళ రాజకి'య వైవారవంతగ్గుడ టీచల' విద్ నె రుత్'తారు వాళు (32) వళ'కు డబ్బు క'వలన్నా లేకుంటె ఇంక వళు అదిక'రమ్ గ్గవ'లన్నా అన్నిటిగ్గుడ ఈ ఉపాధేల్ దంచ్చిల వళ్ రాబట్ కుంటారు (33) వలక్ బజ్జల్లొగ్గుడ ఉపాధేయ్ లంటే ఒక వియట్ యొక ద్రుమ్

టని వళు తొాల్ ^V^గించేట్టు జేపారన్నట్టు' (34) మంచి ద్రుష్టిన్ తొాల్ ^V^గించెటు' వళ్ ^V^ జె'షారు. (35) అ'ద్రుష్టి పొాయ్నాగ్గాని ఈ మన చె'ర్ మేలు అత'ర్ వాత అద్దె'క్షలు విలందర్ కుడ ఉపాధేయ్ల గురించి వ'ళకు ఒవియ్ నెట్ వంటి అవ్ పైస్రియ్మున్నది (36) ఆయ్ పైస్రియ్ని' బట్టి వొాళదగ్గంచి డబు'లాగాలి వొాళ కెంచెలె మన్నొా వైహారవ్ నడ్ పించ్ కొావాలె అనె ద్రుష్టి వళకున్నదనట్టు (37) మై సెరిగా విద్య'ర్తులకు చదువ్ జెప్పలె'మ్ ఒకటి (38) ఎందుగ్ జెప్పలె'మ్ ఎంద్ ^V^కు చెప్పలెవూ అంటె మమ'ల్నెప్పడ్గి ఒక వొా'దంచివొాదగ్ ట్రాన్ వర్ చెయేడవే వలద్రుష్ ^V^టి (39) ఎందుక్ ట్రాన్స్వర్ చైవాలీ అంటె వల'గ్ డబ్ ^V^ర'వాలి (40) వొాలగ్ డబు' రావ'లంటే ట్రాన్స్వర్ జెయాలై ట్రాన్స్వర్ జెయాలంటె మరి వళే'ం జె'స్తారు అంటె యేదొావ్ క్ ^V^టి కలిపించి ఱిక్కలించెలి ఇక్కణుంలై అతన్ ట్రాన్స్వర్ చెయాలి ఒకవు'ర్ గ్ జెయాలె (41) యెకడ్ ^V^కో చెయాలి (42) ఛేయ్ జేస్తె అవ్ ^V^డ్ తవ్ ^V^క మనధ్దఅర్ కొాస్తాడు వచినపుడు మన వేజెయాల్ (43) "మర్ అల్లెతెట్లనై ఉపాధేయ్ల్ మరెక్కణొాకుండ బద్కాలె (44) ఎక్కణొాకున్ చెప్పాలె గద చదువ్ జెప్పాలె గద పిలవాళకెకణ జెప్పాల్లి గద (45) ఇల్లెతెట్ల ప్రతివాళకొాగ్ ఊర్ దిగ్గర్ గ్గావలంటెట్లాన్ చెపి వళడుగ్ తరు (46) ఉ ఎట్లా మాక్ కష్టాలు బాదలు మాకెట్ట చాలిచాలన్ జీతవ్ లొాపట ఎట్లన్ తక్కువ్ జీతమె ఉంటుంది (47) అచాలిచాలని జీతవ్ లొాపట్ నె' ఎట్లాయ్న వళ్ బతిలడ్ కొాలెసొా స్తది (48) వింటీదగర్ నె ఉంటనీన్ అన్ చెస్కుంటవ్ ఎదొా ఉంటది యింటి వైహారంగాన' కనిసమ్ సుస్ కొాగలుగ్ తవ్ అన్ చెవ్ అన్ కుంటవ్ (49) అనుకొా'ని వ'ళ్ని బతిలాడె ప్రెయత్నం జె' స్తవన్నటు' (50) చె' స్తే దాని వల్ న వాలకు అంత వాలెదొా ఒక దబాయింవ్ తొా మముల్నె మాట్లాడ్ తారు (51) మ భాదన్ వళ్ జెవ్ కుంటవ్ మద్దెనెవ్ ^V^దొా ఒవ్ డు వచి సరేనువ్ పలన వాన్ కిట్ల డబ్బిస్తె ని'కు ట్రాన్స్వర్ జే'స్తడన్ చెప్పి వలతొాని జెప్పిస్తార్ ^V^ వ'ళు (52) ఉ డబ్బు తెవాక్ విదిలేక పర్ స్తిలొావట సరె ఇస్తావన్ చెవ్ ఒవ్ కుంటావ్ (53) అజీతవ్ లుంచెలె మెము ఒకనెల జీతవ్ వాళకట్టి తెలవర్ దించెలి ఇగ్గ మెవు మల' బ్రత్ ^V^కే ప్రయత్నం జెస్ కుంటవ్ (54) ద'నివల్ల వాలకది లాభమునది

మ'కు (55) ఇ లాభవు మెమ్ ఇలాభవ్ కొసమె'మ్ ప్రాగ్లాడ్తమ్ (56) ఇతే ది'నివల్న వాళక్ కేవ్లవ్ ఉపాధేయ్లు మా యొక్క చెత్లో ఉండాలి అన్చెపి వళు పై లెవుల్లోగుడ కొట్లాడ్కుంటరు (57) అతర్ఓత విద్యగుడ మా'కె' ఉండా లన్చెవ్ వళన్కుంటారు (58) వాళకా లాభవ్తొన్ద్రుమ్ అద్రుమ్ట్తొనె వలట్ల మాట్ల'డ్తర్ᵛ (59) అ దాదాపు ఇ మదైన అమద్ మొట్టవొద్లు జిలా' పర్మ్ᵛత్ బిగినవ్డ్ అయ్నవ్ᵛడ్ మాత్రవ్ ఎనెలక'నెల రాక్పొయేది (60) ఇ మదెన్ ఉపాధేయ్ల్ రిప్రిజింట్ᵛస్వల్న అడ్తర్వత ఇత్ᵛర వాళ ఉద్దెశవ్ వల్న వళు ఈ మధెమదెన్ దాద్దాపు ఫదొ' తరిక్ లోవ్ట అంద్జెస్నరనమాట (61) టీచర్ యున్యన్ పరొలెదు (62) వేముల్వాడ్ మట్కు టీచర్స్ యుని యన్ మన్స్ర్గనె ఉనది (63) ఇగ్గ అపయ్న మాత్రవ్ అంత రాజకియ'లొ పడిపొయ్ వాళ్ళ స్వార్థాన్ కొంత ఉపయోగించ్కొనే ప్రయత్నవ్ జరూతున్నది (64) వేవ్డ వూరంలె దాద్దావ్ వదిహేనేళ్నుండి నేనువొచ్చి ఇకడ పదివెల్లాయె పెంవ్కమొచి' (65) ఇ పదివేళ్నుండి గూడ ఊరూ అంటె ఇది మొత్తన్ దక్షిన కాషిగ లెకియ్బడ్డది (66) వెవులవాడ అయ్తె ఇకడ ఇది జాతరా సమ్యమ్ కాబట్టి జనసంక్య చాల'మంది వస్తారు (67) అన్ని వివిద గ్రామాల్నుండి వివిద పట్నల్నుండి వివ్ద జిల్లాల్నుండి గుడ వస్తారు (68) వొస్తే వచినవ్డు కొంత కల్చర్ మారే అవ్కాషముంటుంది (69) ఆ తరత వొంగ ఇక్కడ భూమి ముఖ్యంగా దేవాలయొవ్ అప్పడ్కి ఇప్పడ్కీ చాలా అబ్రుద్దెయ్న్దని చెప్పాలి (70) కని ఆ అభ్రుద్దిలో అంతా ఇకడున్వంటి యొక్క ఆ రాజ్జకియ వాదుల్లో చేరిపెయింది (71) దేవాలయమ్ వాళ్ళ చెతుల్లొనె డబ్బు దాదాపు సగవ్ వరగ్గుడ తినే అవకాషవ్ ఉన్నది (72) ఇగ్గ సగవ్మంది మాత్రవే అభ్రుద్ది' కొసాన్కి ఉపయోగిస్తున్నారు (73) అంతవర్కె దీని అబ్రుద్ అని చెవ్కొవాలి (74) ఒకప్పుడు బ్రాహ్మంళందరూ గుడ జాగీర్ జవానలో వళ్ళందరూ దీని గుడిమిన ఆదపడి ఉండేవాంళు (75) అయ్తె ఈ మజ్యన గవర్నమెంట్ హైండో వర్ అయ్నపట్నించెలి వళ్ళు తవ ఉపాదిని చాలావరక్ కోల్పొయిన్రు (76) వళ్ ఇండ్లుగుడ అమ్ముకునె పరిస్తితి వచ్చింది (77) అంళు చాలా భాద పడ్

తునారు అనెక్‌వయ్‌న అయ్ బాద్ధలగ్ గ్రియ్ అయ్‌తునారు (78) అతర్‌వాత యివ్‌డు యి రాచకీయ వ్యవ్‌హారాల్ వొచ్చి జరిగినపట్నించెల్లి గుడ బ్రాహ్మళ్ళ పుత్రి అసలె ప్రద్ద తీస్‌కోడవ్ లెదు (79) వాల్ల విధ వాళ్ళ తమ సార్‌తొవ్ సార్‌తాన్‌కె ఉపయోగించ్‌కుంటున్న వాల్లన్‌దర్‌ని...(80) అడ్‌తర్‌వాత ఇంక చెప్పాలంటె ముఖ్యంగా ఇకడ వెలవ వాళ్ళ ప్రాబల్యమెక్కున్నది (81) వాళ్ళే మొత్తువ్ గుడినంత గుడ ఉపోగించ్‌కుంటరన్‌చెవ్ చెపాలి (82) ఇయ మిరు నా విషెయవ్‌లొ అడుగ్‌తారు కాబట్టి నేనుగూడ ఒక ఉపధ్యాయున్ని అయ్‌తె నకు చినపడ్‌నిన్‌చాల్ కష్టవంటె చాల ఇష్టమ్ ఈ కష్టపడెబ్రతికినాను (83) మమొ తలదబ్రులుకుడ ఒకవ్‌డు చాలా స్ఫార్‌వర్డ్ కేష్టా ఉండిరి (84) కని అంత వాళవళ గునాలూ లేకుంటె వాళవాళ యొక ఆచారాల్ పట్టి అచ్చే మొత్తవ్ కుటుంబవ్ చిరిక్‌పొయింది (85) నే దాదావ్ ఇక్‌డ ఎన్‌విదేల్ దాక ఉజ్యోగామ్ ఉపాధ్యాయ్‌ని వృత్తి సీకరించి ఎనివ్‌దేల్ దక్ ఎనివ్‌దేల్ జరిగింది (86) అయ్‌తె ఈ ఎనిమిదేన్లొ గుడానెన్ కష్టపడ'దే ఎక్వ సుకపడేద్ చాల తక్'వ (87) చాలీచాలని జీతమ్ లొపట అ జితవ్ లొపట్‌నె నెను చల్ తక్వ అహారవ్ కొసంగ వాటి పీటికోసాన్‌కి ఉప్యొగించేవాన్ని (88) ధద్ధాపు ఎక్వ ఎక్వలెక్వ డబు మిగిలించి ఉన్న వాట్ని ఉన్న ఇల్లును కూలిపెయ్‌న ఇల్లును అ తర్‌వాత దాన్ని ఉన్న రెండు ఎక్రాల భూవిని సాగు చేస్కోడవ్ ప్రయత్న జ్జెయాలన్‌చెపి ప్రయత్న జ్జెసెవాన్ని (89) ఆ డబ్బు తొనె ఇపుడు కులిపెయ్‌న ఇలును పయ్‌కి కట్‌కొ గల్‌గినాను (90) ఒక ఇల్లుగుడ మార్చ్‌కొగ్గల్గినాను (91) ఇపుడు భూవి విష్యెంగంటె అదొ ఇత్రవాల్ల చెతుల్లొఉంది (92) దాన్ని తిన్‌కొవాలని చాల కష్టంగ ఉనద్ది (93) అసల్ మాక్ ఉపధ్యాయ్‌ల కింకెవ్‌రు బయ్‌ట వాళ్ళ సహాయవ్ ఉండదు (94) మెవ్ వాళ్ళని దేహీ అని అతర్‌వత వాళను బతిలాడూ లెకుంటె ఏద్దొ విధ్ధంగ జేసి వాళదగనుంచి ఇంత రాబట్‌కునె ప్రయత్నమ్ జెయాలె (95) ఇగ్గ అట్‌తరువాత ఏఇంట్లొ ఫ్పిలా ఉపధ్యాయ్‌ల్‌కు ఫ్పిలా పిలవాళ్ళుండె ఎకువుండె పరిస్‌తిగా ఉనద్ది (96) ఇ పిల వాండ్లెట్లయ్‌న ఎక్కువుంటారు (97) ఇయవాళన్‌గుడ మెవ్‌మెంటెన్ జెస్‌కొ

వలన్ గాన కష్టమ్ (98) మకింక గ్వొవ్ర్న్ మెంట్‌నించెల్లి గానీ అంత రాజకీయ
వాదుల్‌నుండి గానీ ఇంక ప్రజల్‌నుండి గని ఎటువంటి సహాయమ్మకు లబిచెది
(99) ఇవన్ని చుస్‌కొని మెమ్ముందుముందు మాపురోగతిని గ్రహించాల్
ఉంటుంది (100) ఫేమిలీ ప్లేనింగ్ గురించి మన్చవ్‌ప్రాయమే ఉందిగని
దనివల్ల కొంత నష్టవ్ గుడ ఉన్నది (101) ఏమ్ నష్టమంటె ఇప్పుడు ఈ చేసే
వాళ్ళ సంఖ్యలోపట చాలా మంది చన్‌పొయె పర్‌స్తితి ఒస్తునది (102) చాలా
మంధ్ధి చనిపొయెర్‌వాళ్ (103) సక్స్‌స్ కాలేక్ పొతున్నయ్ (104) ఎందు
కాలేక్ పొతునయొ మరి అది వాలకె తెలవాలె గని మద్రుమ్‌లో మాత్రవ్ సక్‌సెస్
కాలేవు అయ్‌తలేవు అన్‌చెపి మాత్రవ్ మేవ్ అనుకుంటున్నావ్ (105) చలా
మంది చూషేంగుడ మెవ్ (106) మకండ్లెదుటి మెమ్ జూషేమ్ మెమ్ కొంత
మందిని స్వయంగ ఫేమ్లి ప్లెనింగ్ జెస్‌కొవాలన్ చెపి మెమ్ పటుకొని పొయేవ్
గుడ ప్రోచ్చహింత్స్...పటుకొని పొయేవ్ (107) దాని వలనమేవ్ బాధ్ధ
పడ్డాంగుడ (108) మిరు పడుకపోతిరేవయ్‌ంది మాగ తెవిక్లైంది మాక్కష్టపడ్తు
నష్టపొతున్నావ్ అన్చెప్పి మొవ్‌లన్ బాగ్ధ బ్ధాధ పెట్టేరు వాళ్ళు (109) గప్ప
నించెల్లి మాగ్గుడ ఒకన్ద్రుమ్ నిజవ్ ఇద్ధ్ జరిగింది మరిక్లెందుక్ జరిగిందీ అని
ప్రబుత్వమ్ విచారించాలి (110) దాని విషాన్లొ తగిన్ చెర్ల్ దీస్‌కొవాఽన్‌చెపి
యెవ్ వాళక్ నచ చెప్పేవ్ (111) చేస్తానార్ చెయ్‌లె చెర్య తీస్‌కుంటారన్
చెవ్‌కుడ మెమ్‌వాళ్ళక్ నచ్చెవ్‌నమ్ (112) ఎన్చెప్పినాగని వాళద్రుమ్‌లో
మెమొక్‌వియ్‌నట్‌వంటి హీనంగనె విడు మవల్‌ని కష్ట పెట్టివు అనెట్
ద్రుమ్‌టి వాళ్ కొచ్చేసింది (113) ఇగ్గవట్టి మాగ్గుడ ఒక్‌వినడిస్‌క్రేజ్ కలిగింది
అన్‌చెప్పి మెమ్ చెపగలుత్తొవ్ (114) అంతకంటె ఇక ఎమ్ చెప్పాల్‌నొ
(115) ఆ ఇగ్గ కట్నాల్ సవస్యంటె అది నెడు ప్రబుత్వము దానిమీన కట్టుబాట్లు
చేసినాగని అద్ధ్ అకాపాన్నంటుకొని పొతునె ఉన్నది (116) అయ్‌తె అదీమరి
దానివెయ్‌న ప్రబుత్వమ్ చెర్య దిస్‌క్వొవల్‌గని ఇతర వన్లొపట ఒద్రుమ్‌టి మాత్రవ్
ఎవుందంటె తప్పక మకు కట్నాల్ కావాలి అ తర్‌వాత మెవు ఒకవినెట్‌వంటి
కశ్‌టాలన్‌బొవిస్తున్నావ్ డబ్బు వున్నాగని కట్నాల్ మాత్రమ్ మెమ్ తీస్‌కొన్

మాత్రమ్ పిలాన్ల వివాయ్ చేస్కోమ్ అనె భ్రమ్ వాల్లకున్నది (117) ఆవిధ్ధంగ నడుస్తారి మద్య వాళ్ళు (118) అల్లే కష్టపడ్తునామ్ యెవ్ ఇగ్గ దాన్కి ఎవ్ జెయాలో అధి ప్రభుత్వమె పర్ షిలించలగని' మె ఎమ్ జేస్న గని దానివల్న నష్టపొయెదెక్వ అడపిలవాంళ తలిదన్రులే ఎక్కువ నష్టపొతారు (119) రెండు విదాల్ నష్టపొతారు (120) అటాడబ్బివాల్ సొ స్తది వళ్ళేవన్నంటె పిల జీవ్ తమ్ గుడ చెడ్ పోతది (121) కవట్టి మేము సవ్ డెయ్క ఉర్ కుండాల్సె ఒస్తది (122) వెవులొ కట్నెల్ సవసె బావునేనది (123) ఇన్ని కేస్ట్స్ లొపటగుడ కట్నల్ సెవస్య బానె వున్నది (124) అన్లో ఇంక ముఖ్యంగ బ్రాహ్మళ సంఖ్య ఎక్కొవ్గాబట్టి బ్రాహ్మవళ్ళకే చాల కష్టంగ ఉన్నది (125) ఇగ్గ సరె కొవట్లంటె వ్యాపారస్తుల్ వాలకె ఎట్టయ్న డబ్బు వుంటుంది (126) డబ్బు అది కంగ జమ్కూడ్తుంది (127) వాళెట్ల పెడుకున్నా వాళ్ళక్ చెల్తుంది (128) ఇగ వెలిమ వెలుమలకు వాలకు డబ్బు అన్ని విధ్ధాల వస్తనే వున్నది (129) అటు రాజకీయ వ్యహారాల్లోవ్ట డబ్బు అన్కొకుణ్ణె వొస్తునది (130) బూములు గుడ బానే వున్నయ్ కాబట్టి వాళ్ళు వాళ్ళక్కట్నెల్ సవస్య అంత బాగ్గ ఏముండదు (131) ఎటుశెట్టి ఒక బ్రాహ్మళ్ళకే సమస్య ఏర్ పడింది (132) ఏమ్ జేస్తారు ఇక విదిలేదు వాళ్ళు ఎన్నొ విదాల ఎన్నివిదాల ప్రయత్నజ్జేస్నాగాని సరె బీదవాళ్లు బీద వాళ్లె (133) ఇగ్గ క్రొంత ఉనోళ్ళు మచ్చ్యతరతి వాండ్లునట్టుంటె వళ్ళవొ ఇంక చాల ఇబ్బంది పడ్తారు 134) బీదవాన్లు బీదవాన్లు తీస్కున్నా ఇగ్గ వాళ్ళక్ బాధ్ధనే వుండదు (135) మచ్తరతి వాన్లయ్తె వాల్లటు వాల్నంద్కొలేరూ అటు కొద్దిగ్గ శ్రీవంత్లున్నాగని వాల్లుగుడ అందుకోలేరు (136) రెండు విదాలంద్ కొక వాళ్ళు చాల ఇబ్బంది పడి ఆకరక్ పిల్లాండ్లు కొంతమందికి వివాహమ్ గాకుండ కుడ అట్ల్నె పెరిపోతు పెరిపోతు ఆక'రకు కొంతమంది పిచ్చివాళ్ళయ్ గుడ ఉన్నారు (137) ఇగ్గ వాళ్ళగతి ఏన్జెప్పాలె ప్రభుత్వమె పరిష్కరించాసొ స్తది గ్దని ఇగ్గే జెవ్న చెయ్ లేవ్ (138) సంగమ్ గుడ కనీసమ్ పరిష్కరించే పర్ స్తిగుడ లేదు (139) అంటె ఇతర బామ్ల వాండ్లకు కేష్ట్ తగ్గత్తిల్లోపట అంటె

మతాల్లోపట గూడ కొంత భేద్ద మేర్పడ్తుంది (140) ఈ వర్ణాల్లోపట కుడ కొంత బేదమున్నది (140 ఎ) మతాలసల్ నాలిగ్గద్దా ఒటి షుద్రుడున్జెపి క్షత్రియుడన్ చెపి బ్రాహ్మన్నన్‌చెపి అడ్ తర్వత వైయ్ష్యులన్ చెపి నాలుగు వర్ణాలు (142) ఇ నాలుగు వర్ణాల్లోగుడ మాట్లైడె భాష చాలా బైదమున్నది (142) బ్రైహ్మెన్లో 'చేస్తారు' 'వస్థారు' ఏమ్‌చేస్తున్నావ్ర అన్చెప్పేంటారు (144) ఆ తర్వాత వయ్‌షుల్లో అరెండు విదాలవ్వోళకు తర్గతుల్‌నుంచెల్లి రెండు తరగతుల్‌నుండి వాళ్ళక్ సంబ్ధందముంటుంది కాబట్టి వాల్ రెండు విదాల మాట్లాడగల్గుతారు (145) తన కంటె పెద్ద క్లేష్ట్ వాళ్ళయ్నట్టుంటె వాళన్ మాత్రవ్ ఏవండి 'వస్థారా' మరి తీస్కుంటూరా మీరు అట్ల జెయ్యండి ఇట్ల జెయ్యండన్జెప్పి వాళ్ళదుగ్తారు (146) కని కింత్తరొళయ్తే అరైయ్ ఇద్దిగిట్లుంది గద్రా ఇద్ది గిట్ల తిస్కొ-వార్ల అన్చెప్పి వాళ్ళ భాషలో అయ్తే వళ్ళందరూ ఒక్ వినయ్‌వంటి దెగర ఈక్వల్ ఈక్వాల్ట్ తొని సరియయ్న సమానాదికారాల్ తొని వళు మాటాడగల్గ్యతారు (147) ఎహాయ్ వొస్తావా వచ్చి ఈ బ్గన్‌తిస్కొన్‌పొ అన్జెపి వాల్లదుగ్తారు (148) బ్రైహ్మిన్స్‌లొపట మాత్రమ్ ప్రచ్యేహంగ వాళ వాళ భాషనె అన్నివాషల కన్న ఉనతంగ అన్చెవ్‌చెపొచ్చు (149) వీళ్ళు ఎవ్రయ్తె క్షైత్రీలుంటారో అంటె వెలమ జాతి ఆ రక వాళ్ళందర్ గుడ వాళొ అధికార పుర్వకంగ ప్రతి వాళన్‌గుడ అరేయ్ ఎమైయ్నయ పని ? గిట్ల చేస్నవ్ గట్ల చేస్నావ్ ఇంక తొరపన్జేసుడ్‌లేద ? ఏవ్‌లెద నువ్ గిట్లజేస్తె ఎట్ల్‌నయ ? చెయాల్ తొందర్ జెయక్‌పోతె అన్చెపి' కొంత తన కంటె పైద్వాణ్ళ అంటె బ్రైహ్మిళ్ నుంటనెవొ వాళ్ళు ఆయిదంగ అదికారంగ అంటారు (150) కి తరతి వాళ్‌నెవొ అరైయ్ ఎమ్మాయ్‌ర గాడ్‌ది నీ కింత బుద్ది లేద్దేవ్‌లెద్ర పుత్తి పన్జెయ్‌పొతె ఎట్ల ఇట్ల జెయ్‌పొతెట్లయ అట్లచెయ్యాలె ఇట్ల జెయ్యాలె (151) నువా పొలమ్ కోకనై పోతివి ? ఆ పొలమ్ జైకనేపోతివి ఇగైన్ చెప్పి వ్వోళన్ కొంత దభాయింవ్‌తొని వాళ్ళు మాట్లాడ్‌తారు (152) ఈ ఇదంగ నానారకాల్‌గ వాళ్ళు ఉప్యోగించ్‌కుంటరు (153) బీవోల్ పాస్ క్వాగానె అ తర్వాత ఎమ్యో ఎల్ గ్గానీ లేకుంటె ఎమ్మే కెవన చాన్స్

ఉంటే ఎమ్మే గాని ఇవ్వాలన్ చెప్పి నా ఉద్దేశమున్నది (154) కని ఆ ఉద్దేశం తగ్గట్టున ఆర్ధిక పర్ స్తితి అడ్ తర్ వాత ఇంకే పర్ స్తిలు అన్ కూలించ్ నట్టుంటే ఇంక ముందుకు వోఅలన్ చెపి ఎపుడు అనుకుంటు ఉంటావో ముందుక్ వోతనే ప్రయత్నవ్ జేస్తావ్ (155) అనుకులించ లేపొతె మాత్రమ్ మా పర్ స్తితి ఇక ఉపాజ్యాయ్ల పర్ స్తితి మీకు తెలుసు (156) ఇక్క అంతకంటె చెయ్యాల్సిందే ముండదు (157) ఇప్పడ్కీ మా ఉద్దేషమే వుంటుందంటే మాకు ఒకటే ఆధారమ్ ఉపాజ్యాలకు చదూకొని ఇంక పయ్ తరతి చదూకోని పయ్ కెల్లి పొవాలన్ చెప్పి మ ఉద్దేషెమ్ ఎప్పడ్కీ ఉంటుంది (158) మెవ్ చెస్తునె ఉంటొవ్ ప్రయత్నజేస్తుంటోవ్ ఇప్పుడు చేస్తనే ఉన్నావ్ (159) వాళ్ళన్ వీళ్ళన్ తెల్స్కోని మరి యెమ్మే జేస్తె యెమ్ బోవుంటుంద్ యెట్ల దానికి సిలబస్ యేవుంది అడ్ తర్ వాత దానిగ్గ్ పోయె ప్రొసీజరేవిటి అన్చెపి మెవ్ అషూగ్తనే ఉంటావ్ వళ్ళు అడగె పైయత్ జేస్తనే ఉంటొవ్ ఎప్పడ్కి చ్యేస్తునే ఉనోవ్ ఇంకా చెస్తునె ఉనాన్ ఇప్పడ్కీ (160) సరే దాన్ని బట్టి ఈ పన్చెల్లి దాని యొక్క ప్లేన్స్ వెస్కుంటుంటోవ్ (161) ప్లేన్స్ వెస్కొని ఇట్ల ఎజ్జేస్తె బోవుంటుది (162) పుస్తకాల విషెంగ మొట్ట వొదట్ సేకరించ్ కునె ప్రయత్నజ్జేస్తావ్ అడ్ తర్ వాత డబ్బ విషెంగ పుస్తకాలకు డబ్బు లేకుండుంటె ఇతల్ల వాణ్ళ దెగరక్ వొయ్ వాళ్ళు ప్రత్యేంగ రువ్కం గాని ఇంకేన గాని అడుకున్నే పైయ్త్నావ్ జేస్తావ్ (163) ఎవ్వరు ఇవ్వక పొయ్ నట్టుంటె ఆక్కర్ కు కనీసవ్ లైబరీల్ కన్న వొయ్ లైబ్రిల్లకు వొయ్ చదూకునె పైత్నజ్జేస్తోవ్ వాటన్నిట్ని (164) దానివల్న మెవ్ క్రొంత ముందుక్ వొయ్యే పర్ స్తితి ఉన్నది పోతానన్ చెప్పి మా కాష ఉన్నదన్ చెప్పి అనుకుంటున్నావ్ (165) మ చెతులో ఉన్నదొకటి విద్య (166) మేవ విద్యని పిల వాండ్లకు సార్థ్యమైనంత్మట్ కూ బోదిస్తావ్ (167) దాన్తో వాల్ని తీర్చె దిద్ది అ వ్రుద్ధ్ చేసే పైయత్నజ్జేస్తావ్ (168) సరే ఇగ మా ఆర్ధిక సవస్యంటే అదస్దర్క తెల్సు (169) ప్రబుత్వానికి తెలుసు (170) అ తర్ వాత ప్రజల తెల్సు అందరు తెల్సు (171) దాన్ని బట్టి

ఆ విశ్వాన్ని నన్సరించి వాళ్ళ బ్రుదయే పరిస్చి చేస్తవ్ (172) ఆ తర్త ఇగ్ డబ్బు విశ్యేంగ వాటి విశ్యేంగ వొచినపుడు వాల్ను ఇతర్లకు ఇతళ' కంటే ఇంకో వాళత్త గారింటికి అటువైవ్ పంపిచేవ్డు మాత్రొ ్రెవ్ కొంత ఇబ్బన్ దెద్ధుర్ కోల్ సొస్తది (173) దీన్నిబట్టి ఇప్పుడు ఇబన్దెద్ధుర్కుంట్నారు (174) చాల కష్టపడ్తున్నారు (175) ఇగెవోతే వాళ్ళన్ మవవ్ ఎక్వ చేసేది విద్యతోనె వాళన్ అబ్బు్రిద్ చేసే ప్రయత్నజేస్తావ్ (176) అదొక్కటే మకు సాధనమ్ అంతకన్న ఎకువ్ చేసేదేముండద్గ్గ (178) ప్రొద్దున్లెవగానె సాధ్యవయ్నంత మట్కె కాలక్రుచ్యాల్ తీర్చ్కుంటామ్ (178) ఎవన పిల వాళ్లు వస్తె వాళకూ ఎదైన బోదించే విశ్యేలుంటె బోదిస్తావ్ ఇంట్ వద్ద (179) ఆ తర్వాత బడిక్ పొయ్యే ముందు మెమ్ పిలాండ్లక్ ఏమ్ జెప్పాలి ఎమ్ జెయాలిఅనేది వాట్ని గురించి విచారించ్కొని వాటికయే అప్రణాలికల్ తయార్ జేస్కుంటామ్ (180) తెయార్ జేస్కని ఇంకేవన్న పుస్తకాల్ వేరే రిఫ్వర్ చేయాలొస్తె రిఫ్వర్ చేస్తావ్ (181) చేసి బడిక్ వొయ్ అతరత బళ్ళో యేదో విధంగ టైమ్ ప్రకారమ్ బడికి చేరి ప్రార్థనా వగైరాలైన్ తర్వాత క్లాస్లక్ పోతమ్ (182) మేవ్ సెక్రించినట్ వంటి యొక్క గ్యానాన్ని ఈ రిఫ్వర్ చేస్నట్ వంటి యొక్క విద్య నంతగుడ వాళక్ బోదిస్తావ్ (183) బోదించి తిరిగి మళా టైమ్ ప్రకారవ్ ఇంట కొచ్చేస్తోవ్ (184) వచ్చేసి నాల్యగ్ంట్లకు తిరిగి మళ రేపుదయేజ్జేస్తోవ్ పిలవాళకనే ఉదెశ్యేమే మా కుంటుంది. దాని విష్యంగనె ప్రెయత్నావ్ జేస్తావ్ (185) అడ్ తర్వాత ఇంట్లో యేవన కార్యకలాప లుంటె అని తీర్స్కుంటవ్ (186) యెద్ విధిగ మళ్ళ సాయంత్రమ్ పదిగంట్లు పద్దకొండు గంట్లద్దాక మాకు నిద్రనే ఉండదు (187) ఆ పద్దకొండు గంట్ల దాగ్గుడా ఆ యిద్ధంగనే వాళ్ల యొక్క...సాధ్యమైనట్కు అందర్ టీచర్ అట్లనే చెయాలె (188) చేస్తే ప్రెయత్నజేస్తారు చెయాలి (189) కన్ చేస్తా చేసే ప్రెయత్నజేస్తరు (190) కని కొంత మంది మాత్రమ్ ఉంటార్ గద- (191) అన్ని రకాల్లో అన్ని రకాలుంటారు (192) అన్నివృతుల్లలో అన్ని రకాల్వాళ్లు ఉంటారు (193) మ' ఉపధ్యాయుల్లో కుడ కొంత మంది ఉన్నారు

(194) వాల్లు గుడ కొంతమంది ఇస్పేట్ పేకల్‌గని లెకుంటె సినిమాల్గానీ లేకుంటే అడ్ తర్‌వాత ఇంకేవన త్రాగడన్ తినడం గాని అటువంటిమేవన ఉంటే అటువంటి వాటిక్ వొయ్ పాల్‌గొంటు అట్లనే చేస్తుంటారు (195) వాలు వచ్చి బళ్ళో వళు బాధ్దపడ్‌తుంటారు (196) పిలాళ్ళ ముందట చెప్పలేక ఆ పిలవాణ్ని హేళన జెయ్‌డవ్ ఇట్వొంటి జరూతాయ్ (197) వాళ్ బాధ్ పడ్‌తూనే ఉంటారు (198) వాళ్ళకూ హేళ్న జెయ్‌డమన్నది ప్రతి యాల్లో ఉంటుంది ప్రతీ విజ్యార్తి లొపట వుంటుంది ప్రతి వాండ్లు ఎట్లుంటదంటె వాళయొక్క ఎదురు వ్యక్తిని బట్టి హేళ్న జేసె అవ్‌కాషముంటుంది (199) వాళు చేస్తనే ఉంటోవ్ జరుగ్తనే ఉంటదిగ (200) అద్ది విజ్యార్థులయొక్క లక్షనవ్ కిందనే అన్చె ప్పొచ్చు (201) ఉపాజ్యాయ్‌ల అవ్‌కాషాన్నిబట్టి విజ్యార్తులుంటారు విద్యార్తుల అవ్‌కాషాన్ని బట్టి ఉపాజ్యాయ్‌లు మెల్తుంటారిగ్గ (202) అదీవాళ యొక్క ప్రవర్తన మిద్ద ఆద్దర్ పడుంటద్దది.

లఘువ్యాఖ్య :

విషయం : ఉపాధ్యాయులు - స్థానిక రాజకీయాలు

సంస్కృతపదాల ఉచ్చారణలో ఇతరుల్లో కనిపించే ఉచ్చారణ భేదాలు ఈ వ్యవహార్త భాషలోనూ కనిపిస్తాయి. మహాప్రాణధ్వనుల్ని అల్పప్రాణాలుగా ఉచ్చరించడంతోపాటు లేనిచోట్ల ప్రవేశపెట్టడంకూడా కనిపిస్తుంది. ఉదా॥ దభా యింపు, చఖ్ఖగ, భాద (బాధ) చివరి ప్రయోగంలో మహాప్రాణోచ్చారణ ఉన్న చోట పాటించక పోవడం లేనిచోట ప్రవేశ పెట్టడం చూడవచ్చు.

వర్ణసమీకరణం :

తాలవ్యీకరణం ఈ వ్యవహార్త భాషలో అధికం. ఉదా॥ ఉపాజ్యాయ్‌లు (ఉపాధ్యాయులు), సార్ఝ్యమైనంత (సాధ్యమైనంత), విజ్యార్తి (విద్యార్థి), విజ్యె (విద్య), మజ్యన (మధ్యన), మచ్యతరగతి (మధ్యతరగతి), పచ్యేహాంగ (ప్రత్యే కంగ), కాలక్రుచ్యాల్ (కాలకృత్యాల్). ఇక్కడ పూర్వవర్ణం పరవర్ణంతో పాక్షిక సమీకరణం చెందింది. ధ, ద, తలు యకారంతో సమీకరణం చెంది వరసగా ఝ/జ/చ, జ, చ గా మారాయి. ఈ సమీకరణం చెందని రూపాలుకూడా ఉన్నాయి:

ఉదా॥ ఉపాధ్తేయులు (ఉపాధ్యాయులు), అద్తెక్షులు (అధ్యక్షులు), మద్దెన (మధ్యన). వీటిల్లో పరవర్ణమైన కంఠ్యాచ్చు 'అ' తాలవ్యాచ్చయింది. పూర్వవర్ణం యకారంతో సమీకరణం చెందకపోగా యకారలోపం జరిగింది. పరాచ్చు తాలవ్యీకరణం చెందడం వైవ్‌హారమ్/వైహారమ్ (వ్యవహారం), ముఖ్ఖెంగ (ముఖ్యంగ) వంటి ప్రయోగాల్లోకూడా చూడవచ్చు. పరవర్ణం పూర్వవర్ణంతో సమీకరణం చెందినరూపాలుకూడా ఉన్నాయి. ఉదా॥ మద్దెనెవ్‌దో (మధ్యనేదో). ఈ వ్యవహర్తభాషలో తాలవ్యీకరణం చెందనిరూపం ఒకే ఒకటి కనిపించింది. ఉదా॥ విద్యర్తులకు. ఈ తాలవ్యీకరణం కాలేజి విద్యార్థుల (బ్రాహ్మణులు) భాష లోనూ గమనించగలం. పూర్వవర్ణం పరవర్ణంతో సంపూర్ణ సమీకరణం చెందిన రూపాలూ ఉన్నాయి. అవి ఇంగ్లీషు పదాల్లో ఉండడం గమనార్హం. ఉదా॥ టీచల్లు (టీచర్లు), లైబ్రెల్లకు (లైబ్రరీలకు). త్రికంపైద గకారాగమం కనిపిస్తుంది. ఉదా॥ గింత (ఇంత), గిట్లానడ్‌గ్‌తరు (ఇట్లా...); గట్లానడ్‌తరు (అట్లా......).

ఈయన భాషలో ఇంకో విశేషం కోస్తా (కళింగాంధ్రం) వ్యవహారంలోని భూతకాలిక ప్రత్యయం వాడటం. ఉదా॥ చూషేం, పోయేం, బాధపెట్టేరు (ఇక్కడి రూపాలు వరుసగా చూసినం, పోయినం, బాధపెట్టిను) అని ఉంటాయి ఈ వ్యవహార పరిణామం మహబూబాబాద్ ఉపాధ్యాయునిలోను చూడవచ్చు.

ఉపాధ్యాయుడు

కులం : అయ్యవార్లు (యాచక) వయస్సు : 30 సం॥
ఊరు : సిరిసిల్ల చదువు : బి.ఎ.బి.ఎడ్.

దస్‌రకు మఝ్ఘాపు బట్టల్ దెమ్మనడు (1) ఎయ్‌తే బట్టల్ దిస్‌కుదవంటె జీతల్ రాలె (2) ఇవ్ దేం జెయలంజెప్పి నగ్గొగ్గలె ఆలొచ్‌న (3) ఇయ్‌తే వాంద గ్గరుద దిస్‌కుదవంశే వడెక్కువ్ పైసల్ రాస్సడు (4) అందుకొరకు ఎట్లాన్ చెప్పి చిన్నప్పడి మక్లాస్‌మెడ్ దెఅర్‌కి పొయ్‌న (5) వాందగర్‌కొంయ్ వారీ

వొకా నూఁరుపాలిచెయ్ తర్వాత జీతరాంగనె యిచ్చెస్తన్ చెవ్అన్న (6) వాళ్ నూఁరుపాల్ ఇచ్చెసిడు (7) ఐతే అ నూఁరుపాల్ తిస్కొని హ ఖోమట్ వన్దగ్గర్కి పొయ్న (8) అక్కడ బట్టలు ఎవేంగవాన్నో అవన్నిగుడ సెవెజెస్ పెట్న (9) అ మొత్తమ్ బిల్లు యెంతన్కునోన్న అంతగ్గంటే ఎక్వై పెయ్ంది (10) అంటే దాదాపు అ నూఁరు బలకంటె యింకా ముప్పయేద్ రూపాయ్ల కొన్ని పైస్ లెవొయ్నయ్ (11) ఎయ్తే మళ్ళీ ఆ రూపాయ్ల్గుడ కట్టోటోటా పెట్వల్ పొచింది (12) పెట్టేశ్న (12) మళ్ళ దాంతర్వాత అ బట్టల్ దిసవ్వొయెసరికి అ మేరవాడెంజెశిండంటె ఇపుణ్ణాకు పైప్ లెద్సర్ నైనెట్లగ్గుటాలె అన్చెపి అన్నడు (14) ఇయ బాపక్కడవడెంజెశిడంటె పోలిస్ పటెలందుగొరకు అరె వడ్కుట్రా అచెపి యెట్లో జెశియ అ జెపి మొత్తానిగ్ పండ్ᵛగ్గ వరకైన కుట్టి మన్చెప్పి వాడన్నడు (15) మ బాబ్ జెప్పిండు (16) ఎయ్తె మంజ్దన్చెప్పి వడ్ బల్వంతంగొవ్కునడు (17) తర్వాత నేను అక్కణుంచి ఇవాల ఇంటి గ్గొచ్చెస్న (18) ఇక్కడ్కి ఆ బట్టల యొక్కకత వెల్పెయ్ందనట్టు (19) ఇగ మిగిలింది అవ్ᵛల బాకీలు (20) ఇద్వర్కి నేను ఒలందర్కి బాకున్న (21) యీ పైసలెట్లా ఎడ్జెస్ట్ జెయాలేన్ చెప్పి నాకు నేనే బాగ్గ బాధ పడ్తన్న (22) ఎయ్తె మల్లీ దీన్కి ఏవిటీ మార్గవన్ చెప్పి నెను చూస్తున్నగ్ ఇంత వర్గు ఏదీ తోజలేదు (23) యెటు వోయ్న నకు మన్ᵛసున పడ్తలెదు (24) యివ్దేంజెయాలె (25) ఎని ఇంక్కటి దాన్కి మార్గన్ నకు దొర్కింది (26) యేందంటె మా స్కులో కొవాపరెటివ్ లోనునది (27) దాన్ᵛకి నెను లాంగ్ᵛ లోన్ᵛ అప్లై జెయాలన్ చెపి అనుకున్న (28) కని అ కొఆపరెటివ్ లోన్ᵛ అదిగుడ సక్కమంగ నడ్సతలెదు (29) దాని కొరకు యెట్లైన్ పెటి సూస్తాన్ చెపి పెట్టి అవ్లికేషన్ ఇస్తాన్ చెపి అన్కున్న (30) ఒక్వెలన్ల దొర్కి నట్టైతె నా ఇ బాకీలు తర్వాత అన్కునట్వంటి ఆ అప్పుల్ᵛ అన్నిగ్గుడ తీర్ బోద్దయన్ చెప్పి ఇప్పడ్గ్ నెను అన్కుటున (31) కని ఆ లోను నక్ పంక్షనై తదా లేద అదిగుడ నవ్కమ్ లేదు (32) ఇఅ దీన్తర్వాత కాకుంటె యేంజెయాలె (33) మళ్ళ అద్దె పెద్ద చిక్కె (34) ఊ విద్దంగ ఆ అవ్ᵛల బాకీలు

యీా నెలతో కావాలన్ చెపి నేనకుంటున (35) కన్ ఐతయా కావ (36) ఇదీ
ఈ అప్పుల బాకిల నమన్ ఐపోయింది (37) ఇగ మిగిలిదేంది (38) అల్ల ఇందు
లొాగ్గ ట్రాన్స్‌వల్ గడ్ బ్బడుడది అ గడ్‌బడ్‌ళ వర్ నెనుంటనా? ఫూడ్‌తవ?
నకిదె అలోబ్'న (40) వొాకేల ట్రాన్‌సరయ్యేనా యిగ్గ లై బ్బేరి అ ఛార్ జిచ్చు
ట్టుంద ఎన్ని పయ్‌జ్‌ల్ దలుగ్గ్ తెయ్ (41) మర్' ఆ పయ్‌జ్ లెక్ ఋంచి
దెవాలె (42) యిద్ధంత యెటో అన్‌పిస్తుంది (43) అంఛె యేవ్ టోన్‌సౌర
య్యేట్‌వంటి లక్‌ష్ నాలెవ్ నమ్' కమ్ లెదన్‌కొాన్ని (44) అయ్‌నా గనొాక్
వేలై తె యేంజెయాాలె (45) మల్లెవ్‌దగ్గరపొ్వ సప్వా చెయాాలె (46) సేస్తైనె
అ లై బ్బెరికున డూస్‌గ్గాని తర్‌వాత యింక యెవన్న తేల్‌తె వాటి దడలు గ్గని
చెలిచ్ కొాఆలి (47) యీా ట్రాన్స్‌వరైన్‌తర్‌వాత అప్పుడ్ నేన్ మెల్లగ్గా
యెమ్మేస్టడి మొఅల్ వైట్టలన్ చెపి అన్‌కుంటన్న (48) కాని ఆ పొయ్‌నట్
వంటి స్తలవెట్‌లుంటదో తెల్‌వది (49) ఐనాగ్గనీ మొత్తన్‌కి ఇలొాపట ఫైన్‌వైల్
పర్‌ఖలు అయెలోఫ్‌గ యెదన్ నిర్‌నయాన్‌కొాచి ఇయముందు ముందు అ
యెమ్మె పరిఖ గట్‌కొావలన్ చెప్పి అన్‌కుట్టున్న (50) ఎయ్‌తె యీా విదంగ
కాకుంచె ఆ విధంగ (51) అంచె మొత్తాన్‌కి ఒక్కైలెనచైతె అ యెమ్మేకు
వంచి అవ్‌కాపవుంటది (52) అప్పుడు చేస్‌కొాటాన్‌కి ఇయ యేవిధంగైన
ప్రెయ్‌త్నం జెయాాలన్ చెపి అన్‌కుంటున్న (53) ఒక్ ఈల లెకున్నట్టైతే
ఇక్కడ కొాంద్ధ గ్గాలవు అల్లై యెమ్'యె లెకుండనే ఉండిపోత (54) ఇయ్
దాంతర్‌వాత ఇయ ట్రాన్స్‌వరైన్ ఐత్'దా కాదా దాని గురించి పైద్ద అన్
మనంగ వుండైది (55) ఎయ్‌తె అయ్యేది కాంది నెదేది చెపలేకుండుమాట
(56) ఇయెద్ అయ్‌తె యెమ్మేకు పోతన్ చెపొగ్గ్ త్రువ్ తైన్ కొాన్ని
(57) కన్' కాకునచైతే యికడ కొాందగ్గాలముండి యేదొా సీనైర్ సూ్కలు
మళ్ళర ఇంగ రాంగ రాంగ జూనైర్ కాలెజ్ ఐతంది అంద్‌లొా వుండ్ పోతి
య్‌గ్గ బేష్కిక్ర్ గ్గ కొాన్నేల వరుకు ఉంటాన్ చెప్పి నమ్ముెవ్‌క్‌వుంటది (58) కని
యిట్రాన్‌వరగవ్‌బడ ఎంత్ వొారకై పొతది యెప్పుడై పొతద్ చెప్పి అది యెటూ

చెప్పలెకుండ వున్నమ్ (59) ఐతె యి యెమ్మెకొరకన్ చెప్పి నెను హైద్రవాద్గ్ వొవ్లన్ చెప్ అన్కున్న (60) ఎంద్ᵛకంటే మెట్టొదులు సిల్ᵛబద్దీస్కుంటే గ్గాని అంద్లో యే పుస్తకాలు ఆ తర్వాత అపుస్త్కల విప్రాలు దొర్కేట్వంటి రేట్లు అవన్ని సిలబస్సు మనవు రెప్పర్ జేస్తేనె గాని అవన్నీ మనకు తెలిసిరావు (61) అందుకొరకు మొట్టువొద్దులు హైద్రవాద్గ్ వొయ్యి అక్కడ సిల్బస్ దీస్కొని ఆసిల్వస్ వున్నట్ᵛగా అపుస్త్కాలు దుకాన్లక్ వొయి అక్కడ అన్ని పుస్త్గాలు దొర్క్తయాలేవ ఇవన్నీ చూసి రావలన్ చెప్పి ఈ మద్దెనే హైద్ర వద్గ్ బొవలన్ అన్కుంటున్న (62) ఖనిపోతే దానిగ్గి కర్చులుక'వాలె (63) మర'ప్వి యెక్కఋుంచి ఎజ్జైస్తెతయి(64) యివన్ని వొకే సరొ స్తే ఈ యిట్ వంట్ పర్స్తితిద్లు మన్షుదు బత్కాలంటె మహాకష్టవ్ (65) ఎయ్తే ఇ కవ్ టాలు వళ్చంత మాత్రావదు ధైరె పడకుండవుంటె అదెయ్రె పడకుండవుంటే వాడు ఇగ్గెవ్పెడ్ కెయ్నా ఎవన చెయ్గల్గ్తడు (66)ఇల ప్రతీదాన్కి విదంగ్ వచ్చే దన్ని అ ఆటంక పర్స్తూ ప్రతీ ఆటంకాన్ని వదు బయ్పడ్తూ పంజెస్తుంటే వడి జీవితువ్లో ఏ పన్ గ్గుడ చెయ్డన్ చెప్పి అన్కుంట్టున్న (67) కనొకకప్పొవ్డు అన్కుంటే అరె యెందుగ్రా ఇ జీవ్ధవన్ అన్పిస్తంద్ నాకు (69) కైర్ హైరవేర్ వెయ్తె పొయి సూస్త (70) అక్కడ్ ఎదొవ్గ ఒఅవ్స్ రాన్కి క్కొన్ ఫైజ్ల్ దీస్కొని పొయి ఇగ్గ అనుగ్గున్న ప్రకారమ్ జేస్కొవాలె (71) ఇగ్గ్రాన్రాను వచిన్ తర్వొత మల్లదాని బట్టి పర్ᵛసితి మార్చకుం దావు అన్చెపి అన్కుటున నేను (72)

లఘువ్యాఖ్య:

విషయం : అప్పులబాధ

సంస్కృతపదాల్లో మహాప్రాణధ్వనిని పాటించిన ప్రయోగాల్తోపాటు, ఉన్నచోట్ల పాటించనివి లేనిచోట్ల ప్రవేశపెట్టినవి ఈ వ్యవహర్త భాషలో చూడ వచ్చు. ఉదా: బాద్ధ (బాధ), స్తలవ్ (స్థలం), పర్స్తిద్లు (పరిస్థితులు), ఖోమట్వాన్ (కోమటివాని), ఖని (కాని), మళ్ళీ/మల్లీ వంటి ఉచ్చారణ

భేదాలు గల ప్రయోగాలవల్ల శకారోచ్చారణలోనూ వ్యవహారపరిణామం గుర్తించవచ్చు.

వర్ణ సమీకరణం :

ఉదా : లైబ్బేరి (లైబ్రరి), రాస్సడు (రాస్తడు), నిర్నయం (నిర్ణయం). మొదటి రెండు ప్రయోగాల్లో పరవర్ణం పూర్వవర్ణంతో సంపూర్ణసమీకరణం చెందడం, చివరి దానిలో పాక్షికసమీకరణం చెందడం కనిపిస్తుంది. అయితే సకార తకారాలు సమీకరణంచెందిన రూపం ఈ వ్యవహార ఖండికలో ఇదొక్కటే. మిగతా వన్నీ సమీకరణం చెందని రూపాలే. ఈ వర్ణాలు సమీకరణం చెందడం ఈ ప్రాంతం లోనూ, కోస్తాలోనూ శిష్టేతరుల్లో మాత్రం చూస్తాం. శిష్టేతరుల్లో కనిపించే ఈ వర్ణసమీకరణంకూడా పూర్వవర్ణం పరవర్ణంతో సమీకరణం చెందగా ఏర్పడే రూపాలే. అంటే సమీకరణం చెందిన రూపం 'రాత్తడు' అని ఉంటుంది. ఈయన భాషలో కనిపించే ఈ ఒకే ఒక రూపం లాంటిది మంథని వైదిక బ్రాహ్మణుల భాషలోనూ సాధ్యమని తెలుస్తున్నది.

ప్రాంతీయమైన పలుకుబళ్ళు :

ఉదా : మనసునవడ్తలేదు (తోచడంలేదు).

ఉపాధ్యాయుడు

కులం : బొందిలి   వయస్సు : 27 సం॥
ఊరు : పెద్దపల్లి   విద్యార్హతలు : హెచ్.ఎస్.సి.

ఓ సారచ్చిండు అదె నెను పలిమెల్లుండంగ అదె మ ట్రాన్స్ఫరపుడు కమం పేట్రాన్స్ఫరపుడు ఉవాది రేపనంగ (1) నడ్చి నడ్చి పొయ్న నెను (2) పోతే పలిమెల్లకు పొద్దుగూకింది (3) యేంజెయాలె (4) దమ్మూ్మరింక యేడైమెల్లున్నది (5) యేడు మైల్లు బోవాల్లంటె అడివి (6) వాల్లంటరిక్కన్నె పడుకోన్ పొమ్మంటరు (7) అక్కడ బడుకుంటె అన్న మెట్లమరి (8) అందుగ్గొరకె పొయ్యి

వొాత పోలిస్ పటెలుండేవడు పోలిస్ పటెల్తోన కాంటేక్ట్ జెసి అనాడు మొత్తానికక్కడ బడుకున్న (9) తెల్లార్లేసి మల్లి చక్కగా సర్వాయ్ పేటక్ బొాయ్న (10) సర్వాయ్ పేటల టీచరుండె వాడెక్కడోడిక్కణమ ఇదుండీ యేవూరయిక్కడ యిక్కణ్ణె ఉంటది సుల్తానబ్ఙాద్ దగ్గరుంటది (11) దే బక్కగ యెర్రగ వుండెది తేల్ కుంట తే చెప్పిన నేనిట్ల మరి సర్వా దమ్మూర్మరుగ్గు ట్రాన్స్ఫరయింది నెనక్కడిపొాయ్ మళ్ళిప్పుడె తిరిగస్త వచ్చేవరకు మరిఅన్నం తయార్ జేస్తవాంటె తయార్ జేస్తాన్నడు (12) సక్కగక్కడిబొాయ్న (13) అక్కడ పరిస్తితులేయింటెయొ జూశ్న (14) చూసిన తర్వాత అక్కడికి బొాయ్ వొారకేందొాగ్గడొాకడు కల్దాగ్తాండు కోళ్ళను గోస్తాండు కోడిపుంజుల కొాట్లాటల్ జరుగుతాన్నయ్ (15) పోల్లగాల్లందరు గోసీల్ బెట్ కోన్ తిరుగు తాస్రు (16) ఇక్కడెక్కవ్ డన్న సారచ్చిండాన్ చెప్పడుగు చారంటెవల్లున్ సదువు జెప్పె పంతులున్ సదువుజెప్పె పంతులు మావూర్మొాఖమ్ జూస్ పోవ్ డెగని ఇక్కడుండ మెవ్వలుండరంటడు (17) ఎవరొాచ్చినగని పది రోజులైద్ రోజులుంటరు తరవాత బోతరు నువ్వంతె నువ్విపుడేదొా సంసార్మిరిగ్గె వొాచ్ నవ్గని నువ్వ మాత్రముంటవాన్నరు (18) ఇట్ల నా మల్ల నాన్కున్నబ్బ నేనచ్చిందేందు కోరకు జూస్ పొావడానికి మొత్తానికి పసిగట్టిన్రా యేమ్ చెప్పెన్ కున్న (19) మల్లన కేందంటె మాదేవ్ పూర్ తొాందరగ రీచ్ గావలన్నట్టు అక్కణ్ణుంచి చర్వాయ్ పేటగొాచ్చేవరకు వాడ్ బోజ్ నం తయాౢరైయత్లే (21) యేందిర తయార్ జేస్ నవ్ రాంటె హాయ్యొాసర్ మర్సొాయ్ నన్న (22) మల్లక్కణ్ణుంచి కొాద్ది దూరమిగ తయార్ జెయ్ కపో తయార్ జెయకపోతివన్చెప్పి బయల్దేరె వరకు మళ్ళమన్ కునడొాఎమొ సరు మిరు అన్నందినకుండగ బోగుడదు నెను కొాద్దిసేపైన తర్ వత మిక్ బ్రో ఆరేంజెస్తాన్నడు (23) చ్చేయ్యవయ్ (24) దూపైతాంది (25) అక్కడిగ్గిబోయ్ మల్లయింటొాస్తె అక్కణ్ణీల్దా గ్గెటందుకు గ్నేవ్ కమ్ లెదు (26) సగమ్ దూరమొచినంకలె దూపైతాందన్నట్టు (27) ఇక్కడికి రాంగనె నోర్ నోర్ గ్గుడ గడ్కొాలెద్ అనాడు దన్ దన్ దన్ మని నిల్దాగిన (28) అయ్ తే అన్నం తయారైన వన్న అట్లనె తిన్న (29) యెక్కడ్డి మొకమే గడ్ గలేదద్యాసె లేదన్నట్టు

(30) యెక్కడిగచ్చినంక యాదికచ్చింది పంకెల్లవాగా పలిమెల్లవాగా వున్నద్ చూసిన్రా ఆ వాగుల దిగినంక మల్ల దూపై తాంది గప్పుడు గ్యాప్ క మొస్తాంద న్నట్టు అరె యివాళ నెను మొకం గడిగిన్నా (31) యెక్కడ్దయ ఒగ్గటికోపం కంప్లేంటుమిద క్రైన్స్ఫర్ జెసింద్రని (32) ఒగ్గటి అక్కడిగ్గి బోయొస్తె మల్ల ట్రాన్స్ఫరార్డర్ కేన్సల్ జేస్తమింకో దిక్కు ట్రాన్స్ఫర్ జేస్తమనరకడ (33) యేమన గావచునన్ చెప్పి పొయొచినాన్ చెప్పి యెక్కడ చాల మొండి గుండెగద (34) చెయ్యకపోవు (35) లేలెత్తె ఆయ్న చేయించవచ్చుగాని యెందుకు నేను యెందుకాయన్తోనిగుడ కాంటేక్ట్ జేశ్నగదనెను (36) ఓ స్రీని వాస్రావ్ సాబ్ తోనిగుడ గల్సిన (37) కత్తేస్యన యేమంటడంటె నీరెండు ట్రాన్స్ఫర్లై నయ్ నాకు తెల్వకుంటైన యాయ్ అంటడంటి (38) మొద ట్రాన్స్ఫరట్లనెయ్యింది ఆయనక్ తెల్వకుంట (39) తర్వాత యేదో మొతాన్కి నెను కాన్సెంటు యిస్తనన్న తర్వాత నెను మంచిద్సర్ నెను ట్రాన్స్ఫరాట్లో వాటె జేస్తనన్ చెప్పి వాప్ కొనొచిన (40) కాన్సెంటిస్తాన్నరు (41) రొండో ఆడర్ కోపమె అది (42) ఇద్దరు కోపమ్మళ్ళి ఒగ్గటి బీడీవోది రెండోది...ది అవి రెండుపైటింగ్సె మరి (43) అటువంటప్పుడు కేన్సల్ గాదుగద (44) పోనిచ్చిన తర్వాత సూరారమూర్ప్కక్కకచ్చెవరకు పొద్దుగూకింది (45) కాల్లన్నీడ్స్క-బోతున్నయ్ బాగాలొసించిన (47) సూరారమూళ్ళక్ బోయ్న (48) ఓ టీచ రేర్పటుండె (49) ఆయిన్లేదు (50) మల్లక్కణ్ణుంచి మాదేవ్పూర్ యేమైతెద అంటె గుట్టదగ్గరుండె గుడ్డెలుగుల్ది గ్తయ్ గద ఆ సాయంత్రంగగానె ఆ బయ ముండెన్నట్టు (51) మొత్తనికి బయపడుకుంట బయపడుకుంటనే వచ్చిన (52) ఇక్కడికచ్చెవరకు రామసామొటల్ల అన్నమ్ లేదు (53) యేమ్ జెయాలె (54) యేమయ రామసామి యేమ్లేద తినడానికంటె యేమ్లేసార్ యింతకు ముందె అన్నమైపోయింది కావల్సినట్టదుంటె నెన్ పూరిల్ జేస్తన్న యియాల వుగాది గదాన్నడు గప్పుడేదిగ్గచ్చిందుగాదని (55) దన్మనొ రెండు ప్లేటు పూరి తయార్ గాంగనే సాబ్ దాన పర్వాన్నముండె అ పర్వాన్నమ్ తోనే తినేశ్న (56) తిన్ చక్కగ...దగరికి బ్బోతి (57) మంచిగ్గ ఆడ్డాన్ను (58) దాంట్ల...గుడుండె

(59) పరీచ్చబట్ రాత్రిగద కందిల పరీచ్చ బల్లే (59ఎ) పొద్దున్‌దాన్క యన్నుండె గద (60) అయినకి మంచిగ గరమై వుండె (61) దన్ దన్ మని వుడ్కనీల్లన్ని గుడ తానం జేశ్న (62) స్నానం జేసి మలి లుంగిచ్చిండోటి అర కుర్సిమిదలుం గున్నద్ తీస్కావయాంటె తీస్కున్న (63) తీస్కొనాలుంగి గట్ కోనిగ పడు కుంటె మల్ల తెల్లన్‌దన్క లేవలె (64) అయ్‌పోయిందింకేముంది (65)

లఘువ్యాఖ్య :

విషయం 'బదిలీ' అనుభవం

ఇంగ్లీషు పదాలు విరివిగా వాడడంతోపాటు రీచ్ కావాలన్నట్టు, (reach) అరేంజేస్తున్నడు (arrange), వొబే జేస్తనన్న తర్వాత (obey), కాంటేక్ట్ జేసిన (contact) వంటి ప్రయోగాలు ఈతరంవారి భాషలో ఇంగ్లీషు బాష ఎంతగా కలిసిపోయిందో తెలుపుతాయి. ఇంగ్లీషు పదాల్లో ఓటల్ (హోటల్), ఆడర్/ఆర్డర్ వంటి ఉచ్చారణభేదాలు గమనించవచ్చు సంస్కృత పదాల్లో కూడా ఉచ్చారణ భేదాలున్నాయి : తానం(స్నానం), గ్యావ్‌కం (జ్ఞాపకం), పరీచ్చ (పరీక్ష) ఉర్దూపదాల్లో హలంతాలు అజంతం కావడం, దీర్ఘాంతాలు హ్రస్వాం తాలు కావడం చూడవచ్చు ఉదా : యాది (యాద్), లుంగి (లుంగీ), కుర్సి (కుర్సీ).

పదాదివకారలోపం :

అచ్చిండు (వచ్చిండు), అస్త (వస్త) వంటి రూపాలతో పాటు అచ్చినంక (వచ్చేవరకు) వంటి ఉచ్చారణభేదాలు కూడా కనిపించడంతో (క్రియాపదాల్లో పదాదివకారం నిలపడం శిష్టవ్యవహారంగా కనిపిస్తుంది.

త్రికంమీద గకారాగమం : ఉదా : గప్పుడు (అప్పుడు)

ద్విత్వళకారం ద్విత్వలకారం కావడం :

ఉడ్కనీల్లు (ఉడ్కనీళ్ళు), మైల్లు (మైళ్ళు) క్రియాపదం చివర ఉత్తమ పురుష ఏకవచన ప్రత్యయలోపం ఈ వ్యవహర్త భాషలో నిత్యం.

ప్రాంతీయమైన పలుకుబళ్ళు:

దూప (దాహం), ఎర్కాటు (తెలుసు), పరీచ్చబట్ (గుర్తించడం), ఉడుకునీల్లు (వేడినీళ్ళు).

ఉన్నత విద్యావంతుడైన వ్యాపారి

కులం : బుక్క — వయస్సు : 33 సం॥
ఊరు : కరింనగర్ — చదువు : ఎం. ఏ.

ఉస్మానియ యున్వెర్సిటి ఆర్ట్స్ కాలెజ్‌లొ జెశ్న యమ్మె నెను (1) సొషాలొజి తోన్జెశ్న (2) నైన్టీ సిక్ష్టీటులో కంప్లిట్ జెశ్న సోష్యాలొజి (3) నెను ఎమె చెసిన్ తర్వాత బిజ్నెస్‌లొక్ యంటరైన (4) బిజ్నస్ ఇక్కణ్ణె బాగ్గనె నడుస్తుంది (5) కాని ఇప్పుడు బిస్ᵛనస్సు కొంది'గ డల్ᵛగ్ వుంది (6) యెందᵛకంటె షాప్స్ యెక్వైపెయ్న్ ఇక్డ (7) మళ్ళి ఇక్కడి మార్కిట్లో బిస్నస్ అంత గట్టిగ లేదనమాట (8) మార్కిట్లొ బలవ్ లేదు (9) బిస్నస్ మ యంత యెక్వ జెయ్దల్చుకునగ్గుడ బలవ్ లైకుంట వున'ది చాన చిన్న మార్కెట్ గన్క (10) ఇండస్ట్రీస్ లెవ్‌యికడ (11) ఇర్గెషన్ గ్గుడ ఫైస్‌లిటిస్ బాగ్గ లెవ్వు (12) దన్ తర్వత ఇక్డ మిన్రల్ సోర్సు ఇండస్ట్రిసు తక్కువుండటం వల్న లేబర్ ప్రాబ్లం గ్గుడ లేడన్కొడిక్డ (13) కని పర్చేజింగ్ పవర్‌గ్గుడ చాల తక్ᵛవునదిక్డ (14) పబ్లిక్‌లో పర్చేజింగ్ పవర్ తక్ᵛవునది (15) వళ్ చాన కొనలేరు (16) ఇక్కడ్ వచ్చే వాళ్‌గుడ పల్లెటూర్లనుంచె వస్తరు (17) వచ్చి సామాన్ గొన్కోన్ పోతరు (18) ఇక్కడ్ షన్‌వారమ్ షన్‌వారం అంగడ్ జరుతది (19 అంగట్లొగ్గు వచి పబ్లిక్ ఇకడ వున్న టౌన్ పబ్లిగ్గుడ వ పలెటుల్ నుంచి వచె పబ్లిగ్గుడ ఇక్కడ్ వచి కొన్కొన్‌పోతరు (20)

న చినప్పడ్కును ఇప్పడ్కి కరిమ్‌నగరు చాన డైవ్‌లప్‌గ్గాలెద్ గని షి యమ్‌గ డైవ్‌లప్పైంది (21) స్లొలి డైవ్‌లపోతుంది (22) ఏంద్‌గంటె ఇక్క

ఇండష్ట్రిస్ లెవ్వు (23) మినరల్ సోర్స్‌గుడ లెదు (24) అగ్రికల్చర్‌కు ఇరిగేషన్ ఫెసిలిటిసొగట్ లెవ్వు (25) రైల్వే ఫెసిలిటిస్ లెవ్వు (26) కమ్యునికెషన్స్ గ్డుడ లెవ్వు (27) ఇది ఐసొలెటెడ్‌గ ఉన్నది కంప్లిట్‌గ (28) డిస్ట్రిట్ అన్ని వేరె డిస్ట్రిట్స్ కంటె ఇది ఐసొలేటెడ్‌గ ఉన్నది (29) ఇవన్ బేక్‌వర్డ డిస్ట్రిక్ట నేది అదిలాబాద్‌గుడ రైల్వే ఫెస్‌లిటిసు మిన్‌ర్‌ల్ రిసోర్సెసు ఇదీ ఇరిగేషన్ ఫెస్‌లిటిసు ఇవనునయ్ అదీకాగ ఇండస్ట్రిల్ బెల్టని ఒగ్గటకడ డెవ్‌లపయింది ఆదిలాబాద్ డిష్ట్రిక్లో (30) కని కరిమ్ నగలో అటువంటిదేద్‌లెదు (31) కని ఒక ఫైయ్ సిక్స్ యియ్యర్సునుండి యి రామ్‌గుండమేర్‌యా గోదవరి ఖని యేరియా ఇ యేర్‌యా అంత కొదిగ మిన్‌రల్సు బొగూ సిమెంటూ ఇవన్ని వచుట్ల అక్కడెవ్లపె యెర్‌యా అకణుటికడ కోలెజ్ రావ్‌టమ్ దాంతోని డెవ్లప్లెంది (32) స్టుడెణ్ పో ప్లెషన్‌గుడెక్‌వైంది (33) దాంతోన్ మా బిజ్‌నెస్ గ్డుడ కొదిగ్ ఎక్కువైంది అట్ల (34)

చాల వర్కు స్టుడెంట్సు ఎండ్ ఆఫ్సిస్ అనమాట ఆఫ్సిసెస్ అట్ల (35) హానమ్‌కొండ్‌లోగ్డుడ డెవ్‌లవ్ చెస్నమ్ ఎంది ఫోర్ ఫ్యియ్యర్స్ బేక్ (36) అక్‌డ చాన ఫ్గరిషింగ నడుస్తుంది (37) స్టుడెంట్స్ పోపులెషనెక్కువుంస్ గదా అకడ (38) ఆఫ్సిసెస్‌గ్డుడ ఎక్కువున్నయ్ (39) సేమ్‌టైపవ్ బిజ్‌నెది (40) ఇక్కడింక జన్రల్‌గిట పెట్‌నంగని అక్కడేది లెదు ఒన్లి బుక్స్ స్టేషనరి ఎన్ స్పోర్ట్స్ గూడ్స్ (41) మూడే అయ్‌టమ్స్ పెటి చాన డెవ్‌లవ్ జెస్నమ్ (42) అక్కడ్ ఇక్కడ్ గంటె మంచి ప్రోగ్రిషిట్యొన్స్తనయకడ (43) మంచిగ ఉన్న యక్కడ సొసయ్‌టి గ్డుడ చాల బాగ డెవ్‌లవ్‌డుంది (44) స్టుడెంట్ పోపు లెషనుంది మంచ్‌గ్గ (45) కాలెజెస్ ఎక్కువ్ ఉనయ్ (46) వుమెన్స్ కాలెజ్ గ్డుడ ఉంది (47) వుమెన్ పాపులెషన్స్ ఎజుకెటెడు (48) స్టుడెంట్సెజుకెటెడు (49) చాల వరకు మాదగ్గర్ కొచి కూరోచ్ని కాంటేక్స్‌గ్డుడ లెక్చరర్స్ కాంటేక్స్ గుడ ఎండ్‌కంటె మెంగ్డుడ కొదిగ్గ్ ఎజుకెటెడ్‌గద మాఫ్రెండ్స్ గ్డుడ చాలమంది లెక్చరర్స్‌గ ఉనరు ఆ గొవ్‌మెంట్ కాలెజ్‌లైనగ్డుడ యా ఇంజనిరింగ్ కాలెజ్‌లైగ్డుడ వేరె విమెన్స్ కాలెజ్‌లైనగుడ వీళందొరొచి ఈవ్‌నింగ్ టైమ్‌లో

మాదగర్నె కూర్చుంటడ్ (50) ఎజుకెషన్ డిపార్ట్మెంట్లోగ్గుడ చల వందిగ్ వా_త్తెల్స్ నోల్లునరు (51) ఇక్కడ్ ష్టేండింగ్గుంది గద కరిమ్నొర్ల వాళందర్ తెల్స్ నోళునర్ గన్క వళందరచ్చి అకణె గుర్చుంటరు (52) బీయెడ్ కాలె జుంది బియెడ్ కాలెజ్ స్టూడెంట్సు ఇక్కణుంచి బోయ్యే టీచర్స్ అకడ ట్రెయినీ ఐతంటర్ గద ట్రెయినిస్కింద వాలుగ్గుడ (53) కాంటేక్ సోషల్ కాంటేట్స్ బావుంటయ్ మాకు (54) వేరే బిజ్నస్ వాళకంటె మాగ్ సొషల్ కాంటేట్స్ బావుంటయ్ (55)

మా రెండో బ్రదరుంటడన వాట (56) ఇక్కడ మేమిద్దరమ్ సిల్లొల్ల వుంటమ్ (57) వ పెద్దన్నె ఎవో టూరింగ్ సెక్షెన్ హైద్రావాద్ బ్లోంబె మద్రాన్ అటీట్ తిరుతుంటడ్ సావాన్కొన్కచ్చేదంద్కు అట్ల (58) జన్రల్గ ఫిఫ్టీ పర్సెంటు మెవు హైద్రబాద్ నుంచె గొన్క_స్తమ్ (59) ఇగ్గ వేరె సామానంత లెటర్స్ రాసి తెప్పిచ్చుకుంటమ్ వుతరాల్ రాసి అట్ల కరెస్పాండెన్స్తని (60) రిపర్జ్ఞ జెటివోస్తుంటరు వాల్లగ్ ఆడర్స్ ప్లేజ్జెస్ తెపిచ్కుటమ్ అట్ల (61)

ఇంటిమెట్ల్తోని మాట్లాడ్టవ్డొమొ కొదిగ్ క్లోజ్గ్గ మాట్లాడ్తమ్ అరె తురె అన్కుంట ఏమె ఎట్లగ్గొ జేస్తునవే సంగతి అనుకుంట అంటె మన ఇక్కడీ టెంపోలో ఇక్కడి లేంగ్వేజ్లో మాట్లాడ్తమ్గద (62) ఇఅ వేరే కొ_త్తవాళొ_స్తే మీయట్వంట్ ఫ్రెండ్సొ_స్తే కొదిగ్ లేంగ్వెజ్ డిఫ్రెంట్గ చేంజెసి ఏవండి ఎవ్డొచ్చిను ఏంసంగ్గతి అంత మంచిదెన ఎక్కడ్ జ్ఞదివిను మిరు ఎక్కణుంచొచ్చిను ఏ వుర్మిది అనిట్లగ్ మంచిగ్ మాట్లాడ్తవ్ క్లియర్గ (63) ఇగ్గ ఇంటోల్లు అంటె ఈ వూరు వాళు క్లోజ్గ ఫ్రెండ్సుంటర్గద ఏవే ఎక్కడనుంచచ్నవు ఏంసంగ్గతి ఎట్లునవ్ అంత మంచిదేనా అనియ్ట్ల మాట్లాడ్ తుంటమ్ కొంది అరె తురె అంటె క్లోజ్ ఫ్రెండ్సైతె అరెతురె అన్ మాట్లాడ్ తమ్ అట్ల (64) రూరల్ పీపులైత్ యే యేమెయ యేమెయా యెక్కణుం సోసినవ్ యే ఊర్మిది అనియ్ట్ల మాట్లాడ్తమ్ (65) స్టుడెంటొ_స్తే

స్టుడెంట్స్‌తోని వేరే మాట్లాడ్తమ్ (66) అన్నీ టీచర్స్‌తోని వెకువ్ రెస్పెక్టివ్‌గ మాట్లాడ్‌టం అట్ల (67) లెక్చరర్స్తోస్తే చాన రెస్పెక్టీచ్‌డింక లేసి నిలవడి మాట్లాడ్‌డు (68) లెక్చెరర్స్ క్లోజ్‌ఫ్రెండ్ అచెదుంచే అటీటు మాట్లాడుడు అట్ల (69)

అ డిస్ట్రిట్స్ వాళు క్రిష్ణా డిస్టిక్‌టు గోదావరి డిస్ట్రిట్సు ఇవునయ్‌గద ఆ డిస్‌టిట్స్ వాళు వాట్లాడ్తె అసల్ మనకు మనుసునే బట్టది సరిగ (70) లేంగ్వేజ్ ఇకడ కొదిగ్ మొదట్లో డిఫ్‌కల్టి అయింది (71) దాతర్వాత ఇప్పు డిప్పుడు కొద్దిగ డెవ్‌లప్ అయ్‌తందన్‌కొండి (72) వాల్ల లేంగ్వేజు మన దాన్మిద ఇంప్రెసొవ్‌డు దాన్తోని వాలతోని మనవొకటి కాంటేట్సు పెర్‌యేనాకొద్ది మనమ్‌గుడ ఏవండీ ఎక్కడ్‌బ్తోతాను ఏంసంగతి ఇట్ల మనమ్ డెవ్‌లవ్ జెస్‌న (73) అంతగ్ మొదలు ఎవయా ఎటచ్‌నవ్ అంత సంగంత మంచిదెన అనిట్ల మాట్లాడ్‌తనమ్ (74) ఇవ్‌డు వాల్లప్రబావమ్ మనయిద వడ్తాంది గద పణ్ణే కొద్ది మనద్‌గుడ లేంగ్వేజ్ కొద్దిగ చేంజవ్‌తాదంతే అంత చేంజ్‌గ్గాకుండ కొద్దిగ కొదిగ్ కొదిగ్ కొదిగ చేంజవ్‌తాంది అట్ల (75) ఇగ్గ వాళు చిత్తూర్ డిస్టిట్స్ వాళు మాట్లాడ్తె మాత్రమ్ మనకు లేంగ్వేజె అర్థమ్‌గ్గాదు మొదలు (76) వాళద్ కంప్లిట్ మిక్సు టెమిల్ మిక్సై ఉంటద్‌గద (77) ఎదో లాస్ట్‌క్ ఓట్రోండు వొర్డ్సంటె అది అర్తమైతది దాన్తోన్ మనమ్ దెల్సుకోవొచు అరె విడు తెలుగ్ వాడు టెమిలోడ్‌గాదని అంతె (78) డిఫ్‌రెంటు రిజన్స్ వచ్‌మంచి వాలుంటర్ గద వాళు జన్‌రల్‌గ హైద్‌రవద్ సిటీ వాళ్లై తె ఉడ్‌దూ మిక్సేస్ మాట్లాడ్‌తరు ఈవనాడి వాళుగ్గుడ ఉడ్‌దూ మిక్చెసి వాట్లాడ్‌తరనవాట (79) ఇగ్గ వేరే జన రల్‌గ ఇవ్‌డెక్‌వా వచివున్న పాపులెషన్ యెక్కడ్‌దంచే ఆంద్రానుంచ్ వొచ్ నొతె (80) ఆంద్రానుంచ్ వచినప్పట్‌సందే అక్కడ వాటి ప్రభావంబడి లేంగ్వేజ్‌గుడ కొద్దిగ డిఫ్గరెంటైంది (81) ఆ భాషా ప్రబావవ్ అంత బాగ్గా లేదన్‌కో ఎంద్‌కంటె ఇక్కడ దూరమైన డిస్ట్రిట్‌కద (82) ఇపుడు వేరే డిస్ట్రిట్స్ కంటె ఖమ్మం వరంగల్ నల్‌గొండ ఇ మెయ్‌బుబ్‌నగర్ డిస్ట్రిట్స్ ఇయ్ బోడర్ 'డిస్ట్రిట్స్‌కంట వాళ్ళకు ఎక్కువ్ కాంటేట్‌సుండి వాటి ప్రభావ్

ఎక్కువ్బడి వాళ్ కొంచెగ దీర్ఘం దిసి మాట్లాడ్డు మాట్లాడ్తరు (83) ఇక్కడట్ల లెద్ అంత షాట్కట్ మాట్లాడ్డే అట్ల (84) దూరమునదిగద్ద ఇ డిస్ట్రిక్టు మలదేన్కీ టచ్చై గుడలేదు కరిమ్నార్ డిస్ట్రిక్టు (85) కమ్యున్కేషన్స్గుడ తక్వ ఉన్నై (86) ఎవరొచ్నా ఇక్కడ్కి ఆఫీసర్సు ఇ ఎంప్లాయిసు వాళెవ స్తర్గ్గని తెలంగ్ ఆంధ్రానుంచి ఇకడంత భేదవేంగ్గన్ పడది (87) ఎక్వ ప్రభావ్మ్ బ్గళ్ళె దనమాట (88)

ఈ వరంగల్ ఏరైత్ వున్నదో వరంగల్ హానమ్కొండ క్వాజీపేట్ ఇవ్ మూడూ ఔన్నునయనమాట వేర్వేరెగని అన్ల ఒకటే మున్స్పాలిటీకింద వున్నయ్ యివన్ని వరంగల్ మున్స్పాల్టికింద (89) దాని ఆడిస్టిక్టు చుటుపకలా తాలూక్వా లేవెయ్తునయో అన్ని చినచిన తాలూక్వాలు బ్యాక్వర్డ్ తాలూక్వాలునయ్ (90) అన్లో ఒ డెవ్లపెయిందొగ్గటే మెవ్బూవా వాదొగ్గటి ఇ జన్గావ్ వొగ్గటి అంతే (91) దనివల్న ఈ సిటీ ఒకటె డెవ్లపెయ్తాంది కరిమ్నార్ అట్లలేదు (92) కరింనఅర్కెమన్న సెవన్ తాలూక్వాస్ డెవ్లవ్డ్ తాలూక్వాస్ అనవాట జగ్త్యాలెయ్నా మెట్పలి ఐనా సిర్సిల్లా సుల్తానాబాద్ పెద్దాపెల్లి (93) ఇప్పుడు పెద్దాపెల్లి చాన డెవ్లవ్డు ఊరనమాట (94) పెద్దపలి వునూ ఛక్తేల్ ఓల్డు సిటీస్ యివి చాన డెవ్లవ్ᵛడ్ (95) మంతనీ అంత డెవ్లవ్డ్ గాకున్నాగ్గుడ ఇవ్ రొండూ డెవ్లవ్డ్ (96) హుజూరాబాద్గ్గుడ మంచ్గనే డెవ్లపెయింది (97) దాని వలన ఇదంతా పూర్తి డిస్టిక్టే కొద్దీ విల్లెజెసు దగ్గెరి విలెజెస్గ్గుడ కొత్తపల్లి ఎల్గందల్ మానకొండూర్ ఇ ఊర్లు చిన్న ఊర్లైన గ్గుడ పల్లెటుర్లైనగ్గుడ కొద్దిగ డెవ్లపైన వుర్లు (98) అందుకొరకు ఇ కరిమ్నఅర్ ప్రాపర్ ఒకటి వాల్లెక్క వరంగల్ హానమ్కొండ లెక్క డెవ్లపయే వీల్లెకుంట వున్నది (99) వేరె పరిస్తితుల్గ్గుడ వున్నయ్గ్గద ఆటివల్నగ్గుడ డెవ్లప్ గ్గాకుండ వున్నద్కెన్ మొత్తవిద కరిమ్నఅర్ డిస్ట్రిక్టు డెవ్లవ్డ్ డిస్ట్రిక్ట్ అంటె విలేజెస్ ఐనాగుడ తాలూక్వాను పెద్ద పెద్ద తాలూక్వాసున్నయ్ అట్ల (100)

లఘువ్యాఖ్య :

విషయం : జిల్లా వికాసము, వ్యాపారాభివృద్ధి అవకాశాలు, సాంఘిక సంబంధాలు, భాష

నేటి విద్యావంతుల భాషలో ఇంగ్లీషు పదాలు, పదనిర్మాణాలు ఎంతగా

కలిసిపోయాయో ఈయన భాషలో చూడవచ్చు. బహువచన నిర్మాణంలో ఇంగ్లీషు పదాలకు సర్వత్రా ఇంగ్లీషు ప్రత్యయాలే వాడడం ఈయనలో విశేషం. బ్యాంక్ ఉద్యోగిలోను, కరీంనగర్ రాజకీయ కార్యకర్త భాషలోను ఇది కని పించినా వారిలో తెలుగు ప్రత్యయాలు చేర్చిన రూపాలుకూడా సమపాళ్ళలో ఉన్నాయి.

పదాది వకారలోపం ఉన్నరూపాలు, లేనిరూపాలు ఉండడం వ్యవహార పరిణామాన్ని సూచిస్తుంది : ఉదా॥ వచ్చుట్ల, అచ్చెదందక్కు.

ఉత్తమపురుష ఏకవచన ప్రత్యయం క్రియాపదంచివర నిత్యంగా లోపిస్తుంది.

అన్యభాషాప్రభావంగల వాక్యాలు :

1. ఈ వరంగల్ ఏదైత్ వున్నదో
2. చుటుపకలా తాలుకాలేవేయ్తునయో

"మనసునెబట్టది" (అర్థమేకాదు) వంటి ప్రాంతీయ పలుకుబళ్ళుకూడా కనిపిస్తాయి.

కాలేజివిద్యార్థి (రచయిత)

కులం : **బ్రాహ్మణుడు** *వయస్సు :* **18 సం॥**

ఊరు : **పెద్దపల్లి** *చదువు :* **పి. యు. సి. విద్యార్థి**

ఫ్యూచర్ గురించయెదుంటే గవుర్మెంటుజ్జొగంల నాక్ పెద అభిప్రాయం లెదు (1) తర్వాతది కావాలనికుడ నెన్ కోరొక్కడంలేద్ (2) ప్రచ్చెకంగ లిట్రేచరంటె కొంచవబ్మానమైన విష్యమె (3) తర్వాత అగ్రికల్చరునద్వకు (4) లిట్రేచర్ ద్వారాగ్గాని అగ్రికల్చర్ ద్వారగ్గాని ఆ ఫీల్డులోనె స్తిరపడాలనె వుద్దెశం నాక్వంటుంది (5) మాదగ్గర్నుంచి రొండు పేపర్లగ్గుడ ఉన్నయ్ (6) వాడి డెవ్లప్మెంట్ కోసంగ్గుడ మెవు యేదైతె యితర వుజ్జొగం వేకర్చవెట్టె మైవున్నకాస్త విన్యోగించాలన్ అన్కుంటున్నమ్(7) లిట్రేచర్ ద్వారా మనవ్

యేదైతె యితర్రతర్ హాల పత్రికలేదైతె కొన్ ఆదర్శ్యాల్ వెట్కోన్ చెస్తునయో మనవు అచే విదంగ్ కొన్ ఆదర్శ్యాల్ వెట్కోన్ చెయ్డమ్ (8) ముక్యంగ జాతియ్ బావాల్ కల్గుండడం యే పార్టిక్ మనకు పేపర్కు సవందముండదు (9) జన్రలిజ్మున్నది జన్రలిజ్ పత్రికవున్నద్ అంటె పొల్టికల్ పెపర్ వల చల లాబం గలుతది ప్రజానికాన్కి (10) వాలు నిజవెన విష్యెమె రాశెదుంటె ఎటూ సపొర్డ్ జెయ్క్ పొయెదుంటే ఆత్మశుదిగ రాశెడ్దుంటే ఆ విష్యం ప్రజానీకం అర్తైవ్ జేస్కొని ముందు రాబోయె విష్యాలు వాణ్లో కక్కర్ కొత్తయ్ (11) యివ్డు సంపాదకియాలొగ్గుడ కొన్ని డేలిపేపర్స్గని నర్ల వెంక్టేశ్రావ్ గోరశాస్త్రి వాలబ్రాయల్ రాస్కుంటర్గ్ద పలాన్ సవమ్ల పత్రెన్దైంది పలాన్ రాయల సిమల పచ్చెకబోడు గావలని ఆంద్రజోతి ఎవ్డో సుచించింది (12) యిటువంటి సూచన్లే ప్రబుత్వానిగాని తర్త ప్రజానీకాని కివ్డు కాంగ్రెస్ కొట్లట మజ్జన చాలా యిదిగ మనవ్ ప్రయత్నించాల్సుంట దంచెవ్ కొన్ని సూచన్లు ప్రవుత్వానిగాని ప్రజానీకైనిగాన్ అక్కర్ కొత్తయ్గద (13) అలాంటి విశ్యాలు జనసమన్యె ప్రజకి సహాకరించేందుక్ ప్రయత్నం జెయ్డం జరుగ్తది (14) అదీ దీనబ్రుదిన్బటి (15) యిక్ తర్వాతలాంటి దేమ్ జరక్కుంటె మన జివ్తమెలా మార్పొ చెంతదొ మనకు అంతవరకు మనవ్ జెప్పొచ్చు (16) హిస్టరీ యెకనామిక్స్ హుమైనిటీస్ (17) అంటే తప్పకుండా గ్రేజ్వెషన్ జెయాలనె వుద్దెశం నాకుండె (18) గ్రేజ్వెషన్ కాలెజ్ల జద్వుడు చదవక్పొవ్డు కొంజ్ కష్టము అంత్దాంక నెను వస్తానన్కొలెదు (19) కని పీయుశి మత్రం ప్రైవ్డ్గ జదొడాంకి విల్లెద్గద (20) ఎదొ ఆదారంగ గ్రేజ్వేశన్ ప్రైవెడ్గ జదొడాన్కి విలుంటది (21) మనం కల్పించ్కొచు (22) కబట్టి పీయుశ్ వర్కు జదువ్దమ్ లిజర్నుబట్టి మనవ్ తర్వత అనదర్ స్టెప్పుంటది అంచెవ్ అనుకున్న (23) ఒకవెల బియ్యెగ్గుడ అయ్పొయ్దుంటె మనకం మంచిగ్గుంటె యెమెల్బిగ్గుడ దద్దావన్ ఉంది (24) ఇగ్గదెత్లైతదొగ్గుడ ఇష మనవ్ జెవ్లెమ్ (25) వీలుంటె ప్రైక్టి జెయచ్చు లెకుంటెలెద్ సింపుల్గ డి అంతె (26) కొంచె తెలుసుంటె అంటె తెలుసుంటె మంచిద్గద మనవ్స్రా

మనకన్న అకర్ కొ_స్తది (27) యిపుడ్ మ యూన్యన్ గుడున్నది (28) బవ్ష మెవ్ యివ్డు చెవ్కున్న చెవ్కొకున్న జాతియ కార్రెక్రమాల్చెపి పెద యెతున్ చేస్నవంటె ప్రబుత్తొంద్రుమ్ల రావచు (28) వాళ్ళవ్డు అనద వాళ్ జేసెద్ అనర్దకన విశ్యాలైనా వాటి యెదుర్కొడానిక్ మెమ్ ప్రెయత్నం జెయచ్చు (29) సమ్మెల్లాంటియ్ జర్గచ్ (30) అట్వటవ్డు మవిద్ కేసుల్ వడచ్ (31) అట్వంట్వాట్కి మా యేరియాల కొంచె తెల్సినవె_క్తి వుండె దుంటె మేమెక్కువ్ యిర్కులాటబడమూ అనే వుద్దేశంగని అ_స్తితికి వచ్చెది రాంది ఇవ్డు మనమ్ జెప్పలెమ్ యివన్ని వూహలు (32)

లఘువ్యాఖ్య .

విషయం : ప్రతికారంగం - భవిష్యజ్జీవనం

సంస్కృతపదాల ఉచ్చారణలో మహాప్రాణధ్వనిని పూ_ర్తిగా పాటించక పోవడం, థకారాన్ని తకారంగానే కాకుండ దకారంగానూ ఉచ్చరించడం ఈ వ్యవహా_ర్తలో చూస్తాం. ఉదా॥ లాబం (లాభం), ఆదారం (ఆధారం), ముక్యంగ (ముఖ్యంగ), _స్తిరపడాలన్ (స్థిరపడాలని), _స్తితికి (స్థితికి), అనర్దకం (అనర్థకం). మహాప్రాణధ్వనిని పాటించడం, పాటించకపోవడం శిష్ట శిష్టేతర ఉచ్చారణ భేదాలైతే, థకారోచ్చారణలో శ్వాసతకు మారుగా నాదతను ప్రవేశపెట్టడం కోస్తా వ్యవహారం. ఆరకంగా ఈ వ్యవహా_ర్తలో థకారోచ్చారణ స్థానిక శిష్టేతరోచ్చారణతోపాటు (తకారం) అన్యస్థానికోచ్చారణనుకూడా పొందింది. ఏకముఖంగా సాగిన ఈ వ్యవహార పరిణామం ప్రత్యేకంగా గమనార్హం.

వర్ణ సమీకరణం :

తాలవ్యీకరణం : ఉదా॥ ఉజ్యోగం (ఉద్యోగం), మజ్జన (మధ్యన), ప్రచ్చేకంగ (ప్రత్యేకంగ).

పరస్పరపాక్షికవర్ణసమీకరణంలో పూర్వవర్ణంలోని శ్వాస, నాదభేదాల ప్రభావం గమనించవచ్చు. పూర్వవర్ణాలైన ద, ధ, తలు పరవర్ణమైన యకారం పరస్పరం పాక్షిక సమీకరణం (తాలవ్యీకరణం) చెంది ద్విత్వజ, చలుగా మారాయి. యకారం లోపించి పరవర్ణమైన కంఠ్యాచ్చు తాలవ్యాచ్చుగా మారడంకూడా

చూడవచ్చు. ఉదా॥ జనసమనైపెప్రిజ (జనసామాన్యప్రజ), కార్రెక్రమాల్ (కార్యక్రమాలు), వెక్తి (వ్యక్తి), ప్రబుత్తొంద్రుమ్‌ల (ప్రభుత్వం దృష్టిలో) వంటి ప్రయోగాల్లో వకార పరంగా ఉన్న వివృతాచ్చు (అ) సంవృతాచ్చు (ఒ) కావడం, వకారం పూర్వవర్ణంతో సంపూర్ణసమీకరణం చెందడం, ఋకారోచ్చారణ రకార, ఉకారాలుగా మారడం చూడవచ్చు.

వర్ణ వ్యత్యయం : జ్రనలిజం (జర్నలిజం).

కాలేజివిద్యార్థి (నటుడు)

కులం : బ్రాహ్మణుడు వయస్సు : 18 సం॥

ఊరు : పెద్దపల్లి చదువు : పి. యు పి. విద్యార్థి

తెలంగాణ యెజ్‌కెశన్‌లో దుష్టశక్తులనేట్ యెవిలెవె (1) తెలంగాణ యెజికెశన్‌లో దుష్టశక్తులనెటియ్ యెవిలెవు (2) ఒక మంచి పనిగురించీ దని సాదించాలనే పట్టింపుతోని సాదంచ్‌టానిక్ కొంద్దవంది ముందు వచ్చిన్రు (3) ఐతె మా పెద్దపల్లి గ్రామంలో కొన్ని దుష్టశక్తులు దీన్ని అరికట్‌డానికి ప్రెయ్‌త్నించ్‌నయ్ (4) అటువంటి పర్‌స్తితిలల్లో విజ్జార్తులూ కొంతమంది యెదో దార్జనె కాండగ్ దిగ్‌నవ్‌డు వాల్లను వాల్లయొక్క గౌర్నమెంటు తవ పోలిస్ బలమ్‌చెత క్లొట్టించ్‌నయ్ చాలవరకు (5) రోడ్లమిద పెట్టి కొట్‌నే గ్గానీ వాలొకొకడు నాలుగ్‌వైదు నెల్లవర్‌కు లెవలెకుండపొయ్న నటు (6) అట్టి పర్‌స్తిల్‌లను స్రుష్టించిన్రు (7) కాని వాల్లు అడ్‌గే హక్కును మాత్రం దన్ తప్పన్ చెప్పి ఎవరంటరు అనలెర్‌గద (8) అది ఒక మంచి విష్‌యంకొరకు అది సాదించాలనె పట్టింపుతొని విళ్ళు ముందకై వెస్‌నపుడు అద్ తెలగాన యెజ్‌కెశన్ రాంగని అని చెపెనెటంద్‌కు వీల్లెద్‌గ్గద (9) ఐతె అద్ రాంగని చెప్ యెవ్‌రైతె అనుకునరో వాళుదనైర్‌కవడానిక్ ప్రయత్నించిన్రు (10) అయ్యె దుంటె యీా మూామెంట్లొ కొన్ని దుష్టశక్తులనేటియ్ సామన్నైంగ మూామెంట్

వచ్‌నప్పుడ్ యెట్లైన వుంటై (11) ఐతె అవి రెండు వర్గలల్లో వుంటై (12) ఐతె యి తెలంగాణ రెజిటేషన్‌లో పాల్గొన్న వాలల్లో కొంతమంది గుండా లట్‌వంటి వాలు గుడ బోయి కొంచెమ్ వాల్లన్ ఎదో బెద్‌రించ్‌నటు జేశె దుంటె దాన్తోని పెద యి పెదపల్లో సీరేశై పోయి ఓక్ పద్‌హాౖనాల వరకు పెద్ద పెల్లెంత అట్టుడ్‌కినట్టుడ్‌కిపెయింది (13) అందున దొర్‌కిన పైట్‌పేంట్ వాలందర్ని కొటడం అదీ కొంజెం హింసాకాండగనె అయ్‌పెయ్యందనటు (14)

నాటకకలవల్లనే మనవ్ చైతన్యవంతంగా ౖప్రజల్లో దిసగ్ రావచ్చు (15) యెట్ల అంటే యిప్డు యెదెయ్‌నావ్ యుద్దల్ సంబవించి దన్కొండి (16) యెట్ వంటి పర్‌సితిల్‌వల్న లెకుంటె ౖబిటిష్ వల హయామ్‌దిస్కొని (17) ౖబిటిష్ వాల హయామ్‌లో వీరపాండ్‌య కట్టబమ్మన అల్లూరి సీతరావరాజులాటి వాళు యెంతో దైర్యవంతంగా పోరాడి ఊ తర్‌వత ఆ గాంధీ అటువంటి వాళు సత్యా అహింసా మార్‌గమ్‌లొ వొయ్‌నాగాని వీలకు వాలక్ అండగా ఉండి వీలు యి ముమెంటున్నడ్‌పించి చివరకు మనం మన స్వదౖతాన్నెలాగొ సాదించామ్ (18) అట్‌వంటి వాళ వీరపుర్‌షుల నాటగ్గాలు అట్‌వంటియ్ గనగ్ మనం వేసిన వ్‌డు ౖప్రజల్లో చాలా వుత్తేజవంతంగా చాలా వుచ్చాహంతొనీ దన్ని చూడా న్‌కి ౖప్రయత్నిసరు (19) అంతే ఆకుండ ఒక నీతివంతమైన ఒక డామాందీస్కొన్ గన్క మనవ్ ఆడినట్ అయెదుంటె దానివల్ల గుడ పయల్లోపల ఒక విమ్‌య మనేది యీా లిట్‌రేచరంటే పతివొకల్ లిౖటేచర్ చద్‌వడ్ (20) నాటగ్గా లంటే ఎదో చూడ్‌దామనెట్‌వంటి యింటెస్ట్‌తోన్‌గుడ కొందవంద్ వచ్చేవాలుం టరు (21) సామన్య ౖప్రజానీకానికి అందులొవ్‌ల మన యిండియాలో యెక్కొ మంది ప్తార్మలునరుగ్గాబట్టి మనలోపల అచ్చరాసైత లెద్ (22) అట్‌వంటి పర్ స్తితిత్‌లల్లో యేదో నాటకాల్‌ను బట్‌కొచ్చి ఆ నాటగ్గాల్‌న్ గన మనవ్ వేయ్యం చేదుంటే ఆ నాటగ్గాల్లో వున్న నీతిన్ మాౖత్రం వలర్థం జేస్‌కొగలుతరు (23) యెంద్‌కంటె మన బాశనె వైవారిక బాషనె మనవ్‌స్టేజిమిద ఆ నాటక్కాలతొ మాట్లడ్‌తునంగ్గాబట్టి దానివాలు అర్తం జేస్కొని దాల వున్నట్‌వంటి సారాన్ని ౖగయ్‌స్తరు (24) అదె మనవ్ లిౖట్‌చర్ వల జెయ్యాల్నంటె ఛాల ౖటబుల్

(25) చెయ్‌లెమ్ (26) లిటరేచరనేది గ్రాంధికంలోనె నస్తైన్ గదా (27) లిటరేచరనేది సామాన్యంగా యే బుక్కులోనో ప్రింటైతదో యేకర పత్రలమిద గొట్టిచ్చరో దాన్ని విలురాసి దాన్ని గొట్టించి ప్రజల్లోపల పంచిపెట్టెతంద్గు ప్రయత్నంజెస్తై దాన్ని సదివినపుడు దాన్లో వున్న అర్తం వానిక్ వ అర్ధవైతది (28) అయెదుండి సామాన్య ప్రజానీకం మన యిండ్‌యాలోని ఫార్మర్లకు అది అర్థెంగా వాలంటె చాల ట్రబుల్ (29) యెందుగ్గంటె యిజ్ కెపవెక్కులెద్ గద మనదగ్గర యెవ్వర్ జదుతరు పత్రికలు (30) యెదో మనయిండియాలో వన్‌బై ఫోర్త్ మంద్ గుడ చేసిరోత్ జదుతరవ వమిక నాగ్ లెద్ (31) అటువంటి పరిస్ [illegible] వాళ్ళు లిటరేచర్‌తంగాని చదివ్‌వాగ్గాని (32) యెదో మనమ్ కొంతమంది షోకేలికోసం గుడ వట్‌కువెట్ వాళుంటురు పేపరు (33) అదే డ్రామాలయేదుంటే ఒకవేల వాల్ వచ్‌వా రాకువ్వా చూస్తర్ గద (34) సామాన్య ప్రజానీకమే యెక్‌వా స్తరట్‌వంట్ వాటికి (35) దాలవ్పుడ్‌వంటి ఆ నీతినెదో వాలు గ్రహించ్‌కుటరు (36) అట్లె యిప్పుడ్ మన సుడిగుండాలవే పిక్చర్ నది (37) అది ప్రజాబాహుల్యంలో మంచి పేర్ ప్రదిష్టల్ సంపాయిచ్చింది (38) దాలో వొక నీతివంతమైనట్‌వంటి స్టోరీని వాళు పెట్టిన్రు (39) దానివల్ల కొన్ని విష్‌యాలు మనం దెల్సుకోగలుతువ్నం (40) అటువంటి వాటిని అయ్‌తె నాటకాలతోనెగ్గాని లేక సినీ ఫీల్డ్‌తోనెగ్గాని మనం ప్రజల్లకు వాల కర్తమయెటట్టు చూపెట్టెదుంటే యెంతో ముందు ముందుగుడ చైతన్యవంతమై మనం అబివృద్ధి గాచ్‌డానికి అవ్‌కాశాలుంటయ్ (41) అదే మనం అపనివే లిట్రేచర్‌లో జెయలంటె ముందు మనం యిండ్‌యాలవున్న వాలందర్నీ అక్షరాస్యుల్‌గ జెయాలై (42) అవందరు అందరు అక్షరాస్యుల్‌గ్గావల్‌నంటె అదెంతో గ్గాలం బడ్తది (43) దాని గ్గోసం యిప్పట్‌నుంచే మనం యీ పద్దత్లో బోయెదుంటే చాల తొందర్లో అబ్‌వృద్దిన్‌గాచ్‌తం (44) అందుగ్గోసం నాకు లిట్రేచర్ విద అంత అబ్‌మనం లెదు నాటక్కళ విద నాగత్‌మానవునద్ గ్గావట్టి నేని విష్‌యాలు మిగ్గ్ జెప్‌తున్న (45)

Acc No. 12666
5200
RHD

లఘువ్యాఖ్య:

విషయం : తెలంగాణ ఆందోళన, నాటకరంగం

సంస్కృత పదాల ఉచ్చారణలో మహాప్రాణధ్వనిని పాటించిన ప్రయోగాల్తోపాటు పాటించని ప్రయోగాలుకూడా ఉన్నాయి. ఉదా॥ పద్దతి (పద్ధతి), సాదించాయి (సాధించాయి), పరిస్తితిలు (పరిస్థితులు), అబివృద్ది (అభివృద్ధి), అర్తం/అర్థం వంటి ఉచ్చారణభేదాలున్న ప్రయోగాలు వ్యవహార పరిణామాన్ని తెలుపుతాయి. ముఖ్యంగా థకారోచ్చారణలో సహవిద్యార్థిలోని కోస్తా వ్యవహారానుకరణం ఈ వ్యవహర్తలో లేకపోవడం గమనించవచ్చు.

వర్ణ సమీకరణం :

ఉదా॥ విజ్జార్తులు (విద్యార్థులు). వుచ్చాహం/ఉత్సాహం, సామాన్నెంగ/సామాన్యప్రజానీకం. చివరి ప్రయోగాల్లోని ఉచ్చారణభేదాలు శిష్టోచ్చారణ దిశలో వ్యవహారపరిణామం సూచిస్తాయి. సంయుక్త సకార తకారాలను (స్త) పరవర్ణ లోపసహితంగాను, తాలవ్యీకరణం చెందిన ద్విత్వచకారంగాను ఉచ్చరించడం చూడవచ్చు. ఉదా॥ గ్రహిస్తరు, ప్రయత్నిసరు (ప్రయత్నిస్తరు), గొట్టిచ్చరు (కొట్టిస్తరు).

సామాన్య ప్రజానీకం, ప్రజాబాహుళ్యం, దౌర్జన్యకాండ, హింసాకాండ, దుష్టశక్తులు, కరపత్రాల్, ధైర్యవంతంగా, నీతివంతమైన, చైతన్యవంతంగా, ఉత్తేజవంతంగా వంటి ప్రయోగాలు నేటి పత్రికలభాషాప్రభావాన్ని తెలుపుతాయి. ఇది రచయిత ఐన కాలేజీ విద్యార్థిలోకూడా చూడవచ్చు.

స్కూల్ విద్యార్థి

కులం : హరిజన్ వయస్సు : 18 సం॥

ఊరు : పెదపల్లి చదువు : హెచ్. యస్. సి. విద్యార్థి

ఒక వూర్లో వో కుమ్మర్ మల్లయ్ (1) అతను గంజి తాగి వెతుకులవ్ కునేవాడు (2) ~~వెతుక్కలవ్ తా~~ ~~అట్ల~~ జీవించెవాడు (3) అయేసరికి అద్ అట్ల్ నేకా కొన్ని ~~తొంత కొన్ని~~ పేపచ్ రాలట్ల్ నే గడ్ పిండనటు (4) అతన్ గ్గొ కుమార్ డ్ ~~గ్గొరిగాటు~~ (5) అయ్యేన ఒక్కలోజు యిట్ల్ నే గంజ్జి తేరువంగ అద్ అటిమిద యీగెలాల్నెయన్నట్టు (6) యీగెలేత్తి వాట్ని చంపిందు చెయ్‌బటి సంపిండ్ ఆ కల్ చీవ్ రువట్ సంపిండనటు (7) వాటి అవి నుంఅం అర్ వై యీగల్ సచ్ పొంయ్ చనిపొయ్‌నయనట్టు (8) చనిపొయ్న తర్వాత వాట్ని లెక్కె వెట్టిండు (9) లెక్కెవెట్టి వాట్ని యెంగి నేను నూటా అరువై జీవ్‌రాజ్‌ల కొక్కనే అద్‌పతిన్నె నే అదిఖార్ ని అన్నటుగ వాడు నిర్ణయించుకుంట ఒక రాజ్యం డే వూర్ల కు వొయిండనటు (10) అ వూర్లోపట అ వురాజు గల్ జిదు (11) నెమా మూడ్వందల నూట అర్ వై జీవరాజ్‌లగ్ నే నొక్కనే అద్‌పత్ని నా పీగెల్పె వాల్లేరు అని చాటించ్ కునడు (12) చాడింస్‌కున తర్వాత రాజు విల్ పించిండు (13) ఆ వూర్లో పెదపులి అల్ వాటు అక్కడ మన్‌సులన్ తినెదాన్‌క్ తినడాన్‌కి పుల్లట్రక్తమంటె వాటిక్ చాల యిస్టమంటది పెద్దబుల్‌లకు (14) అ పుల్లట్రక్తమ్ తాగ్గడాన్‌కి యీ పెద్దపులి వుకె అక్కడ్‌కి అల్ వాటై పొయ్‌ందన్నట్టు (15) అయ్‌తే యి మల్లయ్‌ని విల్‌స్కరావోని రాజును రాజు ఆ యితన్ని ఆహ్వానించిండనటు(16) ఆహ్వానించి మల్లయ్‌ని దీస్కొచ్ కున్రు (17) అయ్‌తే పెద్దపులింజంప గ్గల్ గ్తవాంటె ఓ సంపగల్ గ్తనడు (18) ఒక్కడె జీవరాజి గద నేనూ నూటా అర్ వై జీవరాజ్‌లకు నెనొక్కనె అద్‌పతిని నాపీ దొక్కర్ ఒక్కజీవరాసెం గెల్సనది అనడు (19) అన్న తర్ వత యీ రాజు గ్గున ఆలొసించిండు (20)

ఏ గీడూ నూటఅర్ పై జీవరాజ్ లకొక్కడె అద్ పతె'ట అని హైస్టెప్ లవీద మంచె గట్టిచ్చిండు మంచె గట్టిచ్చిగ దాన్ విద కూసొవెట్టిండు (21) పెద్దపుల్లయి రావడాన్ కి అతని సుట్టన్ని క్వత్తులు పెట్ట్రిన్నటు (22) అ కత్తులు అంట్లె బొడ్లొగ్వటి చేశల గోటియన్ని శరిరానికన్ని అమర్ సకునడు (23) అవర్ సకొనిపొయ్ గూర్చునడు (24) అదె పైపుకు పెదపుల్ వచింది (25) పెదపుల్ వచిన దెర్ వా పెదపుల్ ని జ్వాసిండు (26) గాంద్రుగండుమని అది అనె జ్వర్ గ్వి ఇతను వనుకు వుచ్ కొని వనుకువుచ్ కొని అంత యేరుక్కునడన్నట్టుని (27) యేర్ కూని బుర్రు కొట్ డుకునను(28) కొట్ కోని అంత బట్ లంత అయింది (29) నాంతొక లూజ్వ కత్తివొయ్యిఅనోళ్లె జిక్ కునదనట్ బెద్దబుల్ నోళ్లె జిక్ కునది (30) అదకడ చని పెయింద్(31) చన్ పొయ్ ఆ యేర్గుడంతా చూస్ కునడు (32) హరే ఇద్ పెదపుల్ జ్వచ్ పెయింది అని అ మంచె మిదున్న ఖలెలు కలెపులలు అవన్ని గటగ్వటి దాన్మిదెత్తెసిండు (33) అచనిపొయునదనటు (34) అది చనిపొయుండి ఉండె సరికి హరే ఇద్ చని పెయింది ఎట్ల జన్ పొయిందని క్గత్ దిగింది దాన్లొపడ నోళ్లె ఖతి దిగిన వులె అద్ పొయ్ దానివాల మంచె పక్కకే ఒక చెర్ వునదనట్టు (35) అ చెర్వులోపడంతాఖడుక్కున్నడు అతని యెర్కునేది (36) కడొక్కని మల్లవచ్చి ఒక మొండి కద్ దొర్ కిస్ కునడు (37) ఆ బెద్దబుల్ని అటీటు అటు బొడ్తాండిటు వొడ్తాండిటు వొడ్తాండు (38) అన్నిగ్వ్ ఇట్ల పొడువంగ రాజ్ వట్లొచ్చిను (39) రాజ్ వట్లచ్చి కుమ్మర్ మల్లయ చూడు అబ్బ అతన్ దని సచ్చినగని దాన్ గ్వి అతని పౌర్ శం జుడు అని అరాజును విల్పిచిండు రాజుని రాజు వచ్చిండు (40) రాజు వచిన తర్వాత కుమ్మర్ మల్లయాన్ పిల్సిండు (41) పిలిస్తే అతను ఇట్ల ఖైంక రంగ యెన్కగ్వ్ మర్ గ్వి సూసిండనటు (42) హూ అనన్నడ్ (43) నన్ను నన్ను పిలిస్తరా ? (44) కుమ్మరిమల్లయంటరా ? (45) రాజ్వా అంటె యెంబో తది ? (46) అతను అయ్నా నిర్రనీల్తనంట యింక పెదపులింజంపిన గదాని (47) అద్ కని సంపినోన్మాత్రమతన్గాదు (48) అతన్ బ్వయమ్ లొపట వుండే ఒ ఖత్తి వుగులా శెత్త వుగులాడంగ అది క్వత్తు లూజై వెయ్ తగిలిందనటు (49) అత్తప్పి జర్గ్ పొవ్డానికి అక్వత్తిదిగ్వ్ టవలన అజ్వస్ పొయిందనటు (50) యి

కుమ్మర్ మల్లయ చంపినట్‌గెమో బెద్ద అజేస్తడు (51) కని మల్ల కుమ్మర్
మలయ్‌ను మన్చిగ్గ్ జూస్‌కుంట అద్దనికైదువందల్ రూపయ్‌ల్ జీతలిచ్‌కుంటు
జీతమిచ్‌కుంట అతన్ జాక్తడనటు (52) ఓ కోటర్‌గుడిచ్చి దాంట్లో వున్
వున్నడు (53) అ తర్‌వత ఆయ్‌నచినసంది అతనికి అల్ల వుండే రాజ్ దేసమ్
లోపట్ వెండే రాజ్‌వట్లకు జీతల్ తక్కువ్ యిస్తుండె (54) అయ్ కుమ్మర్
మల్లయ్ కెక్కువ్ యిస్తుండె (55) ఆయ్‌మున్‌పిచ్చే జీతలల్నే తక్కువ్ జేస్కుంట
ఇ కుమ్మర్ మల్లయ్‌కు జర్వతుండె (56) అయొసరికి కొత్రనోజులపాటుగ్గ యిట్ల
జర్‌గ్గతాందనటు (57) యిగ్గ యీతను వేద్ద నిరనీల్‌కుంట క్వల్లు దాగుడు
త్రాండ్ అదీత్తాగి బజ్జాల్ల కెల్‌రాంగ గొల్లోడు గొత్రలోడు మాట్లాడ్‌కొంగ గొత్రెల్
గొట్కొనొస్తుండు (58) అరె గొత్రలోడ నాకొమంచి మేకనివ్వత్రాంటంటడు
(59) అంటే మంచి దయ్యాంటడు వాడు గొల్లోడు (60) యిస్తలేంటడిస్తాంటడు
(61) అయ్యాయ్యా నేనిస్తె మిరొవ్‌కోరు మీరెవచి ఆ గొత్రె మందల్ కచి
గొత్రె కా మేకదిస్కాని మీరె రావాలె అంటె సరె వంచిద్‌రా నెనిపుడొస్త
పొరాంటడు (62) అద్ది రాత్రి (63) వెల్తడగొరె మందల్‌గ్గ్ (64) కొదిగ్గ క్వా
గొల్లోడ్‌గుడ పండుకుంటడు (65) పండుకునె సరికి ఒక తొడెలైస్తది (66)
తొడెలచ్చి ఆ గొరెమందలకచి గొత్రె తొడెలు యే వేగ్గ నెత్కపోదమనట్‌గ
అదిగుడ ఆలొసిస్తన్సదనటు (67) యీ మల్లిగాడ్‌గ్గుడ అక్కడ్‌కు మన గొరై
మందలగ్గ్ వొయి యే గొరు మెత్తాంగ్గుందానట్‌గ్గ జూస్తడనటు (68) మెత్తగ్గ
గ్గట్టిగై యేద్మచ్‌గ్గుటదొ అదాన్దీస్కవొదమని యీడ్ వస్తడు (69) యీడ్
వచ్చిన్ తర్‌వత వచ్చి అ తొడెల్నే కుమ్ముత్తడనటు సరసరివచి (70) తొడెల్నె
ముటి దాని చెవ్ బట్ గుంజ్ కస్తడింట్‌కి (71) ఇంటిగ్గుంజ్‌కజి ఒ గుంజ్గ్గ గట్టే
స్తడు (72) అతని భార్య తెల్లవార్ దాకల్లై వుంటదనటు అతని వార్య ఇవుడు
వాకిలిలు వూడ్వ వూడ్వడాన్‌కి వస్తద్ (73) వచి ఇగ్గ చీపుర్ బట్కొన్
రాంగ్గనె అరె అరే యేంటయ్ యేంటయ్ ఇక్‌డ తోడేల్గ గట్టేస్నవిక్‌డ బా
యెంత బలవంతునివంటె ఆ గవుకుక్కనిగ్గ జూసి బయ్‌పడ్‌పొతడు (74) అరే
ఇదెవల్ గట్టేసిన్లు అని వాడు జీవికి అంటె వాడు బయపడ్తడు యేదొ అట్ల నిత్ర

సీల్తుండన్నటు మీదిగ్గీ౯దికి (75) అయ్‌తే ఆహో ఇద్ద్ నేను రాత్రి వట్కుచ్ నగ్గదాన్ గ్గుంటడు (76) వట్కుచ్ నగదాన్‌గ్గొని ఒ రాజ్‌బటుని విల్చి యిది రాజ్‌దగ్గర్ దీస్కపోంటడు (77) రాజ్ దెగ్గర్‌కి దీస్కపొయ్‌న తర్‌వత దాన్ రాజ్ దగ్గర్ గ్గ దీస్కపొతడు (78) యిగ్గ యితర్ దేసమ్ రాజ్‌లను ఆహ్వానిస్తడు రాజు (79) మా మా దేశంలో యిట్ యిట్ వంటి బలపాలున్నడు కుమ్మర్ మలయంటు అంటడు (80) రాజూ ఊ యెసరిక జేస్తడన్నట్టు యితన్ని పొడ్తడన్నటు యి కుమ్మర్ మలయ్‌ను (81) సూడు యివ్‌డు తుపాక్ వట్‌దాని గ్గాల్తడు అంటే యీ కుమ్మర్ మల్‌గేన్ కాల్‌వరాదు (82) ఢయే గిదొక లెక్కానాగ్గు అని ఏంటడు కుమ్మర్‌మలయ్ (83) అని అనెసర్‌గ్గి అద్ది బటున్ గ్గిసి క్గాలువ్ ఖాలు ౖవాంటడ్ భటున్ని కుమ్మర్‌మలయ (84) అంటే ఆ బటుడు అని కాల్తడ్ ఆ తొడేల్‌ని (85) కాలిస్సరికి అబ్బా యింతా బలపాలె మీ కుమ్మర్మలయ అని యిత ర్దేశ రాజులంటరనటు (86) దాంట్లొగ్గ రాజులెజ్జి నెను ఒక లక్‌ష దండున్ వంపిస్త (87) ఒక యేనుగ్గున్ వంపిస్త (88) దాన్గతను యేనుగ్గాద్సర్ సారి లక్‌ష దండును వంపిస్త మీరూ యీ కుమ్మర్మలయొక్కడె గెల్‌వాలె లక్‌ష దండువిద అంటే సరె మంచిది గెల్తడు మ కుమ్మర్మలయంటడు (89) అనె సరిగ్గి కుమ్మర్మలయ బయపడ్తడు (90) అరే యెల్ల గెలువాలె వీలను లక్‌షమంది ఒక్కల్‌గ్గాక్షపాయ యిద్దద్‌గ్గక్‌పాయ ఒక్కలిదర్ విద మలగెల్తనా నెను అను కునడు (91) యీ యింటికచి బార్యదొన్ జెప్తడు (92) హారె అరే నువ్ నాకు నావీదిగి లక్‌ష ధ్గండున్ వంపిస్తరట్‌క్కాదెవె మన యిగ్గొ యీ రాత్రె యెల్పొ వాలె మనవు అనె సరికి అయ్‌తె మరి పా అని అద్దెంటది (93) అ కొడ్‌కు నెంట బ్గెట్‌కొన్ పోతరనట్టు (94) పోయెద్ పోంగ ఒకయ్ అద్దండు రానెవస్తదన్నట్టు ఆరాత్రె (95) యీ కుమ్మరి మల్లిగాడిళ్లె వ్హోతాండు (96) యీ వాలకెదుర్ గ్గనె ప్గొతాండు (97) యి కుమ్మరి మలిగాన్ ఎండ్‌వెపు బార్యనద్ కొడుకు నడ్‌గ్గదవాల్లు అ కొడ్‌కు అ దండున్జూశి అయ్యొ కుమ్మరిమలిగాడ్ జచ్చెనే అన్నట్‌గ్గా కొడ్‌కంటడనటు (98) కొడ్‌కనిగ్గ్ గోల్లెదిగ్గ్ వార్ ప్గొతడు ముగ్గుర్‌కి ముగ్గురు (99) గోద్‌లోగ్గ్ దిగి వార్ వొగ్గ్ నే వాల్లు అ దండు ఒక్కర్

కొగ్గర్ బ్గొడ్స్‌కొనే స_త్తరనటు (100) కుమ్మర్ మలయ్ అచ్చిందు మనల్ని బ్గొడ్తాండ్ గ్దదానట్గ్గ ఒక్కర్ కొకర్ బ్గొడ్సుకొనె స_త్తర్ (101) పదిమంది బటుల్ మిలు_గ్తరు (102) పదిమంద్ బటుల్ మిలుగ్త్ పా కుమ్మర్ మల్లయా తేసిండగ్గొ సమ్‌తుండ్ సమ్‌తాండ్ పా అని వాలుర్‌క్‌తరు (103) వాల్లదేశన్‌కి వాలుర్‌క్‌తరు (104) హారె వీలంద్ జ్గన్‌పెయిన్లు మనం మల్ల మనమ్మ రాజ్గమ్ లుంటమ్ పా అన్ మల్ల బార్యనిస్ బ్గొతడు (105) మల్ల రాజ్గమ్ మల్ల బార్యన్ దిస్గ్గవా యె సరికి ఆ బ్గార్య నక్కడ వె_త్తడు (106) సూడూ నువ్ సూడ్‌పో వేవ్‌దండున్ జ్గంపేచ్‌న అని కుమ్మర్ మల్లయ సె_త్తడు (107) సెత్తె వల రాజు అరే యింత మదిన్ జ్గంపినవా అయ్‌తె మిరు నువ్ మా రాజ్గమ్‌లుండ వల్సిందే అనీ అంటడనటు (108) అంటే వాండింఖంత ఏ యెగు_త్తడు (109) ఆ యిల్లు వీకుక్కంట యీన్‌కిల్ ఇల్లి_స్తడింక (110) బంగ్లలంటె బంగ్లల్ గ్టట్టస్‌తడ్ (111) అయెసరికొంకొ రాజు లేశి అయ్‌తె మా రాజెమ్‌నుండి యెుక యేన్‌గ_స్తది అంబా ర_స్తది దాని వీగ్గల్ వాలెంటడు (112) అంటే గెల్సాంటడు ఈ కుమర్ మలయ (113) అక్కణేమో అబ్బ్రధం జెప్తాండు మలింటికసిన తర్‌వత నరే నా వీదిగ్గింత మల్లేనుగున్ వంపి_స్తరటకాదేని మల్లా యింట్‌కచి భారైతొనంటడు (114) భారైతొననెసరికి మరెల్లాండి అంటె మల్ల పారిపొదం పాంటడు (115) తె మరి పాని వల్ల కొడుకు వాలంద వల వొతరనటు (116) యీ యి రాజెమ్‌లుండేటి బటులు రాజ్గవటులుంటర్ సుడు వాల్లు యికుక్కమ్మర్ మల్లిగ్గడచ్‌న సంది మనగ్గ్ జీతల్ తక్‌వై_తనయ్ వీస్జిత మెక్‌తుంది మన్‌జ్గితాల్ తక్‌వై_తనయ్ అని వినిగ్గ్ విందుగ్గ్ వంపిస్తావ్ విందుగ్గ్ విందుగ్గ్ విల్‌సి లడ్డులు విశం విశం లడ్డులెసి పెడ్డావనంటరు (117) అంటే సరె మన్‌సిది అల్లెన సె_స్తమ్‌రా అని ఒక్కన్ కొగ్గడు అనుకుంటరు (118) విశవ్‌లడ్డులు జె_స్తరు (119) విశవ్ లడ్డుల్ జెశి కుమ్మర్ మల్లిగ్గాన్ని విందుగ్గు విలు_స్తరు (120) విందుగ్గు విల్జిన తర్‌వాత యి లడ్డుల నెనిక్కడ్డిన యింటిక్దిస్కపొయ్ మ విడ్డ నాకొడ్‌కును న బార్యగ్గ్దినిపి_స్త నెను నేన్‌గ్గుడదింట అంటడనటు (121) అంటె పావం విడెవన్‌కునడు మంచియే లడ్డులన్‌కుంటాండు కాని యివి విశపు లడులనటు (122) అయితె యిగ్గ అ లడ్డు

లన్ దిస్కోని వొక మూటగ్గట్కొని పోతడనటు మలి (123) మల్లిబ్బోతె పోంగ
పాయ్ పోంగనె మల్ల వేనుగు యేనుగు ఎది యాల్ల కెద్రుగస్తున్నద్ధి (124)
యాల్ల కెదుర్గ్గ రాంగనె మల్ల అయ్యోన అయ్యో అయ్యో కుమ్మర్ మలియ్
కుమ్మర్ మలయా ఆ యేనుగస్తుంద్ గ్గదాంటడు (125) యేనుగస్తుంద్
గ్గదాంటె మరెట్లాని మల్ల గోతిలద్ధిగవద్తడు (126) మల్లెన్క కెన్కగ్గ్ జరిగ్
గ్గోతిల దిగవద్తడు ఆమూటనక్కెడెత్తెసి (127) ఆ మూట్ లేవున్నయ్ విశపు
లడులునయ్ (128) అక్కడ ఆ దానిగ్గి యేనుగు మంచ్గ్గ గ్గెమాగమ వాసనచి
ఆ లడుల నన్నిడ్ దింటది (129) తిని అకణె సచిపొతదది (130)అకణె జ్జచ్
బ్బొయెసరికి ఆడు హరె ఇది ఇవి లడ్డూలు విశవ్ లడ్డూలునటునయ్ ఈ యేను
గువ్ తిని సచ్పెయ్న్‌ది అని ఆ యేనుగ్గుద్దొరికిస్కొని కొడ్తాంటడు వో మొండి
గద్ద దొరికిస్కొని అటు బో డ్తడ్ యిటు బో డ్తడ్ యిటు బొడ్తడ్ అటు బొడ్తడ్
(131) బారెన్ యింటిగ్గ్ వంపిస్తడు మల్లయ (132) బట్లొాస్ సుస్తరు (133)
బ్బ కుమ్మర్ మలయ్ జుడు విశపు లడ్డుల గ్గెనగ్గెని థిని అర్ గిచ్కునడు (134)
యిన్గ్గున్ గ్గుడ జంవ్తునడు సుడు అంటడనటు (135) అనెసరికి మల్లి రాజ్జొ
స్తడు (136) ఇగ్గ్జాలు కుమ్మర్ మల్లయా నువ్ జంపిన కాడికె జ్జాలు కని
ని మీద్కె ద్దండు వంపియడు (137) యెవల్ వంపియరు (138) యిగ్గ ని బయం
బానె వుంటద్ద్ అని ఆ రాజ్జెల అతన్నుంచ్ కుంటడు (139) అతని విడ్డన్ గుడిస్తరే
(140) యిగ్గ యీా కుమ్మర్ మలయ్ జెప్తడన్నట్టు యిగ్గ నా కొరకూ నాగ్గు
రుంచి పిల్ల జీతాల్గూడ తక్కువైనై యెంద్ద్ గ్గెతానయ్ పిల్లగ్గూడ యెక్కియాలై
జ్జీతాలు అంటె విన్ లేగ్గ్బొతె పిన్ని జంవ్తర్గద్ద మల్లయెది యెక్కణొ
దొర్కిన్కొన్ జంప్తరనటిగ విశాలనో యెక్కణో యెక్కనో సంప్తరనట్గ
వాల్లగ్గూడ బటులగుడ జీతాలెక్కి యెక్వయిన్ యిప్పిస్తడనటు (141) యాని
బయంతనిగ్గ రాజు జీతమెక్విస్తడనటు (142) యిగ్గ హాయ్గ కాలంగడ్వ్కుంట
యేమిడ్కి పాతగాని వాడ్గ్గుడ రాజైపొయిండనటు ఆ కల్సొచ్నద్రుష్టమది(143)

లఘువ్యాఖ్య :

విషయం : కుమ్మరి మల్లయ్య కథ

ఈ విద్యార్థి భాషలో గమనించిన విశేషాలు

మహాప్రాణధ్వనులు అల్పప్రాణాలు కావడం :

ఉదా॥ అదిపతి (అధిపతి), బార్య (భార్య), అబ్బధ్ధమ్ (అబద్ధం) చివరి పదంలో ద్విత్వలోపం ఇంకో ఉచ్చారణ భేదాన్ని కల్పించి ఉండవచ్చు. ఖంకరంగ, భటున్ని వంటి మహాప్రాణోచ్చారణ పాటించిన ప్రయోగాలు మహాప్రాణధ్వనికి శిష్టత నాపాదిస్తున్నాడని తెలుపుతాయి. ఈ వ్యవహార పరిణామదశలో లేనిచోట్ల కూడా ఆ ధ్వనిని ప్రవేశపెట్టడం చూస్తాం. అది ఈ వ్యవహార్తభాషలో నొక్కిచెప్పడంలో, ఆశ్చర్యం వెలిబుచ్చడంలో కనిపిస్తుంది. ఉదా॥ యెత్లగెలువాలె (ఎట్ల గెలువాలె), మరెత్లాండి (మరెట్లాండి), వాడింఖంత (వాడింకింత), అదిఖార్ని (అధికారిని), ఖతి (కత్తి), ఖటెలు (కట్టెలు), నుఠాట అర్వై (నూటా అరవై), మంఛివేే (మంచివే), థిని (తిని), కాలుఖ్ఖాలుప్రాంటడు.

పదాది వకారోచ్చారణలోపం :-

ఉదా : ఆటిమీద (వాటిమీద), ఆల్నెయ్ (వాలినయ్), అస్తద్ (వస్తది). వాట్నె, వస్తడు వంటి ప్రయోగాల్లో పదాది వకారోచ్చారణ పాటించడం వ్యవహార పరిణామాన్ని సూచిస్తుంది.

ఉచ్చారణభేదాలు : చ/స, చ/ష :

ఉదా॥ సుటన్ని (చుట్టన్ని), షాతగాని (చేతకాని), చంపిండు/సంపిండు వంటి ఉచ్చారణభేదాలుగల ప్రయోగాలు చకారోచ్చారణ శిష్టతగా పరిగణిస్తున్నట్టు తెలుపుతాయి.

ర/ల : ఒక్కలోజు (ఒక్కరోజు)

బ/వ : బార్య/వార్య

క/క్వ : కత్తులు/క్వత్తులు

వర్ణసమీకరణం : ర/ల : ఒక వూల్లో (ఒకఊర్లో)

వర్ణవ్యత్యయం : ర/ల : గొల్రోడు (గొర్లోడు), **ల/గ :** మిలుగ్తరు (మిగుల్తరు).

త్రికంమీద గకారాగమం :

యేగిదొక లెక్కానాకు (ఏ ఇదొక...), ఏగీడూ (ఏ ఈడూ<ఏవీడు)

ప్రాంతీయపు పలుకుబళ్ళు :

వాకిలిలు (ఇంటిముందటి అంగణం), నిర్రనీలుకుంట (విర్రవీగుతూ)

జానపదకథాకథనంలోకూడ ఇంగ్లీషు పదాలు వాడటం విశేషం. ఉదా : కోటర్ (Quarter), బంగ్ల (Bungalow), బ్రాండి, (Brandy), టైము (time), లూజ్ కత్తి (loose), హైస్టెప్స్‌లమీద (High steps).

నేతపనివాడు

కులం : పద్మశాలి వయస్సు : 50 సం॥

ఊరు : కోరుట్ల చదువు : 4వ తరగతి

నా వుమరంటారా ? (1) మాదె ? (2) మాది ఇదె వూరాయె (3) కోరుట్ల్‌నె బేరంజేస్తుండె (4) కాలం జేసిండు (5) మొగ్గన్నేస్తుండె (6) ఇంత బట్లమ్ముకుంటుండె పల్లెల్ పొంట్ల దిరిగి (7) కుల ఉద్యోగమ్ (8) దారం జత్తి యాల్ (9) మాతల్లి కాలంజేసిన తర్వాత మా తన్రి ఇంకో బార్యంజేస్కుంటే వాల్లు ఇద్దరాడొల్లు మొగొల్లు అలున్నరు ముగ్గురమ్ ఆడోల్లు నేనొక్కన్నున్న (10) ముందర్ సమ్మందమ్ మా తన్రికిద్దరు బార్యలు (11) అన్నదమ్ములకంటె పెద్దోన్నేను (12) చిన్నోల్లెల్లె ఓల్లకాల్లె ఉన్నరు (13) ఒకటే ఇంట్ల పంచ్‌కోని ఓల్లవంట అల్జేస్‌కుంటరు (14) నాకు లగ్నమై ? (15) నాకు లగ్నమయీా నల్ఫై యేల్లా సర (16) పనెణ్ణేళ్ పిల్లాన్లగ్గమైంది (17) నాకు యాభై య్యారు (18) ఇగ లెక్కవెట్టండి (18ఎ) నలైబ నాల్గ్ గావచ్చు (19) బార్యనా ? (20) ఒక బార్య కాలంజేసిందిదర్ పిల్లాన్లైనంక (21) మల్లీ బార్యన్ జేస్కున్న (22) ఆ ముందటో లిద్దరున్నరు (23) ఆలగ్ పిలలయిన్రు (24) ఇప్పుడు బార్య కొడుక్కు లగ్నమ్ అయింది (25) ఇంక బార్య పెద్దగ్గాలే (26) నాల్గోక్లాసు (27) మనకోర్ట్లన్ జదువ్‌కున్న (28) ఇదే కొరుట్ల తాలూకంటే వెనిగ్గిలి

తాలూకంట (28) రైండు సరద్దున్నయ్ ఇవి (29) నా సంది జగ్త్యాల్ తాలూకది (30) ఇప్పుడు మెట్‌వల్ తాలుక్ వెట్కున్నరు (31) అప్పుడు జాగీరుండె అది (32) అది మనకంటపోటుండె (33) ఇదన్నసరే అదన్నసరే నడమున్నవు జగ్త్యాల్ అనవచ్చును ఇదనచ్చును (34) నేన ? (35) నేను బారబరజ్ దాక జదువుకున్న (36) పన్నెండేల అందాజ సదువ్ బంజేసి (37) నాల్గోద్ జ్దివ్న గంతె (38) ఇగ్రత్తెమ్ బెట్కుంటనెవ్డన్న జదువ్‌కుంట్ లెకుంట్ లెదు (39) అర్దెమ్ పెట్టుకొంటనే అర్దెమ్ లేంది కన్లవడ్ᵛది (40) ఎక్కువ్ జ్దవ్వ (41) యేదన బగవద్గీత గదిగవి అవ్‌డ గూచో జదువ్‌కుంట (42) యే బెద్దమన్షి మావొతె రోజు యెవ్‌డన్న నెలకో పయేందెసలకో రెణ్‌నెలకో వోత (43) యివాల్లె చూసెటోలూ నేను కర్చ్‌వెడ్తాను (44) రేడియ లేదు (45) నాక్ తెలుగు దప్ప ఉంకో సదువ్ రాదిగ (46) ఇంత ఉద్దు కొద్దిగ్ ముక్క లొత్తయిగ్ రాన్ కిందైనే అద్ లెక్కబ్రెట్రాదది (47) అప్పుడు ఉద్దే ఉండె అంగ్రేజ్ గుడ ఏవ్ లెకుండై మజ్జిన్లదనవ్‌ల గంతె (48) తెలుగ్ సచ్చెమ్ గత్త జ్మగర్జన్నీ జ్మగ్ర్స్ ఇవన్నీ ఇసాబ్ రాయవచ్చు గంతె (49) అవ్‌డు మా పెదల్ మన్సుల్ యేంట్ᵛక్ సద్‌వు? మన కులకస్‌పైలెద ఏ రాజెంబోతవ బత్కవోతవ ఏది? (50) అవ్‌డు సాయింత్రె గౌరత ఇయ్‌లె సదువ్‌కు (51) యివ్‌డనన్ ఆ అ దినమ్‌ల నా తోటోల్లు ఇప్పుడుగ్ వొజ్బయ్‌తునరు (52) ఆల్లు యేడొ తర్గతె పంతుల్లు (53) హా అప్పుడు సదువెక్కువ్‌లేదు (54) కాలమ్ మార్చిపెయిందం టర్ (55) దాన్‌నవ్యయాలు ఇవన్ని రాసి దినీ చాపుదిసి ఏంజేస్తరూ అన్న (56) వైకన్నమ? (57) ఈ మాట్‌లల్ల లైన్లిలె గుర్తెరిగి వ్యాకనమ్ రాస్తరా? (58) ఇట్ల గిడ అదేశమ్‌ల గిట్ల పాట్లాడ్తరు (59) గిదేశమ్‌ల గదిగిట్లునది (60) గిదేశమ్‌ల గిదడమొట్టు మాటలు వాలు ఇవన్ᵛ పర్‌షేసి రాస్తరెమొ? (61) దాని యిపెయ్‌మ్‌ల పత్తెష్యమైతునదిది ఏ (62) గదేంటున్న ఏదేశన్లేన్నషు త్తదీ ఏ బాష లెట్ట మాట్లాడ్‌తరో నేన్‌గదే అంటున్ (63) పర్‌చగ రాస్తున్నరూ పిల్లగాన్ గ్దా కాకి కూక అన్నట్టూ నక్క కుక్క అనట్‌గా అన్ని లక్‌షన్ తిర్‌గ పుస్త కాల్జెత్త రాయేమన్ ననన్‌కుంటున్న బాలషిష తీర్‌గ (64) గదే లైన్‌కత్తునది

(65) ముకూ్కా ముక్కా సెట్టూచెడి అనేటువంటి బాల్ షిష్ పిలాన్ దెగ్గర ఉంటద్చ్చుడూ ఆ విదంగ రాత్తునరూ మర్ గట్ల్ గిట్ల జేత్తరా యేంది బాల్ షిషలు అన్ అన్కొంటున్న (66) మీకేర్పాటసంగతి పంజె స్తరొగనీ కాకీకె అన్న ట్గా అర్తంజేస్త్రీ మరిద్ బాలశిషతో వైభంగ జేస్తరా ఎట్లన్ ఆలోచన (67) పదాయ్దో సంద్ నేస్నిపుడు (68) యి తర్వాత కొంత కాలమూ దుకాన్ల రాతకున్న మా మునీమ్కు (69) కొంత కాలమ్ లిగ్గా మల్ల మొగ్గన్నేసిన (70) యిప్డిగ్గాన్వూర మొగ్గమ్ల గుంజాయిమ్ లేగుంటచ్చింది (71) ఏ కొన్ని సను వ్లు గొనుకొ్కాని ఈ పల్లెకాపల్లెకి తిరువ్తుండిగ (72) ఆమన్గులేది దోమన్గు లేది మొగ్గమ్లేమ్ లేకుంబైపొయ్ంది (73) మొగ్గాలు బందె కొర్ట్లల (74) మాస్ టొల్లుకొంత వంది నేసిరి (75) ఇప్పడ్ గుడ నేత్తునరు (76) నేసినా పొద్దాకా పంజేతె ఒక్కా రూపాయ్ పనెల్లది (76) చాలీస్ రూపయ్ పెట్టేయ్ంది బీస్ నెంబరు (78) చాలిస్ రుపయ్ పెట్టె ఎనిడమిదై ల్ నేస్తె పది రుపాయ్ల కూలి (79) ఆ పది రూపాయ్లకు ఆడ్డి బార్యా తోడొల్లు పట్టులూ చుట్టులూ ఇద్దర్ నేత్తే ఒక్కరూపయ్ పనెయ్తది (80) ఇగ్గ మందీత్తా ఉద్రపోష్న నడ్వదన్ చెప్పి ఇపుడ్ నీదేం బాయన్ చెప్పి కొంత డబ్బు మీ అసటొల్ సాయ్మ్ కొత డబ్బు నగదుక్కమాలు గొనుకొ్కాని ఈ పల్లె ఆ పల్లె సాట్నముపుట్న దిరగాలె పొదికి ఇంటిక్ రావాలె గదె ఉద్రపోషయిందిగ (81) యి అమన పెద్దగ దుకానమ్ గుడ డబ్బు లేకపాయె (82) యెదో ఇంత ఉదర్ పోష్న నడ్స్తింత (83) పిలాన్లింత బిడ్ల కంపిన్ల మునిమ్ పంజెస్తడు (84) ఒగ్గడు మునిమ్ పంజె స్తుడు (85) ఇగ్గ వాల్లదే జివ్తమైనట్టున్నది (86) ఇగ్గ మునకు ముందట్ సందున్న సంసారమ్ గ్గాదు (87) పిల్లేవు (88) ఇదెమ్ బాయ్ ఇంత నా ఉన్న జివ్తమ్ నె పంజెస్కావాలె (89) ఇగ్గ వాల్లు ఇంత పంజెసి వాల్లొ పదొయ్దు రూపొయ్లు జంపయ్ంచ్కుంటరు (90) పొట్టగడ్చుడే పోతేమ్ ఇగొశేమ్ లేదిగ్గ (91) విజ్యున్న గూచోని వాల్లసా ఓ ఓ దుకానమ్ బెట్కుంటె పెట్కున్తంత తెల్వ్దుంద్గ్గని వేరే ఆర్ వొందలు డబ్ లేక్పాయె (92) పోన్ బగవంత ణ్ణనెదేమిది (93) ఆయింత పన్కిందిగ్ ఓలకలయిగ్రను (94) నా జీవితమ్

పూర్తే ఏ పన్లో జెస్నా నలురూపయ్‌లన్ దెచ్‌కునేది జీవ్‌తమ్ గడ్‌వ్‌కునేది (95) అగ్గార్లోకవార చెయ్యకున్నగన్ గూసుండగెత్తది (96) అంత బైద్దోల్లెన్ను (97) కనీ రెక్కల్ మంచి గుండగ ఎట్ల గుసుండచ్చు? ఖాలమ్ గ్గాదు (99)

లఘువ్యాఖ్య

విషయం : జీవిక, కుటుంబసమస్యలు

ఈయన బాషలో ఉర్దూపదాలు ఎక్కువ. వీటిల్లో గమనించాల్సిన అంశాలు:

1. హలంతశబ్దాలను ఉకారాంతంగా ఉచ్చరించడం : ఉదా॥ జాగీరు (జాగీర్), వొజ్జిబు (వాజీబ్), నగదు (నగ్ద్), మాలు (మాల్).
2. దీర్ఘాంతాల్ని హ్రస్వాంతాలుగా ఉచ్చరించడం : ఉదా॥ అందాజ (అందాజా), పూర (పూరా).

సంస్కృత పదాల్లో మహాప్రాణధ్వనిని పాటించకపోవడం కనిపిస్తుంది. ఉదా॥ బార్య (భార్య), బగవద్గీత (భగవద్గీత), బాష (భాష), బగవంతుడు (భగవంతుడు), ఆవిదంగ (ఆవిధంగ), సమ్మందం (సంబంధం), అర్తం (అర్థం).

ఈ ఉచ్చారణను లేనిచోట్ల ప్రవేశపెట్టడంకూడా గమనించవచ్చు. ఉదా॥ ఖాలం (కాలం). మహాప్రాణధ్వనుల్ని అల్పప్రాణాలుగా ఉచ్చరించడంతోపాటు, ఆ ఉచ్చారణను పాటించిన సందర్భాలేవీ లేనందువల్ల ఈ వ్యవహర్తలో ఈ ఉచ్చారణకు సంబంధించిన శిష్ట స్త్రైతిక దృక్పథం లేదనిపిస్తుంది.

హకారలోపం సంస్కృతపదాల్లోను ఉర్దూపదాల్లోను కనిపిస్తుంది. ఉదా॥ సరద్దు (సర్‌హద్), సాయెమ్ (సహాయం). ఉర్దూపదమైన 'సర్‌హద్'లో హకారం లోపించి హలంతం ద్విత్వసహితంగా అజంత మయింది.

వర్ణసమీకరణం :

సమ్మందం (సంబంధం) -పరవర్ణం పూర్వవర్ణంతో సంపూర్ణ సమీకరణం చెందింది. మన్సుల్ (మనుషులు)-ద్వితీయాచ్కంలోని ఉకారం లోపించి సమీకరణంలో పరవర్ణం దంత్యతను పొందింది. పాక్షిక సమీకరణం.

సచ్చెం (సత్యం): త, య వర్ణాలు పరస్పర సమీకరణం చెందాయి. కంఠ్యాచ్చు 'అ' తాలవ్యాచ్చు (ఎ) అయింది. తాలవ్యీకరణం

విజ్యాన్న (విద్యఉన్నా)-పూర్వవర్ణం పరవర్ణంతో పాక్షిక సమీకరణం చెందింది.

నేత్తాను (నేస్తాను) - పూర్వ వర్ణం పరవర్ణంతో సంపూర్ణ సమీకరణం చెందింది. సకారానికి తకారం పరమైనప్పుడు ఈ సమీకరణం శిష్టేతరుల్లో నిత్యం. ఇది కోస్తాలో కూడా శిష్టేతరుల్లో నిత్యం. ఆ రకంగా ఈ సమీకరణాన్ని శిష్టేతర వ్యవహారభేదంగా గుర్తించవచ్చు. ఈ సమీకరణాన్ని పాటించకపోవడం శిష్టో చ్చారణగా గుర్తింపబడుతున్నది. వ్యేకన్నమ్ (వ్యాకరణం) - యకారం లోపించి కంఠ్యాచ్చైన ఆకారం తాలవ్యాచ్చయింది (ప). రేఫ అనునాసికత్వాన్ని ణకారం దంత్యతను పొందాయి (పాక్షిక పరస్పర వర్ణ సమీకరణం). పత్తెష్యమ్ (ప్రత్యక్ష్యం)-పరవర్ణమైన యకారం పూర్వవర్ణంతో సంపూర్ణ సమీకరణం చెంది దాని పరవర్ణమైన కంఠ్యాచ్చు అకారం తాలవ్యీకరణం (ఎ) చెందింది. పరాక్షరం లోని హాల్ వర్ణం లోపించి అసంయుక్త హాల్ వర్ణానికి పూర్వాక్షరంలోని యకారం ఆగమమయింది. త్రికంమీద గకారాగమము ఉదా॥ గదేంటున; గంతె; గదెలైన్కత్తునది; నేన్ గదే అంటన్న; గిదేళంల గిదడమొట్టుమాటలు గిదేళంల గదిగిట్లున;ది గది గవి ఇట్టగడ్ అదేళంలగిట్ల మర్గట్ల్ గిట్ల జేత్తరా యేుంది; గదె ఉద్ర పోషయిందిగ్గ. ఆ, ఈ, ఏ లకు గకారం ఆగమమై గా, గీ,గే, (గ, గి, గె) లుగా మారాయి. ఇది ఇక్కడి శిష్టేతరోచ్చారణగా చెప్పవచ్చు.
పదాది వకారలోపం : ఉదా॥ ఆల్లు (వాళ్ళు), ఓల్లకాల్లె (ఎవరికి వాళ్ళే)
ద్విత్వళకారం లకారం కావడం : ఉదా॥ ఆల్లు (వాళ్ళు), మల్లీ (మళ్ళీ)

ప్రాంతీయమైన పలుకుబళ్ళు :

కాలం జేసిండు (చనిపోయాడు), పిల్లాన్లైనంక (పిల్లలు కలిగిన తర్వాత), మల్లీ బార్యం జేసుక్కున్న (మళ్ళీ పెళ్ళి జేసుక్కున్న), పెద్దగ్గాలే (రజస్వలకాలేదు), కులకస్పై (కుల వృత్తి), అడమొట్టు మాటలు (మోటుమాటలు), ఏర్పాటు (తెలుసు), బేరం (వ్యాపారం), ఆమన్గులేది దోమన్గులేది (నానాపాట్లు పడటం) సాట్నముపుట్న (చాటుమాటున), కంటపొంటుండె(కళ్ళముందు తన తరంలో ఎరుకలో ఉన్న విషయం).

రైతు, వ్యవసాయకూలీ, మేస్త్రీ, (సుతారీపని)

కులం : మున్నూరుకాపు   వయస్సు : 30 సం॥
ఊరు : వేములవాడ   చదువు రాదు

ఆనలు వడకుంటె బాయి దవ్‌కుంటమ్ (1) బాయి దవ్వి ఆతమ్ మోటర్ మోటన్న యాతవన్న వెట్టి పారిత్తమ్ (2) అ తర్‌వత వానల్ గొట్‌నెంక మల్లా అద్ బంజెసి మల్ల సెరనీలత్తె సెరనీల్తొని వారిత్తమ్ (3) సెర నీల్యేకుంటే బాయి దవ్‌తమ్ (4) బాయి దవ్వి ఆతరుబెట్టి మోటర్ వెట్టి పారిత్తమ్ (5) మోట్‌ల్ వెడ్తె వెట్లాంగ్గ్‌వ్ కరెంటూ దాన్ దీని వెడ్తమ్ గ్గట్ల (6) నా ఇంటనె ఒకల్నె (7) అద్దటిగడున్నది (8) ఒ పద్ గ్గుంటలున్నది (9) ఏమ్‌లె ఒ పొలమె వర్ పంటవే వేరలేదగ్గ (10) [illegible] సేసెతిర్ జెత్తమ్ (11) అ ఒక్గా [illegible] (12) తప్లడి పంట వండిత్తమ్ (13) మొదలు దున్నుడు ఒగ్గసాల్ దున్‌తమ్ (14) అట్ తర్‌వత రొండ్‌సర్‌ల్ దున్‌తమ్ (15) రొండొ సరయ్‌వంక మూడ్‌సాల్ దున్‌తమ్ (16) మూడ్‌సల్ నాల్‌సల్ దున్‌తమ్ (17) దున్ని గొర్రుగొడ్తమ్ (18) గొర్రుగొట్టి అదే నాటెత్తమ్ (19) నాటెస్నవత్తె కల్పూ ఇగ్గ కల్పూ గడ్డి పీకిగ్గ కల్పు దీసెత్తమ్ (20) అప్పుడు పంటక్కత్తది కొత్తమ్ (21) పురుగ్గచ్చి పడ్తే మందూ ఎండ్రిన్ గొడ్తమ్ పురుగ్గ్ మందు గొడ్తమ్ (22) ఈ బిలేక్ నించిత్తరు (23) వేరె అంటె ఇంత మంద్ ఇత్తరు (24) ఇగ్గ యెంటేదా పురుగుమందూ అవీ ఇవ్వి అవీ అమ్మోనియా ఊరియా అవన్ని సబ్లె జేత్తమ్ (25) పైసలిత్తె తెచ్‌కుంటమ్ (26) మాకూ ఎర్‌వులిద్‌వార్‌కు ఈయలేదు ఒ అ మ కియ్యాలె (27) మకు తోడైమున్నద్ (28) పెద్దబెద్దోల్లకైతే ఇత్తరు (29) ఇగ్గ కొద్దిగునోలకూ ఎవ్‌రిత్తరయ అ ఇయరు (30) ఒక్కసాలుగ్గ్ జ్గర్‌పోతది (31) మల్ల కొన్‌కచ్‌కుంటమ్ సాలయ్ పంటల పయిత్తు యిత్తొచ్‌నా జ్గాలయి (32) వరి వరిగింజలే బందర్లు సన్నవడ్లు సిన్నడ్లు కిసిడీలూ అక్కుల్లూ బసంగీలు ఇవన్ని ఏది వస్తైది (33) అక్కుల్లు వండ్ తది వాగ్గ

అక్కల్లూ వసంగీలు (34) ఎకురానకూ పుట్టెడు ముప్పైదుమైతయ్ మంచిగ్గ వరయ్తె (35) ఎక్కరానికి ముప్పైదు బ్షిడ్తది మంచిగ్గ వరయ్తె (36) సన్న ఎదెనగ్గాని బలంతోని పంట (37) ఎంత బలమ్బెడ్తె అంత పంట పండ్తద్ (38) అమ్మనకుంటే అమ్కుంటమ్ లేకొప్తే అమ్మబుదుంటే అమ్తమ్ (39) ఇగ్గ ఇదేయ్ కైకిల్ జేస్కుంటమ్ (40) దాన్లనేంత కొన్కదింటమ్ (41) మల్లా వూల్లె యిదెపని ఇవ్వరాగ్గ జేత్తిమి ఇప్పుడైపాయె ఇగ్ యిప్పుడయ్పాయ్ ఇగ్గ ఇగ్ మల్లత్తే మల్ల మిరుగు ముంగట్ జేస్గుంటమ్ (42) మిరుగు ముంగట్ జేస్కానీ అప్పుడూ ఇగ్గ మల్లా ఆనకలం మల్ల గిదన్దాక దాంతోన్ దస్లాడ్తమ్ (43) ఇ దినవయ్ నాంక మల్లెటన్నా పనికీ ప్టాతమ్ గట్ల (44) ఆ వక్కన్నె (45) ఇంత కైకిలు వోతరింత ఇదే బజార్లింత ఈడింత కలువో దాదో ఇదో పోతద్ (46) ఆ గోడల్ సినావ్డ్ సందే నేర్స్కున్నివ్ (47) ఇగ మాద్ మక్కు మా కస్పెది (48) అదిజేత్తమ్ ఇజ్జేత్తమ్ అంత జేత్తమ్ (48ఎ) ఏ తరికలంటెద్ ఎట్లగడ్తవంటే దానిగ్గుండు గూ గుండుగ్గట్టాలె (49) ఇట్కెతోని గడ్తమ్(50) మంట్తోన్గటచ్చు ఇట్కతోనిగటచ్చు రాత్తోని గడ్తర్ దేంతోన్వడ్తె దాంతోన్ గటచ్చు (51) ఇగ్గ ఇదీది ఈ రోజై ఇక్కడ మంది బావ్రుని ఎటన పరదేశంబొతే ఇగ్గవో అంటె యే నిజామ్బాద్ బట్టిగ్ అట్నే అట నిర్మల్ తాలూక నిజంబాజిల బటి అటు గ్గంగ్గ పన్లు జెత్తమ్ (52) ఇ ఈ ఇదె గోడల్పనె ఇన్లగట్టుడె (53) ఓ యిదుప్పుడు ఒకల్నివ్ నువు పెదమాన్స్వై తివి ని పెదమాన్స్తోని ఒక పదిమాందిమ్ బోతమ్ (54) పదిమాందిబోతె ఓ అ నాల్నెల్లు మూన్నెల్లుండి పన్జెస్కొనొత్తమ్ (55) ఇన్లనా? (56) ఇన్లా గజానా పదీ పదకొండు పన్నెండు పద్ద వూడూ అట్ల (57) ఇవ్డు యిగ్గ అది పనెయ్న్తీరు కొదిగ్గ ప సగ్గమ్ పనైనంక కొదిగా ఫురాగ్గ పనైనంక్ కొద్దిగ్గ (58) జొన్నలు గదెన తగ్గడ్ జొన్న లొత్తయ్ (59) ఇక్కనా? (60) అన్నమ్ ఒపుటన్నమ్ ఓపుట గ్గడ్క (61) యిసుర్తమ్ మక్కలు (62) ఇస్త్రీ ఎస్రచ్నంక ఎసట్ల బోత్తమ్ గడ్క తయారైతది (63) ఆ బ్గలమే ఇగ్గ (64) యిగ్ తింటెత్తే లోగ్గమ్మిద బండినవట్ కుర దింటమ్ (65) కుర తమాటా అంకాయె బీరకాయె ఇగ్గ మేమ్ దినెదింతమ్

(66) ఏదో ఇగ్గద్ ఫలము యేమున్నది? (67) తలం లేకనె భ్రాయె (68) తోడెమె యింతస్ తలవుండె (69) ఇంట్లెలేదు (70) గదన త్తగద్ జో తీస్ గుంటమ్ (71) ఒకకడ ముద్దరక్కముంటది (72) ఒగ్గ నడిమ్షిరి ఒక్ కొంతమంది మొత్తమ్ (73) ఒగ్గ పెదమన్షొత్తడు (74) ఆ పెదమన్షి సగమ్ రక్కమ్ సగవ్ రక్కమ్ దీస్కత్తడు (75) తీస్కచ్ వాలోన్ మల్ల సగమ్ రక్కొవ్ మల్ల అంద్గర్ ద్గాన్ల దీస్కొనత్తమ్ (76) దీస్కచ్నల్లంత మొక ముగ్గర్ జెసి ఒక రెండు వయ్లు మూడు వయ్లు నాలు వెయ్ల్ దెత్తమ్ (77) తెచ్చి ద్గాన్ల పద్వందిగూడి మంచిగ్గ్ పాల్లమీకెలి వంచ్కుంటమ్ (78) ఒనిగి రూపాయి పాల్లంటె ఓల్లకొ రెంట్రూపాలుంటదీ ఓల్లకు రూపాయ్నరుంటదీ ఓలక్ రూపయ్ పావ్లుంటదీ ఓలక్ రూపాయ్చెయానుంటదీ ఒలగ్గ్ రూపాయుంటదీ (79) యియ్ దాన్మీం కెల్లి లెక్క ఇసాబ్బట్టి వంచ్కుంటమ్ (80) సుతార్కి రొండు వాల్లు (81) పారగాల్లకు పాలు ఒక్కరు పయ్ (82) ఇంకన్ల పారగాల్లల్లె ఇంక పసుతార్కన్న కొదిగ్గ కోటిగ్గ పన్జేత్తే ఆనికి చారాన ఆటాన బారాన గ్గట్ల (83) అల్లకూ అట్టి పారగాల్లకె తెకగ్గ్ పాలె ఒక్కటె రూపయ్ ఒకొక రుపయిత్తమ్ (84) ఇగ్గ ఇంత పనైచ్చి పంజేస్నైతె రొండేస్వాల్లు రెంట్రూపాలు ఆదొవ్మీవైతె (85) అడవ్లో పొడ్గాలె వంగనె కొట్కవొతమ్ (86) కొట్కపొయ్ యింత మేవ్ తమ్ సెల్కలల్ల (87) మేపి మల్లా కొంచమ్ పండపెటి మల్లావొమ్ మల్ల మేవ్ తమ్ (88) పొద్దూకినాక మల్ల గొట్కత్తమ్ (89) నీలు వెడ్తమ్ (90) ఓ రొండు మూడు మాట్ల నీలువెడ్తమ్ గట్ల (91) గడ్డి పొలల పొన్నువొయ్ గడ్డి గోస్కత్తమ్ (92) శేన్ల గడిగొత్తమ్ (93) మోపులు కట్కుంటమ్ (94) తెత్తమ్ (95) ఇంట్కాడ మల్లింట్ల కఱెత్తమ్ (96) ఎడ్లకెత్తమ్ (97) పారగడ పార పారా ఓ పారబట్టి తవ్తమ్ (98) గడపరబట్ తొవ్తమ్ (99) పార్తొన్ ఎత్తమ్ (100) తట్టల్లొని తట్టలల్ల ఎత్తి పైకి వారెత'మ్ (101) ఉన్నది (102) రోజురోజుకూ గ్గొదలుంటె తీసి ఒక ఆడ ఒక పెంటపొక్క ఓ పెద్ద పొక్కతోడి పొక్కల బ్గొత్తమ్ (103) పెంటైతద్ది (104) దనికిగ్గ ఇగ్గా ఇగ్గ ఇంత ఆనకాల మింత పసంగింత కొడ్తమ్(105) మిరుగు ముంగట ఆయివ్ ముంగట పత్తమ్(106)

ఇవ్‌డా ఇవ్‌డు ఇవ్‌డు ఆ పొలమైతె ఇవ్‌డేత్తమ్ (107) రొండు మూళ్లెగ్గ అవ్ డింత ఇవ్‌డింత కొట్‌తమ్ (108) తేపక్ మల్‌క్క గ్గొడ్తమింత బండ్లతోని వడ్లు ద్గార గ్గొడ్తమ్ (109) గడ్డి దెత్తమ్ (110) ఏదన్నదె పన్‌జెయచ్చిగ్గదట్ల కట్టెలూ అంటే గట్టుకూ దానికీ దీనికీ అన్నిగ్గ ఏపనంటె ఆపని జెత్తమ్ ఎడ్లతొని బన్లతొని (111)

లఘువ్యాఖ్య :

విషయం : వ్యవసాయం, ఇళ్ళుకట్టడం

ఆధునిక వ్యవసాయ పద్ధతుల వివరణలో (రసాయన ఎరువులు, మందులు యంత్రాలు) ఇంగ్లీషు పదాలు వినిపించాయి. గృహనిర్మాణానికి సంబంధించిన వివరణలో, సంఖ్యావాచకాల్లో ఉర్దూపదాలు వినియోగించడం గమనార్హం. ఉదా॥ సుతార్, పసుతార్, చారాన, చెయాన, ఆటాన, బారాన ఉర్దూపదాల్లో ఇంకా తోడెము (థోడా = కొంచెం), ఇసాబ్ (లెక్క), రకమ్ (లెక్క, డబ్బు), సాలు (సం॥) వంటివి ఉన్నాయి. ఈ తరం వారిలో పూర్తిగా విద్యరాని వ్యవసాయకూలి భాషలో కూడ సప్లై (Supply) వంటి ఇంగ్లీషు పదాలు వినిపించడం గమనించాలి. సంస్కృత పదాలు తక్కువ.

పదాదివకారోచ్చారణలోపం :

ఉదా: ఆనికి (వానికి), ఆల్లు (వాళ్ళు), అట్టి (వట్టి), ఆనలు (వానలు), ఆడు (వాడు), అంకాయె (వంకాయ), ఏసంగి (శిష్టవ్యవహారంలో వేసవి, వేసంగి), వకారలోపం లేని రూపాలు కూడా ఉన్నాయి. ఉదా : వయ్‌లు/ వెయ్‌లు (వేలు), సన్నవడ్లు/సిన్నడ్లు, యాతమ్/ఆతమ్ ఉచ్చారణ భేదాలుగల ప్రయోగాలవల్ల "ఏతాము" యకారగమంతో "యాతము" ఉచ్చారణతోపాటు యకార లోపంతో "ఆతమ్" కూడా అయిందని గ్రహించాలి.

ళకారోచ్చారణద్విత్వంలోలకారంగామారడం :

ఉదా : పొల్లు (పొళ్ళు), పొరగాల్లు (పొరగాళ్ళు), అకుక్కల్లు (అకుక్కళ్ళు), ఆల్లు (వాళ్ళు), సెరనీల్లు, (చెరువులోనీళ్ళు)

వర్ణసమీకరణం : (-స్త->-త్త-)

సకారత కారాలు సంయుక్తమైనప్పుడు పూర్వవర్ణం పరవర్ణంతో సమీకరణం

చెంది ద్విత్వతకారంగా ఉచ్చరించబడడం శిష్టేతరుల్లో ఈ ప్రాంతంలోనూ నిత్యం. ఉదా॥ చేత్తమ్ (చేస్తం).

వర్ణవ్యత్యయం : ఉదా : బందర్లు (బందర్లు).

పర్యాయరూపత :

ఉదా : సెల్క (చెల్క), శేను (చేను), కిసిడీలు (కిచిడీలు), సెరనీల్లు (చెరువులోనీళ్ళు) చకారం సకార శకారోచ్చారణలు పొందింది.

ప్రాంతీయమైన పలుకుబళ్ళు :

ఉదా : కైకిలి (కూలి), మిరుగు (మృగశిరకార్తె), కస్పై (కులవృత్తి) గ్ంగ్ంపన్లు (నానాపనులు), గడ్క (మక్కజొన్నల్తో చేసే వంటకం), ఏసంగి (వేసవి), పొక్క (గుంత), పెంట (ఎరువు), పారగాల్లు (?) పార (మట్టితీసే పనిముట్టు)

వ్యవహర్త : బేంక్ ఉద్యోగి

కులం : గౌడ *వయస్సు : 28 సం॥*
ఊరు : మంథని *చదువు : యస్. యస్. యల్. సి.*

మన సొసైటీదీ కలెక్షన్ జెయానె'యా (1) యట్లాంటిపు'డ్ జూడు' మార్చ్ఁ ఎండింగ్ వరకి మనవ్ కలెక్షన్ జేయాన'నీ చెవ్‌తిమి అందర్ తోడ్ జెప్పాగ'ని యిద్ వరగ్ వసు'ల్ జెయగ్ పొతివ్ మరి (2) అజ్జలూ' మనగ్ జూనెండింగ్ లోబ్బడ్డ మనమ'ల్ల సొసైటీ అపు' ఎత్' కొవ'లె గ్దహ్ (3) అటు వంటప్పుడు' మనవప్లికెళనైతె ఇపుడ్ జేసి పంపుదవ్ (4) ఇప్పుజేసి పంపుతే మనకు కరీవ్ సీజను' ఎద్'కంటె నాట్లు గీట్లకు మొదలే మనగ్ దొర్కయ వ'టు' (5) ఇట్ పేమెంట్ జెయొ'చ్చు మల్ల'వ్'డే తొందర్'గ్గా ఎతు' కు'నె' అవకాశవుటది గ్దద (6) అట్నే ఆ యలక్షనోటి' జూనూ మనా సెప్టెంబెర్ లోబడ్ జేస్కొవాలె' (7) అదిగ్గాకా మెమ'ర్స్ కంద్దన్‌కి ఇన్‌ఫ్ఫామ్ జెయాలె'

ఈ వ్యవహార ఖండికను తర్వాత చేర్చాము. అందువల్ల 6 వ పేజీ పట్టికలో చిన్న మార్పు-మంథని నుంచి ప్రచురణకు స్వీకరించిన వ్యవహార ఖండిక ఒకటి అని చదువుకో వాలి. అదేవిధంగా కరీంనగర్ రాజకీయకార్యకర్త వ్యవహారఖండిక 'పాఠం' తీసివేశాము కనుక కరీంనగర్‌లో ప్రచురణకు స్వీకరించిన వ్యవహారఖండిక ఒకటి అని చదువుకోవాలి. రెండు అని అందులో ఇచ్చాము.

(8) యి బాడ్స్వీద మల్ల కన్^{v}వర్షన్^{v} అవ్టాన్^{v}కీ దానికొ'సవ్ సంత్^{v}కాలు వెట' పియాలె'(9) ఇంట్రెస్టోటి వసుల్ జెయాల్సున్నది(10) దాని' గురించ్^{v} ఒక్సారి మెంబర్స్^{v}ను బిలిపిస్తే వచిగుండు (11) అందర్దోటి మాట్ల'డచు' (12) మన... సాబ్ లేడ' (13) ఆయిన్ని గ్గూడ విల్పిస్తే వరి ఆయ్^{v}ననూ మనవ్ విచారించీ మాట్లాడ్డాచు' (14) అ' యెంటి' వా'ది గ్గూడా వా'కి'స్తు వుండె గ్గద అద్ది గ్గుడ గ్గటి'పియక్పొతిరి యెట్ల విర్ గిట్ల జేస్తె జెపు'న్నెది (15) పట్^{v}వార్లు' కతాకార్క'నా సొజైడ్లల్ల జెప్పి చేసీ మెంబర్జ్^{v}క్^{v} ఎంతో అజె'యాల్సుటది మీరూ గిట్ల జేస్తె ఎట్లనెయా (16) మంచ్^{v} గుండదెయా గిడ జె'స్తె' (17)

ఇగో యెంద్^{v}కైన మంచిద్దీ ఇవాల చాటిబ్ జేపియ్ (18) చాటిబ్ జేపిస్తే నెన్ మల్లి రెవ్ పొద్దునొ'స్తగ్గద' వస్తే' ఆ' మెంబర్జ్ తొ'టి' పిలిపిచ్చి' అందర్తోటి జెపు'దావ్^{v} (19) ఇయా ఇంట్రెస్టన్న పేడ్ జేస్తె కన్వర్షనై తద్దీ (20) ఎంద్^{v}కంటె మనకూ కన్వర్షనూ సర్ట్^{v}బికటూ' కలక్టరూ' మనవూ' ఇక్క ణు'ంచి డ్రాబ్టూ' ఎప్పక్టయ్నట్టుగ్గా పంపంగనే వాలు' తొ'ందర్గ్ కన్వర్ష సర్ట్బిగ్గెటీష్టు' జేసిట్^{v} గ్గద (21) కన్వర్ష సర్టిబిగ్గెటిషు' జెయగ్గబ్బోతె కస్టవుడు (22) ఎంద్^{v}కంట్^{v} మనవ్ దానికొ'సవ్ పయ్రొ'య్ జె'సీ కన్వర్షన్ సర్టిబిగ్గెట్ దీస్^{v}కచ్కొ'వాలె మలి'ంట్రెస్ట్ గ్గట్ట'లే' నింజె' చాన కస్టవుడు (23) కనీ కన్ వర్షన్ సర్టివిగ్గెట్ దానంతగ్గదే వనక్ వచ్చినట్'^{v}గ్గ' తెటరొ'చి'ంద్గ్గద (24) అట్^{v}వంటపు'డు ఇంట్రెస్ట్^{v} పేడ్జెస్తె వనకు' ట్రీయర్స్ విద్ ఇన్^{v}స్టాల్వెంట్ విద వంచిగ్గట్^{v} క్కొవ్వొ'చు' అద్^{v}గ్గాకీ సవ్^{v}చ్రవ్ వనకూ ఇంట్రెస్ట్ పేడ్జెస్తె ఐపొ'తద్గ్గద (26) మల్ల సెవెంటీ సెవంటివన్ సెవంటి' టూ ఈ మూడ్ సవచ్ రాల విద కిస్తులూ'గ్గ' విబ్బజింపబడయన'టు' (27) అటు వ'ంటపుడ్ ఎంతలాబ్ మైతాంద్ చూడుట్రి (28) మల'దిగ్గాక మలా' ఇపు'డ్ మి'కూ ఇ సవచ్రవ్ కరీవ్ కొ'సవూ నాట్ల కొ'సవూ దాన్కొసవూ ధొరుక్తునే వుడె అప్పు' (29) అట్^{v}వటపుడు మిరూ ఎదన్'^{v} జె'సీ వసూల్ జెయాల్^{v} (30) ఇంట్రెస్ట్^{v} వసూల్ జెయకుంటె యెట్ల చెపు'డీ విరు (31) కని'సవ్ ఇంట్రెస్ట్ వసు'ల్ జెస్తెనన' వన సొజైటీగ్గీ మంచ్^{v} గుటది (32) అద్దిగ్గాక మ డీయార్ సాబ్

యేహో పెద్ద వీ సొసైట్ని గురించీ అజ్జేసే ఆ ఏమయా యిట్లా అ ఫిఫ్టిన్ పర్సెంట్ గుడ వసు'ల్ జెయలంటె ఫిఫ్టిన్ పర్సెంట్ ఏవ్సార్ ఇవ్డైతె ఇంట్రెసైతె వసు'ల్ జైదా'వ్ ఇట్రెసు వసుల్ జెసితర్ˇవత ఫిఫ్టి పర్సెట్ ముచ'టూన్ నెన్ జెప్పిన (33) అద్ది గ్గాక మి వార్డన్ విలే'జ్గనీ అదైనిదైని బాజెప్తడ్ గ్గదయా మ'డియార్ సాబ్గేవో అక్కణుంచి పెద్ద పర్'మ'య్ జె'త్తడూ మీరెవో ఇంట్రెస్ట్ˇ గట్'ˇ వంటె గింత్ˇ ఆల్ జైమ్ జెస్తిరీ (34) పెయిన్ సవ్చ్రవ్ గుడ మార్స్ లొబ్గట ఐపెయింది మన కలక్షను (35) ఈ సవ్చ్రవ్ వి'ల్ లేడ్ˇ జేస్తున్నరు' (36) వేరె సొసైడ్లండ్ˇ జెవ్ˇ లేవ్గ్గాన్ మీ సొసైడ్ గురించైతె గిట్లా జేస్తై వంచిగుండదయ' (37)

ఇబ్గుడ్ జూడుడ్ి) సార్ మైవ్ˇ పొయ్న సవ్చరవ్ˇ ఇప్పిచి'నా కరీఫ్గూ అప్పూ మార్చ్ˇ తర్పిష్గస్టలోవ్ శే డూడేటుటదన'టు'' (38) దాన్ని మెవూ వసూల్ జెపిచు'డూ మైంబ్గవర్స్ను విలిపిచ్చి' చెపి'చ్చుదూ ఇట్ల' ఇంత వడ్డైయిందీ ఇంత' అసలైయ్యంద్...అసల్ˇకూ మి'రూ కట్టేస్తే మల్లీ జూల్ లోబట మీకూ పదైతె కరి'ఫ్గూ నాట్లకు' సీజన్ˇకు మికు' అప్పలూ దొరుక్తై అని మైవూ చెప్పి వలక్ˇ సమ్జ'యించీ అజ్జైత్తవన్న'టు' (39) అద్గ్గాకా ఇపుడూ పాట్ల కోసవూ అదిగ్గాయిది ఎర్ˇవుల గొ'సవు' దాని గొసవు అన్నిట్కీ మెవు పైసలిప్పిత్తవూ అద్ది'గ్గాక ఎరువుల్ˇ గ్గూడా యిప్పిత్తవన్నటు' (40) దర్ˇకాస్త యార్ జేసి పంబ్గిత్తవనడ్ బేంక్ˇగ్గు బేంకొ'లు' మాకూ మంజు'ర్ˇ జేత్తరు' అడ్గ(41)

లఘువ్యాఖ్య :

వ్యవహార ఖండిక : బేంక్ అప్పు వసూలు

ఈ వ్యవహార ఖండిక వ్యవహర్త వృత్తి వ్యవహారరంగానికి సంబంధించింది. ఈ వ్యవహర్త భాషలో కింది అంశాలు గమనించవచ్చు.

శ్వాసస్పర్శాలు నాదస్పర్శాలుగా మారడం, స్పర్శాలు ఊష్మాలుగా మారడం ఈ వ్యవహర్తలో విశేషంగా కనిపిస్తుంది. ఉదా : సొసైటీలల్ల జెప్పి

(సొసైటీలలోచెప్పి), అజ్జలూ (అసలూ), సెబ్టెంబెర్ (సెప్టెంబర్), సర్ట్ˇ బ్బిగ్గటీషు' (సర్టిఫికెట్ ఇష్యూ). అన్యభాషా పదాల్లో తప్ప తెలుగు పదాల్లో నాదధ్వనులే ఊష్మీకరణం చెందడం గమనించవచ్చు. దీనికి ఏకైక అపవాదం ఓష్ఠ్యస్పర్శం. ఉదా : గ్గటి' పియక్ఫ్గాతిరి.

సంస్కృత పదాల్లో మహాప్రాణోచ్చారణ లోపించి ఊష్మీకరణంగా మారవచ్చు. ఉదా : విబ్గజింపబ్డయన'టు' (విభజింపబడతాయన్నమాట). మహాప్రాణోచ్చారణ లోపించడం ఇతరభాషాపదాల్లో కూడా జరగవచ్చు. ఉదా : సమజ'యించీ (సమ్ఝాయించీ) మహాప్రాణోచ్చారణ లేనిచోట్లకూడా ప్రవేశపెట్టడం ఈ వ్యవహార్తలో చూడవచ్చు. ఉదా : ధొరుక్తునే (దొరుకుతూనే).

మహాప్రాణోచ్చారణ ఉన్నచోట పలకకపోవడం, దానికి మారుగా ఊష్మోచ్చారణ చేయడం లేదా లేనిచోట్ల ప్రవేశపెట్టడం ఈ వ్యవహార్తలోని వ్యవహార పరిణామదశకు గుర్తు.

పదం ద్వితీయాక్షరంలోనూ (Second syllable), పదాంతంలోనూ, ప్రత్యయసహిత పదంలో ప్రత్యయానికి ముందూ తర్వాతా స్ఫోటీతాచ్చు వినిపిస్తుంది.

మూర్ధన్య శకారం తాలవ్యంగా మారడం (లకారం) ద్విరుక్తమైనప్పుడూ, అద్విరుక్తంగానూ ఈ వ్యవహార్త భాషలో నిత్యం. మూర్ధన్య షకారం తాలవ్య సకారంగా మారుతుంది. ఉదా : కస్టవుడు (కష్టమయేది).

అపదాది దీర్ఘాచ్చు అర్ధదీర్ఘత చెందడం, పదాంత దీర్ఘాచ్చు దీర్ఘత రాచ్చుగా మారడం లేక అర్ధదీర్ఘత చెందడం ఈ వ్యవహార్త భాషలో సామాన్య లక్షణం.

పదపునరుక్తత (echo words) ఈ వ్యవహార్తలో గమనించవచ్చు.

ఉదా : నాట్లు గీట్లకు. పునరుక్తపదం ప్రథమాక్షరం గి-/గీ - లుగా మారుతుంది. ఇది పునరుక్త పదాల్లోనే కాకుండా ఇకారాది సార్వనామకావ్యయ పదాల్లో కూడా వినిపిస్తుంది.

ఉదా : యెట్ల విర్ గిట్ల జేస్తె, గిట్లా జేస్తె వంచిగుండదయ, గట్ వంటె గింత్ అల్ జైమ్ జెస్తిరి.

పదాది వకారలోపం ఈ వ్యవహర్త భాషావ్యవహారంలో లేకపోవడం గమనించదగిన విశేషం.

వర్ణసమీకరణం :

ఈ వ్యవహర్తలో పూర్వవర్ణం పరవర్ణంతో సమీకరణం చెందడం గమనించ వచ్చు. ఉదా : చెయాన'నీ (చేయాల్ననీ)-పూర్వవర్ణమైనలకారం పరవర్ణమైననకా రంతో సంపూర్ణ సమీకరణం చెంది నకారద్విత్వమేర్పడింది. ఇది నిత్యం. పూర్వ వర్ణమైన సకారం తకారంతో సమీకరణం చెంది తకారం ద్విత్వం కావడం కూడా ఈ వ్యవహర్తలో కనిపిస్తుంది. ఈ వర్ణసమీకరణం చెందిన రూపాలకన్న చెందనివే అధికం. ఈ వ్యవహర్తలో వికల్పంగా ఏర్పడే ఈ వర్ణసమీకరణం అత్యల్ప సాంఘిక విద్యా సంబంధాలున్న వారిలో నిత్యం. ఇది ఈ వ్యవహర్తలోని వ్యవహార పరి ణామ దశను తెలుపుతుంది.

అనునాసిక్యం :

పదాంతంలోని మకారం వకారంగా మారి అనునాసిక్యం చెందుతుంది. ఉదా : మనవ్. అనునాసికాలకు ముందున్న అచ్చు అనునాసిక్యం చెందడం, వికల్పంగా అనునాసికం లోపం చెందడం జరుగుతుంది. ఉదా: అజై' యాల్సుటది, జూల్ (జూన్) అన్యభాషాపదాల్లో కూడ మకారం వకారంగా మారి అను నాసిక్యం చెందడం కనిపిస్తుంది. ఉదా : వార్డన్ (మోడర్న్). వర్ణవ్యత్యయం కూడా ఈ ఉదాహరణలో గమనించవచ్చు.

క్రియాపదం చివర ఉత్తమ పురుష ఏకవచనప్రత్యయలోపం ఈ వ్యవ హర్తభాషా వ్యవహారంలో నిత్యం. ఉదా : చేసిన (చేశాను) ఇది ఇక్కడి సర్వ సామాన్య లక్షణం.

సహార్థంలో పంపుదవ్, చెపు' దావ్, చెదా'వ్ అన్న రూపాలే వాడుకలో ఉండడం ఈ వ్యవహర్తలోని వ్యవహార పరిణామానికి గుర్తు.

భావార్థక ప్రత్యయంలో మాత్రం స్థానిక ప్రమాణరూపమే వినిపిస్తుంది. ఉదా : చెపి'చ్చుడూ, చేపిచు'డూ. ప్రత్యయానికి ముందు అటమంతరూపాలు వాడుకలో ఉన్నాయి. ఉదా :అన్‌టానికి (కావడానికి)

ప్రేరణార్థంలో ఇంచ్-ప్రత్యయానికి బదులుగా ఇయ్-,ఇగ్-ప్రత్యయాలు (రెండూ) వాడుకలో ఉన్నాయి. ఉదా : సంత్^{V}కాలు వెటి' పియాలె', పిలివి'చ్చి. అదేవిధంగా ''విభజింపబడ్తయన'టు'' అనే కర్మణి ప్రయోగంలో ఇంచ్-ప్రత్యయం వాడుకలో ఉంది.

స్వార్థంలో కొన్-ప్రత్యయానికి బదులుగా ''తీస్^{V}కచ్ కొవాలె, కట్^{V} క్కొవ్వొచు'' అనే రూపాలు వినిపిస్తాయి.

ఉండ్-ధాతు రూపాల్లో విశేషాలు :

వసూలు జెయాల్సున్నది (వసూల్ జెయాల్సుంది), వంచిగుండు (మంచి గుండేది), కష్టవుడు (కష్టమయేది), అవకాశవుటదిగ్గద (అవకాశముంటుంది గద), కన్వర్షనై తది (కన్‌వర్షనౌతుంది).

భూతకాలిక రూపాల్లో విశేషాలు :

చెప్పితిమి (చెప్పాము)

వొకి'స్తు వుండెగ్గద (ఒక కిస్తు ఉండేది గద)

అజ్జేసె ('అది' చేశాడు/చేసింది)

ధొరుకుతునెవుడె అప్పు (దొరుకుతునెఉందికద అప్పు)

గింత్^{V} ఆల్‌జెమ్ జెస్తిరి (ఇంత అలస్యం చేశారేమీ ?)

కటి' పియక్ప్తొతిరి (కట్టించలేదేమీరూ ?)

చెయగ్ పొతివ్ మరి (చెయ్యలేదేమీరూ ?)

ఇంకా కొన్ని విశేషాలు :

ఎంతలాబ్‌మైతాంద్ చూడున్రి (ఎంతలాభమౌతుంది చూడండి !)

యిప్పిస్తవన్నటు' (ఇప్పిస్తామన్నమాట)

ఈ వ్యవహార్త భాషావ్యవహారంలో విధ్యర్థకంలో - అలి రూపానికి బదులుగా - అలె రూపం వాడుకలో ఉంది. ఉదా : టీస్^{V}కచ్ కొవాలె. ఇది కరీంనగరు మాండలికం సామాన్య లక్షణం.

ముఖ్య సవరణలు

పేజి	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
15	14	→చెప్పంది	→చెప్పింది
		→చెప్పింది	→చెప్పంది
18	34	తద్దర్మ	తద్ధర్మ
21	23	అదర్శాలు	ఆదర్శాలు
25	16	ఇచ్చరించగలగటం	ఉచ్చరించగలగటం
30	9	ఆడుగుదాం	అడుగుదాం
34	33	పరమధ్యాచ్చు	పదమధ్యాచ్చు